

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**ORMAN İÇİ REKREASYON ALANLARINDA YASAL, YÖNETSEL VE
PLANLAMAYA YÖNELİK YAKLAŞIMLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seyhan SEYHAN

**HAZİRAN 2019
TRABZON**

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**ORMAN İÇİ REKREASYON ALANLARINDA YASAL, YÖNETSEL VE PLANLAMAYA
YÖNELİK YAKLAŞIMLAR**

Seyhan SEYHAN

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
“YÜKSEK PEYZAJ MİMARİ”
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 17 / 05 / 2019

Tezin Savunma Tarihi : 10 / 06 / 2019

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Öner DEMİREL

Trabzon 2019

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**Peyzaj Mimarlığı AnaBilim Dalında
Seyhan SEYHAN Tarafından Hazırlanan**

**ORMAN İÇİ REKREASYON ALANLARINDA YASAL, YÖNETSEL VE PLANLAMAYA
YÖNELİK YAKLAŞIMLAR**

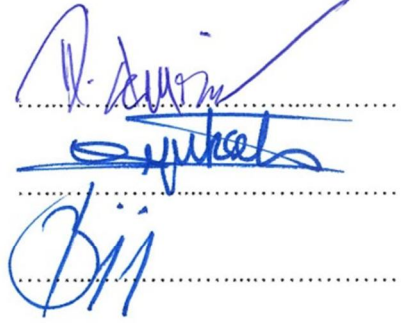
başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 21 / 05 / 2019 gün ve 1805 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan : Prof. Dr. Öner DEMİREL

Üye : Prof. Dr. Turan YÜKSEK

Üye : Doç. Dr. Elif BAYRAMOĞLU

.....
.....
.....

Prof. Dr. Asim KADIOĞLU
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“Orman İçi Rekreasyon Alanlarında Yasal, Yönetmelik ve Planlamaya Yönelik Yaklaşımlar” adlı bu çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans programında hazırlanmıştır.

Yüksek lisans tez çalışmam boyunca karşılaştığım zorluklara karşı bana yol gösteren, değerli bilgi ve desteklerini esirgemeyen, saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Öner DEMİREL’e teşekkürü bir borç bilirim. Çalışmanın başlangıcından sonuna kadar değerli bilgi ve görüşlerinden yararlandığım ve her konuda göstermiş oldukları anlayıştan dolayı Doç. Dr. Banu Çiçek KURDOĞLU ve Doç. Dr. Elif BAYRAMOĞLU’na desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. Ertan DÜZGÜNEŞ’e en içten teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Tez çalışmam süresince her zaman desteklerinden ve tavsiyelerinden yararlandığım Doç. Dr. Oğuz KURDOĞLU ve Doç. Dr. Mahmut M. BAYRAMOĞLU’na, katkılarından dolayı Dr. Öğr. Üye Elif TOKDEMİR DEMİREL’e teşekkür ederim. Desteklerini esirgemeyen Arş. Gör. Pınar Özge YENİÇIRAK ve Arş. Gör. Emre KÜÇÜKBEKİR’e teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman maddi manevi desteklerini hissettiğim, hayatımı her konuda anlamlı ve değerli kılan, bugünlere gelmemi sağlayan biricik annem ve babama, canım ablalarım Banuçiçek ÖZDEMİR ve Kübra SEYHAN’a ve kardeşlerime teşekkür ediyorum.

Seyhan SEYHAN

Trabzon 2019

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Orman İçi Rekreasyon Alanlarında Yasal, Yönetmelik ve Planlamaya Yönelik Yaklaşımlar” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Öner Demirel’in sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

10/06/2019

Seyhan SEYHAN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET.....	VIII
SUMMARY.....	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	X
TABLolar DİZİNİ.....	XII
SEMBOLLER DİZİNİ.....	XIII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Genel Kavramlar.....	4
1.2.1. Orman ile İlgili Kavramlar.....	4
1.2.1.1. Ormanların Tarihsel Gelişimi.....	4
1.2.1.2. Ormanların Tanımı.....	6
1.2.1.3. Ormanların Fonksiyonları ve Faydaları.....	8
1.2.1.4. Türkiye'deki Orman Varlığı.....	10
1.2.2. Serbest Zaman ile İlgili Kavramlar.....	12
1.2.2.1. Serbest Zaman Tanımı.....	12
1.2.3. Rekreasyon ile İlgili Kavramlar.....	15
1.2.3.1. Rekreasyonun Tarihsel Gelişimi.....	15
1.2.3.2. Rekreasyonun Tanımı.....	16
1.2.3.3. Rekreasyonun Temel Özellikleri.....	20
1.2.3.4. Rekreasyon Türleri ve Sınıflandırılması.....	22
1.2.3.5. Rekreasyonun Önemi.....	28
1.2.3.6. Rekreasyon İhtiyacını Etkileyen Gelişmeler.....	30
1.2.3.7. Rekreasyon İhtiyacı.....	31
1.2.3.8. Rekreasyona Duyulan İhtiyacın Nedenleri.....	32
1.2.3.9. Rekreasyonun Önemli Fonksiyonları.....	34
1.2.3.10. Rekreasyon Etkinlikleri.....	36

1.2.4.	Ormanın Rekreasyon Boyutu	36
1.3.	Tarihsel Perspektif	39
1.3.1.	Orman İçi Rekreasyon Alanlarının Dünya’da ve Türkiye’de Gelişimi	39
1.3.1.1.	Dünya’daki Gelişimi	39
1.3.1.2.	Türkiye’deki Gelişimi	46
1.4.	Yasal Statüleri, Mevzuatı ve Ayrılma Kriterleri.....	48
1.4.1.	Orman İçi Rekreasyon Alanlarının rgtlenmesi ve Yönetimi	48
1.4.2.	Orman İçi Rekreasyon Alanları’nın Dünya’daki ve Türkiye’deki Yasal Statüler ve Mevzuatı	50
1.4.2.1.	Dünya’daki Yasal Statüler ve Mevzuatı.....	50
1.4.2.1.1.	Amerika rneği	51
1.4.2.1.2.	Almanya rneği.....	59
1.4.2.1.3.	İngiltere rneği.....	63
1.4.2.2.	Türkiye’de Geçmişten Günümüze Korunan Alan Statüleri ve Mevzuatı.....	69
1.4.3.	Orman İçi Rekreasyon Alanlarının Ayrılma Kriterleri	77
1.5.	Orman İçi Rekreasyon Alanlarının Planlanması	77
1.5.1.	Dünya’da Planlama Yaklaşımaları	77
1.5.1.1.	Amerika rneği	77
1.5.1.2.	Almanya rneği.....	80
1.5.1.3.	İngiltere rneği.....	81
1.5.2.	Türkiye’de Korunan Alanlarda Genel Planlama Yaklaşımaları.....	82
1.5.2.1.	Uzun Devreli Gelişme Planı ve Yönetim Planı	84
1.5.2.2.	Milli Park Yerel Gelişme Planları	89
1.5.3.	Türkiye’de Orman İçi Rekreasyon Alanların Planlaması ile İlgili Mevzuat.....	90
1.5.2.	Türkiye’de Orman İçi Rekreasyon Alanları İçin Geliştirilen Planlama Yaklaşımaları.....	90
2.	YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	106
2.1.	Materyal.....	106
2.2.	Yöntem/Metodolojik Kurgu	108
3.	BULGULAR	110
3.1.	Türkiye’de Korunan Alan Statülerinin Mevcut Durumu	110
3.2.	Türkiye’de Korunan Alan Statülerinin Bölgesel Dağılımı.....	135
4.	TARTIŞMA.....	139

5.	SONUÇLAR.....	142
6.	ÖNERİLER	144
6.1.	Geliştirilen Orman İçi Rekreasyon Alanı Planlama Yöntem Önerisi.....	144
7.	KAYNAKÇA	156
8.	EKLER.....	171

ÖZGEÇMİŞ

ÖZET

Orman İçi Rekreasyon Alanlarında Yasal, Yönetmelik ve Planlamaya Yönelik Yaklaşımlar

Seyhan SEYHAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Öner DEMİREL
2019,170 Sayfa, 43 Sayfa Ek

Korunan alanlar, alanın sahip olduğu kaynak değerleri doğrultusunda farklı koruma statüleri altında değerlendirilmekte olup bu alanlar dünyanın farklı ülkelerin ve Türkiye'nin ilgili yasa ve yönetmeliklerinde farklı koruma statüleri olarak yer almaktadırlar. Bu koruma statüleri içinde rekreasyonel ve turistik kullanımlara yönelik ayrılmış koruma statüleri de bulunmaktadır. Bu statüler, Dünya'da ve Türkiye'de farklı isimler altında yer almaktadır. Türkiye'de 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında yer alan korunan alan statüleri içinde rekreasyonel ve turistik kullanımlara izin verilen alanlardan bir tanesi de Orman İçi Rekreasyon Alanlarıdır.

Türkiye'de üst ölçekli planlar olarak bilinen uzun devreli gelişme planları ile gelişme planlarında rekreasyonel kullanım için ayrılan alanlara yönelik alt ölçeklerde gerçekleştirilen tasarım kararları ve çalışmaları, herhangi bir yönetime dayandırılmamaktadır. Bu durum Türkiye'nin ilgili yasal metinlerde bu alanlarda halen yapılmakta olan imar planı, mimari ve peyzaj projelerinin hazırlanmasına temel oluşturan yasal mevzuatın yeniden gözden geçirilmesini zorunlu kılmıştır.

Bu tez çalışmasında, bu eksikliği gidermeye yönelik olarak planlama adımları belirlenmiş ve yönetsel kurgu geliştirilmiştir. Çalışma sonucunda oluşturulan yönetsel kurgu ile birlikte bu alanlara ilişkin ilgili mevzuatlarda yapılması gereken düzenlemelere yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelime: Korunan Alanlar, Planlama, Orman İçi Rekreasyon Alanları

Master Thesis

SUMMARY

Legal, Managerial and Planning Approaches in Intra-forest Recreation Areas

Seyhan SEYHAN

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Landscape Architecture Graduate Program
Supervisor: Prof. Dr. Öner DEMİREL
2019, 170 Pages, 43 Pages Appendix

Protected areas, this area is in line with the resource values of the area's conservation status is evaluated under different they are located in different countries and different conservation status of Turkey's relevant laws and regulations in the world. These protection statuses include reserved protection status for recreational and tourist uses. These statutes are located under different names in the world and Turkey. Turkey in 2873 under the Law on National Parks One of the permitted use of the recreational and tourist areas in the status of protected areas are located in Intra-Forest Recreation Areas.

In Turkey, the sub-scale design decisions and works regarding areas allocated for recreational use in the long term development plans also known as upper-scale plans and development plans are not based on and methodology. In this case, Turkey's relevant legal text is still being done in these areas zoning plan, which forms the basis for the preparation of architectural and landscape projects has necessitated the revision of the legislation. It is necessary to reconsider the legal framework that forms the basis for the preparation of presently ongoing architectural and landscape projects and zoning plans in the legal texts of Turkey.

In this thesis, planning steps have been determined and managerial fiction has developed in order to overcome this deficiency. Because of the managerial fiction, a suggestion for the regulations to be making in the relevant legislation has developed.

Key Words: Protected Areas, Planning, Intra-forest Recreation Areas

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. İstanbul Belgrad ormanı.....	6
Şekil 2. Abant Gölü Tabiat Parkı orman alanı	8
Şekil 3. Temel fonksiyonların genel ormanlık alanı oranları	8
Şekil 4. Ormanların faydaları.....	10
Şekil 5. Türkiye’deki orman varlığı haritası	11
Şekil 6. Türkiye’de ormanlık alanın ülke genel alanına oranı	11
Şekil 7. Yaşam Döngüsünde Deşarj-Şarj Modeli.....	17
Şekil 8. Temel rekreasyon türleri sınıflamaları arasındaki ilişki diyagramı.....	25
Şekil 9. Rekreasyonun sınıflandırılması	27
Şekil 10. Maslow’un ihtiyaç hiyerarşisi.	32
Şekil 11. Yellowstone milli parkının günümüzdeki durumu	40
Şekil 12. Royal Milli Parkının günümüzdeki durumu.....	41
Şekil 13. Banff Milli Parkının günümüzdeki durumu	41
Şekil 14. Tongariro Milli Parkının günümüzdeki durumu	41
Şekil 15. Abisko milli parkının günümüzdeki durumu	42
Şekil 16. Glen Kanyon ulusal rekreasyon alanı	55
Şekil 17. Deschutes ulusal ormanı	56
Şekil 18. Wyoming ulusal geyik sığınağı	57
Şekil 19. Obed vahşi ve doğa nehri.....	57
Şekil 20. Headwater orman rezervi	58
Şekil 21. Barnim doğa parkı	63
Şekil 22. Stadtwald augsburger rekreasyon ormanı.....	63
Şekil 23. Peak Bölgesi Milli Parkı	65
Şekil 24. Göl Bölgesi Milli Parkı.....	65
Şekil 25. Bedgebury ulusal çam alanı ve ormanı.....	68
Şekil 26. Bellever Ormanı	69
Şekil 27. Yozgat Çamlığı Milli Parkı.....	74
Şekil 28. Akdağ Tabiat Parkı.....	74
Şekil 29. Örumcek Ormanı Tabiat Anıtı	75

Şekil 30.	Milli park servisi tarafından korunan alan statüleri için geliştirilen planlama çerçevesi.....	78
Şekil 31.	Amerika’da Milli Park Servisi tarafında korunan alan statüleri için geliştirilen planlama sürecinin adımları.....	79
Şekil 32.	Yönetim planlarının planlama sürecindeki üç temel unsuru.....	87
Şekil 33.	IUCN’ın korunan alanlarda yönetim planının planlama adımları.....	88
Şekil 34.	Yöntem akış şeması.....	109
Şekil 35.	Türkiye’de Korunan Alanların bölgesel dağılımı.....	110
Şekil 36.	Milli Park, Tabiat Parkları ve Tabiatı Anıtı Alanlarının Türkiye’deki mevcut genel dağılımı.....	111
Şekil 37.	Türkiye’de Bulunan Milli Parkların yıllara göre değişen toplam adeti.....	113
Şekil 38.	Türkiye’de Bulunan Milli Parkların yıllara göre değişen toplam kapladığı alanlar.....	114
Şekil 39.	Türkiye’de Bulunan Tabiat Parkların yıllara göre değişen toplam adeti.....	116
Şekil 40.	Türkiye’de Bulunan Tabiat Parkların yıllara göre değişen toplam kapladığı alanlar.....	117
Şekil 41.	Türkiye’de Bulunan Tabiat Anıtların yıllara göre değişen toplam adeti.....	119
Şekil 42.	Türkiye’de Bulunan Tabiat Anıtlarının yıllara göre değişen toplam kapladığı alanlar.....	120
Şekil 43.	Türkiye’deki Orman İçi Rekreasyon Alanlarının ülke genelindeki dağılımı..	122
Şekil 44.	Türkiye’de Bulunan A Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanlarının yıllara göre değişen toplam adeti.....	124
Şekil 45.	Türkiye’de Bulunan A Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanlarının yıllara göre değişen toplam kapladığı alanlar.....	125
Şekil 46.	Türkiye’de Bulunan B Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanlarının yıllara göre değişen toplam adeti.....	127
Şekil 47.	Türkiye’de Bulunan B Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanlarının yıllara göre değişen toplam kapladığı alanlar.....	128
Şekil 48.	Türkiye’de Bulunan C Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanlarının yıllara göre değişen toplam adeti.....	130
Şekil 49.	Türkiye’de Bulunan C Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanlarının yıllara göre değişen toplam kapladığı alanlar.....	131
Şekil 50.	Türkiye’de Bulunan D Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanlarının yıllara göre değişen toplam adeti.....	133
Şekil 51.	Türkiye’de Bulunan D Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanlarının yıllara göre değişen toplam kapladığı alanlar.....	134
Şekil 52.	Türkiye’de korunan alan statülerinin bölgesel ve kapsamında şehirselleştirilme dağılımı gösterildiği harita.....	135
Şekil 53.	Çok kriterli karar verme yöntemlerinin sınıflandırılması.....	146

TABLolar DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1.	Ormanlık alanların temel fonksiyonlara göre dağılımı.....	9
Tablo 2.	Korunan alanların gelişiminde tarihi dönüm noktaları.....	43
Tablo 3.	Türkiye’deki mevzuatta belirlenmiş korunan alan statüleri.....	71
Tablo 4.	Uluslararası sözleşmeler kapsamında Türkiye’de ilan edilmiş korunan alan statüleri ve sözleşmeleri	72
Tablo 5.	Orman İçi Rekreasyon Alanlarının Türkiye’deki dağılımı	77
Tablo 6.	Korunan alanlarda planlama hiyerarşisi.....	83
Tablo 7.	Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğ’in’de Belirlenen Plan kademeleri.....	84
Tablo 8.	Rekreasyonel ve turistik kullanımlara izin veren korunan alan statülerinin bölgelere göre toplam sayısal değerleri	136
Tablo 9.	Orman İçi Rekreasyon Alanlarının bölgelere göre toplam adet ve toplam kapladığı alan miktarı.....	137
Tablo 10.	Fiziki plan işaretleme bölümü	194

SEMBOLLER DİZİNİ

ACA	American Camping Association (Amerika Kamp Birliği)
AHP	Analitik Hiyerarđi Süreci Yöntemi
AONB	Areas of Outstanding Natural Beauty (Olağanüstü Doğal Güzellik Alanları)
ASSI	Areas of Special Scientific Interest (Özel Bilimsel İlgi Alanları)
BÇDKYP	Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi
BNatSchG	Bundesnaturschutzgesetz (Federal Doğa Koruma Yasası)
BOR	Bureau of Outdoor Recreation (Açık hava Rekreasyon Bürosu)
BWaldG	Bundeswaldgesetz (Federal Orman Yasası)
CRRAG	Countryside Recreation Research Advisory Group (Kırsal Rekreasyon Araştırma Danışmanlığı Grubu)
ETB	The English Tourist Board (İngiltere Turist Kurulu)
DKMPGM	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations (Birleşmiş Milletlerin Gıda ve Tarım Örgütü İnceleme Grubu)
JNCC	Joint Nature Conservation Committee (Ortak Doğa Koruma Komitesi)
IUCN	International Union for Conservation of Natura (Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği)
KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
LANRs	Local Authority Nature Reserves (Yerel Yönetim Doğa Rezervleri)
LNRs	Local Nature Reserves (Yerel Doğa Rezervleri)
MCZs	Marine Conservation Zones (Deniz Koruma Bölgeleri)
MNRs	Marine Nature Reserves (Deniz Doğa Rezervleri)
MPAs	Marine Protected Areas (Deniz Korunan Alanlar)
NNRs	National Nature Reserves (Ulusal Doğa Rezervleri)
OGM	Orman Genel Müdürlüğü
OİRA	Orman İçi Rekreasyon Alanları
OİRY	Orman İçi Rekreasyon Yerleri

RILG	Review of International Leisure Group (Uluslararası Boş Zamanları)
SAC	A Special Areas of Conservation (Yaban Hayatı Direktifi)
SCI	Sites of Community Importance (Toplum Önemi Siteleri)
SPA	A Special Protection Area (Yabani Kuş Direktifi)
SSSI	Sites of Special Scientific Interest (Özel Bilimsel İlgi Alanları)
UDGP	Uzun Devreli Gelişme Planları
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
USAID	United States Agency for International Development (Amerika Birleşik Devleti Uluslararası Kalkınma Ajansı)
WHG	Wasserhaushaltsgesetz (Su Kaynakları Yasası)
WWF	World Wildlife Fund (Dünya Doğayı Koruma Vakfı)

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Doğal alanlar, insan etkisinin olmadığı, doğanın kendi içinde bitki ve hayvan varlığının devamını sağlayabildiği alanlardır (Gül, 2000). İnsanoğlunun bu alanlarda sanayileşme, kentleşme, nüfus artışı, ekonomi, bilim ve teknoloji gibi birçok gelişmelerle etkili olmaya başlamasıyla birlikte sağlıklı alanlar oluşmaya başlamıştır. Son dönemlerde bu durumun giderek artması, insanlarda gelecek kaygısını ortaya çıkarmıştır. Geçmişten günümüze kadar insanoğlunun sürekli olarak doğa ile etkileşim içinde olması, doğal alanlarda değişimlere ve bozulmalara neden olmaktadır. Bu bozulma ve gerilemelerin giderilmesine yönelik uzun yıllardan beri dünyada koruma bilincinin gelişmesiyle biyolojik çeşitlilik bakımından büyük bir zenginlik sunan sosyal, kültürel, ekonomik, ekolojik ve rekreasyon özellikleriyle de ön plana çıkan ayrıcalıklı alanların kanunlaşmasına yönelik bir süreç başlatılmıştır. Doğal ve kültürel mirasların korunmaları konusundaki uluslararası hareketlilik, küresel çevre örgütleri, uluslararası sivil inisiyatiflerle başlayarak ülkesel ölçekte çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile özel yapılanma statüleri içerisinde olan sivil oluşumlarla ulusal koruma hareketliliğini besleyerek tetiklemiş dünya üzerinde korunan alanlar ağını oluşturan bir iradeyi ortaya koymuşlardır. Bu doğrultuda insanlar da doğanın korunması, bozulmaların önlenmesi ve gelecek nesillere aktarılmasına yönelik doğal alanlarda doğayı koruma bilinci oluşmuştur (Yeşil, 2016). Bu koruma bilinci, insanların geçmişten günümüze kadar insan yaşamının vazgeçilmez doğal kaynaklarından biri olan orman alanlarının, dünyada yaşamın başlamasıyla birlikte insanların yaşamlarını devam ettirebilme, ihtiyaçlarını karşılayabilme, doğal afetleri önleme ve su kaynaklarını oluşturma gibi fonksiyonlarını ön plana çıkarmak ya da koruma altına almak amacıyla koruma alanı olarak ilan edilmesi ile başlamıştır (Eryılmaz, 1990; Erdönmez, 1997; Velioglu, 2008). Türkiye’de, İlk Orman Kanununun 1937 yılında yürürlüğe girmesiyle ve bu kanunun 43. Maddesinde “Muhafaza (Koruma) Ormanları” kavramına yer verilmesi ve açıklanmasıyla birlikte doğa koruma bilinci somut hale gelmiştir (İnal, 1949; Demirel, 2005).

Korunan Alanlar, doğanın bitki ve hayvan varlığını ve yaşam alanlarını belirli ölçütler dâhilinde koruyarak hem doğanın hem de insan yaşamının devamlılığı için gerekli

olan doğa parçalarının korunmasıdır (Yücel ve Babuş, 2005). Uluslararası Doğa ve Doğal kaynakları Koruma Birliği (IUCN) ise bu alanları “biyolojik çeşitliliğin, doğal ve kültürel kaynakların sürekliliğini ve korunmasını sağlamak amacıyla kurulan yasalarla ve diğer etkili araçlarla yönetilen kara ve deniz parçaları” olarak tanımlamıştır. Doğa koruma alanları biyolojik çeşitliliğin, işleyen doğal ekosistemlerin, yoğun olarak yönetilen peyzaj ve deniz alanlarının hayatta kalamayan ekolojik süreçlerin korunması ve türlerin sığınağı olma açısından oldukça önemli alanlardır (IUCN, 2008). Aynı zamanda bu alanlar bir yönden doğal ve kültürel kaynak değerleri koruma altına alırken bir yönden de toplumun, yerel halkın, ziyaretçilerin hayati, sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel, eğitici, estetik, rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılayacak imkânlar sunmaktadır (Düzgüneş, 2015). IUCN ve Avrupa Konseyi Doğayı Koruma Komitesi, yeryüzünün sahip olduğu doğal kaynaklardan doğru bir şekilde kullanım sağlamak için doğa koruma alanlarını sınıflara ayırarak farklı koruma statüleri belirlemiştir. Bu koruma statülerini de çeşitli seviyelerde sahip olduğu rekreasyonel potansiyeli ve rekreasyonel değerleri göz önünde bulundurularak rekreasyon ile turizm açıdan kullanımlara göre değerlendirilmiştir (Demirel, 2005). Bu konuya ilişkin dünyada olduğu gibi Türkiye’de de doğa koruma alanlarının rekreasyonel ve turistik kullanımlara göre farklı yasal mevzuatlarla koruma altına alınmıştır. Özellikle 9 Ağustos 1983 tarihli “Milli Parklar Kanunu” ve 12 Aralık 1986 tarihinde yürürlüğe giren “Milli Parklar Yönetmeliği” ile rekreasyonel ve turistik kullanımlar açısından doğa koruma alanlarını Milli Parklar, Tabiat Parkları, Tabiat Anıtı ve Orman İçi Rekreasyon Alanları olmak üzere dört farklı özellikte koruma statüsüne ayrılmıştır. 1986 tarihli Milli Parklar Yönetmeliği kapsamında yapılan tanımlamalar doğrultusunda özellikle tabiat parkları ve orman içi rekreasyon alanları toplumun rekreasyon ve turistik kullanım açısından en uygun koruma statüleridir.

Türkiye’de doğa koruma alan sistemleri kapsamında yapılan çalışmalar farklı koruma statülerini farklı mevzuatlarla desteklemektedir. Yasal durumlar, kriterler, fiziki ve yasal sınırlayıcılar dikkate alınarak koruma statüsü altında bulunan alanların rekreasyonel ve turistik açıdan kullanım durumları ve özelliklerini belirlemek için üst ölçekte alınan kararlar doğrultusunda kullanım planları, projeleri yapılmaktadır. Türkiye’de bu konuya ilişkin uzun devreli gelişme planları, yönetim planları ve yerel yönetim planları hazırlanmaktadır. Ancak bu planlar da ziyaretçilerin günübirlik kullanımları ve diğer rekreasyonel kullanımları için açılması düşünülen alanlarda bir yönetsel bir kurgusu ve metodolojisi yer almamakta olup bu konu ile ilgili düzenleme

bulunmamaktadır. Bu doğrultuda doğa koruma alanlarında yapılacak imar planlarının, mimari ve peyzaj projelerinin hazırlanması için “Ülke Mekânsal Planlama Kademelenmesi” kapsamında uzun devreli gelişme planları, yönetim planları ve yerel yönetim planları temelinde yeniden ele alınarak mevzuatlarda düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu düzenlemeler üst ölçekli planların kullanımına yönelikken planlama kararlarında alt ölçeklere kadar incek olan tasarım projeleri arasında “kademeli birliktelik” sağlayacak bir yaklaşımla ele alınacak durumdadır.

Bu tez çalışması, Türkiye Korunan Alan Sistemi içinde rekreasyonel kullanımların söz konusu olduğu Orman İçi Rekreasyon Alanlarında (O.İ.R.A), bu alanların sahip olduğu doğal çevre değerleri, hassas ekosistemler, kritik habitatlar ve nadir tür ve toplulukları ile anahtar elemanlar olarak bilinen değerlerin sürdürülebilirliğini sağlayacak koruma yaklaşımı içerisinde alanın rekreasyonel ve turistik kullanım açısından ziyaretçilerine sunabilecek zengin kullanım çeşitliliği ve rekreasyonel potansiyeli göz önünde bulundurularak “yararlanma ve sürekliliğini sağlama” mottosuyla yeni bir planlama metodolojini ve kurgusunu ortaya koymaya yönelik olarak yapılmıştır. Diğer bir gerekçesi ise her geçen gün artan kullanımlara sahne olan ve sayıları her geçen gün artan rekreasyon kullanımına yönelik alanların kullanımlarından kaynaklanan bozulma riski karşısında önlem almak gerekliliğidir.

Tez çalışması aynı zamanda korunan alanlar içerisinde bulunan rekreasyon alanlarına yönelik Türkiye’de halen korunan alan mevzuatında var olan planlama yönteminin boyutlarını irdelemek ve yasal mevzuatımızda mevcut kanun ve yönetmelikleri tartışmak devamında dünyada özellikle gelişmiş ülkelerde bu tür alanların nasıl bir bakış açısıyla ele alındığını değerlendirmek ve rekreasyonel kullanıma dönük planlama kriterleri, uygulama esasları ile alan sınırları, büyüklüğü, ölçeğinin neler olacağı gibi konularda standartlar oluşturabilmek amacıyla yapılmıştır.

Bu değerlendirmeler ışığında tez çalışmasında, koruma statüsü kapsamında değerlendirilen O.İ.R.A’larda rekreasyonel açıdan ekonomik ve sosyal faydalar dikkate alınarak rekreasyonel kullanımların yoğunlaştığı alanlarda bozulmaları en aza indirmek, geniş ölçekte faydalanmak, koruma ve kullanım dengesini sağlayacak düzenlemeleri yapmak amacıyla temel ilke ve kriterleri belirlenmesi için gerekli olan “Orman İçi Rekreasyon Alanı Planlama Yönetmeliği” nin hazırlanmasının önemi anlatılmaktadır. Sonuç olarak metodolojik yaklaşımlarla bir yöntem oluşturmaya dayalı taslak bir metin hazırlanarak bu yöntemin aşamaları kapsamlı olarak anlatılmıştır.

1.2. Genel Kavramlar

Bu bölümde ilk olarak orman kavramı ele alınmıştır.

- Orman ile ilgili kavramlar başlığı altında tarihsel gelişimi, tanımı, özellikleri, fonksiyonları ve yararları ve Türkiye'deki orman varlığı,
- Serbest zaman ile ilgili kavramlar başlığı altında tanımı,
- Rekreasyon ile ilgili kavramlar başlığı altında tarihsel gelişimi, tanımı, temel özellikleri, türleri ve sınıflandırılması, önemi, ihtiyacı etkileyen gelişmeler, ihtiyacı, önemli fonksiyonları, etkinlikleri,
- Ormanlarının rekreasyon boyutu.

1.2.1. Orman ile İlgili Kavramlar

1.2.1.1. Ormanların Tarihsel Gelişimi

Ormanların tarihsel gelişimi, insan etkisinin olmadığı, sadece yetiştirme ve iklim ortamının gücüne göre geliştiği tarih öncesi dönemlere kadar dayanmaktadır. Özellikle ilk çağ döneminde ilk insan müdahalelerinin orman alanlarına yapılmış olması ormancılık tarihinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde ilk insan yaşamı için, yaşamaya en uygun ortam olarak orman alanları kabul edilmiştir. İnsanlar yaşamlarını devam ettirebilmek için ormandaki meyvelerden, hayvanlardan faydalanmayı ve her türlü araç gereci yapmak için ağacı kullanmayı öğrenerek ormanların sağladığı yararlarla bağlı kalmıştır (Özdönmez ve vd., 1996).

İlk çağda büyük uygarlıkların ortaya çıkmasıyla birlikte orman alanlarının ve ürünlerinin kullanımı açısından çeşitlilik meydana gelmiştir. Bu da ormanlık alanlarda yerleşim, otlak ve tarım alanı oluşturmak, gemi ve savaş araçları yapmak, inşaatlarda kullanmak ve yakacak odun olarak kullanmak gibi birçok amaç için kullanılan orman alanlarında zamanla tahribe yol açmıştır. Bu duruma örnek olarak Mısır ve İranlıların gemi yapımında kullanması, Yunan ve Romalıların ise diğer amaçları için ormanları tahrip ederek sömürmeleri gösterilmektedir. Bu dönemde toplumun ortak malı olarak görülen orman alanları orta çağda özellikle Avrupa'da feodalizmin krallık, derebeylik, kilise ve manastır gibi kurumların egemenliği altına girerek ortak mülkiyete son verilmiştir. İlk kez Almanya ve Fransa'da planlı ve sürekli bir ekonomik uğraş haline gelen ormancılık,

sonrasında İsviçre ve Avusturya ülkeleri de bu gelişimi takip etmiştir (Eryılmaz ve Tolunay, 2015).

Türkiye’de genel olarak ormancılığın tarihsel gelişimi incelendiğinde çok kısa bir dönem kapsamakla birlikte Cumhuriyet Öncesi Dönem ve Cumhuriyet Sonrası Dönem olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Tanzimat fermanının 1839 yılında ilan edilmesine kadar olan dönemde devletin ülke ormanlarına ilişkin herhangi bir düzenlemesi bulunmamaktadır. Ormanların genel olarak sarayın, ordunun ya da donanmanın ihtiyaçlarını karşılamak için korunduğu, ormanlardan elde edilen ürünlerden vergi alındığı ve büyük çoğunluğunu “Cibal-i Mubaha (serbestçe faydalanılabilecek dağlar)” sayarak rastgele faydalanmaya yönelik bir biçimde tutulduğu bilinmektedir. Bu dönem içerisinde ormanlar zaman zaman unutulmuş sadece gerektiği durumlarda başvuru alan, genellikle askeri amaçlarda faydalanılan doğa vergisi olarak görülmüştür. Osmanlı Dönemi içerisinde bu konuya ilişkin atılan en önemli adım ise 1870 yılında “Orman Nizamnamesi (Tüzük)” nin çıkarılmasıdır. Nizamname o zamana kadar olan ormanlardan rastgele faydalanmanın önüne geçerek daha önce Cibal-i Mubaha adı altındaki ormanlarının mülkiyetini devlete katmıştır (Özdönmez ve vd., 1996; Ünal, 2003; Gümüş, 2004; Erdönmez ve vd., 2010).

Cumhuriyet sonrası döneminde 1937 yılında çıkarılan ve ilk Orman Kanunu özelliği taşıyan 3116 sayılı kanunla Türkiye’de orman varlığını belirlemek amacıyla yapılan kadaströ çalışmaları başlamıştır. 3116 Sayılı Orman Kanun ve daha sonra yürürlüğe giren kanunlarda genel olarak bir orman kavramının tanımı yapılmış ve sonrası orman olarak kabul görmeyen istisnalar alanlar başlığı altında sıralanma yapılmıştır.

13 Temmuz 1945 tarihinde 4785 sayılı Kanun yürürlüğe girmiş ve bu kanun ile ormanların devletleştirilmesi amaçlanmıştır. Bu kanunda da diğer kanunlarda yapılan tanıma benzer olacak şekilde bir tanımlama yapılarak değişikliğe gidilmemiştir. 3 Nisan 1950 tarihinde yürürlüğe giren “Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair” 5653 sayılı Kanunun 2. maddesinde 4785 sayılı Kanunda yapılan orman tanımı yinelenmeye gidilmiştir. 5658 sayılı kanun ile 4785 sayılı kanunda devletleştirilmiş ormanların bir bölümü sahiplerine geri verilmesi düzenlenmiştir (Veliöğlu, 2008). Türkiye’de 1956 yılında 6831 sayılı “Orman Kanunu” yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun 1. maddesine göre orman tanımı “Tabii olarak yetişen ve emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır” şeklinde ormanın tanımı yapılmıştır (T.C.Resmi Gazete, 1956).

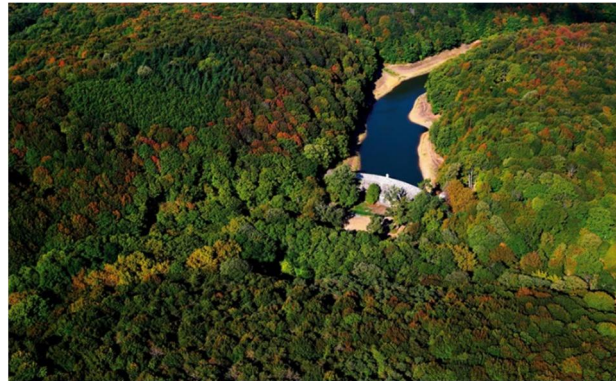
Bütün bu kanunların yanı sıra ormancılık ile ilgili hükümlere anayasalarda da yer verilmiştir. 1921 yılında çıkarılan anayasa, bağımsızlık ve kuruluş anayasasıdır. Bu anayasa da ormancılık ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. 1924 yılında çıkarılan anayasa ise 1921 Anayasası gibiydi. Fakat 5 Şubat 1937 tarihli 3116 sayılı kanunun çıkmasıyla bu durumda değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikle ilk defa ormancılıkla ilgili bir hükme 1924 Anayasası'nda yer verilmiştir (Ünal, 2003).

1961 yılında çıkarılan Anayasa, ormancılığın özüne ait hükümleri içeren ilk Anayasadır. Bu Anayasa'nın 131. maddesinde devlet ormanlarının devlet tarafından yönetilip işletileceği ilkesi benimsenmiştir. 1930 yılından itibaren ormancılıkta hakim olan devletçilik anlayışı, bu Anayasa ile yansımasını bulmuştur. 1969 yılında ise ilk defa ormancılık örgütü, bağımsız bir bakanlıkla örgütlenmiştir. İlk Orman Bakanlığı kurulmuştur (Erdönmez ve vd., 2010). 1982 Anayasası ile devlet ormancılığı ilkesi benimsenerek orman sınırı dışına çıkartma esas ve usulleri korunmuştur. 1961 Anayasası'nın 131. maddesi, bu anayasanın 169. maddesinde aynı uygulanarak yeni bir fıkra eklenmiştir (Gümüş, 2004).

1.2.1.2. Ormanların Tanımı

Orman kavramı Latince kökenli bir kelime olan "Foris" kelimesinden ortaya çıkmıştır. İngilizcede "Forest", Fransızcada "Forêt", Almandada "Forst" karşılığı olan bu kelime dilimizde karşılığı "Orman"dır (Eryılmaz ve Tolunay, 2015).

Türkiye'de orman kavramının örneklendiği alanlardan biri olarak Şekil 1.'de yer alan "İstanbul Belgrad Ormanı" gösterilmektedir.

Şekil 1. İstanbul Belgrad ormanı (URL-1, 2018)

Türkiye’de orman kavramı, Osmanlı döneminde mevcut arazi kaynakları olarak algılanmaktaydı. Zamanla bu algı değişerek ve gelişerek bugünkü kavramsal alt yapının oluşmasına neden olan tanımları ortaya çıkarmıştır (Güneş ve Coşkun, 2008). Bu tanımlar;

İlk Orman Kanun (1937)’nin birinci maddesine göre orman kavramı “Kendi kendine yetişmiş veya emekle yetiştirilmiş olup da herhangi bir çeşit orman hasılatı veren ağaç ve ağaççıkların toplu halleri yerler ile beraber orman sayılırken sazlıklar ve muhitin tabiatı itibariyle kuru ve baltalık yapılamayan veya step florası ile örtülü yerler her çeşit dikenlik ve fundalıklarla parklar ve ormanlara bitişik olmayan beş hektardan az sahipli arazi üzerindeki ağaçlar ve ağaççıklar ormandan sayılmaz” olarak tanımlanmıştır (T.C.Resmi Gazete, 1937).

1956 yılında yayınlan Orman Kanunu göre orman kavramı “Tabii olarak yetişen ve emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır” şeklinde tanımlanmıştır (T.C.Resmi Gazete, 1937).

Birleşmiş Milletlerin Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) orman kavramını “5 metreden fazla boya ve yüzde 10’dan fazla tepe kapalılığına sahip olan ya da tabii sahasında bu eşik değerlere ulaşabilecek olan ağaçların bulunduğu 0.5 hektarı aşkın arazi” olarak tanımlamaktadır. Baskın olarak tarımsal ve kentsel arazi kullanımı altındaki arazi bunun dışındadır” olarak açıklamıştır (FAO, 2010).

Hoca Ali Rıza Efendi tarafından hazırlanan fakat yasalasamayan “Orman ve Mera Kanunu”, ormancılık tarihimizde orman kavramının ilk tanımı yapıldığı kanunudur. Bu kanuna göre orman “Sak ve gövde hasıl eden nebatatı mütehaşşibenin topluca büyüyüp yetişmesi haline orman ve yerine de ormanlık denir” olarak tanımlanmıştır (Gümüş, 2004).

Ünal (2003)’de ormanı, kendiliğinden ya da emek verilerek yetiştirilen, kanunda sayılarak istisnası olmayan, belirli bir yüksekliğe sahip, uzayabilen, belirli yoğunluk ve sıklıkta bulunan ağaç ve ağaç topluluklarının kapladıkları yerler olarak tanımlamıştır.

Orman, birçok yan ürün ve odunun hammadde kaynağı olan, ekonomik açıdan fayda sağlayan, toprağı koruyan, akarsuların rejimini düzenleyen, iklim ve sağlık açısından olumlu etkiler oluşturan, çalışma hayatı için imkânlar sunan, turistik, estetik ve stratejik açıdan da önemli rolü olan alanlardır (Yüksek ve Ölmez, 2002).

Türkiye’de orman kavramının örneklendiği diğer alanlardan bir tanesi de Şekil 2.’de gösterilen “Abant Gölü Tabiat Parkı Orman Alanı”dır (URL-2, 2018).

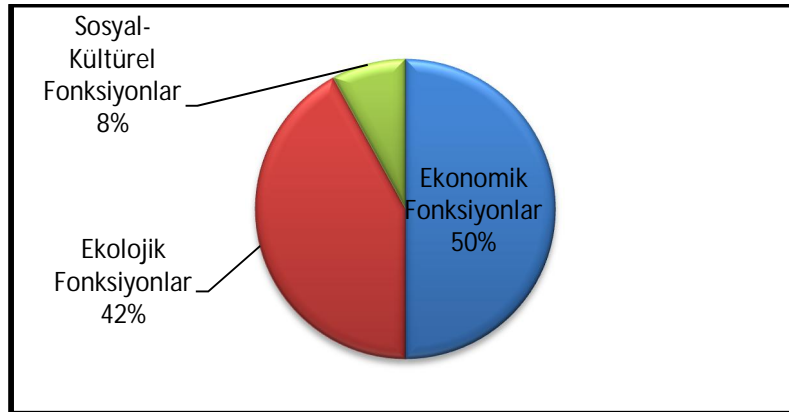

Şekil 2. Abant Gölü Tabiat Parkı orman alanı (URL-2, 2018)

1.2.1.3. Ormanların Fonksiyonları ve Faydaları

Dünya’da en önemli doğal kaynaklardan bir tanesi ormanlardır. 19. yy. ikinci yarısına kadar süren sanayi devrimi sonucunda, doğal kaynaklara ve özellikle ormanlara olan talebin yapısında değişiklikler yaşanmıştır. Önceleri sadece odun hammadde kaynağı olarak görülen ormanlar artık hidrolojik, rekreasyon, toprak koruma, karbon depolama gibi ekolojik ve sosyo-kültürel özellikleri ön plana çıkmıştır.

Orman Genel Müdürlüğü, Bölge Müdürlükleri tarafından ekosistem altyapılı ve katılımcı yaklaşımları doğrultusunda yaptığı çalışmalar sonucunda ormanların üç temel fonksiyonlarını belirlemiştir. Bu fonksiyonların ülkenin genel ormanlık alanlarına yüzdesel oranı Şekil 3.’de, kapladığı alana (ha) göre dağılımı ise Tablo 1.’de gösterilmiştir (OGM, 2015).

Şekil 3. Temel fonksiyonların genel ormanlık alanı oranları (OGM, 2015)

Tablo 1. Ormanlık alanların temel fonksiyonlara göre dağılımı (OGM, 2015)

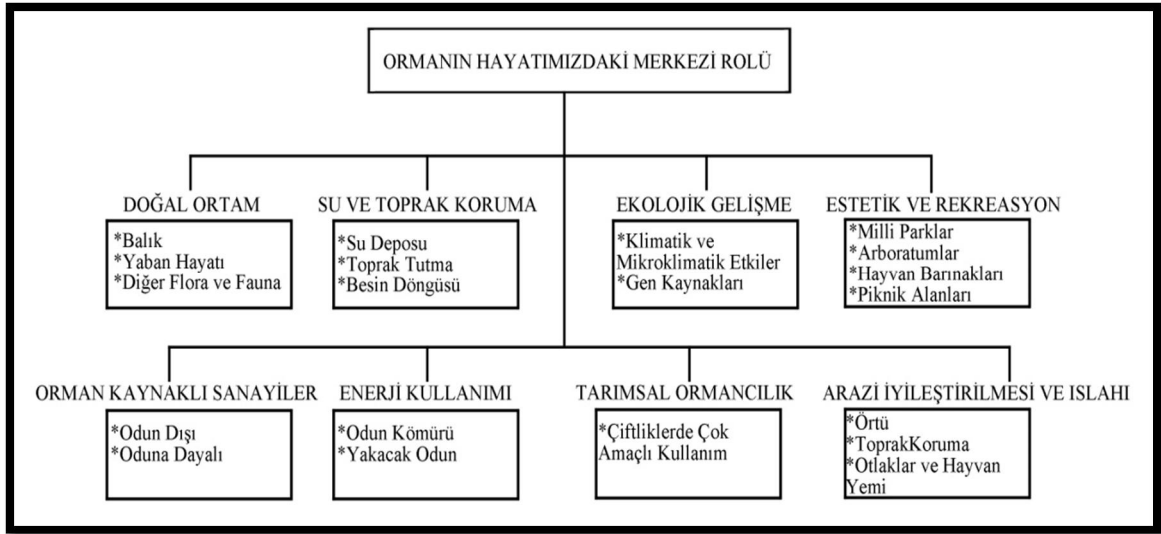
Temel Fonksiyonlar	Toplam Büyüklüğü (Ha)
Ekonomik Fonksiyonlar	11.243.094
Ekolojik Fonksiyonlar	9.287.847
Sosyal- Kültürel Fonksiyonlar	1.811.994

Alman bilim adamı Hasel (1971), ormanın yararlarını ormancılığın işlevi olarak nitelendirerek “alansal işlev, koruma işlevi, eğlendirme ve dinlendirme işlevi, hammadde işlevi, gelir sağlama işlevi, yedek (rezerv) arazi işlevi, iş sağlama işlevi, servet işlevi, avcılık işlevi ve kültürel işlev” olmak üzere ormanın yararlarını on başlık altında ele almıştır (Akesen ve Ekizoğlu, 2010).

İnal (1969) ise ormanın faydalarını ormancılığın görevi olarak ele alarak yedi başlık altında açıklamıştır (Özdönmez ve vd., 1996).

1. Ormanı yurt bütünlüğü tamamlayan bir etmen olacak duruma getirmek,
2. İklim, su ve toprak üzerinde etkili olarak toprak kültürüne hizmet etmek,
3. Hammadde sağlayarak ulusal ekonomiye katkı sağlamak,
4. Ahlak, sağlık, turizm, güzel sanatlar vb. etmenler üzerinde etkili olarak halk kültürüne hizmet etmek,
5. İş alanı ve geçim kaynağı sağlayarak sosyal-politik ve sosyal-ekonomik alanda hizmet etmek,
6. Savaş tekniği ve ekonomisi açısından yurt savunmasına hizmet etmek,
7. Yurdun ekonomik saygınlığını ve siyasal güvenliğini sağlamak.

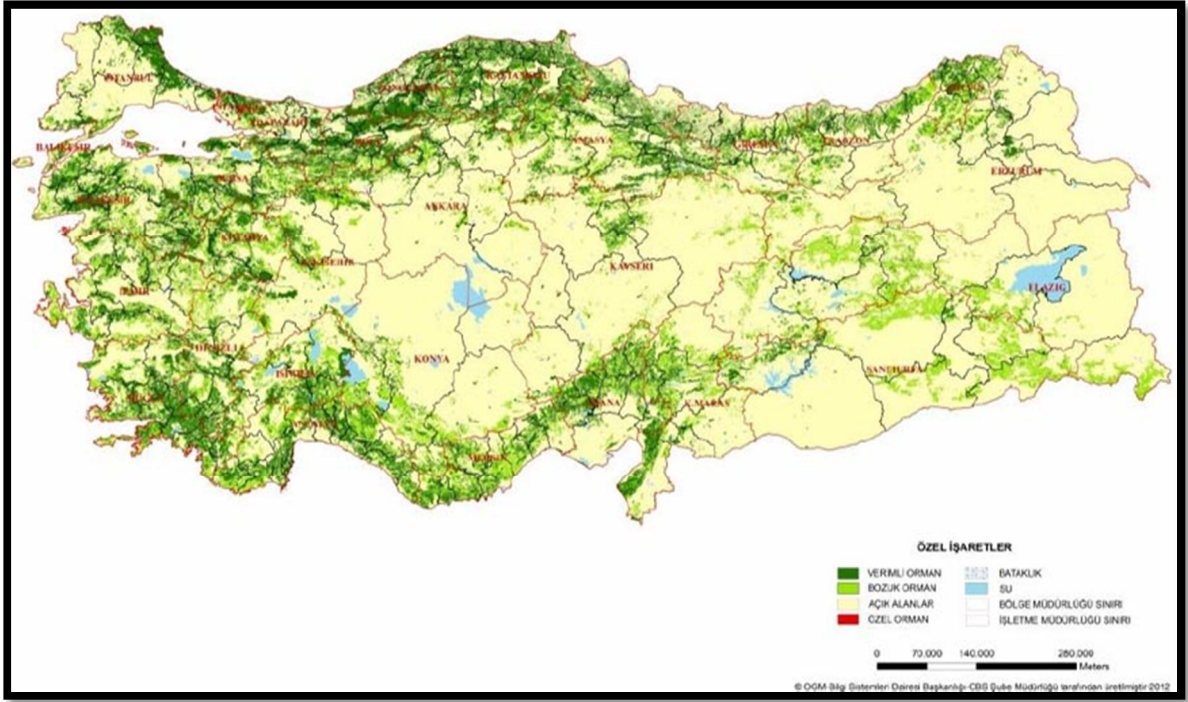
Newsletter, ormanın faydalarını “Ormanın hayatımızın merkezindeki rolü” konusu kapsamında altında ana başlık ve alt başlıkları Şekil 4.’deki gibi açıklanmıştır (Gümüş, 2004).

Şekil 4. Ormanların faydaları (Gümüş, 2004)

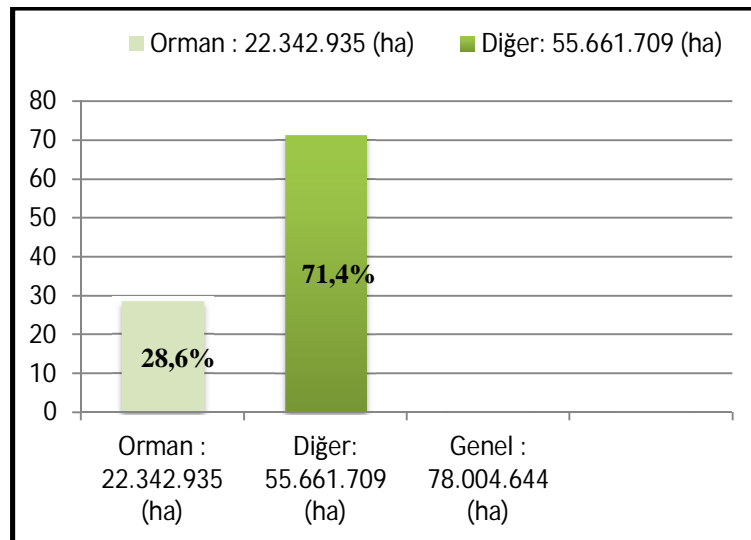
1.2.1.4. Türkiye'deki Orman Varlığı

78 milyon hektarlık kapladığı alanıyla Türkiye, ekolojik açıdan bakıldığında zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Tür ve kompozisyon yönüyle zengin bir alt yapısı olan ormanlar, bu zenginlik içerisinde önemli ölçüde bir yer tutmaktadır. 2015 yılı itibarıyla yapılan tespitler doğrultusunda Türkiye'deki ormanlık alanlar, 22.342.935 hektarlık bir alan kaplamaktadır. Bu oran ülke alanının %28,6'sını oluşturmaktadır. Bu orana verilen alanlara ağaçsız orman alanları dâhil edilmemiştir (OGM, 2015). Türkiye'deki arazi kullanımını, orman ve diğer alan kullanım şekilleri (Ağaçsız orman toprağı, yayla, bozkır, kayalık taşlık araziler, kum, bataklık, ziraat, iskân, mezarlık, ocak, mera, su alanları, izin verilmiş tesisler vb.) olarak ayrılmaktadır. Ormanlarımızın % 48'i verimli ormanlardan oluşurken; mülkiyet açısından bakıldığında %99'u devlete aittir (URL-3, 2018).

Şekil 5. Türkiye'deki orman varlığı haritası (OGM, 2015)

Türkiye'deki orman alanlarının büyük bir bölümünü doğal orman alanları oluşturmaktadır. Şekil 5.'de bölgesel olarak gösterilen ormanlık alanlar, daha çok Karadeniz, Marmara, Ege ve Akdeniz'i çevreleyen dağlarda yoğunlaşmıştır (OGM, 2015; URL-3, 2018). Türkiye'deki ormanlık alanların ülke alanına olan oranı Şekil 6.'da gösterilmiştir.

Şekil 6. Türkiye'de ormanlık alanın ülke genel alanına oranı (OGM, 2015)

1.2.2. Serbest Zaman ile İlgili Kavramlar

1.2.2.1. Serbest Zaman Tanımı

Sanayileşmeyle birlikte gelişmiş ve gelişmekte olan bütün ülkelerde birçok alanda değişim ve gelişim yaşanmıştır. Bu durum, kentlerde nüfus artışına sebep olmuş ve zaman içerisinde yaşam koşullarında iyileşmeler meydana gelmiştir. Başta sanayileşmiş ülkeler olmak üzere bütün ülkelerde çalışma biçimleri, bireyin kendi kullarımlarına da olanak veren “serbest zaman” şekilde düzenlenmeye başlanmıştır (Demirel, 1997).

Serbest zaman kavramının İngilizce karşılığı “leisure (serbest zaman)” olan kelime, Latince “licere” kelimesinden türemiştir. Latince müsaade verilmesi ya da özgür olmak anlamına gelmektedir (Torkildsen, 2005).

Birçok araştırmacı tarafından “özgür zaman” kavramı olarak ele alınan serbest zaman, diğer araştırmacılar tarafından da “boş zaman” kavramı olarak ele alınmıştır. Bu kavram ile ilgili tanımlar ile aşağıda verilmektedir.

Serbest zaman; bireyin var olmasının, zorunlu olarak yapması gerekenlerinin, biyolojik ihtiyaçlarının, kazanç sağlamak için yaptığı mücadelelerin ötesinde olan bir zaman kavramıdır. Bireyin kendi hükmü doğrultusunda seçerek kullanabileceği, sağduyu içeren ve bireye fayda sağlayan bir zamandır (Tekin ve vd., 2006).

Dumazedier (1960), bu kavramı bireyin iş, aile ve toplumun yükümlülüklerinden uzak olduğu, kendi yaratıcı kapasitesini özgürce geliştirmek için rahatlama, eğlenme, kendi bilgisini geliştirme ve sosyal katılım gibi etkinliklere yöneldiği aktiviteler olarak tanımlamıştır. Serbest zaman bireyin topluma, ailesine ve işine olan görevlerini yerine getirdikten sonra toplumsal yaşamında gönüllü olarak katılımını arttırabileceği, yeteneklerini tarafsız bir şekilde geliştirebileceği, bilgilerine katkı sağlayabileceği, aynı zamanda kendini eğlendirebileceği, dinlenebileceği bir takım uğraşılardan oluşmaktadır (Veal, 1992).

Serbest zaman, insanın bütün zorunluluklarından ve yükümlülüklerinden kurtularak hem kendisi hem de diğer bireyler için kendi isteklerine göre seçebilecekleri etkinliklerin yapılmasına olanak tanıyan-fırsat sağlayan ve bu zaman dilimini içeren zamandır (Süzer, 1997). Antik yunan döneminde serbest zaman kavramı, dünya üzerinde iyilik, güzellik, gerçeklik ve bilgi gibi üstün değerlerle başa çıkmak ve bunlarla ilgilenmek şeklinde anlaşılmıştır (Juniu, 2000).

Nadirova (2000) serbest zamanı, “bireyin özgürlük ve kontrol hissindeki boşluğu doldurmasında yardımcı olan unsur” olarak tanımlamıştır. Baud-Bovy ve Lawson (2002)’a göre serbest zaman, bireyin kendi özgür iradesi ve sağduyusuna bağlı olarak kullandığı serbest zamanı, çalışma hayatı, uyku gibi temel ihtiyaçlarının karşılandığı zamanın dışında kalan süre şeklinde tanımlamıştır.

Neulinger (1981), serbest zamanı, “bireylerin maddi gelir karşılığında yaptığı işin ve diğer mecburi olarak yaptığı açık ve resmi görevlerin dışında özgür kaldığını düşündüğü zaman” olarak tanımlamıştır (Hsieh ve vd., 2004). Özgürlüğün kısıtlanmadığı, seçim özgürlüğünün olduğu, işten sonra kalan süre ya da mecburi olarak yaptığımız sosyal görevleri yerine getirdikten sonra geri kalan zaman olarak tanımlanmaktadır (Torkildsen, 2005).

Serbest zaman, kişinin özgürce ve rahatça kullanabileceği, özgürce seçebileceği etkinliklere ulaşabileceği, hayatını devam ettirmek için yapacağı zorunlu ihtiyaçların dışında bireysel olarak değerlendirebileceği, kişisel doyum, memnuniyet, hoşnutluğa sahip olabileceği, insanın hayatı için özel bir alan oluşturabileceği, dinlenebileceği, bilgi ve becerisini arttırabileceği ve fiziksel ve psikolojik açıdan yenilenebileceği zaman dilimi olarak tanımlanmıştır (Özşaker, 2012).

Kemp ve Pearson (1997), serbest zamanı, insanların mecburi olarak harcadıkları çalışma, yemek yeme, uyku gibi zamanların dışında geriye kalan zaman dilimi olarak tanımlarken Bellanca (1997), “özgürlük alanı, seçme hakkı ve kendini ifade etmek” olarak tanımlamıştır (Müftüler, 2008). John Kelly tarafında yapılan tanıma göre serbest zaman, “tanımlanabilecek ve analizi yapılabilecek çeşitli unsurlardan oluşan bir tecrübedir”. Her bir serbest zaman tecrübesi aşağıda maddelerle yeni bir oluşum gösterir (Veal, 1992).

Bunlar;

- Serbest zaman, bir durumun yanı sıra bir karar verme davranışıdır. Karar olayların dışında değil, olayların doğasıyla bütünleşir.
- Serbest zaman bir hareketin ve kararın yaratma ürünüdür.
- Serbest zaman mekâna ve zamana göre değişerek gelişen sabit olmayan bir süreçtir.
- Serbest zaman sürekli yeni bir içerik ile kurulur.
- Serbest zaman tarihi, duygusu, anlamı, süresiz gelişimi ve amacıyla karmaşık ve bütünsel bir eylemdir.

Murphy (1974), serbest zamanları altı başlık halinde kavramsallaştırmıştır (Yen, 1997; Hsieh ve vd.,' den, 2004);

- İsteğe bağlı zaman: Serbest zaman, yaşamak ve var olmak için gerekli temel ihtiyaçların karşılanmasından sonra kalan sürenin bir parçası olarak kabul edilir.
- Sosyal araç: Serbest zaman, sosyal hedeflerin bir aracı ve sosyal işlevlerin yerine getirilmesidir.
- Sosyal sınıf, ırk ve meslek: Serbest zamanın, sosyal ve kalıtsal etmenler tarafından belirlenmesidir.
- Klasik: Serbest zaman, özgürlüğün veya ruhun bir durumu olarak kabul edilir.
- Zıt-Faydacı: Serbest zamanlar, son derece değerli, önemli bir sonun kendisidir. Kendi işini yapmaya teşvik eder.
- Bütüncül: Serbest zaman, herhangi bir etkinliğin bulunabileceği toplam yaşam yapısı olarak görülür.

Kaplan (1975), serbest zamanı, her biri farklı bir önermeye dayanan altı farklı tanımla ortaya koymuştur (Hsieh ve vd., 2004). Bunlar;

- İnsancıl veya klasik yaklaşımıyla serbest zaman, bireyler için eylem özgürlüğü gerektiren insan olma kavramına dayanır.
- Terapi (Tedavi) bakış açısıyla serbest zaman, insanların sağlıklı olmalarını sağlayıcı ve iyileşmeye dayalı etkinlikleri gerektirmesi nedeniyle daha az olduğunu varsayar.
- Nicel model bir olarak serbest zamanı, zaman olarak değerlendirerek, zamanı kullanım şekliyle tanımlanabileceğini varsayar.
- Kurumsal kavram olarak serbest zamanı, boşlukları tamamlayan kurumlardan oluşan bir sosyal sistemin bir unsuru olarak görür.
- Epistemolojik düşünce ile olan yaklaşımda serbest zamanı, belirli bir kültürün içinde yer alan değerlere dayandırmaktadır.
- Sosyolojik yaklaşım olarak serbest zamanı, dinlenme ve diğer bütün etkinliklerin kendi yorumlanmış anlamını veren, sosyal aktörler tarafından bir sosyal bağlamda tanımlandığı görüşüne dayanır.

Ulusal kurumların serbest zaman ile ilgili yapmış olduğu tanımlamalar ise şöyledir;

Uluslararası Turizm Uzmanları Birliği (AIEST), bireylerin hem var olma süreci içerisinde hem de çalışma hayatıyla birlikte karşılaştığı ihtiyaçları gidermek için kullandıkları zaman diliminden geriye kalan zamandır (Bakır, 2009; Günaydın'dan, 2011).

Uluslararası Boş Zamanları İnceleme Grubu (RILG) ise serbest zamanı, bireyin iş, aile ve toplum ile ilgili görevlerini tamamladıktan sonra kendi hür iradesiyle karar vereceği aynı zamanda da kendini dinlendirebileceği, eğlendirebileceği, bilgisini arttırabileceği, yeteneklerini geliştirebileceği ve topluma gönüllü olarak katılabileceği gibi bir takım uğraşlar olarak tanımlamıştır (Tezcan, 1977; Günaydın'dan, 2011).

Dünya Boş Zaman ve Rekreasyon Birliği (WLRA)'nin yaptığı tanıma göre serbest zaman; bireyin yaratıcılığını geliştiren, memnuniyet vererek kişisel doyumunu arttıran, eğlenmeyi ön planda tutarak bireylerin etkinlik seçmelerinde seçme şansı tanıyan özel alandır (Ertüzün, 2013).

1.2.3. Rekreasyon ile İlgili Kavramlar

1.2.3.1. Rekreasyonun Tarihsel Gelişimi

19.yy'ın başlarında coğrafi keşifler ve rönesans hareketlerinin başlamasıyla yeni akımların ortaya çıkışı, yeni buluşlar ile birlikte yeni deniz yollarının bulunması, ekonomi, bilim ve teknik, edebiyat, güzel sanatlar ve mimarlık alanlarında yaşanan yenilikler, sanayi devrimi sürecinin başlangıcı olmuştur. Bu süreç içerisinde teknolojik gelişmeler, hızlı nüfus artışı, artan kentleşme, çalışma hayatındaki yoğunluk ve monotonluk, olumsuz çevre etkileri gibi etmenler, insanoğlu için stresli olan bu ortamlardan uzaklaşma eğilimini de beraberinde getirmiştir. Bu eğilim ile birlikte hızla hayatımıza giren yenilikler günümüzdeki çalışma şartlarını iyileştirerek refah seviyesi ve yaşam standartlarını arttırmış ve bu süreç içerisinde, bireyler ve toplum, serbest zamanlarını rekreasyonel yönden değerlendirme eğiliminde olmuşlardır.

Rekreasyon; bedensel, fiziksel ve ruhsal açıdan rahatlamanın anahtarı olmasının yanı sıra sosyal, kültürel ve psikolojik boyutlarıyla insanlığı yenileyecek bir ihtiyaç olarak nitelendirilmiştir. Bu fikir gelişip ilerledikçe rekreasyon da yepyeni bir niteliğe sahip olmuştur. Kazanılan yeni nitelik, zengin etkinliklerin yanı sıra içe dönük değişik türde oyunlar, eğlenceler ve piknik yapma gibi etkinliklerde yaygınlaşarak şekillenmiştir. Bu durum zamanla geniş park ve bahçe alanlarında düzenlenen haz veren ziyafetlere, sanat ve

siyaset tartışmalarına, farklı türde görsel sanat uğraşları ile gittikçe yoğunlaşan açık hava etkinliklerine dönüşmeye başlamıştır. Böylece rekreasyon, modern anlamda şekillenerek günümüzde sahip olunan zengin rekreasyonel yaşantı ortaya çıkmıştır (Pehlivanoğlu, 1987; Günaydın, 2011; Sağlık, 2014).

Türkiye’de rekreasyonun tarihsel gelişimi dünyayla benzerlik göstermektedir. Bakıldığında Türk toplumu geçmişten günümüze kadar birçok toplumun kültürel özelliklerinden etkilenmiştir. Özellikle Anadolu öncesi toplumlar, Selçuklular, Bizans imparatorluğu, Osmanlı imparatorluğu, İslamiyet ve Batılı toplumlar bunlardan bir kaçıdır.

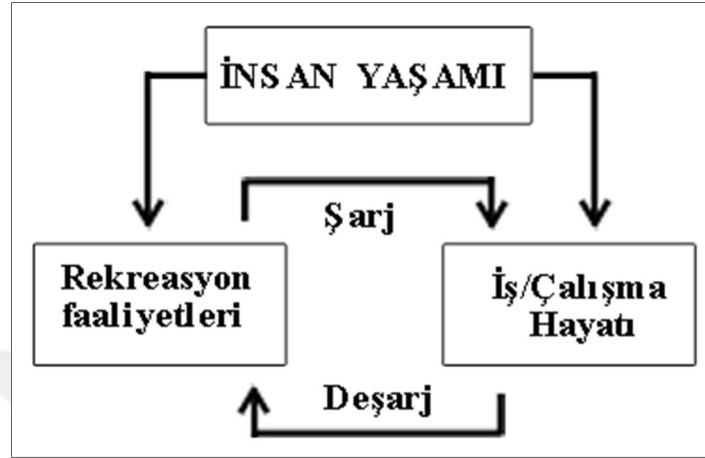
Tarihsel gelişim içinde toplumun rekreasyonel yaşamına bakıldığında ise toplumsal, siyasal, ekonomik, kültürel ve düşünsel değişiklikler ve bunların yaşam tarzına etkileri söz konusudur. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla birlikte artan modernleşme ve laikleşme çabaları, makineleşme, ulaşım, iletişim ve haberleşme araçlarındaki gelişmeler, toplumun yaşam tarzında değişikliğe yol açmıştır. Kentlerden uzaklaşmak isteyen toplum, çalışma ve çalışma dışı zamanlarını değerlendirebilmek, fiziksel, ruhsal ve bedensel açıdan olumsuzluklar kurtulmak için rekreasyonel etkinliklerine yönelmiştir. Bu doğrultuda rekreasyonel etkinlikler de çeşitlenmeye başlamıştır (Sezgin, 1987; Karaküçük, 1997).

1.2.3.2. Rekreasyonun Tanımı

Yeni teknolojik gelişmelerle birlikte yoğun bir çalışma ve baskıcı bir kent hayatına sürüklenen bireyler hem kentin hem de çalışma hayatının getirdiği yoğun stres unsurlarından kurtulmak için bir arayış içerisine girmiştir. Bu arayış içerisinde bireylerin çalışma ve kent hayatı için gerekli temel ihtiyaçları tamamladıktan sonra geriye kalan süreyi değerlendirmek, bedensel ve ruhsal yönden iyileşmek için yapılan düzenli ya da düzensiz etkinlikler olarak “rekreasyon” kavramı ortaya çıkmıştır (Günaydın, 2011).

20.yüzyıl ile beraber insanlar, kentlerde meydana gelen sanayi, ticari, ekonomi, sosyal ve kültürel alandaki değişim ve gelişmelerden etkilenmiştir. İnsanlar yoğun bir şekilde kente yönlenerken kentteki modern yaşamdan, yeni ihtiyaçlardan ve olanaklardan yararlanmak için monoton bir yaşama sürüklenmiştir. Bu durumdan kurtulmak, bedenen ve ruhen rahatlamak, yeniden güç kazanmak insanlarda bir zorunluluk haline gelmiş ve zamanla bu ihtiyaca dönüşmüştür (Bayraktar, 1972; Demirel, 1997). Modern yaşamdan doğan bu ihtiyacı gidermek için insanlar, çalışma ortamı ile zorunlu olarak bulunması

gereken ortamlardan uzaklaşarak sosyal ve psikolojik yönden dinç kalmak, verimliliklerini yeniden kazanmak ve geriye dönüş yapabilmek için Günaydın'ın 2011 yılında hazırladığı Şekil 7.' de gösterilen yaşam döngüsünde deşarj-şarj modeli önerilmektedir.

Şekil 7. Yaşam Döngüsünde Deşarj-Şarj Modeli (Günaydın, 2011)

Bu model ile birlikte insanlar karşılaştıkları olumsuzlardan kurturularak yaşamlarında enerji ve dinamizm kazanabilecekleri değişiklikleri yapmaktadır. Bu değişiklikler de rekreasyon kelimesiyle açıklanmaktadır (Günaydın, 2011).

Rekreasyon kelimesi latince kökenli olup “re” ve “creare” kelimelerin birleşmesi sonucunda oluşan bir kelimedir. Bireylerin yeniden hayat bulması, yenilenmesi, eğlenmesi, dinlemesi ve güç kazanması anlamına gelmektedir (Pamay, 1979). Türkçe karşılığı “serbest zamanı değerlendirme” olarak ifade edilmektedir.

Genel anlamda bakıldığında rekreasyon, bireyin serbest zamanlarında yaptığı, kendi isteği ve iç itimi sonucunda oluşan, fiziksel ve düşünsel açıdan bireyin yeniden canlanmasını hedefleyen, yaşadığı toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel imkanlarına ve yapısına bağlı olarak yaptığı etkinliklerin tamamıdır (Güleç, 1989).

Rekreasyon, bireyin serbest zamanlarında bulunan, bedensel ve ruhsal açıdan ihtiyaçlarını karşılayarak iyileştiren, yenileyen, canlandıran, dinlendiren, eğlendiren, zevk veren, iş hayatına geri döndüğünde ise tekrar çalışma isteği uyandıran, kendi istek ve arzularını da gerçekleştirebildiği çeşitli etkinliklerin bulunduğu davranışların tamamı olarak da tanımlanmaktadır (Pehlivanoğlu, 1976).

Butler (1997) ise rekreasyonu şu şekilde tanımlamıştır. “Bir kazanç amacıyla yapılmayan, bireye bedensel, ruhsal ve yaratıcı kaynak olan, bireyin zorunlu olarak değil

bir iç dürtüyle katıldığı, bireyde hoş ve doyurucu duygular bırakan etkinliklerdir” (Tümer, 1975). Bireyin sorumluluk sahibi olmadığı serbest zamanlarda gönüllü olarak yapılan bu etkinlikler ev dahil olmak üzere herhangi bir mekanda yapılabilir (Butler ve vd., 1997).

Eisner (1969) rekreasyon kavramına esnek bir bakış açısıyla yaklaşarak, insanların boş zamanlarında yaptıkları neredeyse her şeyi ifade eden, son derece değişken bir kavram olarak tanımlamıştır. Eisner rekreasyonu iki ayrı bölüme ayırır. Birincisi “rekreasyonistler” yani kullanıcılar ikincisi ise “rekreasyon ortamları (su, kara, ormanlar, yeşil alanlar ve yaban hayatı)”dır (Schwarz ve vd., 1976).

Douglass (1982) rekreasyonu zevk için uğraşılan sağlıklı bir aktivite olarak tanımlamıştır. Ayrıca rekreasyon, bireyin canlılığını ve yaşama bakış açısını yeniden kazanmasına ve böylece uğraşlarına geri dönmesini olanak sağlar. Çalışma hayatından bağımsız olarak kendi varlığı içerisinde değeri olan bireylerin önemli bir çok ihtiyaçlarını karşılayan, huzurlu, mutlu ve dolu bir hayat için bir vasıta olan rekreasyon, çağdaş anlamıyla toplumsal bir kurum, bilginin biriktiği toplum ve uzmanlaşmış bir çalışma alanıdır (Edginton ve Ford, 1985; Karaküçük'ten, 1997).

Rekreasyon belirli bir türde yapılan serbest zaman etkinliklerine katılım olarak tanımlanmaktadır. Fakat bir aktivitenin içerisinde bulunduğu ortam ve şartlar onu bazen bir kültür içerisinde rekreasyon etkinliği yapabilirken bazen de yapılması gereken iş yapmaktadır. Bu da rekreasyon biçimini etkileyen en önemli faktör olarak gösterilmektedir. Zevk aldığı, mutlu olduğu, dinlendirdiği için şarkı söylemek bir rekreasyon şekli olabilirken iş için gidip şarkı söylemek para kazanma şeklidir (Himmetoğlu, 1992; Günaydın'dan, 2011). Önemli olan bireylerin etkinliği yaparken dışarıdan gelebilecek belirli bir zorunluluğu olmadan serbestçe yapacağı etkinliği seçmesi ve ondan keyif almasıdır.

David ve Pelegrino (1973) rekreasyonu, bireysel bir insanın esenlik ve tatmin duygularını etkileyen duygusal bir durum olarak tanımlamıştır. Onlara göre rekreasyon üstünlük, başarı, neşe, kişisel değer ve zevk gibi duyguların karakterize edilmiş halidir. Pozitif bir imajı desteklemektedir. Rekreasyon, estetik hayatında bir kişinin hedeflerine ulaşma ya da başkalarından olumlu olarak geri dönüş alabileceği bir cevaptır (Veal, 1992).

Rekreasyon, nasıl yapılırsa yapılsın bireyin biyotik ve fiziksel hayatının canlanması anlamına gelmektedir. Burada birey kendini canlandırırken aynı zamanda fiziksel ve sosyal çevresini de etkileyerek canlandırması söz konusudur (Karaküçük, 1997). Rekreasyon, bireyin eğitim aşaması, tecrübe şekli, duygularının açığa çıktığı ve zengin bir yaşam elde

etmenin bir yoludur. Bireye kendini ifade edebilme ve kişiliğinin geliştirme imkânı sunar (Süzer, 1997).

30 Eylül 2006 yılında çıkarılan 26305 sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliğine göre rekreasyon “Ormanların eğlenme, dinlenme ve insanların beden ve ruh sağlığını yenileme fonksiyonu” olarak tanımlanmıştır (T.C.Resmi Gazete, 2006). Farklı disiplinler arası kullanılan rekreasyon kavramı; farklı araştırmacılar ve bilim adamları tarafından farklı tanımlamalar yapılırsa bile genel anlamda, rekreasyonel etkinliklerin yoğun çalışma hayatından tükenen ve yıpranan bireylerin sağlığına olan katkısı olarak tanımlanmaktadır (Kara ve vd., 2008).

Rekreasyon, ekonomik açıdan ele alınarak açıklandığı bir başka kaynakta ise bireyin yapmak istediği için üstlendiği aktivite ya da planlanmış hareketsizlik olarak tanımlanmıştır. Psikolojik anlamda daha derin olarak bakıldığında rekreasyon, rekreasyon eyleminden doğan insani duygusal ve ilham verici deneyimlerdir (Clawson ve Knetsch, 2011).

Mclean ve Hurd’a göre rekreasyon, bireysel bir perspektiftir. Bu yaklaşımın içerisinde televizyon seyretmek, operaya katılmak, atlamak, zıplamak, çim biçmek, çocuklarımızı hayvanat bahçesine götürmek, dama oynamak, müzik indirmek, kitap yazmak, kasabada bir akşam ya da her hangi birini yapmayı seçmek gibi etkinlikler bulunmaktadır. Bu araştırmacılar rekreasyonu farklı bir bakış açısıyla şu şekilde tanımlamıştır. Günümüzde bulunan binlerce şehir, kasaba, ilçe ve park mahallelerindeki parklar, oyun alanları, su sporları merkezi, spor alanları ve toplum merkezleri gibi imkanlar sunan kamu kurumları ağı anlamına gelmektedir (Mclean ve Hurd, 2015).

Meyer ve ark.(1969) rekreasyonu, sürekli olarak görsel bir hareket sergilemek olmadığı içsel olarak da güç sarf etmek olarak tanımlamıştır. Burada aktif olarak yapılan etkinliklerini kolay algılayabilirken pasif etkinliklerin zihindeki hareketlenmesi algılamanın kolay olmadığı yansıtılmaktadır (Birinci, 2016).

Yapılan bütün tanımlarının dışında çeşitli kurum ve kuruluşların rekreasyon ile ilgili yaptığı tanımlamalarda bulunmaktadır (Schwarz ve vd., 1976). Bunlar;

A.B.D.’de bulunan ‘Federal Register’ resmi gazetesi, rekreasyonu, “yüzme, piknik yapma, bota binme, avlanma ve balıkçılık gibi boş zaman aktiviteleri”olarak tanımlamıştır.

A.B.D.’nin Açık hava Rekreasyon Bürosu (BOR) tarafından yapılan rekreasyon tanımı ise şöyledir: “Bireylerin kişisel memnuniyet ve keyifleri için boş zamanlarını değerlendirmeleridir”. Rekreasyonu temel bir insani ihtiyaç olarak görmüştür. Bireysel ya

da toplu yapılması, planlı ya da kendiliğinden gelişmesi, aktif ya da pasif olarak yapılması, belirli bir yetenek ve eğitime dayanması ya da dayanmaması ile belirlenmiş bir alan gerektirmesi ya da gerektirmemesi gibi rekreasyonun ayırıcı özelliklerine de yer vermiştir.

Uluslararası Serbest Zaman İnceleme Grubu (RILG) rekreasyonu, “Bireyin mesleki, ailevi, toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra, bağımsız iradesi ile girişebileceği bir seri dinlenme, eğlenme, bilgisini zenginleştirme uğraşısıdır” olarak tanımlama yapmıştır (Abadan, 1961; Karataş’dan, 2006).

T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın (KTB) rekreasyon için yaptığı tanımlama ise şöyledir: “İnsanların çalışma hayatlarındaki zorunluluklardan bağımsız bir şekilde serbest zamanlarını özgürce kullanarak yaptıkları hem fiziksel hem de ruhsal yönden kendilerini iyileştirmeye ve güçlendirmeye yönelik, zorunlu faaliyetlere karşı serbestçe seçebileceği aynı zamanda bireyin sosyal ve fiziksel çevresini değiştirebileceği etkinliklerdir” (Günaydın, 2011).

Kırsal Rekreasyon Araştırma Danışmanlığı Grubu (CRRAG) rekreasyonu, “bireylerin çoğunlukla yapmış oldukları arayışlar (ek iş, ev onarımı, araba bakımı, eğitim, ödevler, çocuk bakımı, din, siyaset)” olarak tanımlamıştır (CRRAG, 1970).

Amerika Kamp Birliği (ACA) rekreasyonu, “bireylerin toplu yaşamlarında yaratıcı ve eğitici olanakları dış mekan da tanıdıkları bir tecrübe” olarak tanımlamış ve doğal kaynakların kullanıcılara fiziksel, zihinsel, sosyal ve ruhsal açıdan gelişmeleri için katkı sağladığını belirtmiştir (Kurum, 1992).

1.2.3.3. Rekreasyonun Temel Özellikleri

Bireylerin çalışma hayatı ve dışında karşılaştıkları baskı ve olumsuzluklardan kurtulmalarını, yeni değerler kazanmalarını, yaşama sevincini ve gücünü arttırmalarını, hayata tekrar sıkı sıkıya bağlanmalarını, yaptıkları etkinliklerinden yeteri kadar keyif alabilmelerini sağlayan rekreasyon, yapısal özelliklerine bakıldığında oldukça farklıdır.

Günümüzde çeşitliliği olan, bireylerin kullanım ve katılım şekilleri, amaçları, ilgileri, keyifleri gibi birçok faktöre göre değişiklik gösteren rekreasyon özelliklerine bakıldığında ortak bir noktaya varmak oldukça zordur. Fakat birçok araştırmacının araştırmaları sonucunda kabul görmüş temel özellikler bulunmaktadır. Bu temel özellikler genel çizgileriyle aşağıdaki gibi sıralanabilir (Tümer, 1975; Pamay, 1979; Gülez, 1989; Karaküçük, 1997; Demirel, 1997; Yılmaz, 2002; Gürbüz, 2006).

1. Rekreasyon hayatımızdaki yaşam biçimidir ve rekreasyonel uğraşılardan oluşmalıdır.
2. Rekreasyon uğraşısı, rekreasyonu yapacak kişi tarafından üstlenilmelidir. Yani bir kişi diğer bir kişi için bu uğraşmayı yerine getiremez. Kişi tarafından birebir yapılır.
3. Bireylerin serbest zamanlarında yaptıkları rekreasyon, bireylere keyif, huzur, mutluluk, ruhsal doygunluk, yaşama sevinci ve isteği vermektedir.
4. Rekreasyon bir bakıma kişinin fiziksel, sosyal ve psikolojik durumunu iyileştirmek ve geliştirmek için ortaya koyduğu etkinliklerdir. Bu yüzden birebir kişinin kendisiyle ilgilidir.
5. Rekreasyon, bireylerin rekreatif etkinliklere katılması sonucunda sahip oldukları tecbürelerdir. Katılma eylemi ise önceden belirlenmiştir.
6. Rekreasyon bir ihtiyaçtır ve iç itim sonucu oluşur.
7. Rekreasyon alışıl gelmişliği değiştirebildiği gibi bireylerde anlık tatmin sağlar.
8. Rekreasyon faaliyeti bireysel ya da toplu olarak yapılsa bile seçiminde herkesin özgür olarak tercih yaptığı bir etkinliktir.
9. Rekreasyonda faaliyet gereklidir ve bu faaliyetlerde gönüllülük esastır. Bireylerin kendi istek ve arzularına bağlı olarak serbestçe seçim yapmaktadır.
10. Rekreasyonda birçok etkinlik bulunabilir ve bu etkinlikler fiziksel, ruhsal ve duygusal anlamda ya da üçünün birleşimi sonucunda oluşabilirler.
11. Rekreasyon serbest zamanlarda fiziksel, zihinsel ve psikolojik olarak yapıldığı için hareketlidir. Bu durumlar sayesinde bireyler olumlu olarak belirli bir seviyeye ulaşırlar.
12. Bireylerin serbest zamanlarını verimli ve etkili kullanmalarına imkan verdiği için tembelliğe karşı bir etkinliktir.
13. Rekreasyonel etkinliklere devam etme zorunluluğu yoktur.
14. Rekreasyon etkinlikleri bireysel ya da toplu olarak yapılabilirdiği gibi planlı ya da plansız olarak uygulamaya koyulabilir. Rekreasyona katılacaklar zamanı, etkinliği ve mekanlarını kendileri seçmektedir.
15. Rekreasyon planlı ya da plansız uygulanmış mekanlarda bireyin yetenekli olup olmamasına bakılmaksızın yapılır.

16. Rekreatyonel etkinliklerin yapılması için belirli bir ortamın ya da şartın olması gerekmemektedir. Her türlü açık ve kapalı mekanlar, mevsim ve iklim koşullarında yapılabilmektedir. Kesin bir sınırlama yoktur.
17. Rekreatyon kişiden kişiye göre değişen ciddi ve belirli bir amacı olan etkinliklerdir.
18. Rekreatyonel etkinlikler insanlar açısından bir sınırlama olmadan hemen hemen her yaşta, cinsiyette ve sosyal yapıdaki bireylerin fiziksel ve sağlık yapılarına uygun olacak şekilde yapılabilir.
19. Rekreatyonun kendine has oyun türleri ve gösterileri gibi birtakım çekiciliği bulunur.
20. Bütün insanlar için ortak bir dil olacak şekilde evrensel olmalıdır.
21. Toplumun gelenek ve göreneklerine, ahlaki, maddi-manevi değerlerine uygun, sosyal değerlere ters düşmeyecek şekilde olmalıdır.
22. Rekreatyonel faaliyetlerden bireylere kişisel ve toplumsal özellik kazandırması beklenir.
23. Bir etkinlik yapılırken bir diğeri ve daha fazlası için olanak verir.
24. Geçmişte rekreatyonda para kazanma amacı yoktur. Fakat günümüzde bu durum değişerek rekreatyondan para kazanma amacı güdülmektedir.

1.2.3.4. Rekreatyon Türleri ve Sınıflandırılması

Modernleşen dünyamızda rekreatyon kelimesi her geçen gün yenilik ve gelişmelerle birlikte yeni anlamlar kazanmaktadır. Toplumsal, kültürel, ekonomik ve çevresel faktörlerden etkilenecek şekilde şekillenmesi sonucunda bireylerin çeşitli etkinliklere katılımı olarak tanımlanan rekreatyon biliminin içeriği ve kapsadığı konular dikkate alınarak çeşitli sınıflandırmalar yapılmış olup dört temel sınıflama bulunmaktadır (Pehlivanoğlu, 1976; Pamay, 1979; Pehlivanoğlu, 1987; Gülez, 1989; Demirel, 1997; Sevil ve vd., 2012).

- Yapısal Sınıflama (Mekan Açısından): Kapalı ve açık olarak ikiye ayrılan, rekreatyon etkinliğinin yapıldığı mekanların özelliklerini ya da iç mekan-dış mekan ayrımı dikkate alınarak yapılan sınıflandırmayı ifade eder. Başta evler olmak üzere farklı özellikte geliştirilmiş iç mekanlarda devam ettirilen etkinliklerin bulunduğu rekreatyon ‘Kapalı alan rekreatyonu’ olarak ifade edilir. Bireyler istedikleri zaman bu rekreatyonu yapabilirler. Doğa ve hava koşulları bu rekreatyon türü için

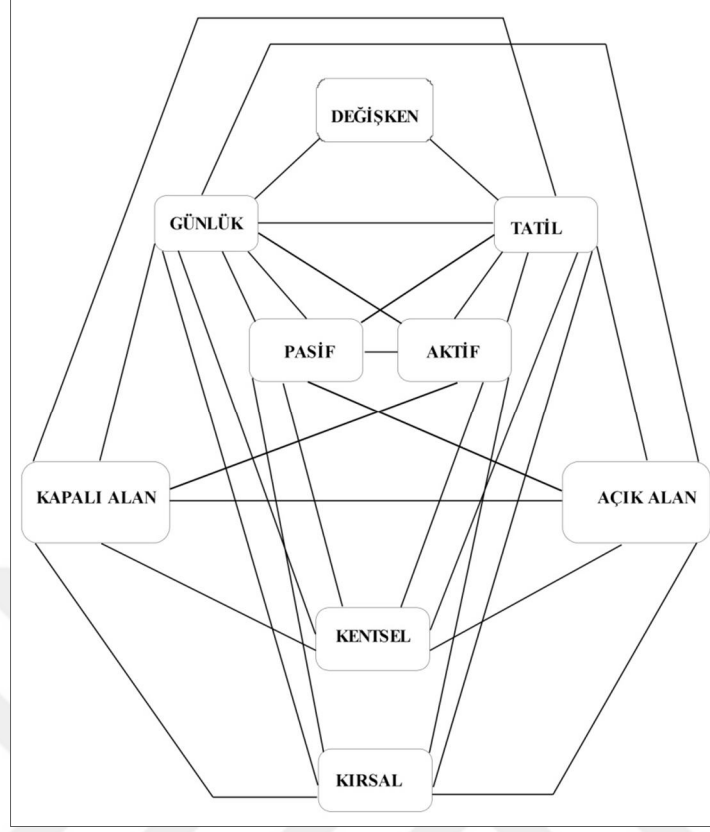
önemli değildir. Kapalı spor salonlarında yapılan sporlar, evde televizyon izlemek, oyun oynamak ve sinemaya gitmek gibi etkinlikler örnek olarak gösterilebilir. ‘Açık alan rekreasyonu’ ise bireylerin daha geniş alanlarda daha rahat hareket edebildiği ve açık hava etkinlikleri yapabildiği rekreasyondur. Bu rekreasyon türü, bireyde hareket özgürlüğü, doğa ile iç içe ve doğal kaynakları bire bir kullanma olanağı tanıyan etkinlikleri içerir. Milli parklarda, tabiat parklarında, orman içi rekreasyon alanlarında ve kırsal alanlarda yapılan etkinlikler bu rekreasyon türüne örnek olarak gösterilebilir.

- Yerel Sınıflama (Mekan ve Yerleşim Açısından): Kentsel ve kırsal (dağ, kıyı, yayla...) olarak ikiye ayrılan rekreasyon türünde yaşam çevresinde rekreasyonun yapıldığı mekanın konumuna ve bulunduğu alana (yerleşim) göre yapılan sınıflandırma dikkate alınır. Kentsel rekreasyon, kent içerisinde açık ya da kapalı alanlarda bulunan, bireylerin yakın mesafede rahatça ulaşabildiği ve kısa zaman aralığında serbest zamanlarını da değerlendirebileceği etkinlikleri içerir. Sinema, tiyatro, eğlence yerleri, hayvanat bahçesi, müze, şehir parkları gibi kentsel alanda yapılan etkinlikler bu rekreasyon türüne örnektir. Kırsal rekreasyon ise kentlerden uzak doğal güzelliğin, manzara güzelliğinin olmasının yanında çok işlevliliğiyle rekreatif etkinlikleri yapmaya uygun orman, sulak ve dağlık alanlarda yapılan etkinlikleri içerir. Bu rekreasyon türünde, keyif için yapılan yürüyüşler, sporlar, doğa araştırmaları, manzara seyir piknik yapma ve nefes alma gibi etkinlikler örnektir.
- Eylem Çeşidine Göre Sınıflama (Fiziksel Etkinlik Açısından): Rekreasyon aktivitelerinin tanımlanmasında kullanılan, rekreasyon etkinliklerinin temelini oluşturan içeriğe ve bireylerin harcadığı güç ve hareket durumuna göre aktif ve pasif rekreasyon olarak ikiye ayrılan sınıflamadır. Aktif rekreasyon türü, bireyin güç, kuvvet, hareket ve dinamikliğiyle rekreasyon etkinliklerine aktif olarak katılmasıdır. Bu rekreasyon türünde bedensel uğraşlar ön plandadır. Buna en önemli örnek olarak spor yapmak verilebilir. Müzik çalmak, şarkı söylemek, tiyatrodaki rol almak gibi etkinlikler de bu rekreasyon türünde yapılan diğer örneklerdir. Pasif rekreasyon türü ise bireyin iç dünyasına ait durgun hallerini, yapmak için herhangi bir çaba harcamadığı, etkinliği yapmak yerine seyirci olarak katıldığı rekreasyon türüdür. Televizyonda, stadyumda futbol, basketbol, tenis gibi

sporların maçlarını izlemek, tiyatro oyununu izlemek gibi etkinlikler bu rekreasyon türüne örnektir.

- Zamansal Sınıflama (Zaman Dilimleri Açısından): Günlük, tatil ve değişken rekreasyonu olarak üç tipe ayrılan bu sınıflama, rekreasyonun yapıldığı çeşitli serbest zaman dilimine göre farklı zaman dilimlerine ayrılmıştır. Bunlardan ilki olan günlük rekreasyon, bireyin kısa mesafede ulaşabileceği yakın çevresinde bulunan hem gün içerisindeki serbest zamanlarında hem de gününbirlik yapabileceği etkinliklerin bulunduğu rekreasyon türüdür. Çalışan bireyler için çalışma saatleri dışında ve mola saatlerinde, öğrencilerin okulda ders arası ve okul sonrasında, ev hanımlarının ise ev işlerinin dışında kalan zamanlarında bireysel ya da toplu olarak yaptıkları etkinlikleri içerir. Tatil rekreasyonunda ise bireyler yaşadıkları kentlerden uzak konaklama da yaparak değerlendirdikleri rekreasyon türüdür. Hafta sonu, bayram ve yıllık tatiller olmak üzere üç rekreasyon grubuna ayrılır. Hafta sonu rekreasyonu, bireylerin hafta boyunca yorgunlukları üzerinden atmak, dinlenmek, eğlenmek, ailesi ile vakit geçirmek, doğayla iç içe olmak, spor yapmak, sinemaya gitmek gibi etkinlikleri yapmak için kendilerine ayırdıkları zaman dilimidir. Bireysel ya da toplu olarak yapılabilir. Bayram rekreasyonu, milli ve dini bayramlar olarak ayrılan zaman diliminde yapılan rekreasyon türüdür. Yıllık tatil rekreasyonu yıllık izin zamanlarında bireylerin buldukları şehirlerin dışına ya da yurtdışına yaptıkları gezilerde yapmış oldukları etkinlikleri içerir. Son olarak değişken rekreasyon türünde iş hayatı bitip emekliye ayrılan bireylerin yapmış oldukları etkinliklerdir. Bu rekreasyon türüne en iyi örnek, grupça yapılan geziler ve kadınların el sanatları gibi sanatsal faaliyetlerine yönelik etkinlikleridir. Özellikle rekreasyon türlerinde zamansal sınıflama (günlük, hafta sonu, yıllık, değişken) rekreasyon planlamalarında oldukça önemlidir.

Çeşitli çıkış noktalarından ortaya çıkan bu sınıflamaların hepsi rekreasyon olgusunun çeşitli yönlerini ve boyutlarını yansıtmaktadır. Şekil 8.' de gösterilen "Temel Rekreasyon Türleri Sınıflamaları Arasındaki İlişki Diyagramı" incelendiğinde türler arasındaki karmaşık ilişki daha da iyi anlaşılmaktadır (Pehlivanoğlu, 1976).

Şekil 8. Temel rekreasyon türleri sınıflamaları arasındaki ilişki diyagramı (Pehlivanoğlu, 1976).

1977 yılında Przeclawski tarafından “Serbest Zaman Modelleri” başlığı altında yapılan diğer bir sınıflama ise şu şekildedir (Günaydın, 2011);

1. Turistik Serbest Zaman Etkinlikleri
2. Sportif Serbest Zaman Etkinlikleri
3. Yaratıcı Serbest Zaman Etkinlikleri
4. Sosyal Serbest Zaman Etkinlikleri

Abadan ise Blücher’in sınıflandırmasını esas alarak serbest zaman etkinliklerini (rekreasyon) sert ve yumuşak olmak üzere ikiye ayırmıştır (Süzer, 1997).

1. Sert (Aktif) Serbest Zaman Etkinlikleri: Kitap okumak, spor yapmak, el işi yapmak, resim yapmak, konferansa katılmak, kursa gitmek gibi bireyin kendi iradesini kullanarak tek başına yapması gereken etkinlikler olarak tanımlanmıştır. Birey bu etkinlikleri aktif olarak yaptığı, yeteneklerini geliştirdiği, duygularını tatmin ettiği etkinlikler olarak görmektedir.

2. Yumuşak (Pasif) Serbest Zaman Etkinlikleri: Müzik dinlemek, sinemaya ve tiyatroya gitmek, radyo dinlemek, televizyon izlemek, belirli bir amacı olmadan gezmek gibi bireyin iç dünyasını yansıttığı durgun hareketleri içeren rekreasyon türüdür. Birey belirli bir hareketlilik içerisinde değildir.

Dumazedier rekreatif etkinlikleri “sanatsal, entelektüel, sosyal, pratik ve fiziksel etkinlikler” gibi başlıklar halinde ayırarak bazı temel etkinlik alanları olacak şekilde sınıflandırma yapmıştır. Bu sınıflandırmada bireylerin rekreatif etkinliklere katılımı, bireylerin yaşam tarzları ve zamanı değerlendirmelerine göre değişiklik gösterecek şekilde yapılmıştır (Tekin vd., 2007). Detaylı olarak bakıldığında ise sınıflandırma şu şekildedir;

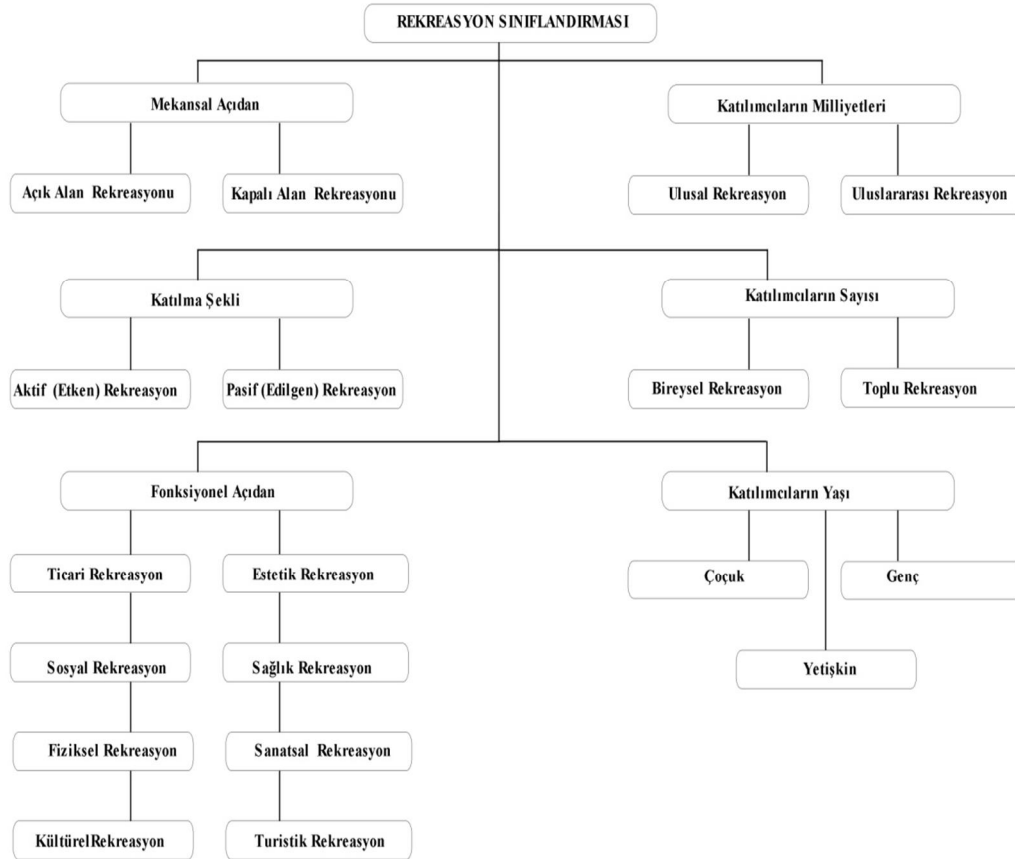
- Sanatsal (sinema, edebiyat, tiyatro, müzik, resim, fotoğraf, vb) etkinlikler,
- Entellektüel (kitap, konferanslar, radyo, TV, vb.) etkinlikler,
- Sosyal (aile, partiler, toplantılar, vb.) etkinlikler,
- Pratik (bahçecilik, el sanatları, el işleri, vb.) etkinlikler,
- Fiziki (spor, yürüyüş, avcılık, balıkçılık, vb.) etkinlikler.

Rekreasyon terimini çeşitli yapılandırılmış ortamlardaki aktiviteleri tanımlamak için kullanan Corder, rekreasyonu 5 farklı grupta incelemiştir (Corder, 2013). Bunlar;

1. Halk Rekreasyonu: Çeşitli yaş grubundaki bireylerin, geçmişlerinin ve ilgi alanlarının ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmış, kar amacı olmadan kamu kurumları tarafından ortaya konulan programlardan oluşmaktadır. Bu programlar açık ya da kapalı alanlarda yapılabilir ve doğada bulunma ve çalışma, el sanatları, spor ve formda kalma gibi etkinlikleri içerebilir. Bazı aktiviteler ücretsiz iken bazıları ise cüzi bir miktardır.
2. Ticari Rekreasyon: Belirli bir ücret ödeyerek yapılan program ve etkinliklerden oluşur. Sağlık merkezleri, sağlık kulüpleri, kapalı tenis ve raketbol tesisleri, yoga ve aerobik stüdyoları ve golf yapmak için sürüş alanları bu rekreasyon türüne örnektir.
3. Kurumsal Rekreasyon: Şirket ve kurumların sponsor olduğu çalışanlar için oluşturulmuş etkinliklerdir. Şirket softbol ve bowling takımları ve fitness merkezleri bu rekreasyon türüne örnek olarak gösterilebilir.
4. Tedavi (Terapi) Rekreasyonu: Kamu ve özel kuruluşlar tarafından belirli bir nüfusun yararı için oluşturulmuş programlardan oluşmaktadır. Örneğin, engelli insanlar için egzersiz, spor ve el sanatları yapmaları için hazırlanmış programlar.
5. Diğer Rekreasyon Etkinlikleri: Özel bir kulüpte golf oynamak ya da askeri rekreasyona katılmak gibi bireyselliğin yoğun olduğu rekreasyon türüdür.

Genel olarak bakıldığında ise sadece ticari rekreasyon türü değil bütün rekreasyon türlerin de rekreasyon faaliyetleri direk ya da dolaylı olarak ücretlidir.

Hacıoğlu ve vd. (2003) rekreasyon mekan, katılımcının milletine, yaşına, sayısına, katılma şekline ve fonksiyonel açıdan başlıklara ayırarak sınıflandırma yapmıştır (Müftüler, 2008). Bu sınıflandırma kapsamlı olarak Şekil 9.'de gösterilmiştir.

Şekil 9. Rekreasyonun sınıflandırılması (Müftüler, 2008).

Karaküçük, yaptığı rekreasyon sınıflandırmasında bireyin rekreasyon etkinliklerine katılmasındaki amaçları, istekleri ve zevklerinin yanı sıra çeşitli kriterlerin etkili olduğunu savunmaktadır. Birey hangi amacı ve isteğine göre herhangi bir rekreatif etkinliğine katılmak istemiş ise ona uygun olacak bir rekreasyon türü ortaya çıkmaktadır. Bu da rekreasyon da belirli bir sınıflandırmayı ortaya çıkarmaktadır (Karaküçük, 1997). Bunlar;

1. Amaçlarına Göre Rekreasyon Sınıflandırması

- Dinlenme amacıyla yapılan rekreasyon etkinlikleri
- Kültürel amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri

- Toplumsal amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri
 - Sportif amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri
 - Turizm amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri
 - Sanatsal amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri
2. Çeşitli Kriterlere Göre Rekreasyon Sınıflandırması
- Yaş faktörüne göre
 - Etkinliklere katılanların sayısına göre
 - Kullanılan mekana göre
 - Zamana göre
 - Sosyolojik içerine göre

Baud-Body ve Lawson'nun rekreasyon faaliyetlerinde kullanılan tesis türleri ve doğası göz önünde bulundurularak yeni bir bakış açısıyla ele aldığı rekreasyon sınıflandırması ise altı kategoridir (Baud-Body ve Lawson, 2002).

1. Evde gerçekleştirilen rekreasyon; televizyon izlemek, radyo ve müzik dinlemek, kitap okumak, bahçe ile ilgilenmek
2. Sosyal içeriği yüksek olan rekreasyon; akraba ve arkadaşları ziyaret etmek, partiye gitmek, eğlenceler, yemek partileri .
3. Kültürel, eğitici ve sanatsal ilgileri içeren rekreasyon; tiyatroya, sinemaya, müzeye, konsere gitmek
4. Katılımcı ya da izleyici olarak spor rekreasyonu; futbol, voleybol, basketbol, golf, yüzme, tenis, jimnastik, dart gibi etkinlikleri içerir.
5. Açık hava rekreasyonu; piknik yapmak, yürüyüşe çıkmak, keyif için araba sürmek, deniz kenarı ya da şehir dışı alanları günlük gezi
6. Konaklamanın dahil olduğu serbest zaman rekreasyonu; uzun mesafe seyahatleri, turları, hafta sonu ve yıllık tatilleri içermektedir (rekreasyonel turizm)

1.2.3.5. Rekreasyonun Önemi

Geçmişten günümüze kadar insanoğlunun ortak mirası olarak görülen rekreasyon, çocuk, genç, yetişkin fark etmeksizin bütün bireylerin dinlenme, rahatlama, yorgunluğunu üzerinden atma, bilgi seviyesini arttırma, yaratıcılık, yetenek ve becerilerini geliştirme, canlanma, güç kazanma, hayata yeniden başlama gibi fiziksel, ruhsal ve bedensel ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Aynı zamanda rekreasyon aracılığıyla bir araya gelen

bireylerin dostluk bağlarının gelişmesi, çevreye ve insanlara olan sevginin artması gibi sosyal ve ahlaki açıdan avantajlar oluşturması rekreasyonun temel ihtiyaçlarımızdan biri olduğunun önemini ortaya koymaktadır. Tezcan (1977) rekreasyonun önemini şu şekilde açıklamıştır;

- a. Bireylerin serbest zamanlarını değerlendirerek dinlenme ve eğlenme ihtiyaçlarını karşılamalarına, hayat bağlantılarının güçlenmesine ve mutlu bir hayat sürmelerine olanak sağlar. Bu durum, serbest zamanın değerlendirilmesinin önemini ortaya koymaktadır.
- b. Birey, sağlıklı bir kişilik geliştirmek istiyorsa serbest zamanlarını iyi değerlendirmesi gerekmektedir. Toplumun temel amaçlarından bir tanesi de sağlıklı bir kişilik geliştirmektir.
- c. Serbest zamanın değerlendirilmesinin bir diğer önemi ise bireylerde farklı doyumlara sebep olmasıdır. Bu doyumlar ise şu şekilde açıklanmaktadır;
 - Yaratma zevki: Müzisyenin bir şarkı bestelemesi, çocuğun kumdan kale yapması, yazarın roman ya da şiir yazması gibi bireylerin serbest zamanlarında yaptıkları uğraşların bireyde yaratma zevkini ortaya çıkarmasıdır.
 - Arkadaşlık, dostluklar oluşturma gibi toplumsal durumlar: Arkadaşlık kurmak, takım oyunları, insanların bir arada olma istekleri gibi birçok serbest zamanı değerlendirme şekilleri grup olarak yapıldığında, bireylerin toplumsal ilişki ve işbirliği ihtiyaçlarının karşılanmasına imkan vermektedir.
 - Macera-yeni tecrübeler kazanma isteği: Gezginlerin etkinlikleri, tırmanma, fotoğrafçılık, kampçılık, deniz seyahatleri gibi etkinlikler, bireylerin küçük yaşta başlayıp yetişkinliğe, yetişkinlikten de sonraki dönemlere kadar kendilerini geliştirmek, yeni bilgi sahibi olmak, yeni tecrübeler kazanmak isteğinden ortaya çıkmaktadır.
 - Başarı duygusu: Çalışma hayatında başarı elde edemeyen bireyler bunu serbest zamanı değerlendirmede yaptıkları etkinliklerden sağlamaya çalışırlar. Yarışma niteliğinde olan oyunlar, spor etkinlikleri gibi etkinliklerde başarı duygusunu sağlamak mümkündür. Burada gerekli olan zaman ve enerji harcamaktır.
 - Fiziksel sağlamlık: Fiziksel etkinlikler yaşamın temel işlevidir. Bireyler takım oyunları ve bireysel sporlarda bütün vücutlarını kullandıkları için sağlamlık duygusuna sahip olur. Paten, yüzme, kayak gibi sportif etkinlikler ise bireyin

fiziksel enerjisini dışarı çıkartan doyum sağlayan, neşe ve sağlıklı olma duygularını veren etkinliklerdir.

- Zihinsel güçleri kullanma: Bazı bireyler zihinsel etkinliklere yol açtığını düşündüğü serbest zaman etkinliklerine katılmaktadır. Bu konuda bireylerin münazara, tartışma grupları, satranç, doğa araştırmaları, yaratıcı yazıları gibi etkinlikleri anlamak açısından önemlidir.
- Duygusal tecrübe: Serbest zaman değerlendirme etkinliğine katılan bireyler o etkinlikten duygusal yönden bir cevap alır. Şampiyonluk mücadelesi içerisinde olan bir oyuncu, polisiye bir romanı okuyan okuyucu duygusal cevapların en iyi örneklerindedir. Bu tip etkinliklerle duygusal istikrar sağlanmış olur.
- Güzellikten hoşlanma: Evrensel anlamda güzellik sevgisi birçok serbest zaman etkinliğinde ifadesini bulmaktadır. Manzara güzelliği, bahçeler, şiir, el sanatları, yaratma isteği ile içi içe giren güzellik sevgisinin en çok bilinen araçlarından.
- Hizmet duygusu: Birey her katıldığı etkinliğe aynı zamanda hizmet vermektedir. Bireyde doyum sağlar. Bir kişinin yetiştirdiği meyvenin ürün vermesindeki doyumunu örnek olarak gösterilebilir.
- Dinlenme: Serbest zamanı değerlendirme etkinliğindeki temel amaçlardan biri de aynı zamanda dinlenmedir. Dinlenme bedensel, fiziksel, zihinsel ve ruhsal açıdan olmaktadır. Televizyon izleme, sinemaya, tiyatroya, konsere gitmek, bahçe ile uğraşmak, herhangi bir spor etkinliğine katılmak gibi etkinlikler, dinlenme olanağı sağlamaktadır.

1.2.3.6. Rekreasyon İhtiyacını Etkileyen Gelişmeler

Yirminci yüzyıl ile birlikte yeni buluşlar, atomun parçalanması ve bunun beraberinde getirdiği gelişmeler, toplumun ekonomik, sosyal, politik, teknik, ticari ve endüstriyel hayatlarında değişikliklere sebep olmuştur. Bu değişikliklerden dolayı yoğun kent ve çalışma hayatı ile karşı karşıya gelen toplumlar, hem rekreasyonel etkinliklere olan ihtiyaçlarını etkileyen ve hem de rekreasyonun toplumun içerisindeki değerini artıran bazı gelişmelerle karşılaşmışlardır (Bayraktar, 1975). Bunlar;

- a. Bireylerin serbest zaman için ayrıldıkları süredeki artış
- b. Kentleşmenin artması
- c. Gelir seviyesindeki artış

- d. Sürekli gelişen teknolojik gelişmeler
- e. Eğitim ve kültür seviyesindeki artış
- f. Rekreasyona olan bilincin artması
- g. Siyasi otorite ve diğer kurumların etkisi
- h. Değer yargılarındaki değişiklikler
- i. Çevreye olan bilincin ve duyarlılığın artması
- j. Sağlık bilinci
- k. Rekreasyona katılımcı tercihlerinin değişmesi

1.2.3.7. Rekreasyon İhtiyacı

Tarihin her döneminde ve dünyanın her yerinde yaşam koşullarının, insan ömrünün, çalışma hayatının ve teknolojik gelişmelerin değişmesi ve gelişmesi bireyleri fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan olumsuz etkilemektedir. Bireyler hem bu olumsuz etkilenmelerden kurtulmak, hem de kendilerine ait olan serbest zamanlarını değerlendirebilmek için bireysel ihtiyaçlarını gidermeye yönelik farklı arayışlar içerisine girmişlerdir. Rekreasyon, her şeyden önemlisi bireyin yaşam kalitesini arttıran, hayatı değerlendiren ve ona anlam kazandıran, monotonlaşan hayatın dışına çıkarabilen, dinlendirebilen, eğlendirebilen, çalışma hayatındaki verimi arttırabilen, beden ve ruh sağlığını koruyabilen, kendini geliştirebilen, tekrar hayata bağlanmasına imkan veren, hayattan keyif aldırabilen etkinlikleri kişinin yaşamına sunarak kişi ve toplum için gerekli ve temel olan ihtiyaçlara cevap vermesi ile rekreasyon kavramının önemi artmaktadır. Bu da rekreasyon ihtiyacının kişisel ve toplumsal olarak sağladığı yarar ile ileri geldiğini göstermektedir (Karataş, 2006; Sevil ve vd., 2012). Bu bakış açısının gelişmesinde destekleyici olan “Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi”, insan ihtiyaçlarını en alt basamaktan başlayarak yukarıya doğru önem ve değer durumuna göre sıralama yapmıştır (Şekil 10). Burada yaşamsal olandan toplumsal olana doğru bir düzen bulunmaktadır (Karaküçük, 1997).

Şekil 10. Maslow'un ihtiyaç hiyerarşisi (Karaküçük, 1997).

Günümüzde birçok ülkenin gelişmesi, ilerlemesi rekreasyonun yaygınlaşmasına, tanıtılmasına ve ilerlemesine paralel olarak insanların rekreasyona olan ihtiyacını daha da arttırmaktadır (Alexandris,1998).

1.2.3.8. Rekreasyona Duyulan İhtiyacın Nedenleri

Bireylerin her ne kadar serbest zamanı değerlendirme etkinliklerine katılmalarındaki ihtiyaçları, amaçları, beklentileri, doyum seviyeleri, etkinlik tercihleri kişisel etmenlere göre değiştiği kabul edilse bile önemli etmenlerin güdüsel etmenler olduğunu açıklamak için yapılan araştırmalarda benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır (Çoruh, 2013). Her insan ve toplumun ihtiyaçları aynı olsa bile duyulan ihtiyaçların giderilmesi açısından farklılık göstermektedir. Bunun üzerine bazı araştırmacılar bireylerin rekreasyona duyulan ihtiyaçlarının nedenlerini ortaya koyacak araştırmalar yapmıştır. Bunlar;

Havighurst ve Donald (1959)'ın yaptığı araştırma sonucunda bireylerin rekreasyon etkinliklerine katılma nedenleri aşağıda verilmektedir;

- Sadece zevk almak
- Çalışma hayatından daha farklı bir şey yapmak
- Yeni deneyimler kazanmak
- Arkadaşlarla iletişim halinde olmak
- Yaratıcı olmak
- Topluma fayda sağlamak
- Bir şey başarma şansını yakalamak

- Zaman geçirmek
- Ekonomiye yardımcı olmak
- Popüler olmak
- Saygınlığı artırmak

Karaküçük (1997)'ün yaptığı çalışmada ise rekreasyonel etkinliklerin kişisel ve toplumsal olarak sağladığı yararlarından ileri geldiğini belirterek rekreasyona duyulan ihtiyacın nedenlerini iki başlık altında açıklamıştır.

1. Kişisel Yönden Rekreasyona Duyulan İhtiyacın Nedenleri

- Fiziksel sağlık gelişimini destekler
- Ruh sağlığı kazandırır
- Bireyi sosyalleştirir
- Kişisel yetenek ve becerilerinin gelişmesini sağlar
- Bireyin yaratıcı gücünü geliştirir
- Çalışma hayatında başarı ve iş verimini artırır
- Ekonomide dinamikliği sağlar
- Bireyi mutlu eder

2. Toplumsal Yönden Rekreasyona Duyulan İhtiyacın Nedenleri

- Toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlar
- Demokratik bir toplum oluşmasına olanak sağlar

Toskay (1983), bireyin karşılaştığı olumsuzluklardan kurtulmak için katıldığı rekreasyon etkinliklerine, duydukları ihtiyaçları gidermek için cevap aradığı temel öğeleri şu şekilde gruplandırmıştır (Karataş, 2006);

1. Beden sağlığı kazanılarak fiziksel gücün yenilenmesini sağlayan fiziksel öğeler
2. Monotonlaşan hayattan kurtulma, uzaklaşma, doğal alanlara yönelme, değişiklikler, macera isteğine imkân sunan psikolojik öğeler
3. Diğer insanlarla bir araya gelerek tanışma, eğlenme ve sosyalleşme sağlayan toplumsal öğeler
4. Yabancı insanların, toplumlarına, onların geleneklerine, dillerine ve sanatına duyulan ilgiyi yansıtan kültürel öğeler
5. Diğer bir gruplama ise; rekreatif etkinliklere katılımında etken olan temel etmenleri şöyle sıralayabiliriz:

- Günlük yaşamının rutinliğinden uzaklaşma: Alışkanlıklardan ve sorumluklardan kurtulma, sosyal kurallardan ayrılma, doğal alanlara yönelme, değişiklik, yeni Şeyler yasama
- Bireyin kendini bulması: Bedensel, ruhsal, sosyal, psikolojik ve yaratıcılık bakımından aktif olma
- İlişki arama: Sosyal soyutlanmayı aşmak, eş aramak
- Dinlenme: Bedensel ve ruhsal dinlenme
- Kültür
- Sağlığın elde edilmesi

Rekreasyona duyulan ihtiyaçlar kişilere ve topluma sağladığı yararlar doğrultusunda ortaya çıkmaktadır. Genel olarak incelendiğinde kişisel açıdan, fiziksel sağlığa kavuşmak, gelişimini tamamlamak, ruh sağlığının geri kazanılması, sosyalleşmek, yaratıcılığı arttırmak, kişisel beceri ve yeteneğini geliştirmek, çalışma hayatında başarı sağlamak, ekonomik hareketlilik, insanı mutlu etmek, toplumsal açıdan ise; dayanışma ve birlikteliği sağlamak, demokratik toplum oluşturmak gibi yararlar doğrultunda rekreasyona duyulan ihtiyaç nedenleri ortaya çıkmaktadır.

1.2.3.9. Rekreasyonun nemli Fonksiyonları

Sanayi devrimiyle başlayan ve bugüne kadar devam eden makineleşme, çağımızda, bireylerde kent hayatındaki kirli ve gürültülü bir havadan uzaklaşma, fiziksel ve bedensel yorgunluğu üzerinden atma, hayata yeniden başlayabilme çabalarını tetikleyerek çalışma hayatının dışında bireylerin kendisine kalan zamanı değerlendirebilmeleri ihtiyaını karşılayabilmek için bireye huzur, mutluluk, dinleme, eğlenme, rahatlama, canlılık veren etkinliklere yönelmelerinin en önemli gerekçesini oluşturmuştur.

Geçmişten günümüze kadar insanoğlunun rekreasyon konusunda kazandığı deneyimler, rekreasyonun hem kişinin hem de toplumun fiziksel, ruhsal ve moral sağlığı bakımından önemli bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. İnsan etkinliklerinin farklı bir evresi olan rekreasyonun kişisel ve toplumsal yönden gerçek değer, insanlar arasındaki temel ilişkiye olan etkisi ve toplum gücüne verdiği katkı ile ortaya konulmaktadır (Günaydın, 2011).

Bayraktar rekreasyonun fonksiyonel açıdan faydalarını altı başlık altında şu Şekilde açıklamıştır (Bayraktar, 1975);

1. Kişi ve toplum sağlığını düzeltir:

- Fiziksel sağlık: açık ya da kapalı alanlarda yapılan sportif etkinlikler ve serbest hareket bireylerin vücutlarını geliştirir,organlarda düzenler ve ruhsal gerginlikleri ortadan kaldırır.
- Ruhsal sağlık: bireylerin buldukları ortamdaki uzaklaşarak değiştirdikleri çevreler,doğal ve kırsal alanlar bireydeki ruhsal gerginliği kaldırır ve içsel huzuru sağlar.
- Moral sağlık: bireylerin karakterlerinin gelişmesini,sahip olduğu kötü alışkanlıklar ve davranışlardan uzaklaşması için düzenlenmiş rekreasyonel olanaklar hem bireyin hem de toplumun moralini düzeltir.

2. Entelektüel yaşamı geliştirir:

- Bireylerin yeni düşüncelere yönlendirilmesi,kendini bulabilmesi, var olan hayat görüşünü genişletebilmesi ve hayattaki temel amacının ne olduğuna dair düşüncelerini oluşması rekreasyon aracılığıyla gerçekleşir.

3. Eğitim ve öğretim hayatına yön verir:

- Yapılan etkinlikler, oyunlar, seyahatler, geziler bireylerin tecrübe kazanmasına ve yeni şeyler öğrenmesine olanak verir.
- Güzel sanatlar için yapılan rekreasyon ve farklı daldaki sporlar bireyde düşündürme, eğitme, öğretme ve geliştirme yönünden birey için önemlidir.

4. Rekreasyon, verimli etkinlikler sayesinde bireylerin zamanı tutumlu kullanmaya yönlendirir ve çalışma azmini artırır.

5. Bireylerin toplumsal hayatlarını düzeltir:

- Kişisel ya da grup olarak yapılan rekreasyonel etkinlikler sayesinde bir araya gelen bireylerin toplumsal dayanışma, yardımlaşma ve aralarındaki ilişki artar.
- Serbest hareket ve düşünce özgürlüğü, dayanışma ve yardımlaşma sayesinde toplumda demokratik bir yapı oluşturur.

6. Uluslararası ilişkiyi geliştirir:

- Turizm çok yönlü bir rekreasyonel etkinliktir. Buda çeşitli ülkelerinin birbirini hakkında çeşitli bilgiye sahip olmasına olanak sağlar.
- Uluslararası yapılan birliktelik, yakınlaşma dünya üzerinde barışı, huzuru ve mutluluğa zemin hazırlar. Rekreasyon çağdaş bir toplumda sağlıklı ve dengeli bir yaşam için atılan en önemli adımlardan bir tanesidir.

1.2.3.10. Rekreasyon Etkinlikleri

Bireylerin kendi özgür iradesiyle tercih edeceği rekreasyon etkinlikleri, bireyin serbest zamanlarında yapacakları ya da yapmayı tercih ettikleri etkinliklerdir. Her bir bireyin kendine özgü özelliklere sahip olması, seçeceği rekreasyon etkinliği üzerinde farklılıklar oluşturmaktadır. Bu farklılıktan da sayısız oranda rekreasyon etkinlikleri ortaya çıkmaktadır ve çıkacaktır. Bunlarla birlikte rekreasyon alanında yapılacak araştırmalara kolaylık sağlamak amacıyla bu sayısız rekreasyon etkinliklerini çeşitli gruplara ayırmak gerekmektedir (Müftüler, 2008). Bu gruplama aşağıdaki verilmektedir;

Leitner ve Leitner, rekreasyon etkinliklerinin her biri ile ilişkili rekreatif etkinlikleri içeren bir liste ortaya koymuştur (Kaya, 2013).

- Basit Eğlenceler,
- Zihinsel etkinlik ve Öz farkındalık,
- Spor ve Egzersiz,
- Müzik, Sanat, Dans,
- Hobiler,
- Oyunlar,
- Gevşeme,
- Sosyal etkinlik,
- İnsani Hizmetler,
- Doğa ve Açık Alan Rekreasyonu,
- Seyahat ve Turizm,
- Ticari ve Özel Teşebbüs Rekreasyonu,
- Askeri rekreasyon,
- Topluluk rekreasyonu,
- Endüstriyel rekreasyon,
- Dış mekan rekreasyon,
- Özel Bir İnsan Topluluğu İçin Rekreasyon/Terapatik Rekreasyon

1.2.4. Ormanın Rekreasyon Boyutu

Yeşil bitkiler ve ormanlar, atmosferdeki oksijenin yenilenmesi, tozun absorbe edilmesi, karbondioksitin tutulması ve gürültünün azaltılması gibi sağladığı çeşitli

fonksiyonlar sayesinde sağlık, eğitim, ekonomik, bilimsel, estetik, rekreasyon ve turizm gibi alanlarda gelişmiş, kaliteli bir çevrenin oluşmasına neden olmaktadır. Ayrıca bireyin fiziksel, psikolojik, bedensel sağlığı açısından kendini iyileştirmesi için bunun gibi geliştirilmiş ormanda ya da ormanlık alanlarda bulunmasının önemli rolü bulunmektedir. Doğanın içerisinde bulunan bir birey, kendisinin de doğanın bir parçası olduğunu ve onun miras olarak gelecek nesillere aktarılması gerektiğinin farkına varmaktadır. Ayrıca ormanlık alanlar, bireylerin kendilerini yenileyebilecekleri, iyileştirebilecekleri, enerji kazanabilecekleri etkinlikleri yapabilmeleri için olanak sağlayan alanlardır (Demirel, 2005).

Geçmişten günümüze kadar ormanlık alanlar, insanların dinlenme, eğlenme gibi birçok ihtiyacını karşılamak için yararlanma eğilimi içerisinde bulunan alanlardır. Bu durum günümüzde de değişmeyeerek teknolojik gelişmeler, kentlerdeki aşırı nüfus artışı, sanayileşme ve yaşam seviyelerindeki artış gibi birçok sebepten dolayı kentlerdeki çalışan ya da çalışmayan bütün bireyler, arta kalan serbest zamanlarını değerlendirmek, dinlenmek ve eğlenebilmek için özellikle ormanlık alanlara ve kırsal alanlara yönelmişlerdir (zdnmez ve vd., 1996). Bir yörede ya da bölgede yaşayan bireyler için gerek arazi ve su kullanımını ve gerekse çeşitli açık alan rekreasyon türlerine duyulan ihtiyaç açısından, doğal alanlar içerisinde ilk olarak akla gelen alanlar ormanlık alanlardır. Bu alanlar, bireylerin, buldukları kentin içinde parçacıl ve sınırlı büyüklükteki yeşil alanlar dışında geniş alan gerektiren ve kent içerisinde gerçekleştirmedikleri ve doğal karakterli alanların varlığını gerektiren etkinlikleri kendilerine sunulan geniş alanlarda yapabildikleri ve uygulayabildikleri en önemli rekreasyon alanlarıdır (Akesen, 1978; Pamay, 1979). Doğal kaynakları toplu olarak sunabilen ormanlık alanlar, en elverişli rekreasyonel yaşam çevreleridir. Bu yaşam çevrelerinde hem sahip olunan karakteristik özellikler bakımından hem de sağladığı yararlar bakımından oluşan rekreasyon türü ise ‘‘Orman Rekreasyonu’’ olarak tanımlanmaktadır (Pehlivanoğlu, 1987).

Orman rekreasyonu, kullanım açısından ele alındığında yoğun rekreasyonel kullanım ve az yoğun ya da dağınık rekreasyonel kullanım olarak iki başlık altında değerlendirilmektedir. Yoğun rekreasyonel kullanım da etkinlikler, piknik ve belirli türdeki yürüyüşler gibi etkinliklerin merkezleştirilmiş ve kullanımı için oluşturulmuş alanlarda uygulanmasıdır. Az yoğun ya da dağınık rekreasyonel kullanım da etkinlikler ise, uzun yürüyüşler, balık ve kara avcılığı, tırmanma ve ilkel kampçılık gibi herhangi bir alan oluşturulmasına ihtiyaç duymayan geniş alanlarda yapılan etkinliklerden oluşmaktadır

(Akesen, 1978). Bütün kullanımların bir arada bulunduğu ve uygulandığı ormanlık alanları genel olarak “orman içi rekreasyon alanları” olarak tanımlanmaktadır (Güleç, 1989).

5 Mart 2013 tarihli “Mesire Yerleri Yönetmeliği” genel olarak ‘Orman İçi Rekreasyon Alanları’nı “Toplumun çeşitli dinlenme, eğlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılamak, yurdun güzelliğine katkı sağlamak ve turistik hareketlere imkân vermek amacıyla, gerekli yapı, tesis ve donatılarla kullanıma ayrılan, halkın günübirlik veya geceleme ihtiyaçlarını karşılayan, rekreasyonel ve estetik kaynak değerlerine sahip orman rejimine tabi sahalardır” şeklinde tanımlamaktadır (T.C. Resmi Gazete, 2013).

Orman içi rekreasyon alanlarının doğal veya yapay bir orman ekosistemi içerisinde varlık alanı bulması ve bu ekosistem sayesinde etkinlik ve etkinlik gruplarının neler olduğuna bakılmaksızın yüksek oranda ziyaretçi çekmesi bu alanların en ayırt edici özelliğidir (Demirel, 1997). Ayrıca insan-doğa arasında oluşacak ilişkide önemli rol oynayan orman içi rekreasyon alanları buna uyum sağlayacak bir çok etkinliği içerisinde barındırmaktadır. Piknik yapmak, kampçılık, yürüyüş yapmak, gezintiler, manzara seyretmek, tırmanmak, balıkçılık, yüzmek gibi etkinlikler örnek olarak gösterilebilir (Güleç, 1983).

Son yıllarda yoğun olarak artan “rekreasyon kullanım talebinin” karşılanmasında akla ilk gelen doğal alanlardan biri orman içi rekreasyon alanlarıdır. Bu alanların bozulmadan uzun yıllar boyunca rekreasyon talebini karşılayacak şekilde korunabilmesini sağlamaya dönük olarak yapılan çalışmalar sonrasında, Koruma Yapıları ya da Ulusal Koruma Statüsü gibi korunan alan statüsüne sahip olmasının elverişli olacağı düşünülmüştür. Bu sistem Koruma Statüsü çerçevesinde, doğal alan içerisinde yer alan doğal, kültürel ve tarihsel güzelliklerin korunmasıyla birlikte halkın talep ettiği rekreasyon kullanımını karşılayacak hizmetlerin verilmesi, bilimsel çalışma ve araştırmalar için çalışma ortamlarının oluşturulması amaçlanmıştır (Özdönmez ve vd., 1996).

1920’li yıllarda doğal alanlarda bulunma isteği, bireylerin doğal alanlara yönelişini başlatmışken ilerleyen zamanlarda bu durum değişerek hedef gurubunu ormanlık alanlar yönlendirmiştir. İlk kez ABD’de 20.yüzyılın başlarından itibaren ortaya çıkan “Orman İçi Rekreasyonu” açık alan ve kırsal rekreasyon ile ilgili etkinliklerin içerisinde, bireyin yenilmesini, canlanmasını, hayatın güzelliklerini tatmasını, fiziksel ve algısal özellikleriyle insanoğlunun hayatında önemli yer tutmaktadır (Pehlivanoğlu, 1976; Douglass, 1982).

Türkiye’de Orman içi rekreasyon alanlarının tesis çalışmalarının başlangıcı 1956 yılında çıkarılan 6831 sayılı “Orman Kanunu” ile başlamıştır. Bu kanunla Orman içi

rekreasyon alanlarının ayrılmasına yönelik yasal dayanak oluşturulmuştur. Kanununun 25. maddesinde, “Orman Genel Müdürlüğü; mevki ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları; bilim ve fennin istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkan vermek maksadıyla, milli parklar, tabiat anıtları, tabiat parkları, tabiatı koruma sahaları ve orman mesire yerleri olarak ayırır, düzenler, yönetir ve gerektiğinde işletir veya işlettirir” hükmü yer almaktadır (Anonim, 2014). Aynı zamanda “12 Aralık 1986 tarihli Milli Parklar Yönetmeliği” ve “7 Mayıs 1952 tarihli Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermaye Yönetmeliği ve 3800 Sayılı Kanununun 2. ve 11. Maddeleri” orman içi rekreasyon alanlarının yasal dayanağının olduğu yönetmeliklerdir.

1.3. Tarihsel Perspektif

1.3.1. Orman İçi Rekreasyon Alanlarının Dünya’da ve Türkiye’de Gelişimi

1.3.1.1. Dünya’daki Gelişimi

Dünya genelinde doğa koruma bilinci oluşmadan önce bugünkü anlamında kullanılsa bile bu konu ile ilgili bazı çalışmalar yapılmıştır. Milattan önceki dönemlerde yaşayan bazı kavimler bazı ormanları kutsal sayarak onları korumuştur. 2000 yıl önce de Roma’da meyve ağaçlarının korunmasına yönelik önlemler alınmıştır (Yeşil, 2016).

Tarihte bilinen ilk koruma kavramı, M.Ö. 252 yılında Hindistan İmparatoru Asoka tarafından, hayvanların, balıkların ve ormanların korunması amacıyla çıkarılan bir ferman ile başlamıştır. 1084 yılında ise İngiltere Kralı William-I, koruma amacına yönelik bir arazi etüdü çalışmasının yapılmasını emretmiştir. Bu çalışmayı “Domesday Book” başlığıyla İngiltere’nin tamamında; ormanları, balıkçılığı, tarım alanlarını, av rezervlerini, verimli toprak kaynaklarının değişimini içeren, ülkenin de yönetimi ve gelişmesi için gerçekçi bir planlama yapılması için alt yapı oluşturacak nitelikte hazırlatmıştır. 1250 yılında yine İngiltere’de, kartal, doğan, atmaca ve balıkçıl kuşların korunması istenmiştir. 1343 yılında Almanya’nın Dortmund kentinde tarım alanları ve otlakların ağaçlandırılması belirli yasalara bağlanmıştır (Mac Kinnon ve vd., 1986; Yücel, 1995).

Bugünkü anlamında doğa koruma düşüncesinin bilinçli olarak ortaya çıkmasının, yasal çerçevede doğa koruma çalışmalarının yapılmasının, korunan alanların ayrılmasının,

yasal önlemlerin alınmasının ve konu ile ilgili bilimsel çalışmaların yapılmasının temelleri 19. yüzyılın ikinci yarısı ve 20. yüzyılda atılmıştır (Yücel ve Babuş, 2005; Anonim, 2014).

Sanayi devrimiyle birlikte diğer konularda olduğu gibi koruma konusunda da oldukça köklü değişimlere yol açarak bugünkü koruma anlayışı ve korunan alan kavramının temellerinin atılmasına neden olmuştur. Koruma anlayışı ile başlayan hareketliliğin sonuç vermesiyle, Avrupa'daki koruma hareketliliği Amerika'dan önce gerçekleşmiştir (Erdönmez, 1997). Bunlardan ilk defa Almanya'nın Bonn kenti çevresindeki Drachenfels Ormanı 1829 yılında, daha sonra da Bohemya kentindeki Kubany Bakir Ormanının bir kısmının 1838 yılında ve Harz bölgesinin de Teufelsmauer mıntikasının 1852 yılında koruma altına alınması örnek teşkil etmektedir (İnal, 1949).

Amerika'da ise 1870'li yıllarda Yellowstone bölgesinde geçimini avcılıkla sağlayan insanlar, bölgedeki hayvanların ve bitkilerin varlığını korumak ve doğal güzelliklerini gelecek nesillere aktarmak için çalışmalar yapmıştır. Sonrasında 1872 yılında Amerika Birleşmiş Devletler Kongresinde 8670 km² büyüklüğünde dünyanın ilk ulusal parkı özelliğini taşıyan "Yellowstone Milli Parkı" ilan edilmiştir. Bu milli parkın ilanı, dünya üzerinde doğa koruma düşüncesinin toplum ve ülkelerce resmen başlangıcı olarak kabul edilebilir (Akesen, 1978; Yücel ve Babuş, 2005). Günümüzde Yellowstone Milli Parkı, 8987 kilometrelik bir alana sahiptir. Park içerisinde 10 binden fazla sıcak su kaynağı, 300'den fazla gayzer, 300'e yakın şelale bulunmaktadır. Özellikle parkta Kuzey Amerika boz ayısı, Amerikan kara ayısı, bizon, Kanada geyiği, antilop, çakal ve vaşaklar yaşamaktadır (URL-4, 2018).

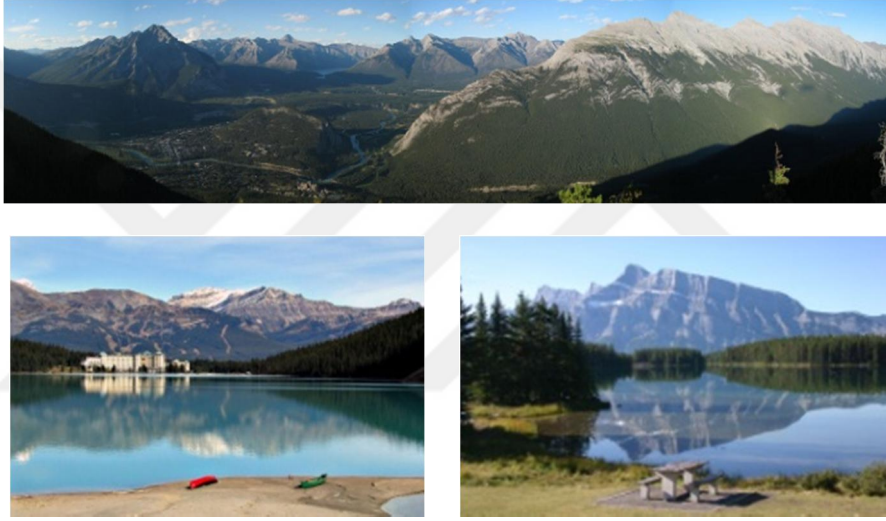
Şekil 11. Yellowstone Milli Parkının günümüzdeki durumu (URL-5, 2018)

19.yüzyıl sona ermeden doğa koruma düşüncesi diğer ülkelerde benimsenmeye ve tüm Dünya'ya yayılmaya başlamıştır. Amerika'dan sonra Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda ve Meksika gibi ülkelerde ilk milli parklarını ilan etmişlerdir. Avustralya 1879 yılında ilk milli parkı Royal Milli Parkı'nı, Kanada 1885 yılında Banff Milli Parkı'nı, Yeni

Zelanda 1897 yılında Tongariro Milli Parkı'nı ve Meksika 1898 yılında El Chico Milli Parkı'nı ilan etmişlerdir (Eagles ve vd., 2002; Yücel ve Babuş, 2005).

Şekil 12. Royal Milli Parkının günümüzdeki durumu (URL-6, 2018)

Şekil 13. Banff Milli Parkının günümüzdeki durumu (URL-7, 2018)

Şekil 14. Tongariro Milli Parkının günümüzdeki durumu (URL-8, 2018)

Milli park düşüncesinin Avrupa'daki ilk örneği İsveç'te, 1909 yılında ilan edilen Abisko Milli Parkı'dır. Fransa'nın ilk örneği 1963 tarihli Vanoise Milli Parkı, İngiltere'nin ki ise 1951 tarihli Peak District'tir. Afrika'da ilan edilen ilk milli park ise 1925 tarihli Albert şimdiki adı Virunga olan Milli Parkı'dır (Anonim, 2014). Birinci Dünya Savaşı'na kadar Avrupa'da 11, Dünya genelinde yaklaşık olarak 40 tane milli park ilan edilmiştir. Bu sayı İkinci Dünya Savaşı'yla Avrupa'da 31, Dünya'da ise 300'e ulaşmıştır. Avrupa'daki milli park anlayışında “insan-doğa” ilişkisi ön planda tutularak bilim ve araştırmaların yapılmasına, ziyaretçilerin doğaya zarar vermeden turistik amaçlı kullanmalarına izin verilirken Amerika'daki milli park anlayışında ise büyük doğal alanların ziyaretçilere kapalı olarak korunması fikri bulunmaktadır (Yücel ve Babuş, 2005).

Şekil 15. Abisko Milli Parkının günümüzdeki durumu (URL-9, 2018)

Genel olarak “Korunan Alanların Gelişiminde Tarihi Dönüm Noktaları” aşağıdaki Tablo 2.'de açıklanmıştır (Chape ve vd., 2008). Bu gelişmeler bütün dünya olduğu gibi Türkiye'nin de doğa koruma konusunda yaptığı çalışmalara de öncülük etmiştir.

Tablo 2. Korunan alanların gelişiminde tarihi dönüm noktaları (Chape ve vd., 2008)

M.Ö. 10 000	Tarım, insanlar ve doğa arasındaki ilişkiye dönüşmeye başladıkça, yerel topluluklar belirli yerleri “kutsal” olarak kabul ederek onları belirli insan kullanımlarından korudu. Sonraki bin yıl boyunca farklı yerlerde farklı şekilde uygulanan konsept, insanların hem maddi hem de manevi yollarla faydalı bulunduğu pratik bir önlem oldu.
M.Ö.252	Hindistan İmparatoru Ashoka, memeliler, kuşlar, balıklar, ormanlar ve bir hükümetin belirli kaynakları koruduğu en eski kaydedilen alanlar için korunan alanları kurdu.
M.S. 684	Srivijaya Kralı'nın emri üzerine Sumatra adasında ilk Endonezya Doğa Rezervi kurulmuştur. Sumatra, dünya çapında bir miras olan 25 000 kilometrekarelik Tropikal Yağmur Ormanlarını içeren büyük koruma alanları ile dünyaca ünlü mega merkezlerinin merkezi olarak tanınmaktadır.
1079	William Conqueror, “Yeni Orman” (İngiltere)’i bir kraliyet avı rezervi olarak iddia etti ve kırsal kesimlerde yasa dışı hasata karşı korumalı; kaçak avcılık bir kolluk sorunu haline geldi, ama ormandan kereste 17-19 yüzyıllarda İngiltere'nin savaş çabaları için gerekli hale geldi. Bugün “Yeni Orman” hala değerli bir koruma alanıdır ve 2005 yılında İngiltere'nin en yeni Milli Parkı olmuştur.
1865	Yosemite (Kaliforniya), ABD Kongresi tarafından, korunan alanların yeni bir ulusal düzey modelinin ilki olarak kuruldu; Yellowstone (1872) ilk kez milli park olarak adlandırıldı.
1872	Dünya'nın ilk milli parkı olma özelliğini taşıyan “Yellowstone Milli Parkı” ilan edilmiştir.
1882	Latin Amerika'nın ilk “El Chico Milli Parkı” Meksika'da kurulmuştur.

Tablo 2'nin devamı

1903	İmparatorluğun Vahşi Faunasının Korunması Derneği, şimdiki adıyla Fauna ve Flora International (FFI) olarak bilinen uluslararası korunmaya ayrılmış ilk sivil toplum kuruluşu olarak İngiltere'de kurulmuştur. Yüzlerce diğer sivil toplum koruma kuruluşu artık dünyanın her yerinde korunan alanları desteklemektedir.
1925	Modern anlamda ilk Milli Park Asya'da kuruldu. (Angkor Wat, Kamboçya).
1926	Güney Afrika'nın Kruger Milli Parkı kuruldu.
1934	Arjantin'in Iguazu Milli Parkı kuruldu.
1948	IUCN - Dünya koruma Birliği, Dünya çapında korunmayı teşvik etmek için bir araç olarak (Doğanın Korunması Uluslararası Birliği olarak) kuruldu, Korunan alanların kurulması her zaman önemli bir odak alanı olarak görülmüştür.
1961	WWF, özellikle halk tarafından koruma desteğini harekete geçirmek için yeni bir uluslararası sivil toplum kuruluşu olarak (Dünya Yaban Hayatı Fonu olarak) kuruldu. Bu fon, uluslararası koruma için büyüyen bir dönemin başlangıcı oldu.
1962	Washington, Seattle Eyaleti'nde Ulusal Parklar Birinci Dünya Konferansı, "Korunan Alanların BM Listesi" olarak adlandırılan korunan alanların desteklenmesi için daha resmi bir dünya hareketine başladı ve bir kategori sistemi önerdi. Bundan önce, her ülke kendi kayıtlarını tuttu, bu yüzden dünyanın korunan alan sisteminin kapsamını kimse bilmiyordu.
1963	Mweka Afrika Yaban Hayatı Yönetimi Koleji, Tanzania'da kuruldu. 2003 yılında, 4200'den fazla Afrikalı Mweka'dan mezun oldu.
1968	UNESCO İnsan ve Biyosfer Programı başladı, biyosfer rezervleri oluşturuldu (2007 yılında 5 milyon km ² 'yi kapsayan 105 ülkede 529 rezerv bulunmaktadır)
1971	Ramsar Sözleşmesi, 2007 yılı sonunda 1,5 milyon km ² 'den fazla ve 152 sözleşme taraflarını kapsayan 1708 siteyi kabul etti.

Tablo 2'nin devamı

1972	BM Çevre ve Kalkınma Konferansı, Stockholm, İsveç korunan alanları etkileyen yeni sözleşmeleri onayladı ve Nairobi merkezli Birleşmiş Milletler Çevre programı (UNEP) kuruldu. 1972 yılında kabul edilen Dünya Mirası Sözleşmesi, 166 doğal Dünya Mirası siteleri ve 25 karışık doğal ve kültürel siteler, (1.8 milyondan fazla km ² 'yi kapsayan) kabul edilmiştir.
1977	Kosta Rika'nın Turrialba küçük şehrinde, Tropikal Tarımsal Araştırma ve Eğitim Merkezi (CATIE) tarafından, korunan alan personeli için eğitim programı kurulmuştur. Günümüze kadar devam etmektedir ve Orta Amerika'nın çoğunda eğitimli personel sağlamıştır.
1978	IUCN'nin korunan alanlar kategorileri yayınlandı; Korunan alan kapsamının dünya çapında değerlendirilmesi için bir çerçeve belirlendi.
1980	IUCN, WWF ve UNEP tarafından yayınlanan Dünya Koruma Stratejisi, sürdürülebilir kalkınma kavramını ve koruma ve geliştirme arasındaki ortaklığı yaygınlaştırdı.
1981	IUCN tarafından kurulan Koruma İzleme Merkezi, Birleşik Krallık'taki Ulusal Parklar ve Korunan Alanlar Komisyonu tarafından kurulan Korunan Alanlar Veri Birimi, ilk dünya çapında korunan alanlarla ilgili veri tabanı sağlamıştır.
1982	Endonezya'nın Bali adasında yapılan, 3.Dünya Milli Parkı Kongresi, koruma alanlarının ulusal kalkınma planlarında kilit unsur olarak önemini vurguladı.
1987	Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu'nun raporuna göre, Ortak Geleceğimiz (Brundtland Raporu) Raporu, arazinin korunan alan statüsünün yüzde 12'sini kapsaması ve biyoçeşitliliği korumak için küresel eylemi desteklemesini gerektirmektedir.

Tablo 2'nin devamı

1991	Dünya Bankası, UNDP ve UNEP tarafından oluşturulan Küresel Çevre Fonu, özellikle CBD aracılığıyla müzakere altında bulunan korunan alanlar için yeni hükümetler arasında büyük bir fon mekanizması sağlamıştır.
1992	Venezuela'nın Karakas başkentinde düzenlenen, 4. Dünya Milli Parklar ve Korunan Alanlar Kongresi, Korunan alanlar ile toplumun diğer kesimleri arasındaki bağlantıyı vurguladı.
1992	Rio de Janeiro, Brezilya Dünya Zirvesi, Gündem 21'i oluşturdu ve korunan alanlarla son derece ilgili olan İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Çerçeve Sözleşmesi'ni onayladı.
2000	BM Genel Kurulu, çevresel sürdürülebilirlik için Binyıllık Kalkınma Hedeflerini Hedef 7 ile onaylamıştır.
2002	Güney Afrika'nın Johannesburg kentinde düzenlenen, Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi, 2010 yılına kadar ayrılacak biyoçeşitlilik kaybını ve 2012 yılına kadar tesis edilecek kapsamlı bir korunma alanları sistemi çağrısında bulundu.
2003	Güney Afrika'nın Durban kentinde düzenlenen 5. Dünya Parkları Kongresi, sürdürülebilir kalkınma için korunan alanların önemini yeniden vurgulayarak "sınırların ötesinde faydaları" üzerine odaklanmıştır.
2004	CBD Tarafların Konferansının Yedinci Toplantısı, CBD'nin yerinde koruma bileşenlerinin uygulanmasını desteklemek için kapsamlı bir Korunan Alanlar Çalışması Programını benimsemiştir.

1.3.1.2. Türkiye'deki Gelişimi

Osmanlı İmparatorluğu döneminde ise bilinçli olarak ilk koruma düşüncesi, Fatih Sultan Mehmet'e ait olup 15. yüzyıl ortalarında, bazı derelerin çamurla doldurulmaması için akarsu havzalarında hayvanların otlatılmasını, tarım ve inşaatın yapılmasını yasaklamış, dik yamaçlara ayrık otu ekimini yaptırarak toprağın sıkı bir şekilde tutulmasını sağlayacak çalışmalar yaptırmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda özellikle Tanzimat döneminden sonra ortaya çıkan çevre ile ilgili gelişmeler ve toplum içerisinde oluşan sivil toplum kuruluşları, Osmanlı'nın doğa koruma karşısında geliştirdiği tutumunu ortaya

koymaktadır (Yeşil, 2016). Bu konuya ilişkin en dikkat çeken 1858 tarihli Arazi Kanunnamesi, 1870 yılında çıkarılan Orman Nizamnamesi, 1876 yılında tamamlanmış olan Mecelle-i Ahkam-ı Adliye (Medeni Hukuk)'dir (Özdemir, 2002; Yeşil'den, 2016).

Doğa koruma düşüncesi ile ilgili çalışmalar, zengin bir biyolojik çeşitliliğe ve doğal kaynak değerlerine sahip olan Türkiye'de 1950'li yıllarda başlamıştır (Yücel ve Babuş, 2005). Doğa koruma düşüncesinin Türkiye'de Avrupa ve Amerika'da olduğu gibi bazı orman alanlarının koruyucu fonksiyonlarını (heyelanı önlemek, su kaynaklarının oluşumunu sağlamak gibi) öne çıkarmak ya da koruma altına almak için koruma ormanı olarak ilan edilmesiyle başlamıştır (Erdönmez, 1997). Bu konu ile ilgili yapılan ilk düzenleme ise 1924 yılında yürürlüğe konulan 504 sayılı "Türkiye'de Mevcut Bilimum Ormanların Fenni Usulü İdare ve İşletilmeleri Hakkında Kanun" un 8. maddesinde devletçe koruma altına alınmış ya da alınacak alanlarda kesim yapılması yasaklanırken devlete ait olmayan ormanların da kamulaştırılmasının zorunlu hale getirilmesiyle yapılmış olup bu kanun, bazı nedenlerden ve yasa hükmü gerektiği gibi olmayınca uzun zaman uygulanamamıştır (İnal, 1949; Eryılmaz, 1990).

Cumhuriyet döneminde ise ilk olarak 1937 yılında ilk orman kanunu olma özelliği taşıyan 3116 sayılı Orman Kanunu'nun yürürlüğü konulması ve 43. Maddesi'nde "Muhafaza Ormanları" kavramına yer verilmesi, doğa koruma düşüncesini somut hale getirmiştir (İnal, 1949; Demirel, 2005).

Türkiye'de modern anlamda doğa koruma düşüncesinin gündeme gelmesi 1940'lı yıllara denk gelmektedir. Bu dönemde bazı yazarlar bu konuyla ilgili dergi ve makalelerde yazılar yazarak düşüncelerini ortaya koymuş ve halkı bu konuda uyarmıştır. Türkiye'de ilk kez "Milli Park" deyimini, İ.Ü Orman Fakültesi öğretim üyelerinden Prof.Dr.Selahattin İnal tarafından 1949 yılında yayımlanan "Tabiatı Koruma Karşısında Biz ve Ormancılığımız" adlı eserinde kullanılmıştır (Güleç, 1989). 1950 yılında İstanbul Belgrad Ormanı'nın "Muhafaza Ormanı" olarak ilan edilmesi, Türkiye'de ilk kez doğa koruma çalışmalarını resmi olarak başlatmıştır (Özdönmez ve Şad, 1983; Anonim, 2014).

Doğa korumanın yasal anlamda Türkiye'deki ilk gelişmesi, 31 Ağustos 1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 4. ve 25. maddeleri ile "Milli Park" teriminin Türk mevzuatına girmesidir. Kanunun 4. maddesinde ormanlar, vasıf ve karakter açısından "1/Muhafaza Ormanları, 2/Milli Parklar ve 3/İstihsal Ormanları" olarak ayrılmıştır (Güleç, 1989; Yücel, 2005; Yeşil, 2016'dan). Kanunun 25.maddesine göre "Orman Genel Müdürlüğü; mevki ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine

giren sahaları; bilim ve fennin istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkan vermek maksadıyla, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma sahaları ve orman mesire yerleri olarak ayırır, düzenler, yönetir ve gerektiğinde işletir veya işlettirir” (T.C.Resmi Gazete, 1956). Bu kanun hemen uygulamaya geçirilerek 1958 yılında ülkemizin ilk milli parkı olan Yozgat Çamlığı, milli park olarak ilan edilmiştir (Yeşil, 2016).

Türkiye’de 1965 yılında Milli Parklar Dairesi kurulmuştur. Bu kurum tarafından 1959 tarihli 6885 sayılı “Milli Parkların Ayrılma, İdare ve İşletilmelerine Ait Yönetmelik” kaldırılarak 1973 tarihli 14456 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış “Milli Parkların Ayrılma, Planlama, Uygulama ve Yönetimine Ait Yönetmelik” kabul edilmiştir (Güleç, 1981). 1976 yılında ise “Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü” Orman Bakanlığı’na bağlı olarak kurularak konu istenilen düzeyde örgütlenmeye kavuşmuştur (Güleç, 1989). 1982 yılında bu müdürlük, Orman Genel Müdürlüğü’ne bağlı “Milli Parklar Dairesi Başkanlığı” olarak devam etmiştir. Sonrasında Milli Parklar Dairesi Başkanlığı, Orman Bakanlığına bağlı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü’ne bağlanmıştır. 9 Ağustos 1983 tarihli, 2873 sayılı “Milli Parklar Kanunu” ve 12 Aralık 1986 tarihli “Milli Parklar Yönetmeliği” nin yürürlüğe konulmasıyla Milli Parklar, Orman Kanunu’ndan ayrılmıştır. Milli Parklar Kanunu ile Türkiye’de doğa koruma alanları yasalarla koruma altına alınmıştır. Son olarak, 01 Mayıs 2003 tarihli ve 4856 sayılı “Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”un yürürlüğe girmesiyle, Çevre ve Orman Bakanlıkları birleştirilmiştir. Bu kanunla korunan alanlar, bu bakanlığa bağlı olan “Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü” ne bağlanmıştır (Yeşil, 2016). 10 Temmuz 2018 Tarihli ve 30474 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Tarım ve Orman Bakanlığı kurularak Kararnamenin Hizmet Birimlerini tanımlayan 412. Maddesi’nde Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Bakanlığa bağlı birim olarak halen faaliyetini sürdürmektedir.

1.4. Yasal Statüleri, Mevzuatı ve Ayrılma Kriterleri

1.4.1. Orman İçi Rekreasyon Alanlarının Örgütlenmesi ve Yönetimi

Orman alanlarından rekreasyon ihtiyaçları karşılama doğrultusunda faydalanma süreci Orman Bakanlığı’nın 1956 yılından beri ormanlık alanlarını “Orman İçi Dinlenme

Yerleri” başlığı altında kamp ve piknik alanları olarak tesis ve tefrik etmesiyle başlamıştır. Bu dönem içerisinde kullanım amaçlarına, doğal ve kültürel kaynak değerlerine ve ziyaretçi potansiyeline göre Orman İçi Dinlenme Yerleri (OİRY) A, B, C tipi olmak üzere 3 farklı kategori altında ele alınmıştır. 13 Mayıs 1997 tarihinde çıkarılan Bakanlık oluru ile C tipi OİRY’nin yerleşim alanlarından uzak olması, personel, yönetim ve araç-gereç eksikliği ve alan girişlerinde ücret alınmaması gibi birçok nedenden dolayı “Orman İçi Tatbikat Alanı” olarak kullanılması için Orman Genel Müdürlüğüne devredilmiştir. Bu gelişmenin ardından OİRY kategorilerinden rekreasyonel amaçlı olarak sadece A ve B tipi kullanılmaya başlanılmıştır (Pak, 2003).

31 Ağustos 1956 tarihinde yayınlanan 6831 sayılı Orman Kanununun 25. Maddesi gereğince kurulan Orman İçi Rekreasyon Alanları, 30 Eylül 2006 tarihli 26305 sayılı Mesire yerleri yönetmeliği ve 31 Temmuz 2009 tarih ve 27305 sayılı “Mesire Yerleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” kapsamında yayınlanan hükümler doğrultusunda bu alanlar Orman Bölge Müdürlükleri tarafından tescil edilmektedir (URL-10, 2019).

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü mülga Mesire yerleri daire başkanlığı ve Orman Genel Müdürlüğü Eğitim dairesi Başkanlığı sorumluluğu altından bulunan orman içi rekreasyon alanlarının tamamı; 4 Temmuz 2011 tarihli ve 27984 (mükerrer) Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 645 karar Sayılı “Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile orman içi rekreasyon alanlarının yönetimi, işletilmesi, ayrılması, onay ve izin verilmesi Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde altında yeni kurulan Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Dairesi Başkanlığı altında Mesire Yerleri Şube Müdürlüğüne verilmiştir (Anonim, 2014).

20 Mayıs 2019 tarihli çıkarılan “Antalya Milletvekili Atay Uslu ve Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız ile 57 Milletvekilinin Turizmi Teşvik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi (2/1907) ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu” nun 10. Maddesinde yer alan “Kanuna eklenen ek 5 inci maddeyle; ormanlık alanlar üzerinde bulunan ve Orman Genel Müdürlüğü sabit kıymetlerine alınan tesislerden konaklama amaçlı kullanılması mümkün olanlar ile mesire yerleri içerisindeki her tür ve kapasitede konaklama tesislerinin tahsis yetkisinin; ülkemizin turizm politikasının belirleyici ve uygulayıcısı olan Kültür ve Turizm Bakanlığına verilmesi” hükmünün yer almasıyla “Orman İçi Rekreasyon Alanları” son olarak Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlanmıştır (TBMM, 2019).

1.4.2. Orman İçi Rekreatyon Alanları'nın Dünya'daki ve Türkiye'deki Yasal Statüler ve Mevzuatı

1.4.2.1. Dünya'daki Yasal Statüler ve Mevzuatı

İnsanların ve doğanın sağlıklı bir ortama kavuşmasında kritik bir öneme sahip olan doğa koruma alanları, biyolojik çeşitliliğin korunması, temiz hava ve suyun temin edilmesi, yerel halk ve toplulukların kültür ve geçim kaynağı olması açısından önemli alanlardır (Anonim, 2016). Korunan alanlar gerek doğal ve kültürel niteliği gerek fonksiyonel niteliğinden dolayı korunması, kullanımı ve gelecek nesillere aktarılması gereken alanlardır. Bu doğrultuda, bu alanların korunarak yaşatılmasına yönelik yapılacak en önemli adımlardan biri bu alanların sahip oldukları özelliklere ve karakteristiklere bağlı olarak “korunmasına” karar verilen birey veya ortama özel, ayrıcalıklı bir yapının ya da statünün kazandırılması için bir koruma statüsü/yapısı getirmek ve bunu yasal güvence altına alma girişimlerini başlatmaktır. Böylece koruma amacının daha kolay ve kalıcı bir biçimde gerçekleştirilebileceği umulmaktadır (KIRÇEV, 2000).

Dünya üzerinde bu konuya yönelik ilk çalışmalar, 1933 yılında “Afrika'nın Flora ve Faunasının Korunması Kongresi” nde yapılmıştır. Kongrede; doğal alanlar; 1/doğa koruma alanları (milli parklar) ve 2/Mutlak Doğa Koruma Alanları (mutlak doğa rezervi) olmak üzere iki grupta incelenmiştir (Demirel, 2005). 1942 yılında Batı yarımkürede yapılan “Doğa Koruma ve Yaban Hayatı Koruma Sözleşmesi” nde ise; 1/milli park, 2/ulusal rezerv, 3/doğa anıtı ve 4/mutlak yaban hayatı rezervi olmak üzere korunan alanlarla ilgili dört statü ortaya konulmuştur (IUCN, 2008). Birleşmiş Milletlerin bir organı olan UNESCO'nun girişimiyle 1948 yılında “Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUPN)” Fransa'nın Fontainebleau kentinde kurulmuş iken Birleşmiş Milletlerin çatısı altında gelişen bu birliğin adı, 1958 yılında, Atina'daki 6.Genel Kurul toplantısında “Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN)” olarak değiştirilmiştir. Bu birlik doğa koruma alanlarının sistemlerini oluşturan kriterleri belirleyen tek otorite haline gelmiş ve bu konuya ilişkin altı doğa koruma alan statüsü ortaya konmuştur (Eroğlu, 2014).

Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN) tarafından yasal doğrultuda belirlenen statüler aşağıda açıklanmıştır (IUCN, 2008). Bunlar;

1a.Mutlak Doğa Rezervi: Biyolojik çeşitlilik, jeolojik, jeomorfolojik özellikler sıkı bir şekilde korunmaktadır. İnsanların ziyareti, kullanımı ve etkileri koruma değerlerinin korunmasını sağlamak için kontrol edilerek sınırlandırılır.

1b.Vahşi Yaşam Alanı: Genel anlamda doğal karakteri ve nüfuzunu koruyan, büyük oranda değiştirilmemiş ya da az oranda değişiklik yapılmış alanlar, kalıcı veya önemli bir insan yerleşiminin olmadığı, doğal koşullarını korumak için yönetilen alandır.

2.Milli Parklar: Büyük doğal alanları ya da doğala yakın olan alanları, ekosistemleri ve karakteristik özellikleri ekolojik süreç içerisinde değerlendiren, çevresel ve kültürel değerlerle uyumlu, bilimsel, eğitim, rekreasyon ve ziyaretçi fırsatları sunan alanlardır.

3.Doğa Anıtı: Özellikleriyle ön planda olan doğal karakteristikleri, içerdiği biyoçeşitlilik ve habitatlarla birlikte koruma statüsüdür.

4.Habitat/Türler Yönetimi Alanı: Türleri veya habitatları korunmasına, yönetilmesine ve onarılmasına yönelik alanlardır.

5.Kara veya Deniz Peyzaj Koruma Alanı: Geleneksel yönetim uygulamaları yoluyla önemli kara ve deniz peyzajlarını, insan etkileşimlerinden kaynaklanan diğer değerleri korumak ve sürdürmeyi hedefleyen koruma statüsüdür.

6.Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Kullanımını İçeren Korunan Alanlar: Doğal ekosistemleri korumak ile koruma ve sürdürülebilir kullanımın karşılıklı yarar taşıdığı durumlarda doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanımına dayalı korunan alanlardır.

Dünya üzerinde koruma bilincinin hızlıca yayılmasıyla birlikte çeşitli ülkelerde doğa koruma alanları, ilgili kuruluşlara bağlı olarak yürütülmekte ve ilgili yasal statülerle bu düşünce desteklenmektedir. Bu konuya ilişkin bazı ülkeler örnek verilerek aşağıda açıklaması yapılmıştır.

1.4.2.1.1. Amerika Örneği

Amerika'da doğa koruma hareketinin gelişimi ve değişimi 1890-1920 yılları arasında Amerika'nın yaban hayatını, yabanıl arazilerini ve diğer doğal kaynaklarını korumasıyla başlamıştır (URL-11, 2018). Genellikle doğa koruma, arazinin veya doğal kaynakların bilinçli ve verimli bir şekilde kullanılmasıyla yapılmaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasının ardından Amerika'da doğa koruma düşüncesinin insanlık için en ilham verici bir düşünce olarak görülmesi ve bu doğrultuda milli parkların kurulması, 1872 yılında Amerika'nın Wyoming eyaletinin Yellowstone Bölgesinin milli park olarak ilan edilmesine dayanmaktadır (Çelik, 2015). 1876 yılında ise Amerika'nın ilk özel koruma kuruluşlarından biri olan Appalachian Dağ Kulübü, doğadaki vahşi alanları korumak ve sürdürmek için kurulmuştur (URL-12, 2018).

Theodore Roosevelt, George Bird Grinnell ve günün diğer önemli sporcuları, 1887 yılında o zamanın baş gösteren koruma sorunlarını ele almak amacıyla, Boone ve Crockett Kulübü'nü kurdu. Bu kulüp, Kuzey Amerika ilk gerçek koruma örgütü olma özelliğini taşımaktadır. Sonrasında 1891 yılında ABD Başkanı Theodore Roosevelt tarafından Yellowstone bölgesi ve çevresindeki bölgelere yapılan seyahatler sonucunda “Yellowstone Timberland Rezervi” nin oluşturulmasıyla koruma konusu ivme kazanmıştır. Daha sonra bu rezervin en büyük bölümü Shoshone Ulusal Ormanı olarak değiştirilmiş olup bu orman Amerika'daki en eski ulusal orman olma özelliğini taşımaktadır (Gorte and Cody, 1995).

Yellowstone'un 1872'de ilk milli park ilan edildiği tarihten 1916 yılına kadar geçen süre içinde kırk yıl boyunca herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu süre boyunca ülkenin parkları, rezervleri ve anıtları gibi alanları, farklı zamanlarda Savaş, Tarım ve İçişleri Bakanlığı tarafından denetlemeleri yapılmıştır (URL-12, 2018).

Amerika'da doğal güzelliklerin korunmasına yönelik ilk girişimler ise 19.yüzyılın ikinci yarısı ve 20.yüzyılın başlarından itibaren yapılmaya başlanmıştır (Çelik, 2015). 1916 yılında, milli park alanlarının yönetilmesine yönelik İçişleri Bakanlığı'na bağlı Milli Parklar Dairesi (National Park Service) kurulmuştur. Kurulan bu daire, çalışmalarına daha önce koruma altına alınan Yellowstone Milli Parkı (1872), Yosemite Milli Parkı (1890), Grand Canyon Ulusal Anıtı (1908)'nda başlamıştır (Demirel, 2005; Foresta, 2011). 1890 yılında ayrıca Sequoia Milli Parkı ve General Grant Milli Parkı oluşturuldu. Yirminci yüzyılın ortalarına gelindiğinde ise koruma çabaları, vahşi doğanın, doğal kaynakların ve yaban hayatını korumaya yönelik federal mevzuatların oluşturulması ve uygulanmasıyla devam edilmiştir (URL-13, 2018). Ayrıca günümüzde Milli Parklar; rekreasyonel değerlerin, eğitime yönelik kaynakların, güzel ve eşsiz manzaraların, nesli tükenmekte olan doğal toplulukların ve türlerin korunması için miras olarak korunması gereken kamu kaynaklarıdır (URL-12, 2018).

Amerika'da “Milli Park Zaman Çizelgesi” başlığı altında verilen doğa koruma alanlarının korunması, yönetilmesi ve kullanılmasına yönelik yasalar aşağıda verilmiştir (URL-14, 2018). Bunlar;

- 1 Mart 1872 Yellowstone Milli Park Yasası
- 8 Haziran 1906 Eski Eserler Yasası
- 25 Ağustos 1916 Milli Park Sistemi Organik Yasası
- 10 Haziran 1933 Yeniden Yapılanma Yasası

- 21 Ağustos 1935 Tarihi Yerleri Koruma Yasası
- 3 Eylül 1964 Yaban Hayatı Yasası
- 1965 Arazi ve Su Koruma Fonu Yasası
- 15 Ekim 1966 Ulusal Tarihi Koruma Yasası
- 2 Ekim 1968 Ulusal Yabani ve Doğal Nehirler Yasası
- 2 Ekim 1968 Ulusal Parkur Sistemi Yasası
- 1969 Park Yasasında Gönüllüler
- 1 Ocak 1970 Ulusal Çevre Politikaları Yasası
- 18 Ağustos 1970 Genel Makamlar Yasası
- 28 Aralık 1973 Tehdit Altındaki Türler Yasası
- 27 Mart 1978 Redwood Milli Parkı Geliştirme Yasası
- 10 Kasım 1978 Milli Parklar ve Rekreasyon Yasası
- 31 Ekim 1979 Arkeolojik Kaynakları Koruma Yasası
- 2 Aralık 1980 Alaska Ulusal Toprakları Koruma Yasası
- 16 Kasım 1990 Yerli Amerikan Mezarları Koruma ve Geri Dönüş Yasası
- 13 Kasım 1998 Omnibus Ulusal Park Yönetim Yasası

Amerika federal hükümeti için ulusal doğa koruma alanları, önemli ve korunmaya layık olduğu belirlenmiş özellikli alanlardır. Bu alanlar, yukarıdaki yasalarla düzenlenerek on temel başlık altında statüler ortaya konulmuştur. Bu statüler de kendi içerisinde bazı ayrımlara gitmiştir. Bunlar incelendiğinde Milli Park Sistemi 1872’de kurularak Milli Park, Ulusal Anıt, Ulusal Koruma, Ulusal Tarihi Yer, Ulusal Savaş, Ulusal Mezarlık, Ulusal Rekreasyon Alanı, Milli Park Yolu, Ulusal Sahil, Ulusal İz, Ulusal Göl Kıyısı, Bağlı Alanlar, Ulusal Nehir, Diğer Alanlar gibi alt başlıklara ayrılarak, bu sistem içerisinde bu alanlar tanımlamıştır. Aynı zamanda diğer korunan alanlar; Ulusal Ormanlar ve Otlak Alanları (1891)’ni, Ulusal Yaban Hayatı Sığınağı Sistemi (1903)’ni, Ulusal Anıtlar (1906), Ulusal Yaban Hayatı Koruma Sistemi (1964)’ni, Ulusal Vahşi ve Doğal Nehirler Sistemi (1968)’ni, Ulusal Deniz Koruma Sistemi ve Ulusal Haliç Araştırma Rezervleri (1972)’ni, Ulusal Deniz Koruma Alanları ve Ulusal Peyzaj Koruma Sistemini 2000 yılında tanımlamıştır. Ayrıca Ulusal Peyzaj Koruma Sistemini de; Ulusal Anıt, Ulusal Koruma Alanı, Vahşi Yaşam Alanı, Vahşi Yaşam Çalışma Alanı, Ulusal Vahşi ve Doğal Nehir, Ulusal Doğal İz, Ulusal Tarihsel İz, Kooperatif Yönetimi ve Koruma Alanı, Orman Rezervi ve Olağanüstü Ulusal Alanların başlıklarını tanımlayarak sistem içerisinde yer

verilmiştir. Bütün bunlar ele alınıp genel olarak bakıldığında Amerika’da belirlenen 10 tane doğa koruma alanı statüsü bulunmaktadır (URL-15, 2018). Bunlar;

1. Milli Park Sistemi: 18 Ağustos 1970 yılında çıkarılan “Genel Makamlar Yasası” ile yeniden tanımlanmıştır. Bu yasa, rekreasyonel etkinliklerin ağırlık kazandığı kategoride yer alan alanları yeniden değerlendirmeye yönelik olarak Milli Park Sisteminin tanımlandığı eski mevzuatta değişiklik yapılması gerektiğini vurguladı. Farklı adlar altında tanımlanan korunan alanlarının ve park türlerinin tek bir sistemin bir parçası olacağını ilan etti (URL-14, 2018). Bu sistem içerisinde bulunan diğer doğa koruma statüleri başlıklar halinde verilmiştir. Özellikle koruma statüsü altında rekreasyon kullanımına imkan veren statüler ise açıklamalarıyla birlikte ele alınmıştır.

- Milli Park,
- Ulusal Anıt,
- Ulusal Koruma Alanı,
- Ulusal Tarihi Yer,
- Ulusal Savaş,
- Ulusal Mezarlık,
- Ulusal Rekreasyon Alanı: Çeşitli açık hava etkinliklerinin ziyaretçiler tarafından kullanılması için Amerika Birleşik Devletler Kongresi tarafından belirlenmiş olağanüstü güzellikteki alanlardır. 1961’de Başkan John F. Kennedy, rekreasyon amaçlı federal topraklar edinme ihtiyacını vurgulayan bir konuşma yaparak ulusal rekreasyon alanları kurma çabasını anlatmıştır. Bu hareketi, ilk meyvesini vermiş ve Mead Gölü Ulusal Rekreasyon Alanı (Mead Lake National Recreation Area) olarak yeniden adlandırılan Boulder Barajı Rekreasyon Alanı (The Boulder Dam Recreation Area) Ulusal Rekreasyon Alanı olarak ilan edilmiştir. İlk olarak ulusal rekreasyon alanları, Amerika Birleşik Devletleri Islah Bürosu (The U.S.Bureau of Reclamation) ve Ulusal Park Servisi (National Park Service) arasındaki anlaşmayla kurulmuştur. 1963’te Cumhurbaşkanlığı Rekreasyon Danışma Kurulu (The President’s Recreation Advisory Committee), ulusal rekreasyon alanlarının oluşturulmasına yönelik kriterler ortaya koyan bir yürütme organı politikası yayınladı. Politikaya ayrıca, Birleşik Devletler Kongresi tarafından oluşturulacak tüm ulusal rekreasyon alanları da eklendi. Ulusal Rekreasyon Alanları, Arazi Yönetim Bürosu (The Bureau of Land Management’s) tarafından ya da Ulusal

Rekreasyon Alanlarını Yöneten Milli Park Hizmeti olarak ABD Orman Servisi tarafından yönetilmektedir (Molloy, 2008). Bireylerin ve gelecek nesillerin rekreasyonel, doğal ve bilimsel değerlerini korumak için kurulmuş olup rekreasyon faaliyetlerini, doğal çevre ile ilişkili, su ve kara temelli faaliyetlerin merkezi olarak tanımlamaktadırlar. 1980 yılında arazi yönetiminin ilk ve tek Ulusal Rekreasyon Alanı Bürosu, Alaska'da yasa ile kurulmuştur (URL-16, 2018).

Şekil 16. Glen Kanyon ulusal rekreasyon alanı (URL-17, 2018)

- Milli Park Yolu, Ulusal Sahil,
- Ulusal İz, Ulusal Göl Kıyısı,
- Bağlı Alanlar,
- Ulusal Nehir,
- Diğer Alanlar

2. Ulusal Ormanlar ve Otlaklar: Ulusal ormanlar, Amerika Tarım Bakanlığının Ajansı olan Orman Servisi (Forest Service) tarafından yönetilmektedir (URL-18, 2018). 30 Mart 1891 yılında İçişleri Bakanlığı tarafından ilk ulusal orman, “Yellowstone Park ve Arazi Rezervi” olarak kuruldu. 1897 yılındaki “Organik Kanun” ile ormanı korumak, su kaynaklarını temin etmek ve kereste tedarik etmek de dahil olmak üzere, orman rezervlerinin oluşturulması amaçlanmıştır. 1891 tarihli “Orman Koruma Yasası” ile Birleşik Devletler Başkanı’na kamusal alanda orman rezervlerini ayırma yetkisi verildi. 1905 tarihli Transfer Yasası ile orman rezervleri için yeni oluşturulan “Amerika Orman Servisi”, Amerika Tarım Bakanlığının bir parçası oldu (Gorte and Cody, 1995; URL-19, 2018). Orman servisinin en önemli önceliği, ülkenin ormanlarının ve çayırlarının sağlığını, çeşitliliğini ve üretkenliğini, mevcut ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılamak için korumak ve iyileştirmektir (URL-20, 2018). Ulusal ormanlar ve otlaklar, etkinlik

çeşitlerini doğayla birleştiren dünyanın en büyük açık hava rekreasyon fırsatlarını sunarlar. Yürüyüş, bisiklet ve ata binmek, piknik yapmak, kamp yapmak, avcılık, balıkçılık, yaban hayatı ve manzara seyretmek ve tarihi yerleri keşfetmek gibi birçok etkinliği barındıran alanlardır (URL-21, 2018). Ulusal Orman Sistemi, Benjamin Harrison başkanlığında imzalanan 1891 tarihli “Arazi Düzenleme Yasası (The Land Revision Act)” tarafından oluşturuldu. Ulusal ormanlar (orman rezervleri), Amerika’nın harika açık alanlarıdır. Teksas eyaletinden daha büyük bir alanı 193 milyon dönümlük araziyi (78 milyon hektar) kapsamaktadır. Ulusal ormanlar açık alanlarda ve doğal ortamlarda aynı zamanda rekreasyonel faaliyetler için fırsatlar sağlamaktadır. Kentlerde yaşayan insanlar için bu alanlar daha önemli hale gelmiştir. Kentlerden uzak, yolu olmayan vahşi yaşam alanlarında sırt çantasıyla gezme, zor yollar üzerinde arazi aracıyla dolaşmak, balık avlamak, manzara seyretme gibi insanlar için çok çeşitli aktiviteleri barındıran alanlardır (URL-22, 2018).

Şekil 17. Deschutes ulusal ormanı (URL-23, 2018)

3. Ulusal Yaban Hayatı Sığınağı Sistemi: Bu sistem, Amerika Birleşik Devletleri Balık ve Yaban Hayatı Servisi tarafından yönetilerek çok kullanımlı koruma ve rekreasyon alanlarını korumaktadır. Amerika’nın ilk vahşi hayvan sığınağı 1903 yılında Başkan Theodore Roosevelt tarafından “Pelikan Adası Ulusal Yaban Hayatı Sığınağı” olarak belirlenmiştir. O zamandan beri, Ulusal Yaban Hayatı Sığınağı Sistemi, 560’dan fazla sığınağı kapsayacak şekilde büyümüştür. 1997 yılında çıkarılan “Ulusal Yaban Hayatı Sığınakları Sistemini İyileştirme Yasası” ile sığınaklara uygun altı yaban hayatına bağımlı

rekreasyon alanını avcılık, balık tutma, yaban hayatı gözlem, vahşi yaşam fotoğrafçılığı, çevre eğitimi ve çevreyi yorumlama olarak özetlemiştir. Amerika Balık ve Yaban Hayatı Servisi, aynı zamanda, kentsel saldırı, habitat parçalanması, su kalitesinin bozulması, iklim değişikliği ve enerji geliştirme için artan taleplerin dahil olması sonrasında koruma zorluklarını karşılamak için de önlem almaya dönük çalışmaktadır (URL-15, 2018).

Şekil 18. Wyoming ulusal geyik sığınağı (URL-24, 2018)

4. Ulusal Anıtlar

5. Ulusal Yaban Hayatı Koruma Sistemi

6. Ulusal Vahşi ve Doğal Nehirler Sistemi: 1968 yılında ilk kez Amerika Birleşik Devletler Kongresi tarafından kurulmuştur. Ortaklaşa dört federal kurum tarafından yönetilmekte olup bunlar: Arazi Yönetimi Bürosu, Milli Park Hizmeti, ABD Balık ve Yaban Hayatı Hizmeti ve ABD Orman Servisi'dir. Bu kurumlar birlikte, "Vahşi ve Doğal Nehirler Yasası (The Wild and Scenic Rivers Act)" uyarınca seçilen nehirlerin korunmasını sağlamak için çalışmaktadır. Bu yasa kapsamında korunacak nehirler; olağanüstü doğal, rekreasyonel, jeolojik, balık ve yaban hayatı, tarihi, kültürel veya diğer benzer değerlere sahip kriterlere göre seçilmektedir (URL-15, 2018).

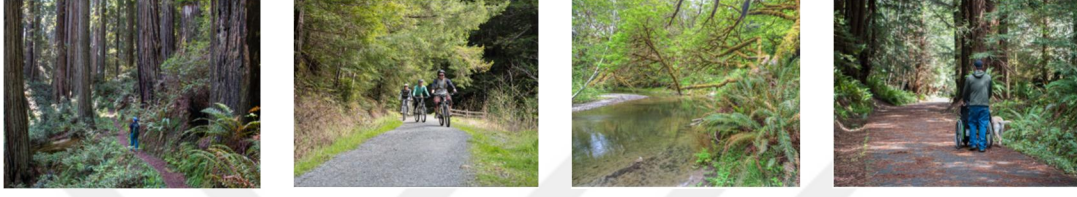
Şekil 19. Obed vahşi ve doğa nehri (URL-25, 2018)

7. Ulusal Deniz Koruma Sistemi

8. Ulusal Haliç Araştırma Rezervleri

9. Ulusal Deniz Koruma Alanları

10. Ulusal Peyzaj Koruma Sistemi: Arazi Yönetimi Bürosu (The Bureau of Land Management's) tarafından yönetilen, Ulusal Peyzaj Koruma Sistemi önemli manzaralar korumak amacıyla 2000 yılında oluşturulmuş olup korunan alan, yaklaşık 36 milyon dönümlük bir büyüklüğe sahiptir. Bu alanlar, ayrıcalıklı ve özgün özellikleri korumak, avcılık, yalnızlık, yaban hayatı görüntüleme, balık tutma, tarih araştırması, bilimsel araştırma ve çok çeşitli geleneksel kullanımlar için fırsatlar sağlamak için genel bir hedefle birden fazla tanımlamalarla korunmaktadır (URL-15, 2018).

Şekil 20. Headwater orman rezervi (URL-26, 2018)

- Ulusal Anıt,
- Ulusal Koruma Alanı,
- Vahşi Yaşam Alanı,
- Vahşi Yaşam Çalışma Alanı,
- Ulusal Vahşi ve Doğal Nehir,
- Ulusal Doğal İz,
- Ulusal Tarihsel İz,
- Kooperatif Yönetimi ve Koruma Alanı,
- Orman Rezervi,
- Olağanüstü Ulusal Alanların

Amerika'da bütün bu doğa koruma alanları, farklı federal, eyalet, kabile ve yerel düzey yetkililerden oluşan bir dizi kurum ve kuruluş tarafından yönetilmektedir. Toplamda 34,075 doğa koruma alanı bulunmaktadır (UNEP-WCMC, 2018). Amerika'nın korunan alan statüsü olarak belirlenen alanlardan Milli Park sistemi içerisinde toplam 418 alan bulunmaktadır. Bu sistem içerisinde bulunan ve rekreasyon kullanımına olanak sağlayan Ulusal Rekreasyon Alanlarının sayısı ise 18'dir (URL-27, 2018). Ulusal Vahşi ve Doğal Nehirler Sistemi'nin içerisinde 209 nehir korunarak rekreasyon amaçlı kullanımına izin verilmektedir (URL-28, 2018). Diğer bir doğa koruma statüsü olan Ulusal Yaban Hayatı

Sığınağı Sistemi'nde ise yaklaşık 600 sığınak ve sulak alan bulunmaktadır (Anonim, 2015). Ulusal Peyzaj Koruma Sistemi'nde ise toplam korunan alan sayısı 874'dür (URL-29, 2018; URL-30, 2018). Özellikle ormanların rekreasyon açıdan kullanılmasına olanak sağlayan Ulusal Ormanlar ve Otlaklar statüsünde ise 154 tane Ulusal Orman ve 20 tane Otlak alanı bulunmaktadır (Anonim, 2017).

Amerika'da, ülke genelinde bakıldığında 2.3 milyar dönümlük alan, rekreasyon amaçlı potansiyel kullanım isteğini karşılamaktadır. Orman rekreasyon aktiviteleri, bu rekreasyon alanlarından en önemli olanlarından bir tanesidir. Amerika'nın özellikle İkinci Dünya Savaş'ından sonra ekonomisinin gelişmesi ve kentlerden insanların uzaklaşmak istemesi, rekreasyon alanı olarak orman alanlarının önemini sadece arttırmakla kalmadı, beraberinde insanları bu alanlara yönlendirdi. Bununla birlikte artan kullanımlar sonucu orman rekreasyonu üzerine artan baskılar ve sorunlar ortaya çıktı. Bu durum tartışıldıktan sonra 1960 yılında orman rekreasyonunun her düzeyde gerçek değeri anlaşıldı. Rekreasyon diğer orman ürünlerinin fakir bir kız kardeşi değil orman kaynaklarının önemli bir parçası olarak kabul edildi (Douglass, 1982). 1960 yılından önce çıkarılan 1891 ile 1919 yılları arasında "Yıllık Ormancı Raporlarında (Report of The Forester)" ulusal ormanlardaki rekreasyon faaliyetlerinin artan öneminden bahsedilerek, orman hizmetinin ziyaretçileri çekmek ve onların rahatı ve zevkini sağlamak için halihazırda yapılan çalışmalar anlatılmaktadır (Tweed, 1989).

1.4.2.1.2. Almanya Örneği

Almanya'da 1799 yılında Humboldt'un "doğa anıtı" kelimesini ortaya koymasından yaklaşık 30 yıl sonra 1802 yılında Bechstein'in bitki ve hayvan türlerini koruma talebi Almanya için doğa koruma adına atılan ilk somut adım olmuştur. Bunu takiben Saksonya eyaletinde ağaçlar koruma altına alınırken Königswinter kenti yakınlarındaki Drachenfels üzerinde, Alman topraklarındaki ilk doğa rezervi oluşturulmuştur (URL-31, 2018).

Almanya'daki doğa koruma kavramının tarihi herhangi bir kökene indirilmemekle birlikte ilk olarak 1871 yılında Alman natüralist Philipp Leopold Martin tarafından "Alman Reich (Devlet) ve Uluslararası Hayvan Koruma" isimli çalışmasında kullanılmasıyla ortaya çıkmıştır (URL-32, 2018). Aynı zamanda estetik şehirciliğin, köy kültürünün ve güzel sanatların, medeniyetin teknik anlamda ilerlemesine karşılık Almanya'da gerilemekte olmasına üzülen sanatkar ve müzisyen Rudorff, bu gerilemenin halk ve toprak

arasındaki bağı gününden güne kopmasına ve doğal manzaraların bozulmasına sebep olduğunu açıklayarak bunun üzerine 1897 yılında ülkenin korunması için bitki ve hayvanların, doğal manzaranın korunması gerektiğini vurgulamış ve 1904 yılında “Memleketi Koruma Birliği (Heimatschutz)” ni kurmuştur.

Sanayileşme hareketlerinin sonuçlanmasıyla birlikte ilk kez doğa koruma ve bakımı için önlemler 1900’lü yıllarda Bavyera’da başladı. 1906 yılında Bavyera’da devlet tarafından “Tabiatı Bakım Komisyonu” ismiyle resmi bir kurum kurulmuştur. Bu durum Almanya ile başlayan Avrupa’daki Doğa Koruma adına yapılan ilk hareketlenme olarak görülebilir (İnal, 1949). 1935 yılında “İmparatorluk Doğa Koruma Yasası” ile imparatorluk genelinde yasal bir düzenleme yapılarak doğa korumanın yasal çerçevesi ilk kez ortaya koyulmuştur (URL-33, 2018). Almanya’da yasal olarak belirli statülere ayrılan doğa koruma alanları, “Federal Doğa Koruma Yasası (BNatSchG)”, “Su Kaynakları Yasası (WHG)” ve “Federal Orman Yasası (BWaldG)” gibi yasalarla tanımlanmıştır (URL-34, 2018). Bu yasalar incelendiğinde her bir yasa, korunan alan olarak belirledikleri doğa ve peyzaj parçalarını belirli bir statü altına almıştır. Bu konuya ilişkin çıkarılan ilk yasa, Federal Hukuk Gazetesi’nde 1976 yılında yayınlanan 147 sayılı “Federal Doğa Koruma Yasası (BNatSchG)”dır. Bu yasanın Dördüncü Bölümü’ndeki 12.maddesi’nde, doğa ve peyzaj parçalarını; Doğa Rezervi, Milli Park, Peyzaj Koruma Alanı, Doğal Park, Doğal Anıt ve Peyzaj Koruma Birimleri olmak üzere 6 farklı koruma alanı olarak tanımlamıştır. Bu madde aynı zamanda koruma amacını, amaca ulaşmak için gerekli teklifleri ve yasakları, gerektiğinde bu amaç için gerekli bakım ve geliştirme önlemlerini de belirlemektedir (BNatSchG, 1976).

2009 yılında düzenlenerek Federal Hukuk Gazetesi’nde yayınlanan 51 sayılı “Federal Doğa Koruma Yasası (BNatSchG)” nin dördüncü bölümünün birinci kısmındaki 20.maddesi ile 1976 yılında tanımlanmış koruma alanlarına ek olarak “Biyosfer Rezervi” alanı eklenmiştir. Böylece Almanya için 7 doğa koruma alan statüsü belirlenerek yasa dahilinde bu alanların koruma ve kullanımı açısından nasıl değerlendirmesi gerektiği farklı maddeler altında başlıklarla açıklanmıştır (BNatSchG, 2009).

2009 yılında yayınlanan Federal Doğa Koruma Yasası üzerinde çağdaş düzeyde düzenlemeler yapılarak 2017 yılında tekrar yayınlanmıştır. Bu yeni düzenleme ile doğa koruma alanları sekiz statü altında tanımlanmıştır. Bu sekiz statü içerisinde özellikle rekreasyon kullanımına imkan veren alanlar hakkında genel bilgi aşağıda açıklanmıştır. (BNatSchG, 2017; URL-35, 2018)

1. Doğa Koruma Alanları
2. Milli Parklar ve Ulusal Doğa Anıtı
3. Biyosfer Rezervleri
4. Peyzaj Koruma Birimleri
5. Peyzaj Koruma Alanları: Ekosistemin ve hizmetlerinin işleyişini sürdürmek, geliştirmek veya restore etmek için peyzaj koruma alanları, Federal Doğa Koruma Yasasının 26. maddesi uyarınca oluşturulur. Bunlar genellikle rekreasyona ayrılmış önemli geniş alanlardır.
6. Doğa Parkları: Federal Doğa Koruma Yasası'nın 27.maddesine göre geliştirilip yönetilen ve büyük ölçüde peyzaj koruma alanları veya doğa koruma alanlarından oluşan büyüklükteki alanlardır. Peyzaj varlıklarından dolayı ve sürdürülebilir turizmi teşvik etmek için çaba sarf edilen alanlar olup, bölge planlamasının gerekliliklerine uygun olarak rekreasyon amaçlı alanlardır. Çeşitli kullanımlarla ve peyzajın sahip olduğu tür ve biyotop çeşitliliğiyle karakterize edilen peyzajların korunması, geliştirilmesi veya restorasyonuna hizmet eder. Sürdürülebilir çevre dostu arazi kullanımına yönelik alanlardır.
7. Federal Orman Yasası'nın 30. Maddesi kapsamında özel olarak Korunan Habitatlar
8. Uluslararası Öne Sahip Sulak Alanlar: Federal Orman Yasası ise, ormanlardan ekonomik fayda, hava, su kaynakları ve toprak verimliliği, peyzaj, tarım, altyapı, rekreasyon, nüfusu korumak ve gerektiğinde artırmak, uzun vadede uygun yönetimini sağlamak, ormancılığı tanıtmak ve genel halkın çıkarları ile orman sahiplerinin çıkarları arasında bir denge kurmak için çıkarılan bir yasadır. Federal Hukuk Gazetesi'nde 1975 yılında yayınlanan Federal Orman Yasası'nda doğa koruma alanlarına ilişkin olarak 12. maddesinde koruma ormanı, 13.maddesinde ise orman rekreasyonu başlıkları altında açıklamalar yaparak iki doğa koruma alanını tanımlamıştır (BWaldG, 1975). Böylece koruma alanları ile ilgili Federal Doğa Koruma Yasası'ndan önce bir adım atılmıştır.

1985 yılında tekrar düzenlenerek yürürlüğü koyulan yasada doğa koruma ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır. 1975 yılındaki yayınlanan yasada düzenlemeler yapılarak 2017 yılında bu yasa tekrar yayınlanmıştır. Bu yasanın 13.maddesine göre; ormanlar, halkın refahını sağlamak, ormanları rekreasyon amacıyla korumak, beslenmek veya peyzajını düzenlemek için gerektiğinde bir rekreasyon ormanı olarak ilan edilebilmektedir. Yine

aynı yasanın 14.Maddesi'ne göre ormanın rekreasyon amaçlı kullanılmasına izin verilmektedir. Çağdaş düzeyde yapılan son düzenleme ile aşağıda doğa koruma statüleri ve özellikle rekreasyon kullanımına ilişkin bilgiler verilmiştir (BWaldG, 2017). Federal Orman Yasası'ndaki doğa koruma alan statüleri şu şekildedir;

1. Koruma Ormanı
2. Orman Rekreasyonu: 13. Maddesine göre ormanları muhafaza etmek ve korumak şartıyla kamu yararı adına ormanlar, rekreasyon alanı olarak kullanılabilir. Daha çok yaşlı ağaçlar ve yoğun yol ağları (bisiklet, yürüyüş yolları) ile karakterize edilir. Genellikle rekreasyon altyapısında doğal yollar, oyun alanları ve depolama alanları, sabit spor malzemeleri, spor parkurları, çocuk oyun alanları, küçük kulübeler, hayvan sığınakları ve kültürel unsurlar bulunmaktadır.

Almanya'da toplam doğa koruma alanlarının sayısı 22,896'dır. Bu alanlar içerisinde ormanlık alanlar, Almanya'da yoğun olarak kullanılan en önemli rekreasyon alanıdır. Özellikle kentlerde ve köylerde bireylerin fiziksel ve psikolojik açıdan yenilenmesinde önemli bir rol oynayan rekreasyon alanları, boş zaman ve spor için de ayrıca yoğun olarak kullanılmaktadır. Almanların yaklaşık yüzde 70'i, belirlenen rekreasyon alanlarının dışında bile rekreasyon amaçlı ormanları düzenli olarak kullanmaktadır (Anonim, 2017).

Almanya'nın Federal Doğa Koruma Yasası ve Federal Orman Yasası ile ortaya konulan doğa koruma statüleri içerisinde rekreasyon kullanımına olanak veren alanlar Peyzaj Koruma Alanları, Doğa Parkları ve Orman Rekreasyon Alanlarıdır. Bunlardan Peyzaj Koruma Alanlarının sayısı 8755 (UNEP-WCMC, 2018) iken Doğa Parklarının sayısı ise 105'dir (URL-36, 2018).

Almanya'da doğa koruma statüleri kapsamında rekreasyon amaçlı kullanılan bazı ormanlık alanları aşağıda örnek olarak gösterilmiştir.

Şekil 21. Barnim doğa parkı (URL-37, 2018)

Şekil 22. Stadtwald augsburger rekreasyon ormanı (URL-38, 2018)

1.4.2.1.3. İngiltere Örneği

İngiltere’de doğa koruma tarihi, ülke sakinleri, sporcular, günlük turistler, ülke ve kasaba planlayıcıları ve bazen de korumacılar tarafından şekillenmiştir (Evans, 2003). Doğa korumaya yönelik kamu menfaatinin kökenleri, 19 yüzyılın başlarına dayanmaktadır.

Wordsworth'un Goller Bölgesi için "Her insanın, algılayacağı bir göze ve zevk alabileceği bir kalbe sahip olduğu bir hak ve menfaatin sahip olduğu bir tür ulusal mülkiyet" konusunda yazdığı yazı etkili olmuştur. Sistemik olarak bakıldığında doğa koruma çabaları, 19. yüzyılın ikinci yarısında başlamıştır. İlk olarak 1872 yılında "Yabani Kuşlar Koruma Yasası (Wild Birds Protection Act)" ve peyzaj da dahil olmak üzere tarihi öneme sahip anıtlara dikkat çekmek için "1882 Antik Anıtlar Yasası (Ancient Monuments Act)" gibi yasalar ile koruma mevzuatı oluşturulmuştur. Ayrıca tarihi ilgi ve doğal güzellikteki yerler için ulusal güvenin yaratılması gibi özel çabalar da bulunmaktadır. Özellikle, Goller Bölgesinin bir vekili ve tecrübeli kırsal planlamacı olan Canon Hardwick Rawnsley'in Manchester Kenti Thirmere Derneği'ne karşılık olarak Göl Bölgesi Savunma Derneği'ni 1876'da kurması bu özel çabalardan bir tanesidir (URL-39, 2018).

Yasal açıdan doğa koruma, İngiltere'de ulusal bir strateji olarak 1947 yılında (Ratcliffe, 2011) başlayıp 1949'dan bu zamana kadar değişen bazı hükümlerle yürürlüğü devam etmektedir.

1949 yılında ilan edilen "Milli Parklar ve Kırsal Alanlara Erişim Yasası", Milli Parklar ve Milli Parklar Komisyonu kurulması için gerekli hükümleri içermektedir. Ayrıca bu yasa, doğa rezervlerinin kurulması ve bakımı için doğa koruma kurumları ile yerel yönetimlerin yetkilerini görüşmek, kamu yollarının kayıt altına alınması, oluşturulması, bakımı, iyileştirilmesi ve erişimin sağlanması ve yol hakları ile ilgili kanunun değiştirilmesi için daha fazla hüküm hazırlamak, doğal güzelliğin korunması, geliştirilmesi ve yukarıda belirtilen amaçlarla bağlantılı konularda daha fazla yetki vermek için oluşturulmuş bir yasadır (Anonim, 1949). Ayrıca bu yasa, İngiltere ve Galler'deki Ulusal Parklar ve Olağanüstü Doğal Güzelliğe Sahip Alanların oluşturulmasına yönelik bir çerçeve sağlamış ve aynı zamanda kamu haklarına ve açık arazilere erişim haklarına da hitap etmiştir. Yasa, Milli Parklar, Olağanüstü Doğal Güzelliğe Sahip Alanlar, Ulusal Doğa Rezervleri ve Özel Bilimsel İlgi Alanları gibi doğa koruma alanlarının nasıl belirlenebileceğini ortaya koymaktadır. İngiltere'nin ilk 10 Milli Parkı, çoğunlukla "Kalitesiz Tarım Yaylası Yasası" altında 1950'lerde belirlendi. 1951 yılında Peak Bölgesi Milli Parkının ilan edilmesiyle başlamış, on yılın sonunda Goller Bölgesi, Snowdonia, Dartmoor, Pembrokehire Sahili, North York Moors, Yorkshire Dales, Exmoor, Northumberland ve Brecon Beacons Milli Parkları kurulmuştur (URL-40, 2018). İngiltere ve Galler'de Milli Parklar ve Olağanüstü Doğal Güzelliğe Sahip Alanlar, 1949'da ilan edilen "Milli Parklar ve Kırsal Alanlara Erişim Yasası" altında belirlenmiştir.

Şekil 23. Peak Bölgesi Milli Parkı (URL-41, 2018)

Şekil 24. Göl Bölgesi Milli Parkı (URL-42, 2018)

İngiltere'nin korunan alanları, çevresel, tarihi veya kültürel değerleri nedeniyle korunması gereken alanlardır. Koruma yöntemleri ve amaçları, kaynağın doğasına ve önemine bağlı olarak değişmektedir. Koruma, yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleşmektedir. Mevzuat, uluslararası antlaşma tarafından desteklenirken

koruma statülerinin belirlenmesinde farklı yasalar ortaya çıkmıştır (URL-42, 2018). Bunlar;

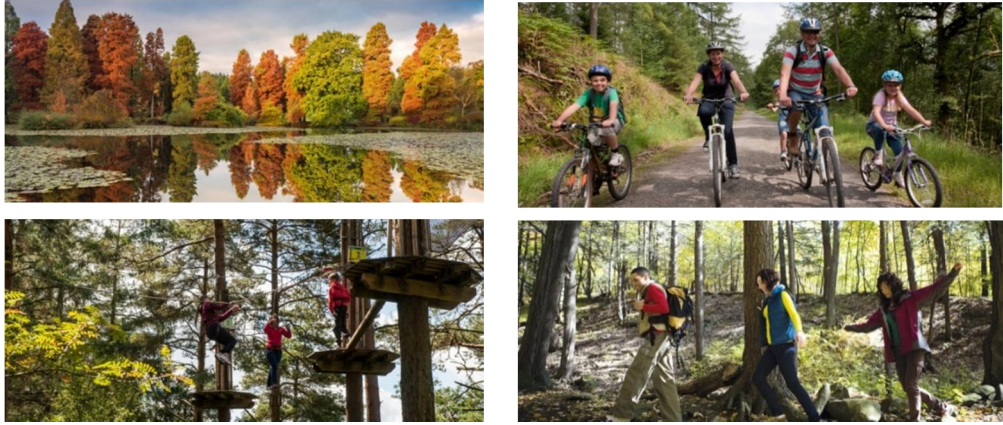
- 16 Aralık 1949 Milli Parklar ve Kırsal Alanlara Erişim Yasası
- 3 Temmuz 1968 Kırsal Alan Yasası
- 30 Ekim 1981 Yaban Hayatı ve Kırsal Alan Yasası
- 19 Temmuz 1995 Çevre Yasası
- 30 Kasım 2000 Kırsal ve Yol Hakları Yasası
- 30 Mart 2006 Doğal Çevre ve Kırsal Topluluklar Yasası
- 12 Kasım 2009 Deniz ve Kıyı Erişim Yasası
- 10 Mart 2010 Deniz (İskoçya) Yasası

İngiltere Ortak Doğa Koruma Komitesi (JNCC), koruma statüleri konularında yaptığı çalışmalarla ayrıca Uluslararası sözleşmeler ve Avrupa direktiflerine esas olarak Ramsar siteleri, Natura 2000 Avrupa Birliği Uluslararası Ekolojik Ağ (Yabani Kuş Direktifi-Yaban Hayatı Direktifi/SPA-SAC) kapsamında belirlenen koruma statüleri ile İngiltere, Denizaşırı bölgelerinin doğa koruma alanlarının harmanlanmasından oluşan bir sisteme sahiptir. Bununla birlikte, İngiltere’de bir dizi diğer uluslararası, ulusal doğa koruma ve peyzaj tanımları bulunmaktadır. İngiltere’nin doğa koruma statüleri ulusal, bölgesel ve uluslararası olmak üzere aşağıda başlıklar halinde belirlenmiştir (URL-43, 2018; URL-44, 2018; UNEP-WCMC, 2018).

- Olağanüstü Doğal Güzelliğe Sahip Alanlar (AONBs): Milli parklara benzer gelişim göstererek korunma seviyelerini ortaya koymaktadır. Ancak milli parklardan farklı olarak sorumlu organların kendi planlama güçleri yoktur ve geniş açık hava rekreasyonu için daha sınırlı fırsatlar sunmaktadır (URL-44, 2018).
- Özel Koruma Alanları (AoSP) (İngiltere ve Galler) ve Yaban Hayatı Sığınakları (Kuzey İrlanda’da)
- Yerel Doğa Rezervleri (LNRs) (İngiltere, İskoçya ve Galler) / Yerel Yönetim Doğa Rezervleri (LANRs) (Kuzey İrlanda)
- Deniz Koruma Bölgeleri (MCZs)
- Deniz Korunan Alanları (MPAs)
- Deniz Doğa Rezervleri (MNRs)
- Miras Sahil Alanları

- Ulusal Doğa Rezervleri (NNRs): Habitatlarını korumak veya içerisinde temsil edilen habitat topluluklarının ve türlerin bilimsel açıdan çalışması için özel fırsatlar sağlamak için yönetilirler. Buna ek olarak, doğal mirasın korunması şartıyla ve koruma amacına uyumlu halkın rekreasyonunu sağlamak için yönetilebilirler.
- Ulusal Doğa Koruma Alanları
- Ulusal Manzara Alanları
- Doğa Koruma Alanları
- Bölge Parkı
- Gönüllü Rezerv Alanları
- Yabanıl Rezerv Alanları
- Milli Parklar: Milli Parklar, İngiltere'nin korunmuş ilk koruma alanıdır ve yönetimin uyguladığı politikalarında doğal güzelliğinin korunmasının ve geliştirilmesinin hayati önemi vurgulanmıştır. İngiltere'de gerçek yabanıl bir alan kalmamasına rağmen, Milli Parklar nispeten vahşi, açık ve bozulmamış kalan geniş ve açık hava rekreasyonu için fırsatlar sunan alanlardır. 1932'den itibaren, ulusal planlamanın çiftçilik, ormancılık ve rekreasyon alanlarını ayırmasına izin vermek için yasalar çıkarıldı ve en kullanışlı kırsal alanın tamamen yapılaşmaya izin verilmemesine veya bozulmamasına dikkat edildi (URL-45, 2018)
- Natura 2000 (Avrupa Ekolojik Ağı) Alanları
- Ramsar Siteleri
- Özel Bilimsel İlgi Alanları (SSSI) (İngiltere, İskoçya ve Galler) ve Özel Bilimsel İlgi Alanları (ASSI) (Kuzey İrlanda)
- Özel İlgi Alanları (SSI) (Jersey) ve Özel İlgi Alanları (PSSI)(Jersey)
- Yaban Hayatı Direktifi (SAC) ve Kamu Koruma Siteleri (SCI)
- Yabani Kuş Direktifi (SPA)
- Önemli Yaşam Alanı (Habitat Direktifi)
- Dünya Miras Siteleri
- Biyosfer Rezervleri
- Jeolojik Koruma İnceleme siteleri (İngiltere, İskoçya, Galler) ve Yer Bilimi Koruma İnceleme Siteleri (Kuzey İrlanda)
- Jeoparklar

- UNESCO-MAB Biyosfer Koruma Alanı
- Ormanlık Alan Parkları/Orman Parkları: Ormanlık Alan Parkları, Orman Parklarına benzer, ancak daha küçük ölçeklidir ve yerleşim merkezine yakındır. Orman Parkları, Orman Tabiatı Koruma Alanları veya Ormanlık Alan Parkları, öncelikli olarak rekreasyon amaçlı olarak İngiltere Ormanlık Komisyonu, İskoçya Orman Komisyonu ve Galler Doğal Kaynakları tarafından belirlenmekte ve yönetilmektedir (URL-43, 2018). İngiltere ve Galler’de, neredeyse bütün devlete ait ormanlık alanlar, 2000 yılında çıkarılan “Kırsal ve Haklar Yasası” kapsamında halka açık erişim için tahsis edilmiştir. Kamu haklarına ek olarak Kamu mülkiyetindeki neredeyse tüm ormanlık alanlar ve diğer korunan alanların yaklaşık % 30’u, yasal ve izinli girişe ek olarak halkın erişimine ve eğlencesi için özel bir hükümle ayrılmıştır. İngiltere gibi yoğun nüfuslu kentlerde ve kasabalarda yaşayan insanların yaklaşık %90’ı, ormanların ve ormanlık alanların rekreasyon amaçlı avantajlarından faydalanmaktadır. Ormanlar, hem fiziksel etkinliklerin yapılabilmesine fırsat tanınmasıyla hem de modern yaşamın baskılarından kurtulmayı sağlayarak toplumun sağlığını iyileştirmede önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda ağaçlar ve ormanlık alanlar, rekreasyon ve öğrenme için hayati bir kaynak sağlar ve sosyal uyum, sağlık ve rehabilitasyona katkıda bulunur (Anonim, 2017).

Şekil 25. Bedgebury ulusal çam alanı ve ormanı (URL-46, 2018)

Şekil 26. Bellever Ormanı (URL-47, 2018)

İngiltere yüzölçümünün %2.2'sini (2,938 km²) kaplayan 11,684 adet korunan alan bulunmaktadır. Genel olarak bakıldığında korunan alanların %59'u kırsal, % 41'i ise kentsel alanda bulunmaktadır. Aynı zamanda % 39.03'ü karasal korunan alan iken, %61.49'ı ise deniz korunan alanlarıdır. Bütün bu korunan alanların içerisinde rekreasyon kullanımına izin veren koruma alanları Olağanüstü Doğal Güzelliğe Sahip Alanlar, Milli Parklar, Ulusal Doğa Rezervleri ve Ormanlık Parklar / Orman Parkları'dır. Ülke genelinde Olağanüstü Doğal Güzelliğe Sahip Alanların sayısı 38, Milli Parkların sayısı 15, Ulusal Doğa Rezervleri alanlarının sayısı ise 364'dür (URL-48, 2018).

1.4.2.2. Türkiye'de Geçmişten Günümüze Korunan Alan Statüleri ve Mevzuatı

Tanzimat'tan önceki Osmanlı İmparatorluğu döneminde ormanlardan faydalanma, tamamen kontrol edilemez ve gelişigüzel olmamakla beraber yine de kullanımlara bir sınırlama ve düzen getirecek yasal bir düzenlemesi de bulunmamaktadır (Eryılmaz ve Tolunay, 2015). Osmanlı İmparatorluğu Döneminde ormanlara yönelik ilk çalışmalar ise devletin ihtiyaçları doğrultusunda sultanlar tarafından çıkarılan fermanlarla yapılmıştır. Bu fermanların temelini ormanların korunması, ormanlardan plansız bir şekilde yararlanmamak ve kaçak yapılan kesimleri önlemek oluşturmaktadır. En çok orman arazileri üzerinde yapılan doğa koruma faaliyetleri ise 1850'li yıllardan sonra başlanmıştır. Özellikle devletin malı olan orman, kuru ve bataklık gibi alanlarda doğa koruma çalışmaları yapılmıştır (Düzgüneş, 2015). Bu doğrultuda geçmişten günümüze, ormanların ve koruma değeri taşıyan alanların korunması, yönetilmesi ve kullanılmasına ilişkin çeşitli

tarihlerde yürürlüğe giren çeşitli kanunlar/yönetmelikler/kanun hükmünde kararname/uygulama tebliği bulunmaktadır. Anayasalarda ve bazı korumaya yönelik metinlerde bu konuya ilişkin maddeler yer almaktadır.

Türkiye’de ormancılığa ilişkin ilk düzenleme olan ve 1858 yılında yayımlanan “Arazi Kanunnamesi” nde toprak sahipliği esas olarak ele alınmış ve toprak ile ilgili hukuki sorunları çözmek hedeflenmiştir. Kanununun 104.maddesinde ormanlar,“herkesin yararlanmasına özgü dağlar (cibal-i mubaha)” olarak kabul edilmiş ve böylece ormanların kesilmesinde herhangi bir denetimin söz konusu olmadığı, ormanların herkesin ortak malı olarak değerlendirildiği bir süreç başlamıştır (Yücel ve Babuş, 2005).

Türkiye’de konuya ilişkin diğer kanun, yönetmelik, kanun hükmünde kararname, genelge, tebliğ ve anayasa gibi mevzuatlar aşağıdaki gibi gelişme göstermiştir.

- 18 Ocak 1870 Orman Nizamnamesi
- 22 Nisan 1924 tarihinde yürürlüğe giren 504 Sayılı Türkiye’de Mevcut Bilumum Ormanların Fenni Usulü İdare ve İşletilmeleri Hakkında Kanun
- 5 Mayıs 1937 tarihli 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu
- 11 Temmuz 2003 tarihli 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu
- 18 Şubat 1937 tarihli 3116 Sayılı Orman Kanunu
- 31 Ağustos 1956 tarihli 6831 Sayılı Orman Kanunu
- 4 Nisan 1971 tarihli 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu
- 9 Ağustos 1983 tarihli 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu
- 9 Ağustos 1983 tarihli 2872 Sayılı Çevre Kanunu
- 21 Temmuz 1983 tarihli 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
- 12 Aralık 1986 tarihli 19309 Sayılı Milli Parklar Yönetmeliği
- 30 Eylül 2006 tarihli 26305 Sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliği
- 31 Ekim 1985 tarihli Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunu yeniden düzenlenerek 29 Haziran 2011 tarihinde 645 Sayılı - Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesi
- 5 Mart 2013 tarihli 28578 Sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliği

- 10 Mayıs 2013 tarihli Devletten Başkasına Ait Ormanların “Orman Mesire Yeri” Olarak Ayrılma Usul ve Esasları Genelgesi
- 31 Aralık 2014 tarihli 29222 Sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 296 Sayılı Mesire Yerleri Uygulama Tebliği
- 14 Mayıs 2015 tarihli ve 992685 Sayılı 300 sayılı Mesire Yerleri Uygulama Tebliği
- 1924 Anayasası
- 1961 Anayasası
- 1982 Anayasası

Türkiye’de de yukarıda belirtilen mevzuatların konuya ilişkin detaylı bilgileri Ek 1.’de verilmiştir. Bütün bu mevzuatlar doğa koruma düşüncesini desteklenerek belirli korunan alan statülerini ortaya çıkarmıştır. Bu korunan alan statüleri de Tablo 3.’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Türkiye’deki mevzuatta belirlenmiş korunan alan statüleri

Muhafaza Ormanları Gen Koruma Alanları Tohum Meşçereleri Tohum Bahçeleri Araştırma Ormanları	31 Ağustos 1956 tarihli 6831 sayılı “Orman Kanunu”
Su Ürünleri İstihsal (Üretim) Sahaları	4 Nisan 1971 tarihli 1380 sayılı “Su Ürünleri Kanunu”
Özel Çevre Koruma Bölgesi	9 Ağustos 1983 tarihli 2872 sayılı “Çevre Kanunu”
Kültür Varlıkları Tabiat Varlıkları Sit Alanları	21 Temmuz 1983 tarihli 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”

Tablo 3'ün devamı

Orman İçi Rekreasyon Alanları	12 Aralık 1986 tarihli 19309 sayılı “Milli Parklar Yönetmeliği” 30 Eylül 2006 tarihli 26305 sayılı “Mesire Yerleri Yönetmeliği” 23 Mart 2012 tarihli 28242 sayılı “Korunan Alanlarda Yapılacak Planlamalara Dair Yönetmelik” 5 Mart 2013 tarihli 28578 sayılı “Mesire Yerleri Yönetmeliği” 31 Aralık 2014 tarihli 29222 sayılı “Mesire Yerleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” 300 Sayılı “Mesire Yerleri Uygulama Tebliği” 296 Sayılı “Mesire Yerleri Uygulama Tebliği”
Yaban Hayatı Koruma Sahaları Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları	11 Temmuz 2003 tarihli 4915 sayılı “Kara Avcılığı Kanunu” 13 Mayıs 1937 tarihli 3167 sayılı “Kara Avcılığı Kanunu”
Milli Park Tabiat Parkı Tabiat Anıtı Tabiatı Koruma Alanı	9 Ağustos 1983 tarihli 2873 sayılı “Milli Parklar Kanunu”

Türkiye’de verilen mevzuatların dışında uluslararası sözleşmeler kapsamında ilan edilmiş korunan alan statüleri ise Tablo 4.’de gösterilmiştir (Demirel, 2005).

Tablo 4.Uluslararası sözleşmeler kapsamında Türkiye’de ilan edilmiş korunan alan statüleri ve sözleşmeleri (Demirel, 2005)

Dünya Miras Listesi	1982 “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme”
Gen Koruma ve Yönetim Alanları	1992 “Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi”
Biyogenetik Rezerv Alanları	1973 “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 2 Numaralı Resmi Kararı” 1973 “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 17 Numaralı Tavsiye Kararı” 1979 “Avrupa’nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi-Bern”

Tablo 4'ün devamı

Biyosfer Rezerv Alanları	1974 "UNESCO'nun İnsan ve Biyosfer Programı, 1982 "Rio De Janeiro'da Yapılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Gelişme Konferansı" 1984 "UNESCO'nun yaptığı 8. oturumunda Biyosfer Koruma Alanları için Eylem Planı" 1995 UNESCO Genel Konferansı 28c/2.4 Yönergesi Seville Stratejisi 1992 "Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi"
Sulak Alanlar (Ramsar Alanları)	1971 "Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanların Hakkında Sözleşme-Ramsar Sözleşmesi"
Deniz Kaplumbağası Üreme Alanları	1979 "Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi-Bern" 1976 "Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi-Barselona" 1973 "Nesli Tehlike Altında olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme"
Akdeniz Foku Yaşam Alanları	1979 "Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi-Bern" 1976 "Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi-Barselona" 1973 "Nesli Tehlike Altında olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme" 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu
Türkiye'nin Önemli Kuş Alanları	"NATURA 2000 Statüleri" "Avrupa Birliği'nin Kuşları Koruma Yönetmeliği (79/409/EEC)" "Avrupa Birliği'nin Habitatları ve Türleri Koruma Yönetmeliği (92/43/EEC)"
Türkiye'nin Önemli Bitki Alanları	"Bern Sözleşmesi Ek Liste II'deki "Tehlike Altındaki Habitat Tipleri" (Sonuç Bildirgesi No:4 1996)" "Natura 2000 Özel Koruma Alanları (Habitat Yönetmeliği Ek Liste II b ve IV b-Ek Liste I)" 1973 "Nesli Tehlike Altında olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşmesi Ek Liste II"
Türkiye'nin Önemli Orman Alanları- Sıcak Noktaları	WWF, 1994 yılında Avrupa'nın Biyolojik Zenginliklerini içeren 100 Ormanlık Alanı belirledi. Bunlardan 9 tanesi Türkiye'de bulunmaktadır
Jeolojik Miras Alanları-Miras Coğrafyaları	1991 yılında Fransa'nın Digne Kenti'nde yapılan Jeolojik Mirası Koruma Sempozyumu'nda tüm ülkelere jeolojik mirası koruma çağrısı yapılarak ortak bir bildiri yayınlandı.
Bıçak Sırtı Alanları	Yok
Ekocoğrafyalar	Yok
Sıfır Yok Oluş Alanları	IUCN'nin Kırmızı Kategorileri (Nesli en fazla tehlikede olan bir ya da birçok canlı türü) doğrultusunda hassas ve benzersiz alanların tanımlanması "Alliance for Zero Extinction Sites' Sıfır Noktası Yok Oluş Alanları" olarak verilmiştir.
Zümrüt Ağı Alanları	1979 "Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi-Bern"
Natura2000	"NATURA 2000 Statüleri" "Avrupa Birliği'nin Kuşları Koruma Yönetmeliği (79/409/EEC)" "Avrupa Birliği'nin Habitatları ve Türleri Koruma Yönetmeliği (92/43/EEC)"

Türkiye’de en son 2017 yılında alınan verilere göre 13 tane korunan alan statüsü bulunmaktadır. Bunlardan “Milli Parklar, Tabiat Parkları ve Tabiatı Anıtı Alanları” rekreasyonel ve turistik kullanımlara izin veren korunan alan statüleridir (DKMPGM, 2017). Bunlar;

1. Milli Parklar: “bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını” ifade etmektedir (T.C.Resmi Gazete, 1983). Türkiye’de bu alanlara örnek olarak Şekil 27.’de verilen “Yozgat Çamlığı Milli Parkı” gösterilmektedir.

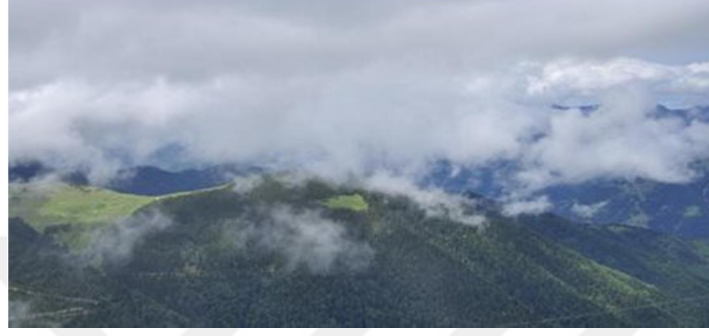
Şekil 27. Yozgat Çamlığı Milli Parkı (URL-49, 2019)

2. Tabiat Parkları: “bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarını” olarak açıklanmıştır (T.C.Resmi Gazete, 1983). Türkiye’de bu alanlara örnek olarak ise Şekil 28.’de verilen “Akdağ Tabiat Parkı” gösterilmektedir.

Şekil 28. Akdağ Tabiat Parkı (URL-50, 2019)

3. Tabiatı Koruma Alanları
4. Tabiat Anıtı: “tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dâhilinde korunan tabiat parçalarını” ifade eder (T.C.Resmi Gazete, 1983). Türkiye’de bu alanlara örnek olarak ise Şekil 29.’da verilen “Örümcek Ormanı Tabiat Anıtı” gösterilmektedir.

Şekil 29. Örümcek Ormanı Tabiat Anıtı (URL-51, 2019)

5. Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları
6. Ulusal Öneme Haiz Sulak Alanlar
7. Mahalli Öneme Haiz Sulak Alanlar
8. Ramsar Alanları
9. Muhafaza Ormanları
10. Gen Koruma Ormanları
11. Tohum Meşcereleri
12. Tohum Bahçeleri
13. Şehir (Kent) Ormanları

Türkiye’de ulusal ve uluslararası açıdan koruma altına alınmış toplamda 1565 tane korunan alan bulunmaktadır. Bunlardan rekreasyon kullanımına izin veren Milli Parkların sayısı 42, Tabiat Parklarının sayısı 223, Tabiat Anıtlarının sayısı 111’dir (DKMPGM, 2017). Türkiye’de Orman İçi Rekreasyon alanları, rekreasyonel kullanımlara izin veren diğer bir doğa koruma statüsüdür ve toplamda 1459 tane bulunmaktadır (OGM, 2017). O.İ.R.A, 2013 yılında Resmi Gazetede yayınlanan “Mesire Yerleri Yönetmeliği”nin 3. Maddesi’yle A, B, C tipi olmak üzere üç farklı mesire türünü ve D tipi olarak ayrılan alanlar ise kent ormanlarını tanımlamıştır. Bu tanımlamalara göre;

A tipi mesire yeri: “Toplumun çeşitli dinlenme, eğlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılamak, yurdun güzelliğine katkı sağlamak ve turistik hareketlere imkân vermek amacıyla yüksek ziyaretçi potansiyeline sahip, günübirlik kullanım imkânı yanında geceleme de imkân sağlayan, çadır, karavan, motor-karavan ve kır evi, kır lokantası, kır kahvesi gibi çok katlı olmayan, doğa ile uyumlu yapı ve tesisler ile yöresel ürünler sergi ve satış yeri, piknik üniteleri, kameriye ile diğer rekreasyonel yapı ve tesisleri ihtiva eden mesire yerlerini”,

B tipi mesire yeri: “Toplumun çeşitli dinlenme, eğlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılamak, yurdun güzelliğine katkı sağlamak ve turistik hareketlere imkân vermek amacıyla yerleşim merkezlerinin çevresinde veya rekreasyonel kaynak değerlerine ve yüksek ziyaretçi potansiyeline sahip, sadece günübirlik kullanım imkânı sağlayan kır lokantası, kır kahvesi, yöresel ürünler sergi ve satış yeri, piknik üniteleri, kameriye gibi diğer rekreasyonel yapı ve tesisleri ihtiva eden mesire yerlerini”,

C tipi mesire yeri: “Toplumun çeşitli dinlenme, eğlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılamak, yurdun güzelliğine katkı sağlamak ve turistik hareketlere imkân vermek amacıyla kaynak değeri ve ziyaretçi potansiyeli orta ve düşük yoğunlukta olan, günübirlik mahalli ihtiyaçları karşılamak amacıyla, piknik üniteleri, yöresel ürünler sergi ve satış yeri, kameriye ve diğer rekreasyonel yapı ve tesisleri ihtiva eden mesire yerlerini”,

D tipi kent (şehir) ormanı: “Ormanların öncelikle sağlık, spor, estetik, kültürel ve sosyal fonksiyonlarını halkın hizmetine sunmak, aynı zamanda yurdun güzelliğine katkı sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkân vermek ve teknik ormancılık faaliyetleri ile flora ve faunanın da tanıtılarak, özellikle çocuklar ve gençlere orman sevgisi ve bilincinin aşılması amacıyla izcilik, doğa yürüyüşü, bisiklet, binicilik ve benzeri etkinlikler ile kır lokantası, kır kahvesi, kültür evleri, yöresel ürün sergi ve satış yeri, amfi tiyatro, çeşitli mini spor alanları ve diğer rekreasyonel yapı ve tesisleri ihtiva eden, il ve ilçelerde ayrılan yerleri” ifade etmektedir (T.C.Resmi Gazete, 2013). Bütün bu A, B, C ve D Tipi Ormaniçi Rekreasyon Alanlarının Türkiye’deki dağılımı ise aşağıdaki Tablo 5.’ de verilmiştir (OGM, 2017).

Tablo 5. Orman İçi Rekreasyon Alanlarının Türkiye’deki dağılımı (OGM, 2017).

Tipi	Adet	Toplam alan
A	130	4 066
B	234	4 302
C	953	7 890
D	142	1 044

1.4.3. Orman İçi Rekreasyon Alanlarının Ayrılma Kriterleri

Orman içi rekreasyon alanlarının A, B, C ve D tipi olmak üzere dört farklı tipe ayrılmasında alanların özellikleri, kullanım durumları ve alanın ilan edilişi nedeni kriterlerinin dikkat alındığı şimdiye kadar çıkarılan yönetmelikler ve kanunlar kapsamında görülmektedir. 5 Mart 2013 tarihin de 28578 Sayılı, OGM tarafından yayınlanan ‘Mesire Yerleri Yönetmeliği’ ne göre bir yerin orman içi rekreasyon alanı olarak ayrılması da aşağıdaki kriterlere aranmalıdır (T.C. Resmi Gazete, 2013). Bunlar;

- a) Orman rejimi içerisinde olması veya bu amaçla tahsis edilmesi,
- b) Rekreasyon ve ekosistem yönünden farklı ve zengin özelliklere sahip olması,
- c) Rekreasyonel kullanım talebi ve/veya ihtiyacı olması,
- ç) Rekreasyonel kaynak bütünlüğünü sağlayacak nitelik ve büyüklükte olmasıdır”.

1.5. Orman İçi Rekreasyon Alanlarının Planlanması

1.5.1. Dünya’da Planlama Yaklaşımları

1.5.1.1. Amerika Örneği

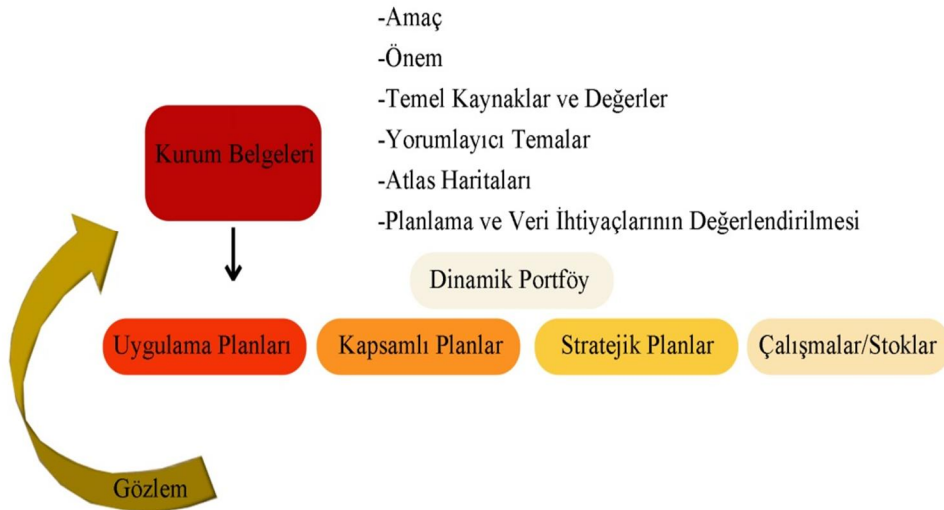
Amerika’da yönetim planları, Milli Park Sistemi içerisindeki alanlar üzerinde yapılmaktadır. Bu planlar Milli Park Servisi tarafından geliştirilmektedir. Alanların gelecek nesiller için uygun ziyaretçi kullanımı, keyfi ve eğlence fırsatı için destek verirken, kaynakların korunması için yasal sorumluluğun nasıl olması ve nasıl yürütülmesi gerektiği konusunda temel olarak rehberlik etmektedir. Bu planlar disiplinler arası ekipler tarafından hazırlanmaktadır. Ekip içerisinde topluluk planlamacıları, peyzaj mimarları, çevre tasarım uzmanları, doğal ve kültürel kaynak uzmanları, çevre yönetimi uzmanları, yorumlama

uzmanları, doğa koruma alanında çalışan müfettiş ve personelleri ve diğer alanlardaki uzmanlar yer almaktadır. Bu planların aynı zamanda genel yönetim planları, ziyaretçi kullanım yönetimi planları, ticari hizmetler planları, uygulama planları, kalkınma kavramları planları, vahşi ve doğal nehir planları, vahşi yaşam planları gibi birçok farklı plan türü vardır (URL-52, 2019).

Amerika Birleşik Devletleri Tarım Orman Servisi Bölümü Stratejik Plan (FY 2015–2020)'a göre kent ormanı planları ve peyzaj planlama gibi yönetim planları, yeni ve mevcut gelişmelerin açık alan üzerindeki olumsuz etkilerini gidermeye yardımcı olmaktadır. Yerel ölçekte planlama faaliyetlerini destekleyerek, turizmin, rekreasyonun, doğal karakterin ve açık alanların sağladığı faydaların ve ekolojik destek sistemlerinin yararlarının sürdürülmesi için çalışmaktadır (Anonim, 2015) .

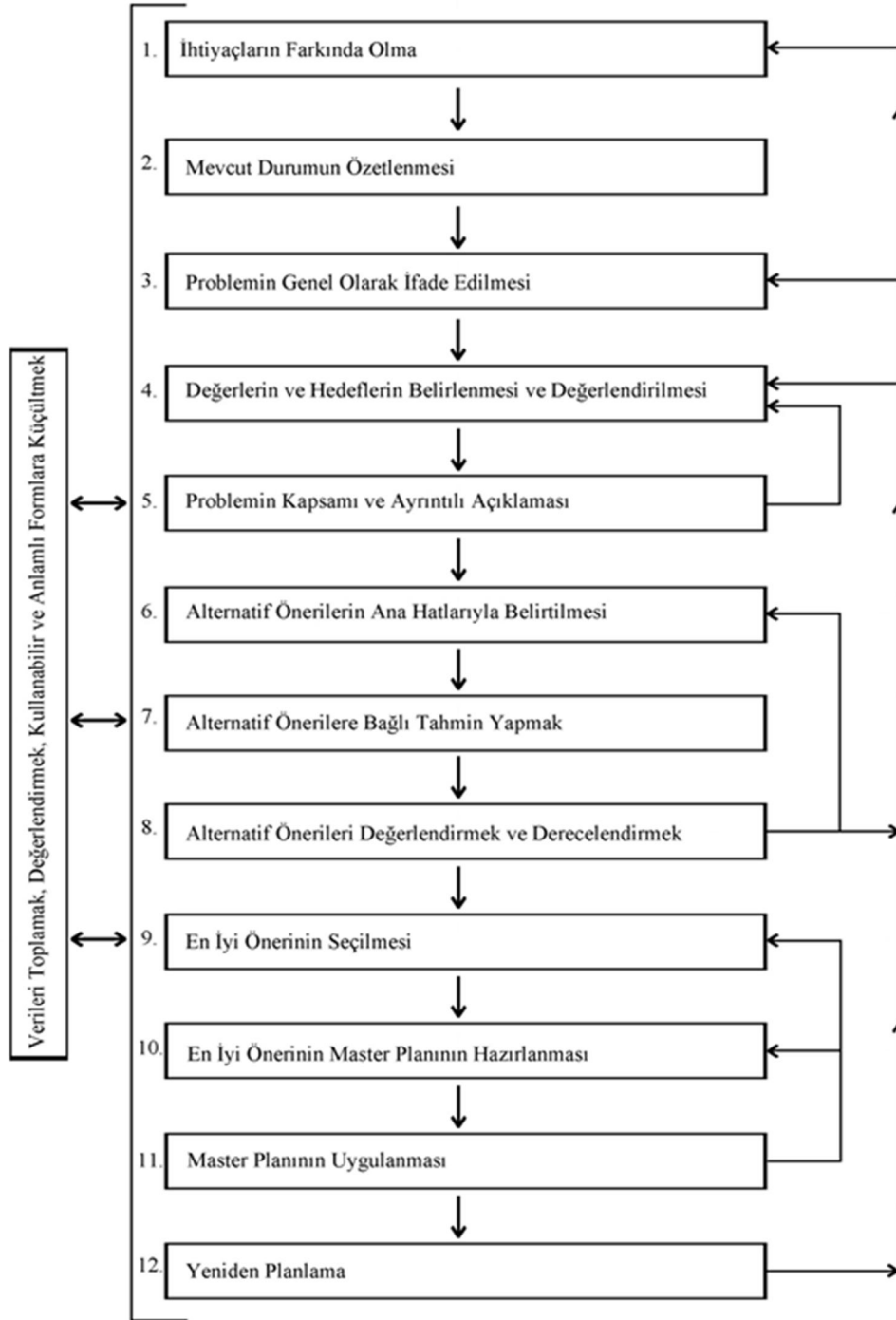
Milli Park Servisi tarafından geliştirilen planlama yaklaşımı, her milli park sisteminin geleceği için karar verme konusunda yönetimi, zamanı ve misyonuna uygun bilgilendirmeyi içermektedir. Planlamada, çatışmaları ve karşıtlıkları en aza indirecek biçimde sorunları çözme yöntemleri ve araçlar ortaya konulurken, alanların kaynak değerleri zarar görmeden gelecek nesillere aktarılması ve korunmasını sağlayarak bir stratejinin parçası olabilecek yararlı çözümler getirmektedir (URL-52, 2019).

PLANLAMA ÇERÇEVESİ

Şekil 30. Milli park servisi tarafından korunan alan statüleri için geliştirilen planlama çerçevesi (URL- 52, 2019).

Amerika'da planlama çalışmaları 12 aşamada gerçekleştirilmektedir. Bu adımlar, Şekil 31.' de gösterilmektedir (Uleck, 1971).

Şekil 31. Amerika'da Milli Park Servisi tarafında korunan alan statüleri için geliştirilen planlama sürecinin adımları (Uleck, 1971).

1.5.1.2. Almanya Örneği

Yönetim planları etkili olmakla birlikte zorunlu olmasının yanı sıra bağımsız bir hukuk kurumu anlamında bir plan olarak yasal niteliklerine göre sınıflandırılmış, doğa koruma ve peyzaj yönetiminin mekansal bir planlamasıdır. Yönetim planı genel olarak bağlayıcı bir düzenleme içermez, ancak kendi gelecekteki davranışını kendisinin belirlemesi anlamında iç planlamadır. Yönetim planının hazırlanması ve güncellenmesi, Federal Doğa Koruma Bürosunun sorumluluğu altındadır. Federal Doğa Koruma Bürosunun temel görevleri, korunan varlıkların koruma durumunun değerlendirilmesini ve bazı bozukluklara duyarlılıklarını ve korunan alanlar üzerindeki yönetmelikte belirtilen koruma hedeflerinin belirtilmesini içermektedir (URL-53, 2019).

Almanya'da 1976 yılında çıkarılan Federal Doğa Koruma Yasası ile peyzaj planlama ülke çapında tanıtılmıştır. Bu doğa koruma ve peyzaj yönetimi için merkezi planlama aracıdır. Peyzaj planlaması ile formüle edilen spesifik hedefler, gereksinimler ve önlemler, doğa koruma kurumlarına, binaların mekansal planlamasından sorumlu kuruluşlara, uzman idarelere, belediyelere, derneklere, aynı zamanda dolaylı olarak kullanıcılarına ve vatandaşlara yöneliktir. Peyzaj planlamasının içeriği, kararlarının planlama alanındaki doğayı ve peyzajı etkileyebileceği tüm planlama ve idari prosedürlerde dikkate alınmalıdır. Sürdürülebilir kalkınma ve planlama gereksinimlerini karşılamak için, doğanın korunması ve peyzaj koruma endişelerini genel mekansal planlamaya ve uzman planlamaya giderek daha başarılı bir şekilde entegre etmek gerekmektedir (URL-54, 2019). Doğa koruma alanları ve peyzaj planlamaya yönelik yapılan planlama adımları 5 temel başlık altında ele alınmıştır (Güngöroğlu, 2008) . Bunlar;

1. Çalışma alanı üzerinde sorunun belirlenmesi
 - Ekolojik sorunlar; arazi kullanımı üzerindeki istekler sonucunda ortaya çıkmaktadır.
 - Hedeflerin belirlenmesi
 - Planlamanın hayata geçirilebilmesi için gerekli şartlar, plansal öncelikler
2. Arazi yapısı ve dinamiğinde ortaya çıkabilecek ekolojik sorunları amaçlanmış bilgi toplama çalışmalarının yapılması ve bunların yorumlanması
 - Bu adımda, alanın içerdiği doğal fonksiyonel özellikleri, hassasiyetleri, kapasitesi ve alanın kullanımından kaynaklı baskılar konu olarak ele alınır.
3. Amaçların doğa koruma ve peyzaj düzenlenmesi açısından belirlenmesi

- Bu adımın konusu ise gelişim amaçları, amaçların konsepti, türleri, tartışmalarını önleyecek diğer alternatif çözümlerin araştırılmasıdır.
4. Peyzaj planlama faaliyetlerinin programlanmasının farklı ölçekteki yönetim alanlarına uygulanması (Önlemler Katalogu)
- Peyzaj Programı (Eyalet)
 - Peyzaj Çerçeve Planı (İl)
 - Peyzaj Planı (İlçe)
5. Planlamanın Hayata Geçirilmesi
- Bu adımda diğer soyut bilgilerin bulunduğu ilgili alanlarda yer alan uzmanlar arasında çakışan planlama konularına ilişkin karşılıklı görüşme yapılmaktadır. Çakışmalar sonucunda ortaya çıkan ekolojik-biyolojik-sosyal çatışmaların çözülmesi, zararlara karşılık alternatif çözümler üretmek, alan kullanımlarının yeniden düzenlenmesi, planlama süreci içerisinde ortak çalışma gruplarının oluşturulması, katılımı sağlama ve kamuoyuna gidilerek yapılan planlamanın hayata geçirilmesi için gerekli faaliyetleri içermektedir.
 - Önlemlerin uygulamaya geçirilmesindeki mekanizmalar;
 - Yerel yönetimler
 - Kurumsal yönetimler
 - Doğa koruma kurumu
 - Peyzaj ve doğa koruma alanındaki sivil toplum inisiyatifleri
 - Kamu özel araçları.
 - Yapılan uygulamadaki başarıların kontrolü edilmesi

1.5.1.3. İngiltere Örneği

İngiltere’de yönetim planları için birçok tanım bulunmaktadır. Temel olarak, genel planlama, disiplinin alt kümesidir. 20.yüzyılın ortalarından bu zamana kadar gelişmiş dünyanın bazı bölgelerinde korunan alanlara uygulanmıştır. Günümüzde dünya çapındadır. Bir alanın bugün ve gelecekte nasıl yönetilmesi gerektiğine ilişkin olarak yöneticilere ve diğer ilgili taraflara rehberlik etmek için bir araçtır. Bir yönetim aracı olarak planlama, korunan alan yöneticilerinin korunan alanın görevlerini yerine getirmelerine yönelik tanımlamaları ve sonra da görevlerini yerine getirmelerine yardımcı olmaktadır. Yönetim planlaması bir süreçtir, olay değildir. Yönetim Planı tüm korunan alanı kapsamalıdır.

Yönetim tarafından neyin başarılacağı ve alınan yönetim kararlarının ardındaki mantık hakkında bilgi içermelidir (Thomas and Middleton, 2003). İyi bir yönetim planı şöyle olmalıdır (Clarke and Mount, 1998);

1. Açık ve erişilebilir: kişiler tarafından kolay olarak okunabilen ve kişiye iyi sunulmuş olmasıdır.

2. Kısa ve kapsamlı: gerektiğinden fazla uzun olmamalı, işlevini yerine getirecek kadar bilgiye sahip olmalıdır.

3. Doğru ve nesnel: bugüne kadar yapılan muhtemel büyük hatalar veya ifadeler olmadan, tüm kararların kriterleri ile açıkça açıklanmalıdır.

4. Sistematik ve mantıksal: sitenin değerlendirmesinden türetilen yönetim politikaları ve tüm teklifler için verilen açık bir gerekçe vardır.

5. Kabul edilebilir ve motive edici: Siteye ilgi duyan ve duygusal bağlılığı olan herkes için kabul edilebilir seviyede ve motive edici olmalıdır.

6. Kesin ve pratik: net hedeflerle birlikte bunları başarmak için gerçekçi yöntemler ve izlenmesi istenen sonuçlarla sonuçlanmalıdır.

7. Odaklanmış ve etkili: Site yönetimi için bir araç olarak amacını yerine getirmek, kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamak ve yasal veya diğer yükümlülükleri yerine getirmelidir.

1.5.2. Türkiye’de Korunan Alanlarda Genel Planlama Yaklaşımları

Türkiye’de Korunan Alanlarda İmar Planı ile Mimari ve Peyzaj Projelerinin Hazırlanması ve Uygulanması Sürecine yönelik adımlar, T.C Tarım ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Milli Parklar Dairesi Başkanlığı altında yer alan Proje Uygulama Şube Müdürlüğü tarafından yapılan “Korunan Alanlarda Proje Uygulamaları ve İmar Planı Süreci” başlıklı çalışmanın “Korunan Alanlarda Planlama Hiyerarşisi” (Tablo 6.) kapsamında atılmaktadır (DKMPGM, 2016).

Tablo 6. Korunan alanlarda planlama hiyerarşisi (DKMPGM, 2016)

Uzun Devreli Gelişme Planı (Milli Park) 1/25.000
Gelişme Planı (Tabiat Parkı) 1/10.000,1/5.000
Alt Plan/Program/ Eylem Planı Ziyaretçi ve Kaynak Yönetimi, Ekolojik Tarım, Altyapı, Eğitim, Tanıtım ve Bilinçlendirme
Uygulama İmar Planları/Koruma Amaçlı İmar Planları 1/5.000 ve 1/1.000
Peyzaj Projeleri ve Kentsel Tasarım, Mimari Projeler 1/200 ve 1/50

Korunan alanlarda rekreasyon alanların tespit edilmesi, Uzun Devreli Gelişme Planı/ Gelişme Planı yapım aşamasında tamamlanır. Üst ölçekte alınan kararlarla alanın fiziki ve yasal sınırlayıcıları doğrultusunda alan içinde uygun görülen alanlarda çeşitli kullanımlara (giriş, kontrol birimleri, tanıtım birimleri, yönetim ve idare merkezleri, ziyaretçi merkezi, işaret ve bilgilendirme tabelaları, dinlenme noktaları, doğa eğitim merkezleri, günlük kullanım alanları, çeşitli amaçlar için oluşturulmuş barınaklar, tur güzergahları, kamp alanları, manzara seyir alanları, yeme-içme alanları vb.) yönelik plan ve projeler hazırlanmaktadır.

Korunan alanlarda imar planı çalışmaları, Gelişme planları tamamlanmış alanlarda yapılmaktadır. İmar planı çalışmalarıyla alanın koruma ve kullanım dengesi içerisinde planlanması amaçlanmaktadır. Türkiye’de 2016 yılı içerisinde korunan alanlarda 8 adet imar planı onaylanmıştır. Aynı zamanda gelişme planları tamamlanmış, imar planı ve koruma amaçlı imar planı onaylanmış korunan alanlarda sürdürülebilir yönetimi ve kullanımı sağlamak amacıyla Mimari ve Peyzaj Projeleri hazırlanmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye’de 2016 yılı içerisinde 33 adet mimari ve peyzaj projeleri yapılmıştır. Gelişme planları yapılan alanlarda ise plan ve proje çalışmaları devam etmektedir. Aynı zamanda korunan alanlarda uygulama projelerine yönelik eğitim çalışmaları yapmak ve kurumsal açıdan kapasiteyi artırmak için korunan alanların imar planı, mimari ve peyzaj projelerinin hazırlanması ve araştırılması, çalışan elemanların çalışma ve kişisel hayatlarında gelişme sağlama, verimliliğini artırmaya yönelik eğitim faaliyetleri düzenlenmektedir (DKMPGM, 2016).

11 Ağustos 1983 tarih ve 2873 Sayılı Milli Parklar Kanununun dördüncü maddesi, 644 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin 13/A-(EK:8/8/2011-KHK-648/10md)

maddesi ve (c) bendi, 23 Mart 2012 tarihinde çıkarılan 28242 Sayılı “Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmeliğin” 7.maddesi uyarınca Korunan Alanlarda hazırlanan İmar Planları, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanmaktadır (T.C.Resmi Gazete, 1983; T.C.Resmi Gazete, 2011; T.C.Resmi Gazete, 2012).

9 Ağustos 1983 tarihinde ilan edilen 2873 Sayılı “Milli Parklar Kanunu” ile 3 Mayıs 1985 tarihinde çıkarılan “İmar Kanunu” ilişkisine bakıldığında, bu iki kanunun ve diğer kanunlara bağlı olarak yayımlanan yönetmeliklerin uygulamadaki adımları değerlendirildiğinde, Milli Parklar Kanunuyla ilan edilen Milli Parklar ve Tabiat Parklarında yapılması planlanan rekreasyon alanları için oluşturulacak Mimari ve Peyzaj projeleri ile İmar planlarına ait Milli Park Uzun Devreli Gelişme Planı ve Tabiat Parkı Gelişme Planları ile olan ilişkisi aşağıda açıklanmıştır (Özel, 2016).

3 Mayıs 1985 tarihli İmar Kanunu’nda belirtilen “Ülke Mekânsal Planlama Hiyerarşisi”, 14 Haziran 2014 tarihinde yayımlanan “Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği” nde değiştirilerek plan kademelerini ortaya konmuştur. Bunlar Tablo 7.’ de gösterilmiştir (T.C Resmi Gazete, 2014).

Tablo 7. Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğin’de Belirlenen Plan kademeleri (T.C Resmi Gazete, 2014).

Mekansal Strateji Planı 1/250.000,1/500.000 veya Daha Üst Ölçekli Haritalar
Çevre Düzeni Planı 1/25.000,1/50.000,1/100.000
Nazım İmar Planı 1/5.000 Ölçekte, Büyükşehir Belediyelerinde 1/5.000 ile 1/25.000
Uygulama İmar Planı 1/100.000 Ölçekte

1.5.2.1. Uzun Devreli Gelişme Planı ve Yönetim Planı

Türkiye’de milli parklar ve diğer doğa koruma alanları için planlama esasları 9 Ağustos 1983 tarihli 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu kanunun 4.maddesine göre “milli park olarak belirlenen yerlerin özellik ve nitelikleri göz önünde tutularak, koruma ve kullanma amaçlarını gerçekleştirmek üzere, kuruluş, geliştirme ve işletilmelerini kapsayan gelişme planı, ilgili bakanlıkların olumlu görüşleri ve gerektiğinde

fiili katkılarıyla, Orman ve Su İşleri Bakanlığınca hazırlanır ve yürürlüğe konur” bu hükmü ile uzun devreli gelişme planını ve ilgili kurumunu açıklamıştır. Ayrıca bu kanun diğer doğa koruma alanları için” tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanı olarak belirlenen yerler için gerekli projeler, Kültür ve Turizm Bakanlığının görüşü alınarak Orman ve Su İşleri Bakanlığınca hazırlanır ve yürürlüğe konur" hükmü bulunmaktadır (T.C.Resmi Gazete, 1983). Bu kanunun ilgili olan 4.maddesine göre Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü “Uzun Devreli Gelişme Planı ve Yönetim Planı Genel Teknik Şartname” si hazırlamıştır. Bu şartnameye göre;

Uzun devreli gelişme planı “öngörülen koruma ve gelişim bölgelerinde her türlü yerleşme ve diğer kullanım kararları ve yerleşim birimlerinin gelişme alanları için yapılacak her ölçekteki uygulama imar planları ile uygulama projeleri ve uygulama programlarına esas oluşturan, bunlara ilişkin karar ve hükümleri belirleyen, bilimsel raporuyla bir bütün olan ve 1/25.000 veya alanın büyüklüğüne göre gerektiğinde daha alt ölçekli fiziki planı” ifade etmektedir (Cırık, 2007).

1960’lı yılların sonu, 1969 ve 1970’lı yılların başında Türkiye’de koruma özelliği taşıyan bazı alanlar için Türk uzmanların davetiyle, yurdumuza gelen A.B.D. Milli Parklar Dairesi’nde görev yapan uzmanların desteği ve ayrıca A.B.D. Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID)’nin yardımıyla Amerikalı ve Kanadalı uzmanların öncülüğünde “Milli Park Uzun Devreli Gelişme Planları” hazırlanmıştır (Yücel vd., 2005). Bu planlar 1971 yılında tamamlanmıştır. Koruma önlemleri, doğa koruma alanlarından halkın faydalanması, tanımlama, geliştirme, genel yönetim ve milli park hizmetlerinde büyük ölçekli plan özelliğine rehber olarak kullanılacak olan bu planlar bir sonuca bağlanmaktan çok gelişmeleri ve öneri ortaya koyan tavsiye planlarıdır. Türkiye’de planlama çalışmaları 1971 yılından 1990’lı yıllara kadar olan süre zarfında yaklaşık 20 yıl duraksama dönemine girmiştir. 1983 yılında 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra 1971 yılında yapılmış olan planlar göz önüne alınarak ve planlama tekniğinden yararlanılarak, 1991 yılında Başkomutan Tarihi Milli Park Uzun Devreli Gelişim Planı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır (Arda, 2003).

1958 yılında Yozgat Çamlığı’nın ilk milli park ilan edilmesinden sonra 1959 yılında 6885 sayılı “Milli Parkların Ayrılma, İdare ve İşletilmelerine Ait Yönetmelik” çıkarılmıştır. 8 Şubat 1973 tarihinde 14456 sayılı “Milli Parkların Ayrılma, Planlama, Uygulama ve Yönetimine Ait Yönetmelik” yayınlanmasıyla 6885 sayılı yönetmelik

yürürlükten kaldırılmıştır. 1973 tarihli yönetmelik ile ilk kez planlama kavramı yasal metinlerde yer almıştır. Sonrasında bu yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Bütün korunan alanlar için Türkiye’de 1990’lı yıllarda UDGP’nın hazırlanması hızlandırılmış, 33 alan için özel sektör kuruluşları ve üniversitelere ihaleler açılmıştır. Korunan alanların içinden belirlenen bazı alanlarda plan yapılırken bazılarında ise plan yapılmamıştır (Yücel vd., 2005). 16 adet alanın uzun devreli gelişme planı 1971-1997 arasında hazırlanmıştır. Türkiye’de 2015 Mart tarihine kadar 34 tane milli parkın UDGP’sı hazırlanmıştır. 6 tanesinin ise yapım aşamasında olduğu bilinmektedir. Türkiye’de bu planlar, Milli Parklar Dairesi tarafından hazırlanan teknik şartnameye uygun olacak şekilde bu konuyla ilgili faaliyet gösteren firmalar tarafında hazırlanmaktadır. Planlama süreci yaklaşık olarak bir yıl sürmektedir. Bu süreç içerisinde üç temel aşama bulunmaktadır. Bu aşamalar dahilinde UDGP planları yapılmaktadır (Anonim, 2007). Bunlar;

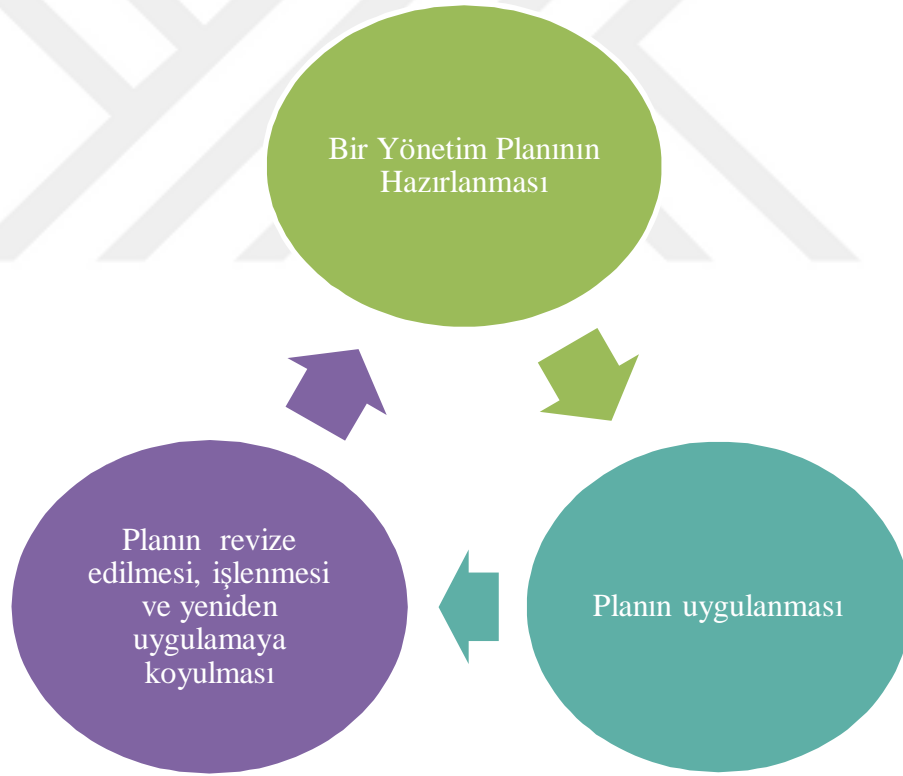
1. Analiz Aşaması
2. Sentez Aşaması
3. Planlama Aşaması

Yönetim Planı ise “tabiatı koruma alanı ve tabiat anıtı statüsündeki alanların korunması, kaynak değerlerinin devamlılığının sağlanması, yönetimi ve tanıtılması ile ilgili planlama esaslarını; alanda bilimsel ve eğitim amaçlı faaliyetler için öngörülen her türlü iş ve işlemlere yönelik olarak yapılacak uygulama programlarına veya uygulama imar planlarına esas oluşturan, bunlara ilişkin karar ve hükümleri belirleyen, raporuyla bir bütün olan, 1/25.000 veya alanın büyüklüğüne göre gerektiğinde daha alt ölçekli fiziki plan” olarak tanımlanmıştır (Cırık, 2007). Türkiye’de doğa koruma alanlarının yönetim planlaması Uzun Devreli Gelişme Planı, Çevre Düzeni Planı ve Amenajman Planı gibi klasik planlama yaklaşımları ile hazırlanmaktadır. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı bu konu ile yetkili olan bakanlıklardır. Yönetim planları, doğa koruma alanlarının yönetimi, kullanımı ve gelişiminin nasıl ortaya konulacağı konusunda rehberlik etmektedir. Aynı zamanda koruma çerçevesi içerisinde geleceğin yönetilmesi için ilkeleri ve amaçları ortaya koymaktadır (Düzgüneş, 2015). Doğa koruma alanlarının yönetim planlaması temel ilkelerine bakıldığında altı başlık altında ele alınmıştır (Demirayak, 2006). Bunlar;

1. Kaynak değerlerini hem günümüzün ihtiyaçlarını karşılayacak hem de gelecek nesillere aktarılacak şekilde korumak,
2. Bilimsel verileri etkili olarak çeşitli kullanım ve yatırımlarla hayata geçirmek,

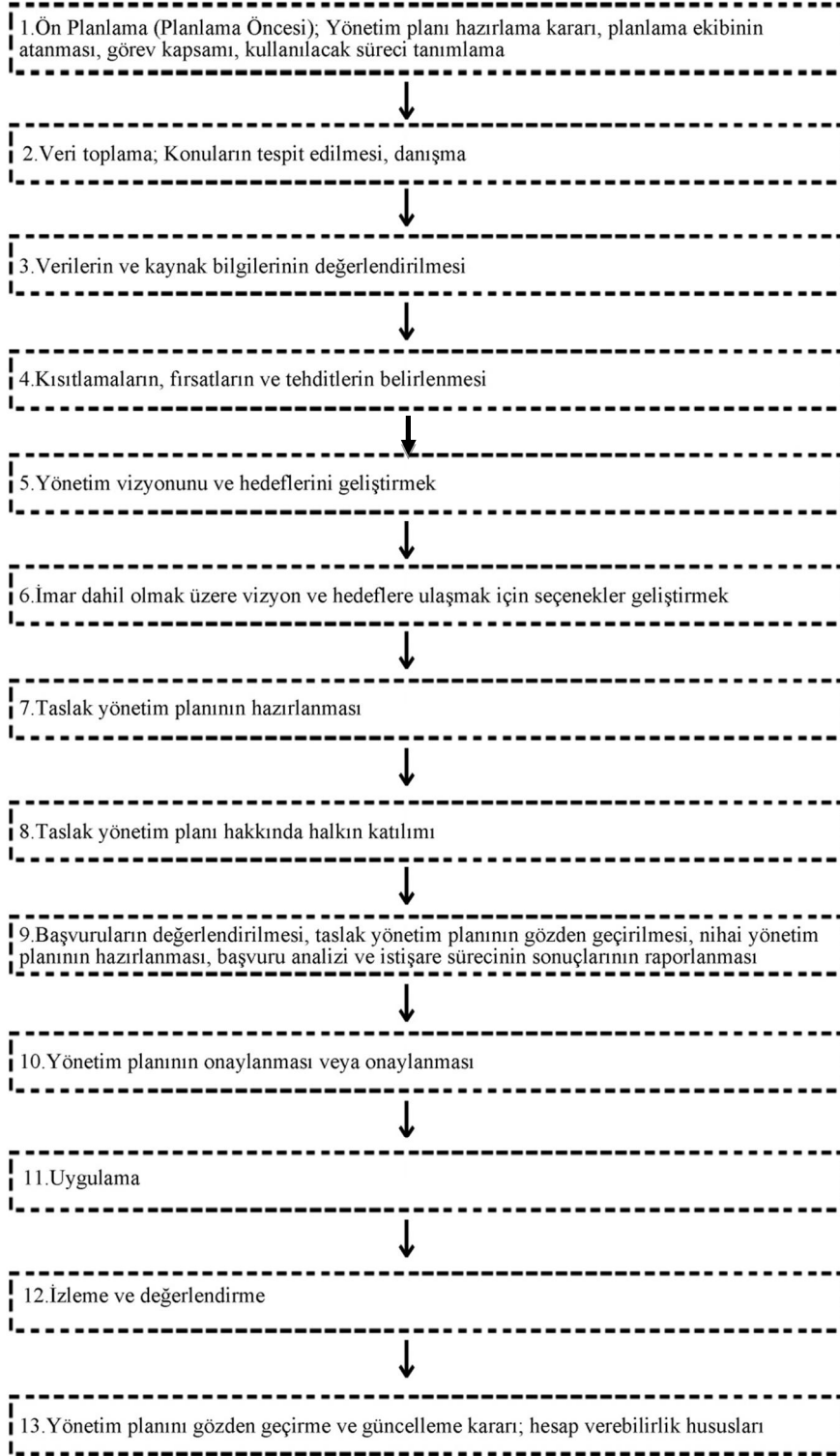
3. Sektörler arasında uyum ve düzeni sağlayacak kurumsal yapıyı oluşturmak,
4. Birçok disiplinin bir arada bulunduğu bir yaklaşımı benimsemek,
5. İnsanların ve diğer canlıların kaynak değerleri üzerindeki olumsuz etkisini en aza indirmek ya da ortadan kaldırmak,
6. Planlama yaparken ve karar aşamasında toplumun katılımını ve bilinçlenmesi için olanaklar sunmak.

Yönetim planları belirli zaman aralığında uygulanacak eylemlerin ve amaçların belirlenmesinde bir araçtır. Bu doğrultuda IUCN, doğa koruma alanları için rehber niteliğinde yönetim planlarını ortaya koymuştur. Bu yönetim planı üç temel unsurdan oluşarak sürekli devam eden bir süreçtir (Thomas and Middleton, 2003; Anonim, 2006). Bu süreç Şekil 32.' de gösterilmiştir.

Şekil 32. Yönetim planlarının planlama sürecindeki üç temel unsuru (Thomas and Middleton, 2003; Anonim, 2006)

Gerçek anlamda bakıldığında yönetim planlı süreçinde 13 temel adım bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki Şekil 33.' de gösterilmiştir (Thomas and Middleton, 2003).

Şekil 33. IUCN'ın korunan alanlarda yönetim planı planlama adımları (Thomas and Middleton, 2003).

Türkiye'de korunan alanlar sisteminde karşılaşılan sorunlardan bir tanesi de güncelleştirilmiş bir yönetim planının bulunmaması nedeniyle doğa koruma alanlarının

yanlış yönetilmesine ve doğal kaynakların yanlış kullanılmasına neden olmasıdır (Thomas, 2006). Günümüzün dünyasında sanayileşme, küreselleşme gibi gelişmeler dünya üzerinde birçok yeni fikrin ortaya çıkmasını sağlamış ve ülkemiz de bu fikirlere uyum sağlamaya dönük adımları atmaktadır. Bu doğrultuda yönetsel ve yasal anlamda bir takım düzenlemeler iç hukukumuzun bir parçası olarak yasal metinlerde yerini almıştır (Düzgüneş, 2015). Bu doğrultuda Türkiye’de uluslararası standartta bir doğa koruma alanı planlaması ve yönetiminin başarılı bir şekilde geliştirilmesi için yukarıda IUCN tarafından belirlenmiş 13 temel adım önerilmektedir. Bu adımlar hem IUCN hem de Türkiye’de mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından “Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi (BÇDKYP)” kapsamında hazırlanmış olan “Türkiye Korunan Alanlar Yönetim Planlaması Rehberi” yayınında tanımlanmış aşamalar ile uyumlu adımlardır (Anonim, 2007).

1.5.2.2. Milli Park Yerel Gelişme Planları

Milli park yerel gelişme planları, uzun devreli gelişme planında belirlenmiş ilke ve önceliklere göre gelişme ve yatırımı yönlendirmek için hazırlanmaktadır. Eğitim, baki, yükseklik, rüzgar, ışık, sıcaklık, ekoloji, topografya, floristik, çevre kirliliği analizleri, mimari ve yakın çevre düzeni, ihtiyaç ve fonksiyon programı gibi belirli saptamalar yaparak çevresel etki değerlendirmesi gibi çalışmalarını içermektedir. Bu çalışmalar uzun devreli gelişme planının önerileri ışığında ve genel planlama politikaları doğrultusunda yapılır. Bunu sonucunda ise alternatif gelişme tasarımları elde edilir. Elde edilen alternatifler tasarımlar, tartışmaya ve eleştiriye açılarak en uygun alternatifler seçilip onaylandıktan sonra yürürlüğe konulur. Uzun devreli ve yerel gelişme planlarının dışında önemli iki çalışma daha bulunmaktadır. Bunlar;

1. Milli park planlamasına ait kriterler, genel politika ve stratejileriyle, uzun devreli gelişme planı, yerel gelişme planları, yatırım programları kapsamında hazırlanan ve uygulamaya konulan uygulama projeleri,
2. Milli parklardaki doğal kaynaklara ve çevreye etki eden faktörlerin belirlenmesi, zamanla oluşmuş bozulmaların ve gerilemelerin ortadan kaldırılması amacıyla hazırlanmış kaynak amenajmanı projeleridir. Kaynak amenajmanı projeleri, milli park içerisinde yapılacak bütün faaliyetlerin organizasyonudur (Demirel, 2005).

1.5.3. Türkiye’de Orman İçi Rekreasyon Alanların Planlaması ile İlgili Mevzuat

Türkiye’de Orman İçi Rekreasyon Alanlarının planlanmasına ilişkin düzenlemeler, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu başlayarak günümüze kadar devam etmiştir. Bu doğrultuda farklı mevzuatlar yayınlanmıştır. Bunlar;

- 12 Aralık 1986 tarihli 19309 Sayılı Milli Parklar Yönetmeliği
- 30 Eylül 2006 tarihli 26305 Sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliği
- 23 Mart 2012 tarihli 28242 Sayılı Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik
- 5 Mart 2013 tarihli 28578 Sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliği
- 31 Aralık 2014 tarihli 29222 Sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 300 Sayılı Mesire Yerleri Uygulama Tebliği
- 14 Haziran 2014 Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği

Yukarıdaki verilen bu mevzuatlarda Orman İçi Rekreasyon Alanlarının planlamasına yönelik temel kriterleri, esasları, uygulanması ve projelendirmesi için hükümlerinin yanı sıra UDGP ve yönetim planlarına yönelik bilgilere de yer verilmiştir. Bunlara yönelik bilgiler Ek 2.’de detaylı olarak verilmiştir.

1.5.2. Türkiye’de Orman İçi Rekreasyon Alanları İçin Geliştirilen Planlama Yaklaşımları

Türkiye’de doğa koruma alanlarına yönelik çıkarılan yasa, yönetmelik, kanun hükmünde kararname ve tebliğ gibi birçok sayıda mevzuat kapsamında belirli koruma statülerine ayırmıştır. Bu koruma statülerinde tabiat parkları ve orman içi rekreasyon alanları toplumun dinlenme, eğlenme, gezmek, zaman geçirmek gibi ihtiyaçları için planlanmıştır. Orman içi rekreasyon alanları, orman ve orman rejimi altındaki alanlarda bulunduğu için planlanmasındaki temel ilke, içerisinde yer aldığı doğanın ve doğal kaynak değerlerinin devamlılığını sağlamak için korunmasıdır. Aynı zaman da planlamadaki temel amaç ise ekolojik dengenin ve peyzajın sahip olduğu genel görünümde hiçbir değişikliğe yer vermeden rekreasyonel etkinliklerin devamlılığın sağlanmasıdır (Demirel, 2005). Şimdiye dek Türkiye’de O.İ.R.A için geliştirilen planlama yaklaşımları derlenerek toparlanmıştır. Türkiye’de bir alanın orman içi rekreasyon alanı olarak planlanmasında

temel ilke ve amaç kapsamında uygulanacak yöntemler belirlenmiştir. Bu yöntemler farklı araştırmacılar tarafından ortaya konulmuştur. Bunlar;

A. 1983 ve 1989 yılında “Prof.Dr.Sümer GÜLEZ” tarafından hazırlanan “Orman İçi Rekreasyon Alanlarına Ait Planlama Yöntemi” nin aşamaları aşağıda açıklanmıştır (GüleZ, 1989).

1. Rekreasyon Alanın Seçimi: Orman içi rekreasyon alanlarına yönelik yapılacak planlamalarda herşeyden önce çevrede bulunan alanlardan orman içi rekreasyon alanı olmaya uygun alanların belirlenmesi ve içerisinde en uygun olanının seçilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda alan seçimi yaparken bazı kriterlerin bilinmesi ve alan seçimini etkileyen bazı faktörlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bunlar;

- Doğal çevrenin rekreasyon kullanımı için potansiyele sahip olması ve bazı orman içi rekreasyonel etkinliklerin yapılabilmesi için uygun olması,
- Seçilecek alanın peyzaj elemanlarının çekici özelliklere (göl, dere, akarsu, deniz kıyısı, mağara ve benzeri doğal oluşumlar, genel görünümlere sahip alanlar) sahip olması,
- Aday olarak seçilen orman içi rekreasyon alanının orman rejimine bağlı olması,
- Alana kolay ulaşım sağlanabilecek alt yapının olması
- Alan ile aynı özelliklere sahip olan başka bir açık hava rekreasyon alanının var olup olmaması
- Alanın yer aldığı bölgenin sahip olduğu turizm potansiyeli
- Alanın yakın çevresinde turistik etkinlikleri arttıracak başka kaynakların var olup olmaması
- Alanın yakın çevresinde bulunan yerleşim alanlarında yaşayan toplumun açık hava rekreasyon kullanma talebinin olması

2. Etüd-Envanter Çalışmaları (Sörvey): Orman içi rekreasyon alanı olarak alan seçimi yapıldıktan sonra planlama yönteminin ikinci aşaması olan etüd-envanter çalışmaları aşamasına geçilir. Bu aşamada alan içinde ve dışında ihtiyaç duyulan bütün veriler toplanır.

- Alan İçi Veriler: Rekreasyon alanı içerisinde bilinmesi gereken iklimsel durumlar, doğal ve kültürel kaynak değerleri, algısal veriler ve diğer veriler olmak üzere beş başlık altında ele alınmakta ve ayrıca alan dışı veriler de derlenmektedir.
- İklimsel durumlar, alan içerisinde büyük ve küçük ölçekte iklimsel özellikleri kapsamaktadır. Alana ilişkin sıcaklık, güneşlilik, yağış, rüzgarlılık, nem ve bulutluluk gibi verilere ait bilgilerin ortaya koyulmaktadır.

- Doğal kaynak değerleri, alanın topoğrafik yapısı, toprak durumu (türü, derinliği, geçirgenliği), su varlığı, bitki örtüsü, hayvan varlığı, özellik gösteren alanlar ya da objeler (mağara, ilginç kayalıklar, doğal anıtlar, hayvan inleri), rekreasyon kullanımına uygun orman içi açıklıklar, çekici peyzaj elemanlarına ait bilgilerin toplanmasıdır.
- Kültürel kaynak değerleri tarihsel ve arkeolojik yapılar, yol durumu ve özelliği (toprak, asfalt, stabilize vb.), arazinin kullanımına (tarım alanı,orman, rekreasyon kullanım gibi) yönelik bilgilerdir.
- Algısal veriler, manzaralar, koku ve gürültü kaynakları, özel arazi desenleri (ilginç vadiler, kayalık alanlar vb.), peyzaj elemanlarının karakteristikleri, diğer algısal ve estetik verileri ait bilgileri içerir.
- Diğer veriler, yasal ve fiziksel sınırlar, mülkiyet durumu, kurallar (çeşitli yasal mevzuat) ilişkin verileri içerir.
- Alan Dışı Veriler: Rekreasyon alanını çevreleyen çevre ile ilgili planlamada kullanılacak bazı verilerin bilinmesi gerekmektedir. Bunlar aşağıda kısaca özetlenmiştir.

- Yerleşim alanlarına olan mesafesi
- Ulaşım imkanları
- Bölgedeki ana ulaşım merkezleri
- Yakın çevredeki arazi kullanımı
- Alanın bölgedeki durumu ve bölgenin sahip olduğu turizm potansiyeli
- Alanın bulunduğu bölgenin mimarisinin temel özellikleri
- Alanın çevresinin turistik etkinlikleri artıracak kaynakları
- Alanın yakın çevresinde yerleşim alanlarında yaşayan toplumun sosyo-ekonomik durumu

3. Analiz Çalışmaları: Bu aşamada etüd-envanter çalışmaları aşamasında elde edilen veriler doğrultusunda değerlendirme yapılmaktadır. Bu değerlendirme planlamaya yönelik beş aşama üzerinden yapılmaktadır. Bunlar;

- Program geliştirme, envanter çalışmaları sonucunda elde edilen bilgiler doğrultusunda alana getirilecek rekreasyonel elemanların belirlenmesidir. Kısacası alan için uygun rekreasyonel etkinliklerle bağlantılı olarak temel rekreasyonel altyapı tanımlanarak bir program geliştirilmesidir.

- Program ilişkileri, geliştirilen program dahilinde elemanların çeşitliliği, taşıma kapasitesi ve sayısal durumlarını dikkate alarak elemanların alandaki işlevleri, birbiriyle olan ilişkileri ve mekan özellikleri tanımlanır.
- İlişki diyagramı, bu aşamada her rekreasyonel elemanın diğerleriyle olan işlevsel ilişkileri göz önünde bulundurularak farklı çizimler (plan) ölçeksiz ve sematik olarak hazırlanırken çizgi kalınlıklarını işlevsel betimlemelerde kullanılır. Her çizimin olumlu ve olumsuz yönleri ortaya koyularak mekana en uygun çözümünün kesin haline ulaşmasıdır.
- Alan analizleri, bu aşamada etüd-envanter çalışmalarından elde edilen veriler ve son oluşturulan ilişki diyagramı kapsamında arazinin topoğrafya, eğim durumları, bitki örtüsü, iklim özellikleri, algılama özellikleri ve manzaralar tek tek ele alınarak araştırılır. Sonucunda analiz haritaları oluşturulur. Haritaların genellikle 1/1000 ölçekli ve eşyüksekti eğrileri arası mesafe 1 m. olması uygundur. Analiz yaparken faydanan alanlar ve mekanlar, özelliklerine göre basit yuvarlaklar ya da lekeler halinde, yönler ise oklarla gösterilmek suretiyle arazi üzerinde bulunan herşeyin ilk bakışta algılanması amaçlanmaktadır. Planlamacı, farklı fikir ve görüşlerini harita üzerinde kolaylıkla dile getirmelidir. Ayrıca arazi üzerinde korunması gereken alanlar ve nesnelere harita üzerinde koruma zonu olarak göstermelidir. Sonuç olarak elde edilen bütün haritalar karşılaştırılarak genel analiz haritası oluşturulur ve rekreasyon alanları için uygun alanlar büyüklüklerine göre belirlenerek analiz çalışmalarının son aşaması olan zonlama aşamasına geçilir.
- Zonlama, bu aşama analiz çalışmalarının son aşamasıdır. Rekreasyonel alan kullanım özelliklerine göre koruma kullanım dengesi içerisinde alan planlaması yapılmaktadır. Oluşturulan genel analiz haritası üzerinde kullanma, koruma ve tampon zonu olmak üzere işaretlenmesi gereken üç zon bulunmaktadır. Kullanım zonunda ziyaretçilerin günübirlik ve konaklamalı ihtiyaçlarını karşılayacak kuruluşların bulunduğu kullanıma açık arazi parçalarıdır. Günübirlik kullanma, organize kamp, dinlenme evleri ve ortak tesisler olmak üzere dört alt zonu bulunmaktadır. Koruma zonu, rekreasyon alanı üzerinde korunması gereken kaynakların ve nesnelere içerisinde bulunduğu her türlü kullanıma kapalı olan zondur. Tampon zon ise kullanma ve koruma zonu arasında gerektiğinde oluşturulan bir araya getiren geçiş zonedir.

Gülez (1989)'a göre; Orman içi rekreasyon alanlarında bir koruma zonu olmak zorunda değildir. Bu durumda sırf kullanım zonu ve alt zonlarıyla birlikte rekreasyon alanları oluşmaktadır. Aynı zamanda koruma zonu olan orman içi rekreasyon alanlarının her birinde de her zaman geçiş zonuna ihtiyaç duyulmayabilir.

4. Sentezler: Bu aşamaya kadar toplanan bütün bilgilere dayandırılarak oluşturulan genel analiz haritaları ve zonlama çalışmaları sonrasında sıra, rekreasyon alanının planlanmasına, tasarlanmasına ve şekillendirilmesine gelmektedir. Sentez çalışmasında da planlama ile ilgili farklı tasarım şekillendirmeleri (eskiz planları) üzerinde çalışılır. Oluşan eskizler incelenerek içlerinden en uygun olanı seçilerek geliştirilir. Sonuçta rekreasyon planı ortaya çıkar. Sentez aşamasında yapılan çalışmalar ölçekli olacak şekilde yürütülür. Bu doğrultuda rekreasyon alanındaki bütün mekanların kapasitesinin bilinmesi zorunludur. Kullanım alanlarının genel kriterleri ve rekreasyon donanımı için kapasitenin belirlenmesi gerekmektedir. Orman içi rekreasyon alanı olarak planlanması yapılacak alanların kullanım açısından kapasite değerleri üç başlık altında değerlendirilir.

- Günübürlük Kullanım Alanlarındaki Kapasite Değerleri, oluşturulacak 1 hektarlık günübürlük kullanım alanının 250 kişi ya da bir piknik birimini 5 kişinin kullanacağı düşünülürse, bu durumda 1 hektarlık alana 50 piknik birimi düşeceği hesap edilir. Günübürlük aile (5 kişiden oluşan bir aile) kullanım birimi 200 m², günübürlük toplu (20 kişi) kullanım birimi 800 m², aile birimi için bir piknik birimi 1 masa, 1 ocak ve 1 çöp kutusu, toplu birim için bir piknik birimi 4 masa, 1 ocak ve 1 çöp kutusundan oluşur. 1 kişi için 10 m² olacak şekilde oyun alanları olmalıdır. Otopark ise toplamda bulunan piknik biriminin %80'den oluşur. Büfe, 15-20 m² kullanım alanı, 4 hektara 1 tanedir. Kişi başına 20-40 litre/gün düşecek şekilde suyun, günübürlük kullanıcıların %10'una hizmet edecek hazırlama, pişirme, servis ve depolama alanlarını içeren kır gazinosunun ve sıhhi tesisler yürüyüş mesafesinde ve her 100 kişiye 1 WC ve 1 lavabo düşecek şekilde bulunması gerekir. Plaj kullanımı var ise her 50 kişiye 1 açık duş ve 1 soyunma yeri olmalıdır.
- Organize Kamp Alanlarındaki Kapasite Değerleri, geceleme durumunun söz konusu olması için alanın kapasite değerinin yüksek değerlerde tutulması gerekmektedir. 1 organize kamp birimi (5 kişiden oluşan bir aile) için 300 m²'lik bir kullanım alanı hesaplanır. 1 bağımsız otopark, 1 çadır yeri, 1 masa ve 1 çöp kutusundan oluşmaktadır. Toplu birim için kişi başına 20 m²'lik oyun alanları,

kişi başına 75-100 litre/gün kadar yetebilecek su, sıhhi tesisler her 50 kişiye 1 erkek 1 kadın WC ve 1 tane lavabodan oluşur. Plaj kullanımı var ise plaj alanı kişi başına 20 m² dir.

- Diğer Alanlardaki Kapasite Değerleri, dinlenme evi alt zonu altında bulunan her dinlenme evi için 35-40 m²'lik kullanım alanı ve 1 tane bağımsız otopark düşecek şekilde hesaplama yapılır. Sosyal tesisler, restoran, satış birimleri, danışma-giriş-gişe birimleri, idari birimler gibi ortak tesisler alt zonu altında alanın peyzaj bütünlüğü, bölgenin mimarisini yansıtacak şekilde planlanır.
- Kesin (Master Planı) ve Ayrıntılı (Detay) Planların Hazırlanması, netleştirilen ilişki diyagramı, gen analiz haritası ve zonlama çalışmaları kapsamında söz konusu olan kullanım alanlarının kapasite değerleri göz önünde bulundurularak rekreasyon planlarının tamamını oluşturan çeşitli eskiz çalışmaları (tasarım şekillenmeleri) yapılır. Bunların içerisinde amaca en uygun olan seçilerek kesin plan olarak geliştirilir. Geliştirilen plan çizim kuralları dahilinde çizimi yapılır. Kesin planlar hazırlandıktan sonra bu planların bazı kısımlarında özellikle rekreasyonel donanım için planlanmış tesisleri gösteren büyük ölçekte ayrıntılı (detay) planlar hazırlanır.

5. Rekreasyon Alanı için Alt Yapı Projesinin Hazırlanması: Verilen bilgiler dahilinde rekreasyon planı hazırlandıktan sonra alanın su, iletişim, elektrik, kanalizasyon gibi alt yapısını oluşturan elemanların projesi yapılır. Rekreasyon planının özellikleri dahilinde alanında uzman kişiler tarafından hazırlanır.

6.Projenin Toplam Maliyetinin Hesaplanması

Rekreasyon planı için hazırlanmış bütün projelerin maliyeti hesaplanır. Girişte ziyaretçilerden alınan ücret kapsamında bir rapor hazırlanır.

B. Ormaniçi rekreasyon alanlarına yönelik 2000 yılında Orman Mühendisi Yılmaz SAKARYA tarafından hazırlanan planlama yönteminin adımları ise on bir başlık altında toplanmıştır (Sakarya, 2000). Bunlar;

1. Planlama Alanın Seçimi: Alan seçiminde ilk olarak yürürlükte bulunan kanun, yönetmelik, tebliğ, tamim ve protokol hükümlerinin incelenmesi ve bu hükümlere uyulması gerekmektedir. Yöntem, yasal hükümler göz önünde bulundurularak seçilen orman içi rekreasyon alanında, uygulama sırasında herhangi bir problemten kaynaklı olarak ortaya çıkabilecek sorunlara karşı yasal açıdan önlemlerin alındığı bir kurguya sahiptir.

Yasal anlamda Türkiye'de 1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 25. Maddesinde hem diğer koruma alanlarının hemde orman içi rekreasyon alanlarının ayrılmasını "mevkii ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları; bilim ve fennin istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkan vermek maksadıyla" şartına bağlanmıştır. Bu kanunda orman olarak sayılmayan alanların O.İ.R.A olarak ayrılması, onaylanması ve uygulanması mümkün değildir (T.C. Resmi Gazete, 1956).

1986 yılında yayımlanan 19309 Sayılı Milli Parklar Yönetmeliği'ne göre bir alanın Orman içi rekreasyon alanı olması için bazı kriterlere sahip olması gerekmektedir (T.C. Resmi Gazete, 1986). Bunlar;

- a) Mahalli seviyede açık hava rekreasyonu yönünden değişik ve zengin özelliklere sahip olmalıdır.
- b) Alt yapı imkanlarına sahip olmalıdır.
- c) Kaynak bütünlüğünü sağlayacak büyüklükte olmalıdır.
- d) Orman rejimine tabi olmalıdır"

Güleç (1989) yönteminde olduğu gibi planlama alanı seçiminde dikkat edilmesi gereken kriterler bu yöntemde de kullanılmaktadır. Bu doğrultuda orman içi rekreasyon alanlarının ayrılması, düzenlenmesi, onarımı, yönetimi ve işletimine yönelik tüm faaliyetlerden yasal bağlamda hangi kurum yetkili ise o kurum tarafından alanın onay ve izinleri verilmektedir. Onay alınması durumunda alan seçimi tamamlanmış olacaktır.

2. Etüt- Envanter Çalışmaları: Çalışma alanı belirlendikten sonra planlamaya yön verecek, kullanım kararlarını ortaya koyacak ve yer seçim kriterlerini saptayacak etüd ve envanter çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Bu çalışmalar alan seçimiyle başlar ve uygulama aşamasının sonuna kadar bütün aşamaların ihtiyaçlarını karşılamaya dönük olarak yürütülür.

Planlama çalışmalarında yapılacak ilk adım, seçilen alan hakkında bilgi toplamaktır. Bu doğrultuda üzerinde çalışma yapılacak alanın ve yakın çevresi ile ilgili daha önceden yapılmış araştırmaların, alınmış kararların, fiziksel ve ekonomik planlamaların, toplumun kurum ve kuruluşların fikirleri, yasal düzenlemeleri ve gerekli olan bütün dokümanların toplanıp, yorumlanması ve değerlendirilmesidir. Toplanarak değerlendirme altına alınacak bütün bilgilerin, belgelerin ve dokümanların eksik olmaması açısından kontrol çizgisi ve kontrol tablosu doğrultusunda denetimi yapılmalıdır. Bunların salt bilgi olarak toplanması

yerine grafik, şekiller ve şemalarla yorumlayarak farklı disiplinlerin rahatlıkla algılayacağı/anlayabileceği şekilde yorumlanmasıyla planlamada kullanılabilecek duruma getirilmelidir.

Etüd-envanter çalışmaları, büro çalışmaları ve arazi çalışmaları olmak üzere iki alt başlık altında değerlendirilir.

- Büro çalışmaları, planlama yapacak çalışma ekibi tarafından arazide orman içi rekreasyon alanının detaylı olarak incelenmesinden önce çalışma alanı için önceden alınmış kararların var olup olmadığını incelemek gerekmektedir. Bu bilgiler büro çalışmaları ile elde edilmektedir. Önceden alınmış kararlara ilişkin açıklamalar aşağıda kısaca açıklanmıştır.

Planlama yapılacak çalışma alanları sınırları içerisinde ya da yakın çevresinde kamu kurum ve kuruluşları ile özel ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ya da yapılmakta olan çeşitli planlar ya da yasal yollarla planlama alanının tamamını ya da bir kısmını etkileyebilecek ve planlama çalışmalarına başlamadan önce alınarak netleştirilmiş kararların var olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

Aşağıda verilen bu tür kararların, çalışma alanı seçiminde yeterince dikkate alınmaması durumunda planlama çalışmalarını engelleyebileceği gibi O.İ.R.A'nın iptali de gündeme gelebilir.

- 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planları, 1/5.000 ya da 1/1.000 ölçekli Nazım ve Uygulama İmar Planları ile birlikte plan hükümleri,
- 1/25.000 ya da daha büyük ölçekli Turizm Planları ve plan hükümleri, Turizm Alan ve Merkez Kararları,
- Özel Çevre Koruma Bölgeleri planları, plan kararları ve sınırları,
- Doğal ya da arkeolojik sit alan sınırları ve kararları,
- Milli Savunma Bakanlığı tarafından belirlenmiş askeri bölge ve yasak alan sınırları,
- İçme suyu, sulama ve enerji amaçlı gölet ya da baraj kararları veya mevcutta olmayan koruma bantlarına ait kararlar,
- Karayolları, demiryolları, telsiz ya da telefon röle istasyonları, enerji nakil hatları, içme suyu şebekeleri, doğal gaz boru hatları, TV yansıtıcı istasyonları, NATO akaryakıt hatları,
- Maden ve petrol yasaları uyarınca verilmiş işletme ve arama ruhsatları,
- Olması ya da yapılması düşünülen limanlar, havaalanları ve serbest bölgeler,

- Yürürlükte bulunan kanunlar, yönetmelikler, tüzükler kapsamında getirilen yasaklama ve sınırlama kararları,
 - Orman kadastro çalışmaları doğrultusunda alanın mülkiyetini ve mülkiyet sınırlarının tespit edilmesi, izin, yararlanma ve kullanma hakları,
 - Benzeri şekilde önceden alınmış ve netleştirilmiş diğer kararlar, hükümler ve yasaklamalar.
- Arazi çalışması, çalışma alanı üzerinde yapılacak etüd-envanter çalışmaları iki başlık altında toplanmaktadır.
1. Alan içi veriler; planlama yapılacak alan sınırları içerisinde kaynakların özelliklerinin belirlenmesidir. Buradaki özellikler;
 - Yapraklı ve ibrelili bitki türlerinin yayıldıkları alanlar, boylanma ve gölgelendirme imkânları, karışımları, korunacak türler, endemik türler, anıt ağaçlar, zararlı ve tehlikeli bitki türleri ve alanları, orman içi açıklıklar gibi alanın doğal bitki örtüsüne ait özellikler,
 - Kuş türleri, balık türleri, sürüngen türleri ve memeli türlere ait popülasyonları, yaşam alanları ve yayılma alanlarına yönelik özellikler,
 - Madenler, magmatizma, paleocoğrafya, stratigrafi gibi jeolojik yapıya ait özellikler,
 - Mağara, düden, obruk, plaj, yüksek ve alçak yerler gibi jeomorfolojik özellikler,
 - Akarsu, göl, deniz, yer altı suları, termal kaynaklar, içme ve kullanma suyu için analizler, taban suyu seviyesi gibi hidrojeolojik özellikler,
 - Sıcaklık, nem, yağış, güneşlenme ve rüzgar gibi iklimsel özellikler,
 - Toprak türleri, derinliği, geçirgenliği, erozyon oranı gibi özellikler,
 - Doğal ve kültürel peyzajlar, alan içi ve dışı manzaralar, renk, doku, uyum estetik kaynak özellikleri,
 - Yollar, patikalar, su depoları, telefon hatları, kanalizasyon sistemleri gibi insan yapısı elemanların özellikleri,
 - Arkeolojik, tarihi, mitolojik özellikler,
 - Rekreasyon etkinliklerini arttıracak diğer özellikler,
 - Gürültü ve koku kaynakları, şiddeti, yönü çeşitlerine ait özellikler
 2. Alan dışı veriler;

Planlama yapılırken alan içi verilerin dışında alanı çevreleyen çevreye ait özelliklerin de bilinmesi gerekmektedir. Bu özellikler, planlamayı doğrudan etkilemektedir. Bu doğrultuda bakıldığında alan dışı veriler şu şekildedir;

- Planlama alanının zaman ve mesafe açısından yerleşim alanlarına olan uzaklığı,
- Yerleşim alanı ile planlanacak alan arasındaki ulaşım imkânları,
- Planlama alanının bulunduğu bölgede ana ulaşım merkezleri,
- Planlama alanı yakın çevresindeki arazi kullanım şekilleri,
- Planlama alanının bulunduğu bölgenin turizm potansiyeli ve potansiyeli arttıracak turistik etkinlik kaynakları,
- Planlama alanı yakın çevresindeki bina ve yapılarda kullanılan yöresel malzemeler ve geleneksel mimari yapı şekli,
- Planlama alanı yakın çevresinde yaşayan halkın sosyo-ekonomik durumu
- Planlama alanı yakın çevresinde çevre sorunlarının var olup olmaması.

3. Diğer dokümanlar;

Planlama yapılacak alan ve yakın çevresinin tanımlanarak kullanıma dönük değerlendirilmesi ve doğrudan planların oluşturulmasında bazı haritalara ve dokümanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bunlar;

- 1/1.000 ölçekli hâlihazır haritalar ya da 1/500 ölçekli haritalar,
- 1/25.000 ölçekli orman amenajman haritası ve planı,
- 1/25.000 ölçekli Harita Genel Komutanlığı tarafından türetilen haritalar,
- Ortalama 1/15.000 ölçekli ya da daha büyük ölçekli hava fotoğrafları.

4. Analizlerin yapılması;

Bu aşama genellikle etüd-envanter çalışmasında yapılan büro ve arazi çalışmalarıyla birlikte yürütülmektedir. Elde edilen bilgilerden yararlanılarak yapılan analizlerin uygun ölçekte olan haritalar üzerine sınırlarıyla birlikte aktarılması ve alanların kesin yerlerinin gösterilmesi gerekmektedir. En başından beri yapılan çalışmaların gelişme planının yapılacağı ölçek doğrultusunda yapılması bir ön koşuldur. Orman içi rekreasyon alanlarının planlamasında genellikle 1/1.000 ölçekli halihazır haritalar ve bu haritaların ölçü değerlerine göre çizilmiş 1/500 ölçekli haritalar kullanılmaktadır.

Önceden alınmış kararlar, alan içi verilere ait bilgiler ve eğitim analizi sonucunda toplanan bilgiler, istenilen ölçek doğrultusunda uygun anlatım şekliyle tek tek haritalar üzerine aktarılır. Haritalar tek bir altık haline getirilir. Bu tek altık üzerinde planlama alanı

içerisinde korunacak, kullanılacak, kullanılmayacak ve rekreasyon etkinlikleri için uygun alanlar netleşmeye başlar.

5. Bilgilerin Sentezi;

Etüd-envanter kapsamında yapılan büro ve arazi çalışmaları kapsamında toplanan bütün bilgilerin analiz edilmesi sonucunda oluşan analiz haritaları her biri farklı bilgilerden oluşmaktadır. Planlama yapılacak alan için hazırlanmış her bir analiz haritalarının planlamaya yönelik kararlar alınabilmesine dönük olarak ve toplu bilgilere ulaşabilmek açısından birleştirilmesi (sentez) gerekmektedir. Bu çalışmada haritaların üst üste çakıştırılması sonucunda şekillerde ve renklerden kaynaklı karışıklık olmaması için belirli bir düzen içerisinde olmalıdır. En kolay okunabilen sentez paftaları en iyi olanlardır. Birleştirme (sentez) çalışmasında planlama yapılacak alan içerisinde korunacak, kullanılacak ve yeniden düzenlenecek alanlar ortaya çıkmaktadır. Bu da planlama yapacak ekibinin doğru kararlar almasına olanak sağlayacaktır.

Sentez çalışmaları sonucunda planlama alanının her bir bölümünün hangi amaç doğrultusunda korunup kullanılacağı konusunda bölgeleme (zonlama) çalışmaları yapılmaktadır. Orman içi rekreasyon alanları için üç farklı temel bölgeleme alanları bulunmaktadır. Bunlar;

- a) Kullanma Bölgesi
 - Günübürlük
 - Organize Kamp
 - Dinlenme Evleri
 - Hizmet ve İdari Tesisler
- b) Koruma Bölgesi
 - Doğal Kaynakları Koruma
 - Kültürel Kaynakları Koruma
 - Peyzaj (Estetik) Değerlerini Koruma
- c) Tampon Bölgesi (Geçiş Bölgesi)

6. Kapasite Hesapları

Rekreasyonel alanını oluşturan kaynak değerlerinin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması ve en az etki ile alanın kullanıma açılması için alanın bozulmasına izin vermeyecek ölçüde ve sayıda yetecek kadar kullanımların ortaya konulması, planlamadaki hesaplamaların temel ilkesidir. Alanın taşıma kapasitesine paralel bir biçimde kullanım yoğunluğunun hesaplanması şarttır.

Bu yöntemde de kapasite değer hesaplamaları dört başlık altında ele alınarak aynı özelliklerle açıklanmıştır.

- Günübirlik Kullanım Alanlarındaki Kapasite Değerleri
- Organize Kamp Alanlarındaki Kapasite Değerleri
- Dinlenme Evlerindeki Kapasite Değerleri
- İdare ve Hizmet Tesisleri Kapasite Değerleri

7. Gelişme Planı

Kullanım bölgelerinin belirlenmesi ile birlikte her bölgenin ve alt bölgelerin kapasite değerlerini belirledikten sonra sıra gelişim planının hazırlanması için ilişki diyagramlarının ve ana ulaşım hatlarını gösteren şemaların oluşturulmasına geçilir. Bu aşamada önemli olan her bir kullanım bölgesi ve alt bölgelerin kendisiyle doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili olan bölümlerle uyum sağlayacak en etkili fonksiyonların belirlenmesi ve mekânsal açıdan yerini alabilmesi için yöntem ve metodun bulunmasıdır.

Sadece birer şema olan ilişki diyagramları, tasarlanan her birinin işlevsel açıdan olumlu ve olumsuz yönlerini tartışarak ve en uygun ve işlevsel olanın arazi üzerindeki konumuna yerleştirilmelidir. Planlama yapacak kişi bu aşamada arazinin özellikleri ile ilişki şemalarını birleştirerek analiz etmek durumundadır. Gelişme planı içerisinde giriş noktaları, giriş kontrol adası, otoyolları ve otoparklar, yaya yolları, kamp alanı, alt yapı elemanları, çocuk oyun alanları, spor alanları, tuvaletler, toplu kullanım birimleri, idare hizmet tesisleri, plaj tesisleri, yağmur barınağı ve kameriye, piknik masası, çeşme ve bulaşık yıkama alanı, ocak, manzara seyir terasları, levhalar gibi alt ve üst yapı tesisleri bulunmalıdır.

8. Restorasyon

Orman içi rekreasyon alanlarında restorasyon, doğanın bitki örtüsü, yaban hayatı, topoğrafyası, toprak yapısı, jeolojik yapısı ve hidrolojik özelliklerine uygun bir biçimde özellikle insan eliyle bozulmuş, parçalanmış alanları onararak, eski haline getirilmesidir. Bu çalışmaları yaparken çevredeki sadece doğal dokunun taklit edilmesi önemlidir. Doğa ile uyumlu, benzer şekilde yapılan restorasyon çalışmaları, en iyi restorasyonlardır.

Gelişme planı kapsamında alt ve üst ölçekte getirilen kullanımlar, istemeden de olsa doğada bozulmalara ve parçalanmalara neden olmaktadır. Planlama ekibi bu durumu en az indirmek için çözüm yolu aramalı ve gelişme planlarını bu doğrultuda hazırlamalıdır. Aynı zamanda bu ekip doğada bozulmaların olması durumunda, restorasyon ilkelerini

ortaya koyduktan sonra uygulamacıları yönlendirmesi durumunda hata oranı en aza inecektir. Restorasyon ilkelerinin bazıları aşağıda açıklanmıştır.

- Bitkilendirme çalışmalarında yakın çevrede doğal olarak bulunan bitki türleri seçilmelidir.
- Yine bitkilendirme çalışmalarında çevrede doğal olarak bulunmayan bitki türleri kullanılmamalıdır.
- Doğal alanlarda bulunan orman içi rekreasyon alanlarının kullanıcıları, gelecekte doğa ile iç içe olmalarını sağlamaya yönelik alan içerisinde doğal bitki türlerinin öncelikli olarak kullanıldığı onarıma dönük düzenlemelere yer vermelidir.
- Ağaç, ağaççık ve çalı gibi ağaç gruplarının alan içerisinde dikimi yapılırken doğada uzun yıllar kalarak topoğrafik yapının bozulmasına neden olan teras yöntemi yerine çukur dikim yöntemi kullanılmalıdır.
- Dikimler doğada olduğu gibi belirli bir düzen, biçim ve geometrik düzen olmadan yapılmalıdır.
- Topoğrafik yapıdaki bozulmaların düzenlenmesi ise çevrenin topoğrafik yapısına uygun olacak şekilde, kesin hatlar ve geometrik şekillerden uzak durularak yapılmalıdır.
- Topoğrafik yapıyı düzenlerken sadece toprağı değil aynı zamanda bitki örtüsü, çevrede bulunan taşlar, kayalar da dâhil edilmelidir.
- Sel, dere ıslah çalışmalarında beton duvar yerine doğal taş malzemeler kullanılmalı ve eğer iklim ve toprak koşulları uygunsa örtme çit, çalı demetleri gibi biyolojik yapılar ile uygulama yapılmalıdır.

9. Plan Raporu

Gelişme planı çizim ve yazı bölümü olmak üzere iki bölümden oluşur. Çizim bölümü, alan için kullanım kararları alındıktan sonra bunların harita üzerine aktarıldığı bölümdür. Yazı bölümü ise, kullanım kapasite değerleri, yoğunluk, yapı ve tesis özellikleri, restorasyon ilkeleri, genel ilkeler gibi alan için gerekli olan bilgilerin açıklandığı kısımdır. Plan raporu olarak geçmektedir. Gerekli olan bilgiler kısa, öz, grafik, şema, şekil ve resimlerle desteklenerek kolay anlaşılabilir şekilde olmalıdır. Plan raporu, önsöz, yeri, sınırları ve büyüklüğü, mülkiyet ve yasal durumu, ulaşım, doğal ve kültürel kaynaklar (topoğrafya, toprak, hidrojeoloji, jeoloji, bitki örtüsü, yaban hayatı, iklimi, kültürel özellikleri), mevcut arazi kullanımı ve tesisler, kullanım kararları, planın amaçları ve ilkeleri, restorasyon esasları, gelişme (alan kullanımı, kapasiteler, öncelikler, kullanım

alanları, yapı ve tesisler, kaldırılacak tesisler), genel hizmetler (su, elektrik, yol ve patikalar, kanalizasyon, haberleşme, çöp toplama, personel yapısı, levhalar) ve onay sayfası başlıkları altında hazırlanmalıdır.

10. Uygulama Plan ve Projeleri

Gelişme planı kapsamında alan üzerinde yerleri gösterilen alt ve üst yapı tesisleri, hazırlanan plan raporundaki kapasite değerleriyle uygulama projeleri ve planları çizilmelidir. Bu uygulama proje ve planları, planlama ekibinin işbirliğiyle fikirlerini alarak ve planlama ilkelerine uygun tasarlanmalıdır. Yapı ve tesislerin tasarımda alanın geleneksel mimari özellikleri, malzemeleri, doku ve renk detayları incelenmeli ve mimari açıdan düzenleme ilkeleri ortaya konulmalıdır. Yörenin geleneksel mimari özelliklerini yansıtacak tasarımlar yapılmasına özen gösterilmelidir. Yapı ve tesisler inşa edilirken hem kendi içlerinde hem de bulunduğu yöreyle malzeme, ölçü ve biçim açısından uyum sağlamasına dikkat edilmelidir. İhtiyaçları karşılayacak minimum ölçüler kullanılmalı ve ihtiyaç dışı kullanımlardan kaçınılmalıdır. Çatı alanlarında yansıma oluşturacak malzemelerden uzak durulmalı ve havalandırma doğal yollarla yapılmalıdır. Planlamalar, doğal dokuya en az zarar verecek şekilde genel peyzaj ve arazi plastiğinde kötü algılamaya sebebiyet vermeden doğaya uygun şekilde yapılmasına dikkat edilmelidir. Planlarda elektrik, tesisat, statik gibi projelerin yanı sıra keşif ve metraj hesaplarıyla bir bütünlük sağlanmalıdır.

Uygulama yapacak plan ve proje ekibi aplikasyon aşamasından başlayarak uygulamayı yerinde görerek oluşacak sorunlara alternatif çözümler üretmelidir. Revizyonlar şarttır ve bunların proje onay makamından geçirilmesi ön koşuldur.

11. Maliyet Hesaplamaları ve Bütçenin Hazırlaması

Gelişme planının uygulanmasında gerekli olan alt ve üst yapı ve tesis projelerinin keşif ve metraj hesapları yapılarak o seneye ait birim fiyatlarına göre fiyatlandırılmayla orman içi rekreasyon alanlarının toplam maliyeti hesaplanır. Bu maliyete peyzaj restorasyon çalışmaları için hazırlanan plan ve projelerin masrafları da eklenmelidir. Alanın hizmet verebilmesi için gerekli olan personel giderleri, araç-gereçler, ekipmanlar ve makine alımları için harcanarak paraların da yine bu hesaplama dahil edilmesi gerekmektedir. Bütün bu hesaplamalar sonucunda toplam miktar ortaya konulur.

Gelişme planı hangi yöreye uygulanacak ise o yörenin iklim şartları, inşaat süresi, bunun için ayrılmış ödenek olanakları ve yapılacak herşey öncelik sırasına göre bir zamanlama tablosu (termin) doğrultusunda hazırlanmalıdır. Öngörülen uygulama süresinde

yapılacak tesislerin çeşitleri ve büyüklükleri, plan boyutları, alan genişliği ve kapasite büyüklüğüyle bağlantılı olarak 1 yıldan 5 yıla kadar değişen bir süreyi içermektedir. Aynı zamanda bu tablo hangi yıl hangi işin yapılacağı, ne zaman başlayıp ne zaman biteceğini de göstermelidir. Bu tabloya göre yıllık bütçe ve ödenekler ayrılmalıdır.

12. Gelişme Planlarının Aplikasyonu

Hazırlanarak onaylanması tamamlanan gelişme planı ve plan raporu uygulanmasıyla ilgili olarak MPG Başmühendisliğine gönderildikten sonra Başmühendislik, mühendislik ya da planlama ekibi tarafından arazi üzerinde aplikasyonu yapılmalıdır. Aplikasyon, mimari gönye (prizma), pusula, teodolit ve distomat gibi aletlerle yapılmaktadır. Hata oranının en düşük olduğu aletler teodolit ve distomattır. Bu aletler projede tasarlanmış her bir tesisin alanını, halihazır olarak çizilen harita üzerindeki poligon noktalarından plandaki yapı ve tesisleri gerçek uzunluklar ve açılarla ölçerek alanın arazisi üzerine aktarmaktadır. Diğer aletler ise hassas değildir. Mimari gönye (prizma) ve pusula aletleriyle en kolay ve basit aplikasyon yapılmaktadır.

Toprak özellikleri, topoğrafik yapısı ve ağaç dokusu gibi sebeplerle hazırlanmış gelişme planında aplikasyon sırasında bazı değişiklikler yapılması zorunlu olabilir. Bu durumda uygulayıcı o kısımlara yönelik revizyon için ilgili makamların uygun fikir ve görüşlerini alarak onay sonrasında gerekli olan değişiklikleri yapmalı ve yaptırmalıdır.

C.T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Milli Parklar Dairesi Başkanlığı tarafından 2016 yılında “Proje Düzenleme Esasları” başlığı altında Milli Park, Tabiat Parkı ve Orman İçi Rekreasyon Alanları’nda yapılacak olan “Peyzaj Projeleri ile Mimari Projelerin Düzenlenmesi İlkeleri” iki başlık altında ele alınmıştır (DKMPGM, 2016).

1. Peyzaj Projelerinin Hazırlanmasındaki Bütün Aşamalarda Uyulması Gereken Genel Esaslar

1. Arazinin Veri Analizi

-Doğal Peyzaj Alanlarının Analizi

-Sosyo-Kültürel Peyzaj Alanlarının Analizi

2. Verilerin Değerlendirilmesi

3. Peyzaj Uygulama ve Detaylarına (Avan, Kesin, Uygulama) ait Projelerin

Çizilmesi ve Raporlandırılması

2. Mimari Projelerin Hazırlanmasındaki Bütün Aşamalarda Uyulması Gereken

Genel Esaslar

Mimari Avan Projelerinin Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Unsurlar

- Vaziyet Planının Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Unsurlar
- Planların Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Unsurlar
- Kesitlerin Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Unsurlar
- Görünüşlerin Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Unsurlar

Mimari Uygulama Projelerin Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Unsurlar

- Planların Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Unsurlar
- Kesitlerin Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Unsurlar
- Görünüşlerin Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Unsurlar

Orman içi rekreasyon alanlarına yönelik planlama yöntem önerisi geliştirilirken kaynak olarak önceden oluşturulmuş planlama yöntem yaklaşımları incelenmiştir. Sonuç olarak öneri bir planlama yöntem adımları ortaya koyulmuştur.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Materyal

Bu çalışmanın materyalini;

- Orman İçi Rekreasyon Alanlarına yönelik kavramsal yapısını oluşturan orman, serbest zaman, rekreasyon, ormanın rekreasyon boyutu ile ilgili teorik terminolojik bilgiler,
- Dünya’da ve Türkiye’de orman içi rekreasyon alanlarına ilişkin tarihsel perspektif doğrultusunda ve korunan alanları kapsamında değerlendirilen mevzuat ve metinler,
 - 18 Ocak 1870 Orman Nizamnamesi
 - 22 Nisan 1924 tarihinde yürürlüğe giren 504 Sayılı Türkiye’de Mevcut Bilumum Ormanların Fenni Usulü İdare ve İşletilmeleri Hakkında Kanun
 - 5 Mayıs 1937 tarihli 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu
 - 11 Temmuz 2003 tarihli 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu
 - 18 Şubat 1937 tarihli 3116 Sayılı Orman Kanunu
 - 31 Ağustos 1956 tarihli 6831 Sayılı Orman Kanunu
 - 4 Nisan 1971 tarihli 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu
 - 9 Ağustos 1983 tarihli 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu
 - 9 Ağustos 1983 tarihli 2872 Sayılı Çevre Kanunu
 - 21 Temmuz 1983 tarihli 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
 - 12 Aralık 1986 tarihli 19309 Sayılı Milli Parklar Yönetmeliği
 - 30 Eylül 2006 tarihli 26305 Sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliği
 - 31 Ekim 1985 tarihli Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunu yeniden düzenlenerek 29 Haziran 2011 tarihinde 645 Sayılı - Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesi
 - 5 Mart 2013 tarihli 28578 Sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliği

-10 Mayıs 2013 tarihli Devletten Başkasına Ait Ormanların “Orman Mesire Yeri” Olarak Ayrılma Usul ve Esasları Genelgesi

-31 Aralık 2014 tarihli 29222 Sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

-296 Sayılı - Mesire Yerleri Uygulama Tebliği

-14 Mayıs 2015 tarihli ve 992685 Sayılı 300 sayılı Mesire Yerleri Uygulama Tebliği

-1924 Anayasası

-1961 Anayasası

-1982 Anayasası

- Dünya’da ve Türkiye’de korunan alan statüleri içerisinde rekreasyonel kullanıma izin veren statüleri ve içerikleri,
- Dünya’da ve Türkiye’de Orman İçi Rekreasyon Alanlarının yönelik planlama yaklaşımları,
- Türkiye’de rekreasyonel ve turistik kullanıma izin veren farklı korunan alan statüleri ile orman içi rekreasyon alanları ile ilgili ilk ilanından günümüze kadar değişen mevzuatlar ve bu mevzuatların üst ölçekli planlar ile alt ölçekte uygulama ve tasarım çalışmalarında yapılan uygulama plan, projelerine yönelik planlama ve uygulama adımları,

-12 Aralık 1986 tarihli 19309 Sayılı Milli Parklar Yönetmeliği

-30 Eylül 2006 tarihli 26305 Sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliği

-23 Mart 2012 tarihli 28242 Sayılı Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik

-5 Mart 2013 tarihli 28578 Sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliği

-31 Aralık 2014 tarihli 29222 Sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

-300 Sayılı Mesire Yerleri Uygulama Tebliği

-14 Haziran 2014 Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği

- Akademik çalışmalar,

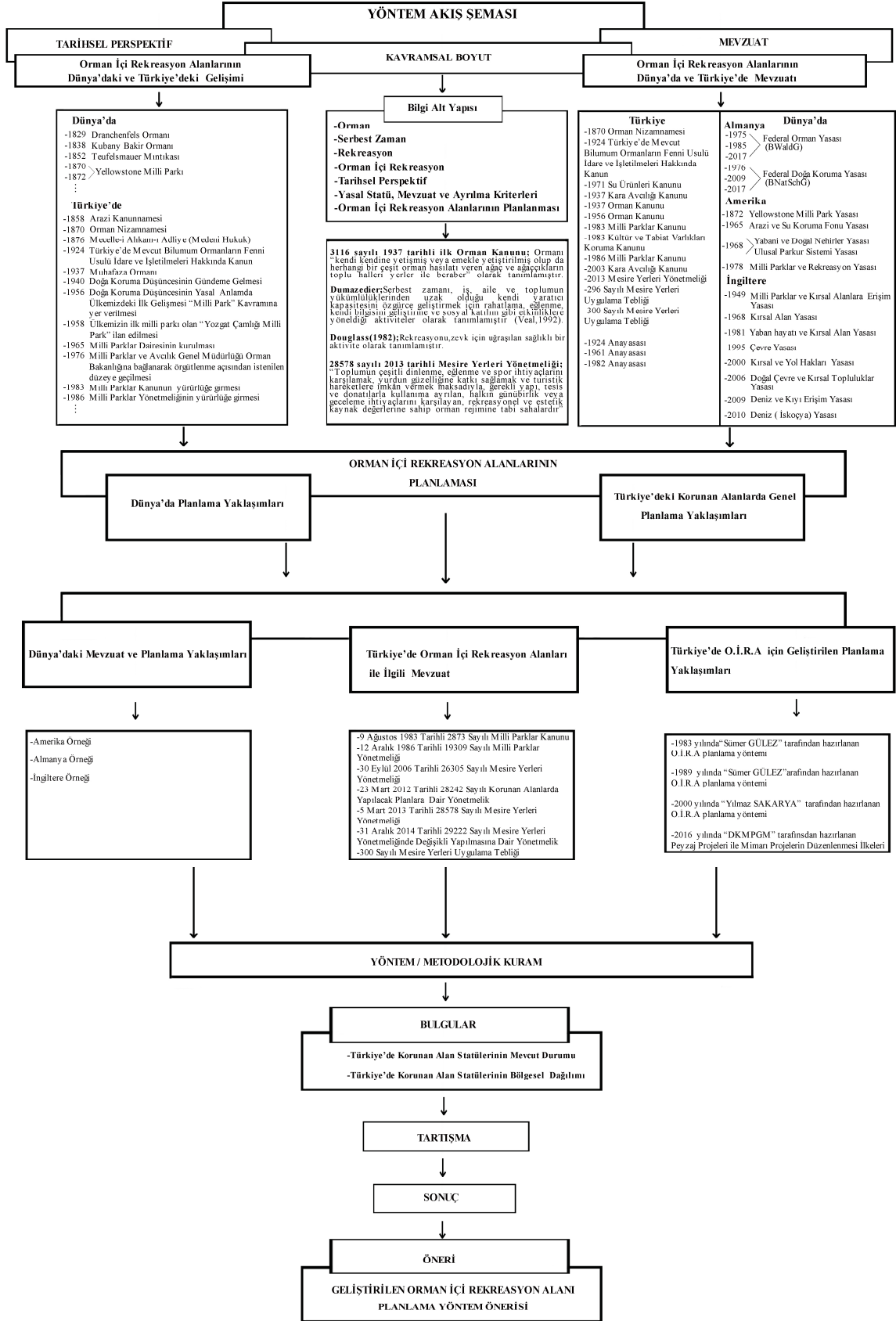
oluşturmaktır.

2.2. Yöntem/Metodolojik Kurgu

Tez çalışmasında kavramsal, yasal ve yöntemsel çalışmalara ait belgelerin ve dokümanların incelenmesi yöntemi kullanılarak durum değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu kapsamda çalışmanın hazırlanması aşamasında; hem Dünya'dan Amerika, Almanya ve İngiltere gibi gelişmiş ülkelerin hemde Türkiye'den konu ile ilgili yasal ve yönetsel durumu, yayınlanmış tezler, akademik çalışmalar (makaleler, kitap bölümleri, dergiler, raporlar vb.) ele alınarak literatür taraması yapılmıştır.

Toplanan bilgiler doğrultusunda hem ulusal hemde uluslararası durumlar değerlendirilmiştir. Bunun sonucunda elde edilen bilgilerle çalışmanın amacına yönelik bir yöntem öneri adımları oluşturulmuştur.

Çalışmanın yöntemine ilişkin detaylı bilgiler Şekil 34.'de detaylı olarak açıklanmıştır.

Şekil 34. Yöntem akış şeması

3. BULGULAR

3.1. Türkiye’de Korunan Alan Statülerinin Mevcut Durumu

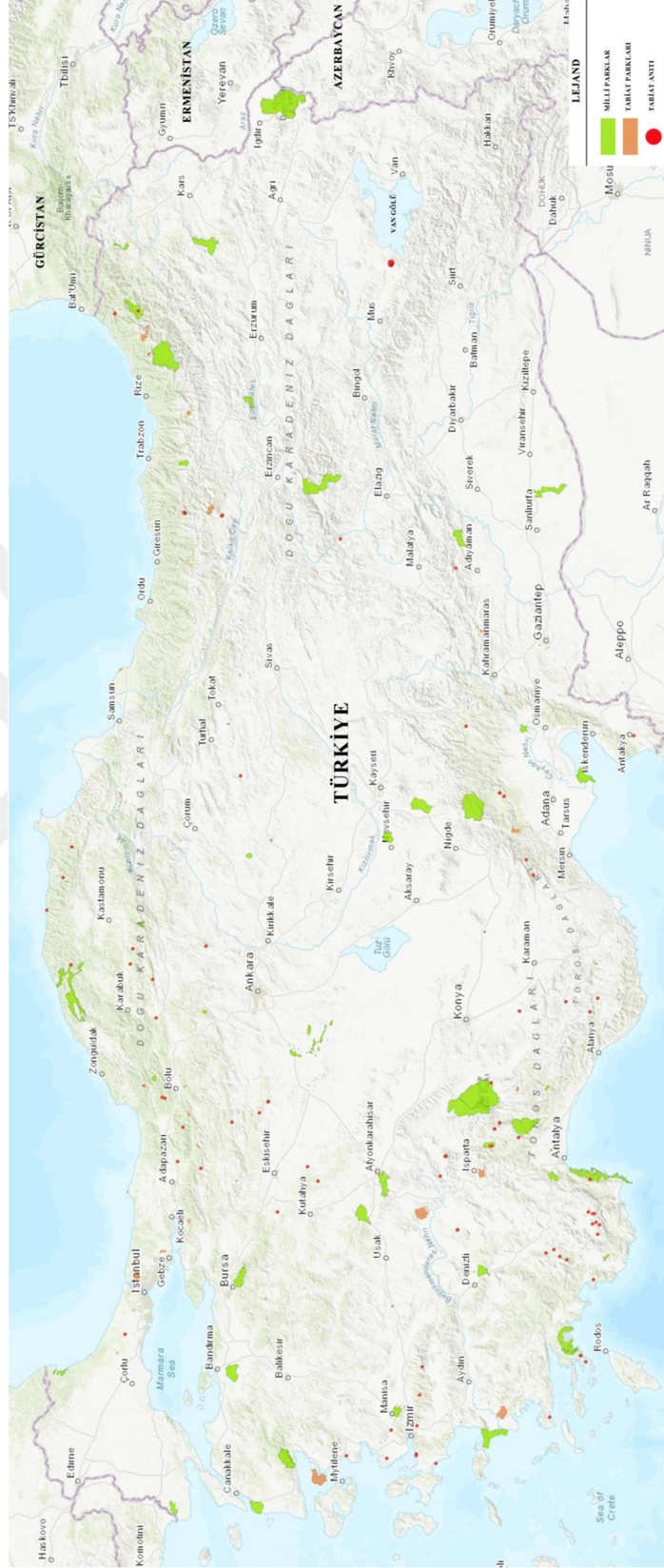
Türkiye’de korunan alanlar, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü’nün sorumluluğu altında olup 13 adet korunan alan statüsü bulunmaktadır. 1958 yılından 2017 yılına kadar elde edilen verilerine göre Türkiye’de bugün mevcut durumda toplam 1565 adet korunan alan bulunmaktadır. Bu alanlar Türkiye yüzölçümünün 3.352.556 hektarlık kısmını oluşturmaktadır (DKMPGM, 2017).

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Türkiye’de 15 adet Bölge Müdürlüğü’nden oluşmaktadır. Bu bölge müdürlükleri bölgesel ve kapsamında şehrsel olarak korunan alan statüleri ilgili sayısal, sözel verileri ortaya koymaktadır. Şekil 35.’de bu bölge müdürlüklere ait bölge isimleri ve kapsadıkları şehirler gösterilmiştir.

Şekil 35. Türkiye’de Korunan Alanların bölgesel dağılımı (DKMPGM, 2017).

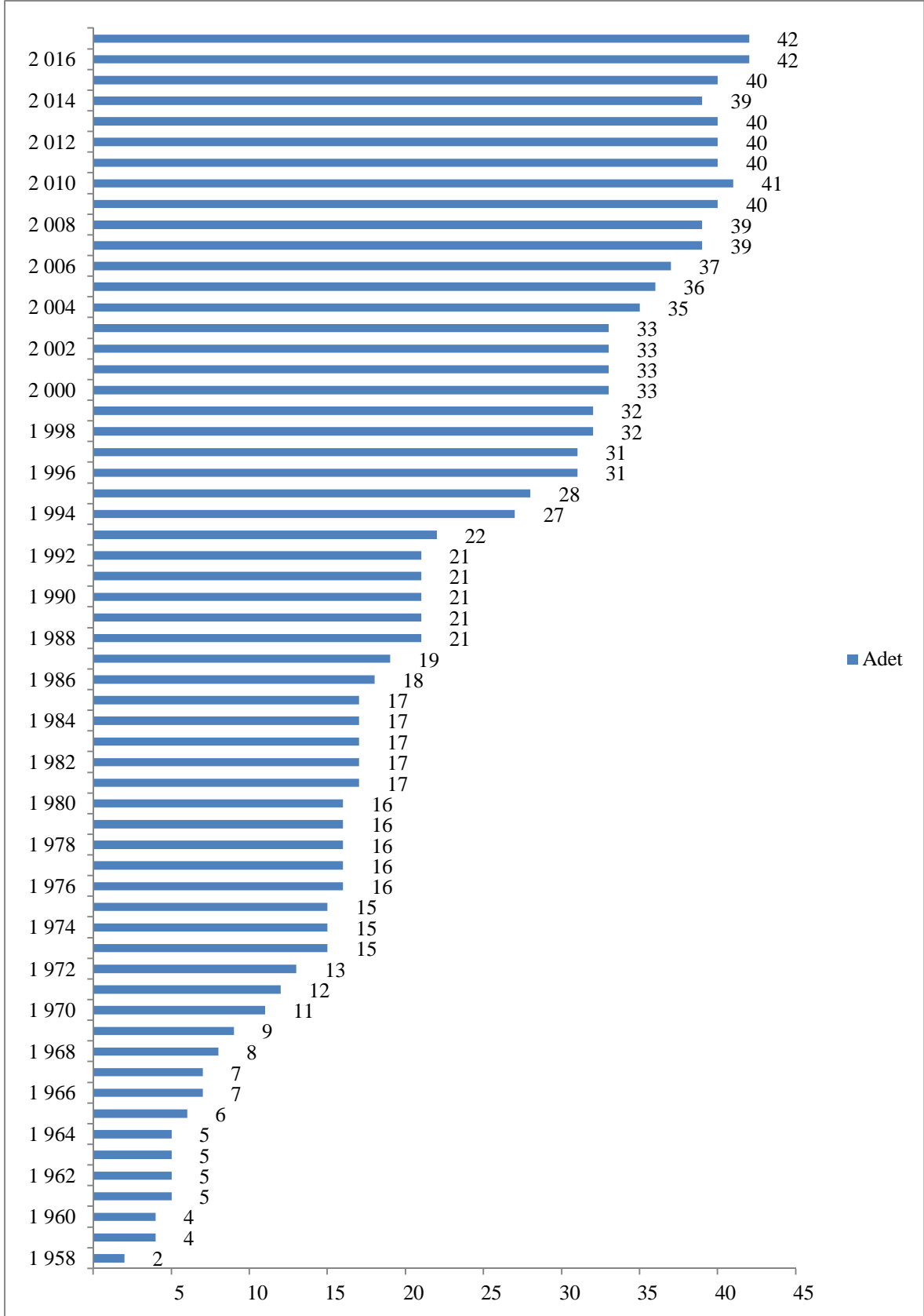
Korunan alan statüleri tez çalışma kapsamında ele alındığında özellikle rekreasyonel ve turistik kullanımlara izin veren koruma statüleri incelenmiştir. Bu doğrultuda “Milli Parklar, Tabiat Parkları, Tabiat Anıtı ve Orman İçi Rekreasyon Alanlarının” rekreasyonel ve turistik kullanımlara izin verdiği tespit edilmiştir. Türkiye’deki bu alanların mevcut durumunun dağılımı Şekil 36.’da gösterilmiştir.

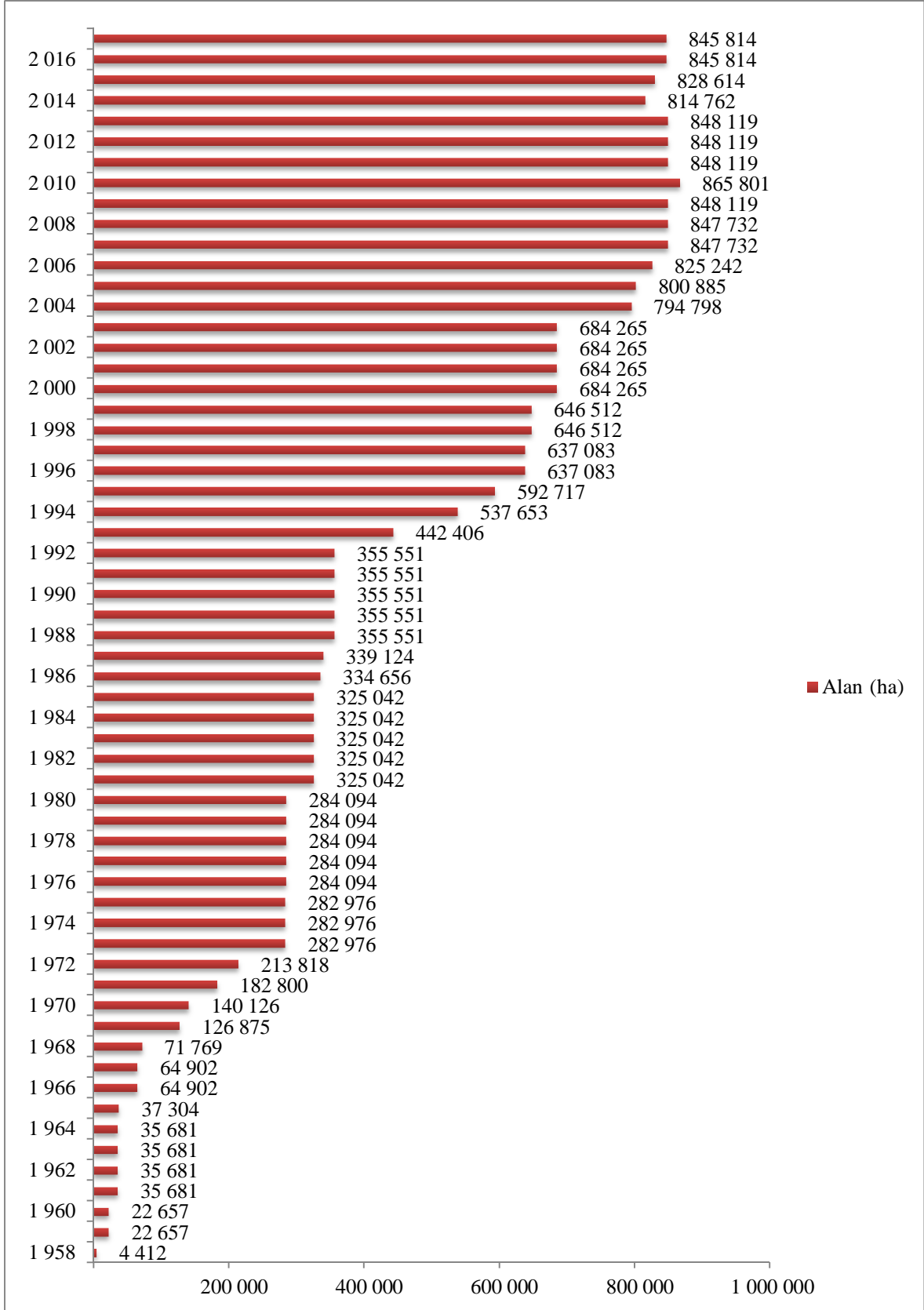
Şekil 36. Milli Park, Tabiat Parkları ve Tabiatı Anıtı Alanlarının Türkiye'deki mevcut genel dağılımı (DKMPGM, 2017)

Şekil 36.'da verilen her bir koruma statüsü için 1958 yılından 2017 yılına kadar olan sürede alanların değişen adeti ve kapladığı alanlar (ha) ilişkin bilgiler aşağıda şekillerde detaylı olarak ele alınmıştır. Bunlardan;

Milli Parklar: Türkiye'de 1956 yılında yasal olarak ilk defa milli park kavramının kullanılmasının ardından 2 adet alan 1958 yılında mili park olarak ilan edilmiştir. Böylece korunan alan niteliğindeki diğer alanların koruma altına alınması için başlangıç olmuştur. Şekil 37.'de milli parkların yıllara göre değişimi detaylı olarak verilmiştir. Bu şekil incelendiğinde milli park sayılarında, belirli dönemler aralığında 2-5 yıl süre arasında değişen duraksamalar meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu duraksamaların dışında milli park sayısında orantılı bir artış olduğu tespit edilmiştir. 2017 yılında son olarak alınan verilere göre Türkiye'de 42 adet mevcut milli park bulunmaktadır. Bu alanlar ülke genelinde 1958 yılında toplam 4.412 hektarlık bir alan kaplayan milli parkların devam eden yıllara göre değişimi Şekil 38.'de gösterilmiştir. 2017 yılında alınan son verilerde ülke genelinde toplam 854.814 hektarlık bir alan kaplamaktadır.

Şekil 37. Türkiye’de Bulunan Milli Parkların yıllara göre değişen toplam adeti (DKMPGM, 2017)

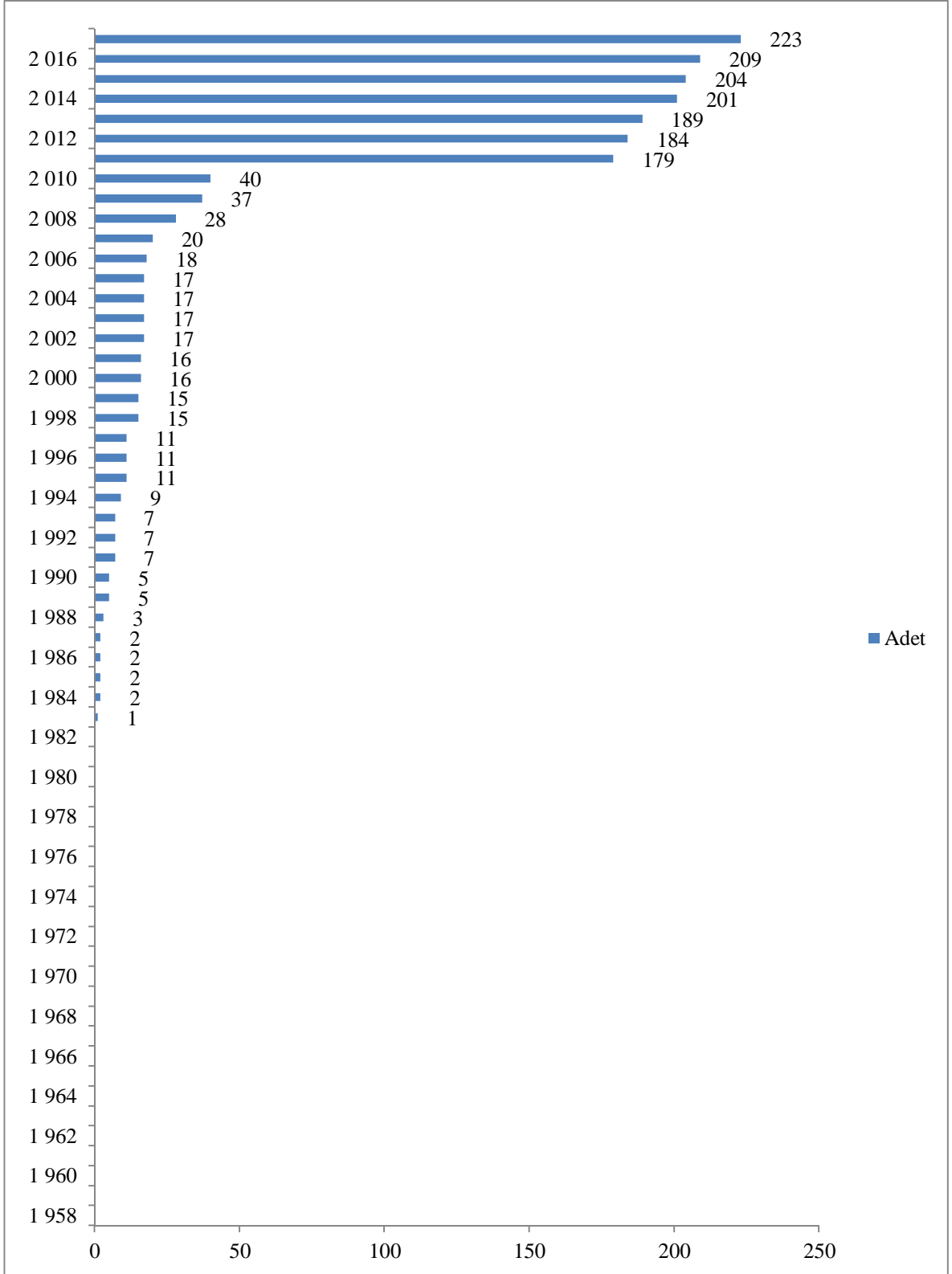

Şekil 38. Türkiye’de Bulunan Milli Parkların yıllara göre değişen toplam kapladığı alanlar (DKMPGM, 2017)

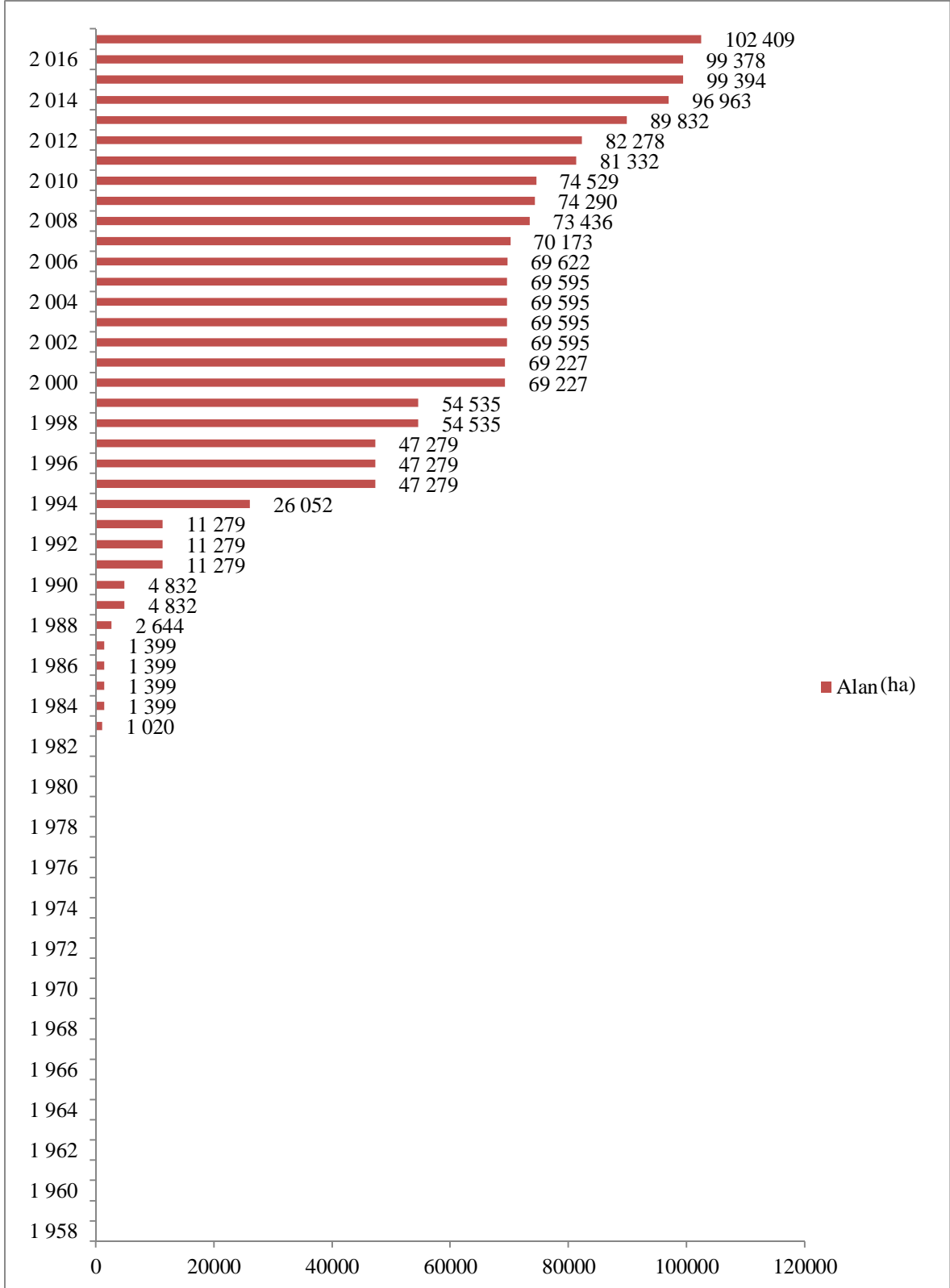
Tabiat Parklar: Türkiye’de tabiat parklarının sayılarına yönelik çalışmalar 1983 tarihinde yayımlanan 2873 sayılı “Milli Parklar Kanunu” ile başlamıştır. Tabiat parkların adeti ve kapladığı alana (ha) ait veriler 1983-2017 yılları arasında kayıt edildiği süreçte başlamıştır.

1983 yılında 1 adet alan tabiat parkı olarak ilan edilmiştir. Sonraki dönemlerde bu durum Şekil 39’da gösterildiği gibi artış göstermiştir. Bu şekil incelendiğinde tabiat parklarının sayılarında, belirli dönemler aralığında 2-4 yıl süre arasında değişen duraksamalar meydana geldiği belirlenmiştir. 1983 ile 2010 yılı arasında duraksamalar olmasına rağmen orantılı bir artış gösterdiği tespit edilmiştir. 2010 yılında ilan edilen 40 adet tabiat parkı, bir yıl sonrasında 179 adete ulaşmasıyla tabiat parklarının sayılarındaki olağan artış olduğu tespit edilmiştir. 2011 yılından itibaren bu değişim orantılı bir şekilde ilerlemiş ve son olarak 2017 tabiat parklarının sayısı 223 ulaşmıştır.

Ülke genelinde 1983 yılında toplam 1.020 hektarlık bir alan kaplayan tabiat parkları, sayılarındaki artışın devam etmesiyle birlikte değişim göstermiştir. Bu durumun yıllara göre değişimi Şekil 40.’da açıklanmıştır. 2017 yılında alınan son verilerde tabiat parkları, toplam 102.409 hektarlık bir alan kaplamaktadır.

Şekil 39. Türkiye’de Bulunan Tabiat Parklarının yıllara göre değişen toplam âdeti (DKMPGM, 2017)

Şekil 40. Türkiye’de Bulunan Tabiat Parkların yıllara göre değişen toplam kapladığı alanlar (DKMPGM, 2017)

Tabiat Anıtları: Türkiye’de tabiat anıt sayılarına yönelik çalışmalar 1983 tarihinde yayımlanan 2873 sayılı “Milli Parklar Kanunu” ile başlamıştır. Bu alanlarda adeti ve kapladığı alan (ha) ait veriler, 1988-2017 yılları arasında kayıt edilmesiyile başlamıştır.

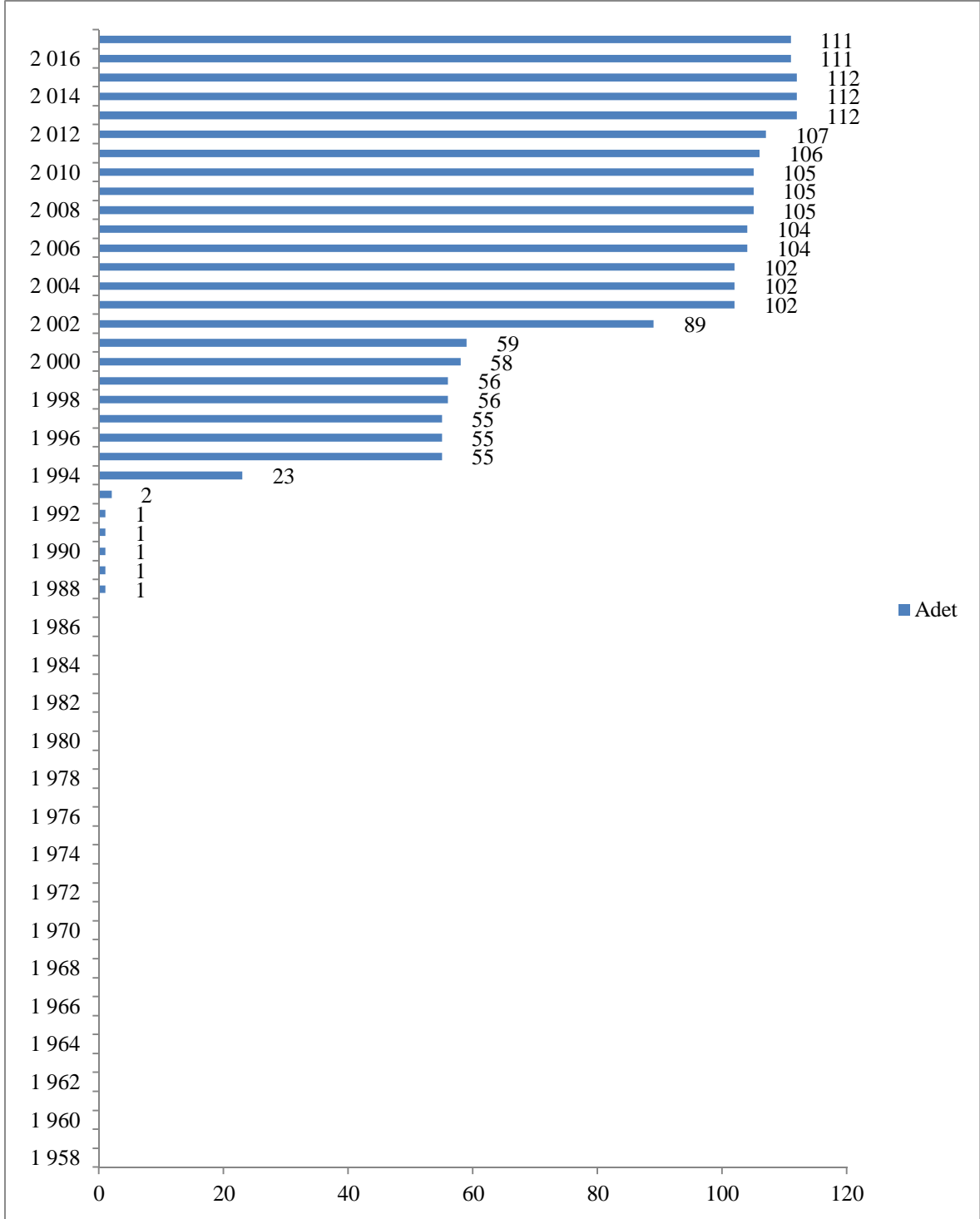
1988 yılında 1 adet alan tabiat anıtı olarak ilan edilmiştir. Sonraki dönemlerde bu durum Şekil 41.’de gösterildiği gibi artış olduğu belirlenmiştir. Bu şekil incelendiğinde tabiat anıtların sayısı, belirli dönemler aralığında 2-4 yıl süre arasında değişen duraksamalar, tekrar eder bir şekilde sürekli devam ettiği tespit edilmiştir.

Tabiat anıtlarının sayılarını;

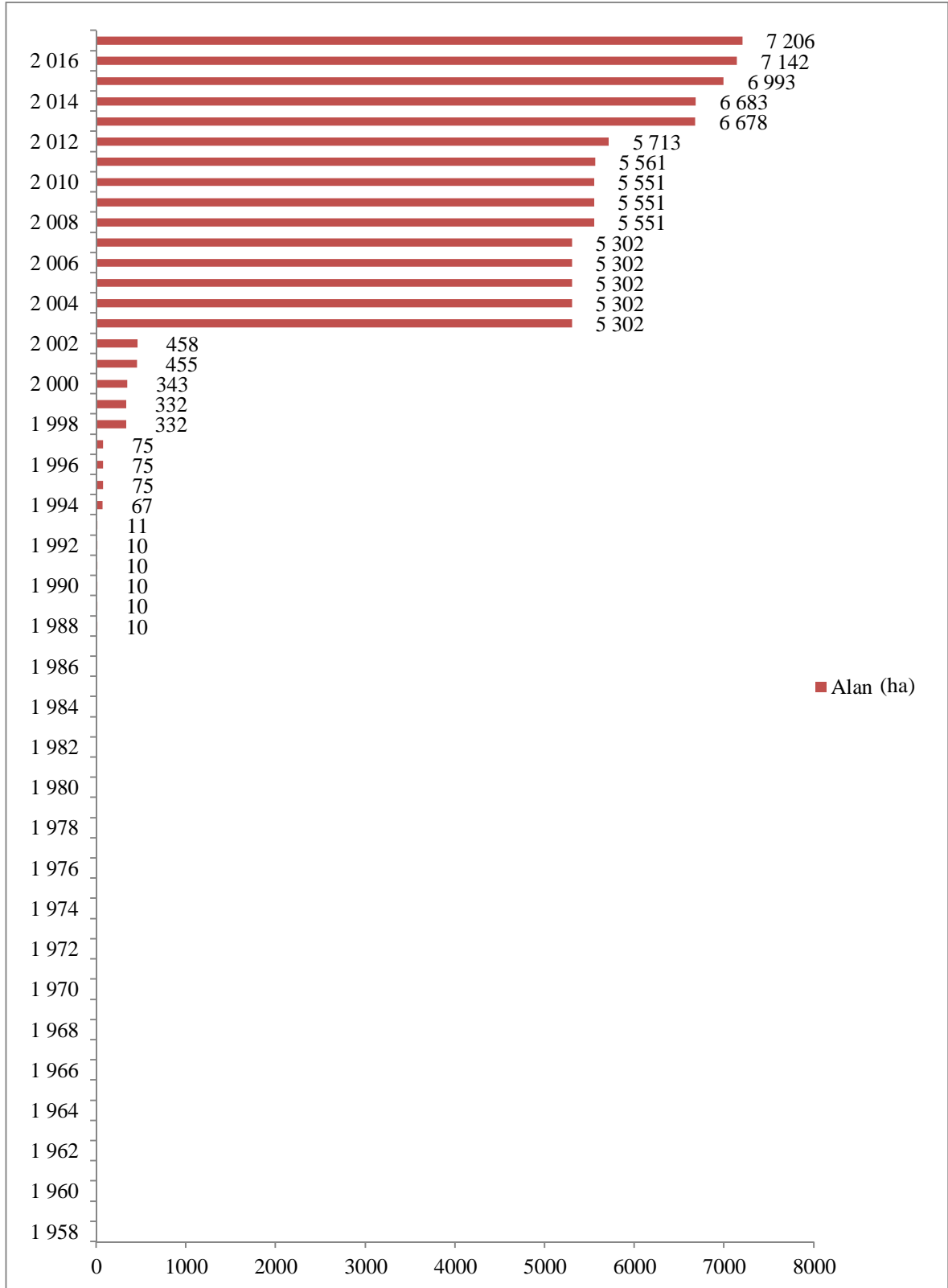
- 1993 yılında 2 adet iken – 1994 yılında 23 adet,
- 1994 yılında 23 adet iken – 1995 yılında 55 adet,
- 2001 yılında 59 adet iken– 2002 yılında 89 adet,

yıllarındaki değişimi, bu alanların belirli dönemlerde duraksama olmasına rağmen belirli dönemlerde ise olağan bir şekilde artış gösterdiğini ortaya koymuştur. İlk olarak 1 adet tabiat anıtının ilan edilmesiyile başlanan süreç 2017 yılında 111 adete ulaşmasıyla sonuçlanmıştır.

Şekil 42.’de yıllara göre kapladığı alan gösterilen Tabiat anıtları, ülke genelinde 1988 yılında toplam 10 hektarlık bir alan kaplayan tabiat anıtı, yıllara göre artışın devam etmesiyle birlikte değişim göstermiştir. Ve sonuç olarak 2017 yılında toplam 7.206 hektarlık alanı kaplamaktadır.

Şekil 41. Türkiye’de Bulunan Tabiat Anıtların yıllara göre değişen toplam adeti (DKMPGM, 2017)

Şekil 42. Türkiye’de Bulunan Tabiat Anıtlarının yıllara göre değişen toplam kapladığı alanlar (DKMPGM, 2017)

Türkiye’de korunan alanlar içinde bulunan rekreasyonel ve turistik kullanımlara izin veren diğer bir koruma statüsü de Orman İçi Rekreasyon Alanlarıdır. Orman Genel Müdürlüğü’ne bağlı olan bu alanlar son olarak 20 Mayıs 2019 tarihinde yayınlanan rapor kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın sorumluluğuna altına girmiştir. Orman Genel Müdürlüğü’nün 1958 yılından 2017 yılına kadar olan sürede hazırlamış olduğu istatistiksel veriler kapsamında bugün mevcutta 1459 adet “Orman İçi Rekreasyon Alanı” bulunmaktadır. Bu alanlar Türkiye yüzölçümünün 26702,59 hektarlık kısmını oluşturmaktadır (OGM, 2017).

Türkiye’de mevcutta bulunan orman içi rekreasyon alanları Şekil 43.’ de yer alan haritada gösterilmiştir.

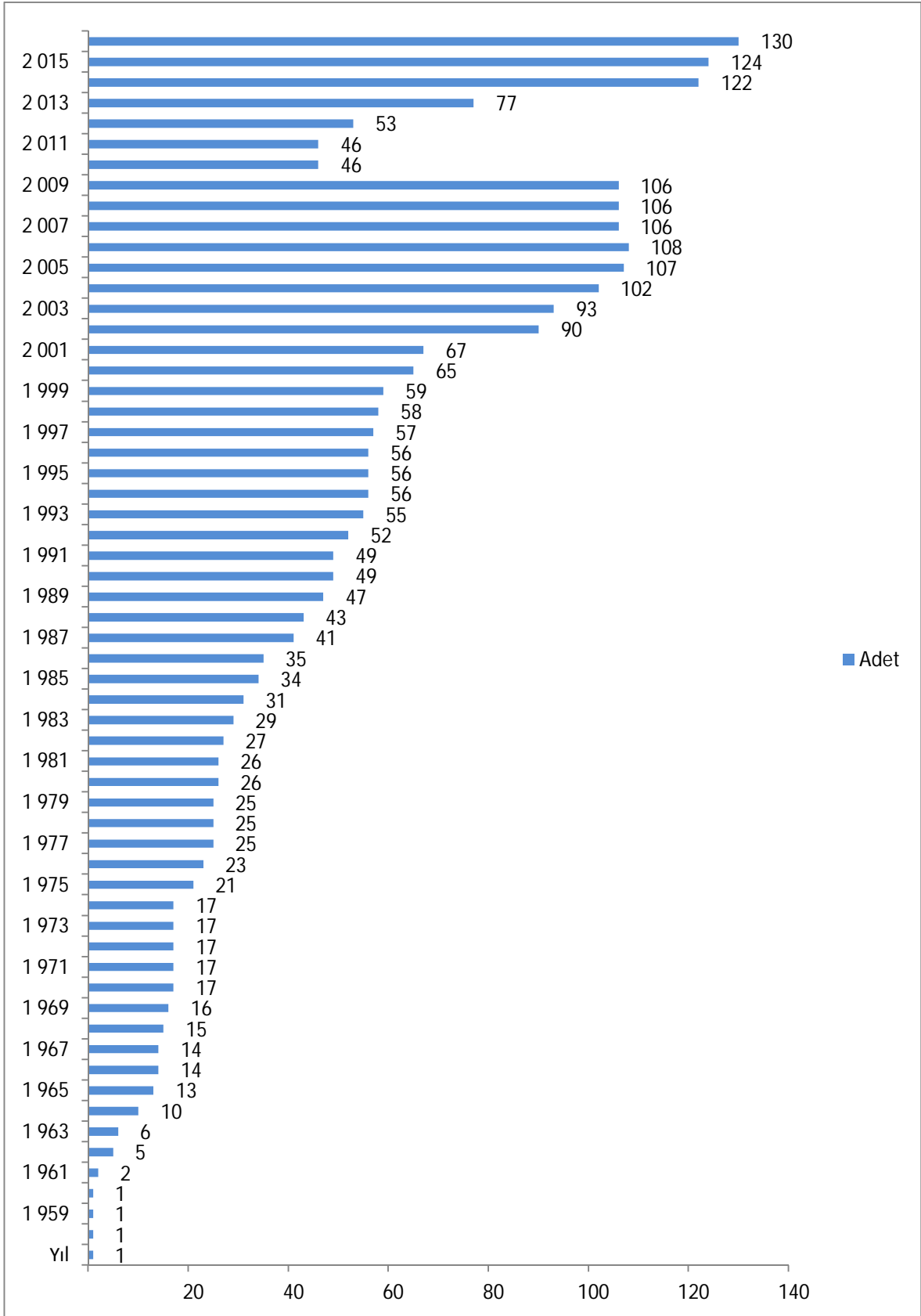
Şekil 43. Türkiye'deki Orman İçi Rekreasyon Alanlarının ülke genelindeki dağılımı

Orman İçi Rekreasyon Alanları, son olarak 2013 yılında yayınlanan “Mesire Yerleri Yönetmeliği” kapsamında A, B, C ve D tipi olmak üzere dört farklı tipe ayrılmıştır. Türkiye’de bu alanlara ilişkin veriler, 1958 yılından 2017 yılına kadar olan sürede ortaya koyulmuştur. Her bir orman içi rekreasyon tipi ile ilişkin veriler aşağıdaki şekillerde detaylı olarak verilmiştir.

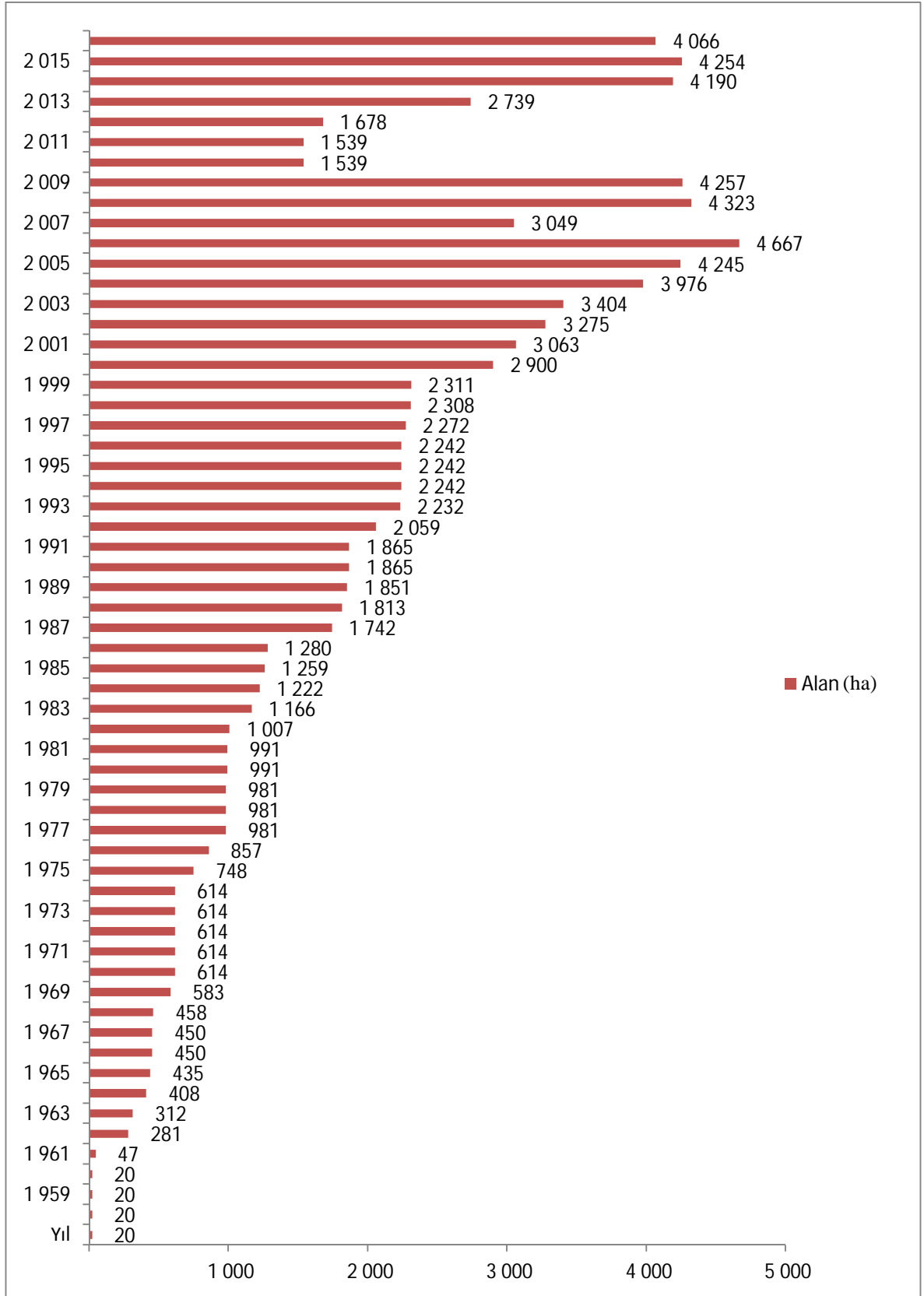
A Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanları: bu alanlara yönelik çalışmalar, 1958 yılında 1 adet alanın ayrılmasıyla başlamıştır.

1958 yılından 2010 yılına kadar olan sürede dengeli bir şekilde artış olduğu Şekil 44.’de gösterilen bu alanlarda, belirli dönemler aralığında 2-5 yıl süre arasında değişen duraksamaların olduğu tespit edilmiştir. 2010 yılından sonra iki yıl içinde bu alanların sayılarında olanağan bir düşüş yaşanmıştır. 2013 yılında bu durum düzelerek 2017 yılına kadar düzenli bir artış gösterdiği görülmektedir. 1958 yılında 1 adet olarak ilan edilen A tipi orman içi rekreasyon alanları 2017 yılında sayıları 130 kadar yükselmiştir.

Ülke genelinde Şekil 45.’de gösterildiği gibi 1958 yılında toplam 20 hektarlık bir alan kaplayan A tipi orman içi rekreasyon alanları, 2010 yılına kadar artış göstermesinin ardından 2010-2012 yılları arasında 4252 hektardan 1539 hektara kadar gözle görülür bir düşüş meydana gelmiştir. 2013 yılında bu durum toparlanarak bu alanların Türkiye üzerinde kapladığı alanlarda artış olduğu tespit edilmiştir. Ve son olarak 2017 yılında elde edilen verilerle bu sayı, 4065,85 hektara ulaştığı tespit edilmiştir.

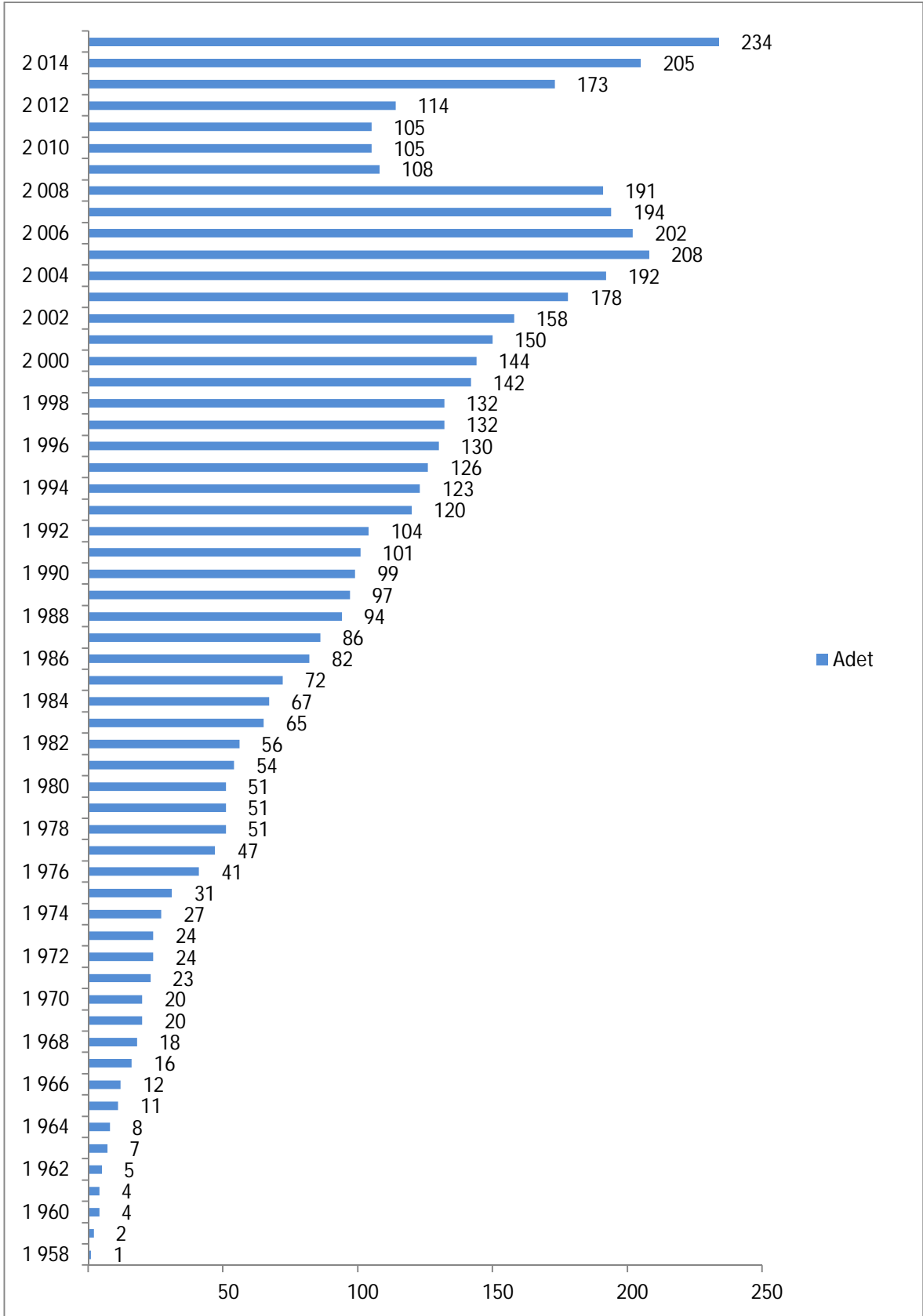
Şekil 44. Türkiye’de Bulunan A Tipi Orman İçeri Rekreasyon Alanlarının yıllara göre değişen toplam adeti (OGM, 2017)

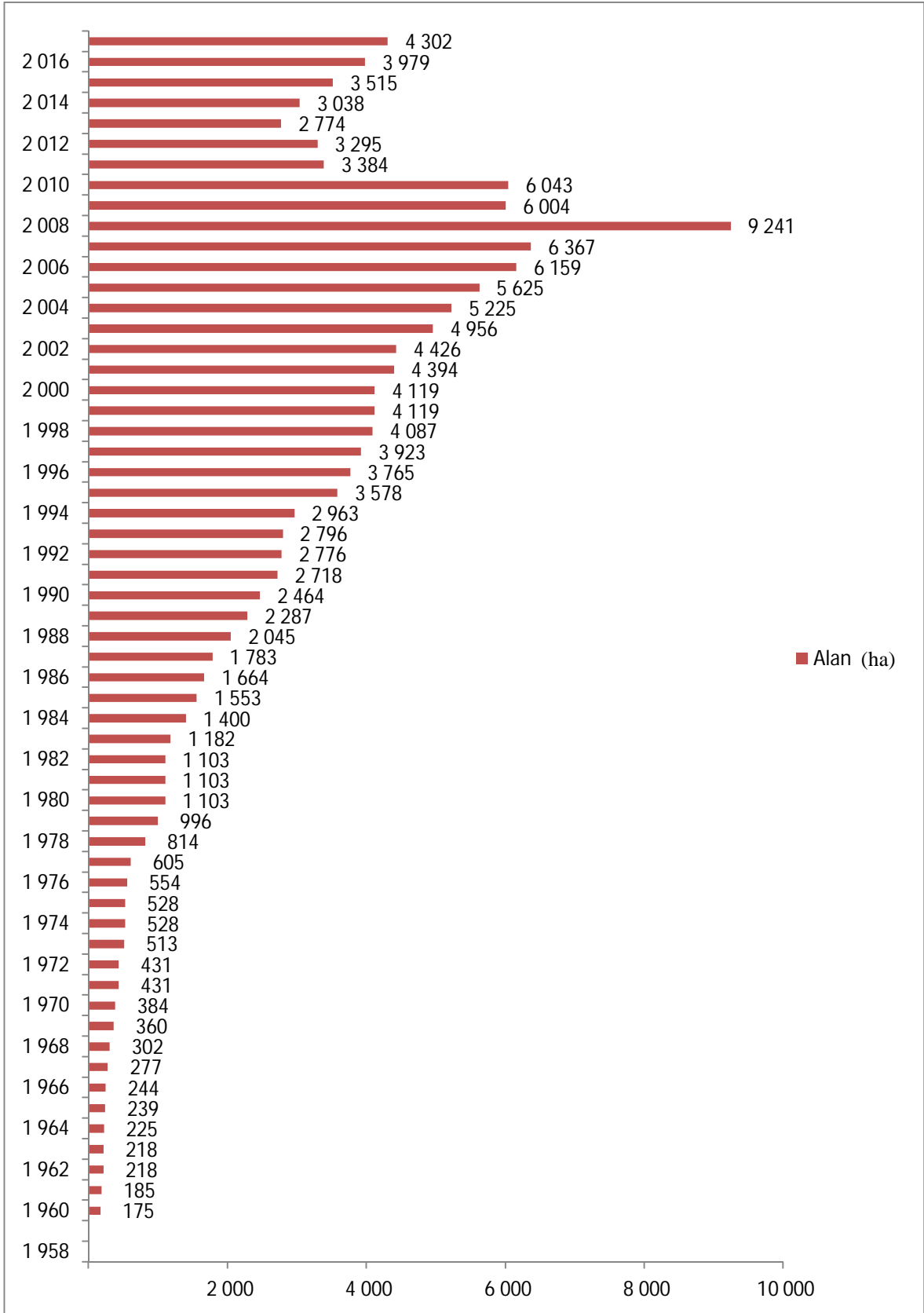
Şekil 45. Türkiye’de Bulunan A Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanlarının yıllara göre değişen toplam kapladığı alanlar (OGM, 2017)

B Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanları; bu alanlara yönelik çalışmalar, 1960 yılından itibaren kayıt altına alınmış ve bu yıl 1 adet alan B tipi orman içi rekreasyon alanı olarak ayrılmıştır. Şekil 46. incelendiğinde bu alanların sayısı, 1960 yılından 2008 yılına kadar belirli dönemlerde 2 yıllık süren duraksamanın dışından dengeli bir şekilde artış gösterdiği tespit edilmiştir. Bu alanların, 2008 ile 2014 yılları arası 6 yıllık süreç içinde 202 adet olan sayılarında 114'e adete kadar düşen bir azalma olmuştur. Bu durum 2015 yılında 173 yükselerek olağan bir artış göstererek en son 2017 yılında 234 adete ulaşmıştır.

B tipi orman içi rekreasyon alanları Şekil 47.'da gösterilen veriler doğrultusunda ilk olarak ülke genelinde 1960 yılında 175 hektarlık bir alanı kaplarken bu durum 2017 yılında değişerek 4302,20 hektarlık bir sayıya kadar ulaşmıştır. Şekilde belirli dönemlerde artış sağlanırken belirli dönemlerde ise azalmalar meydana geldiği sayısal verilerle ortaya koyulmuştur.

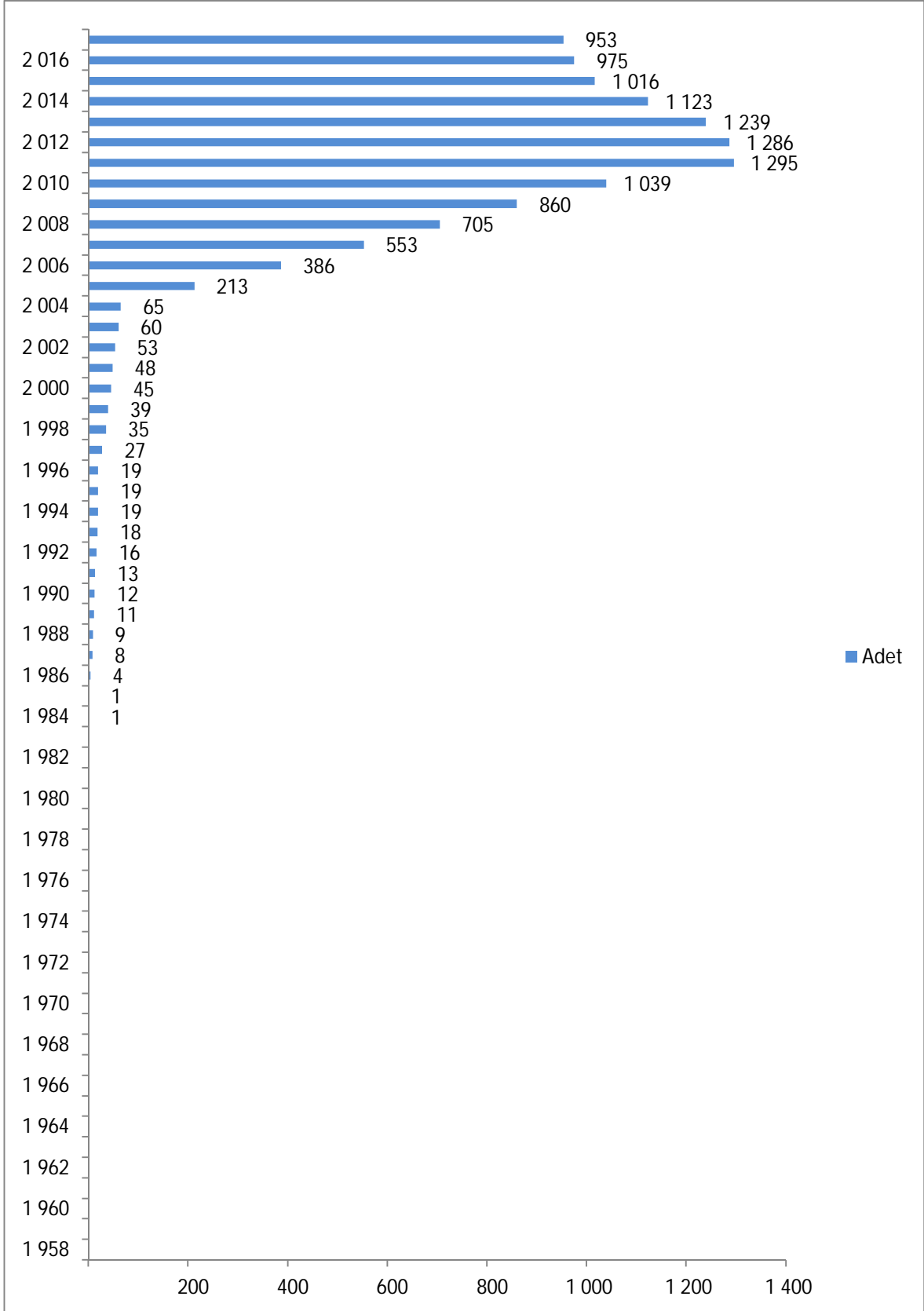
Şekil 46. Türkiye’de Bulunan B Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanlarının yıllara göre değişen toplam adeti (OGM, 2017)

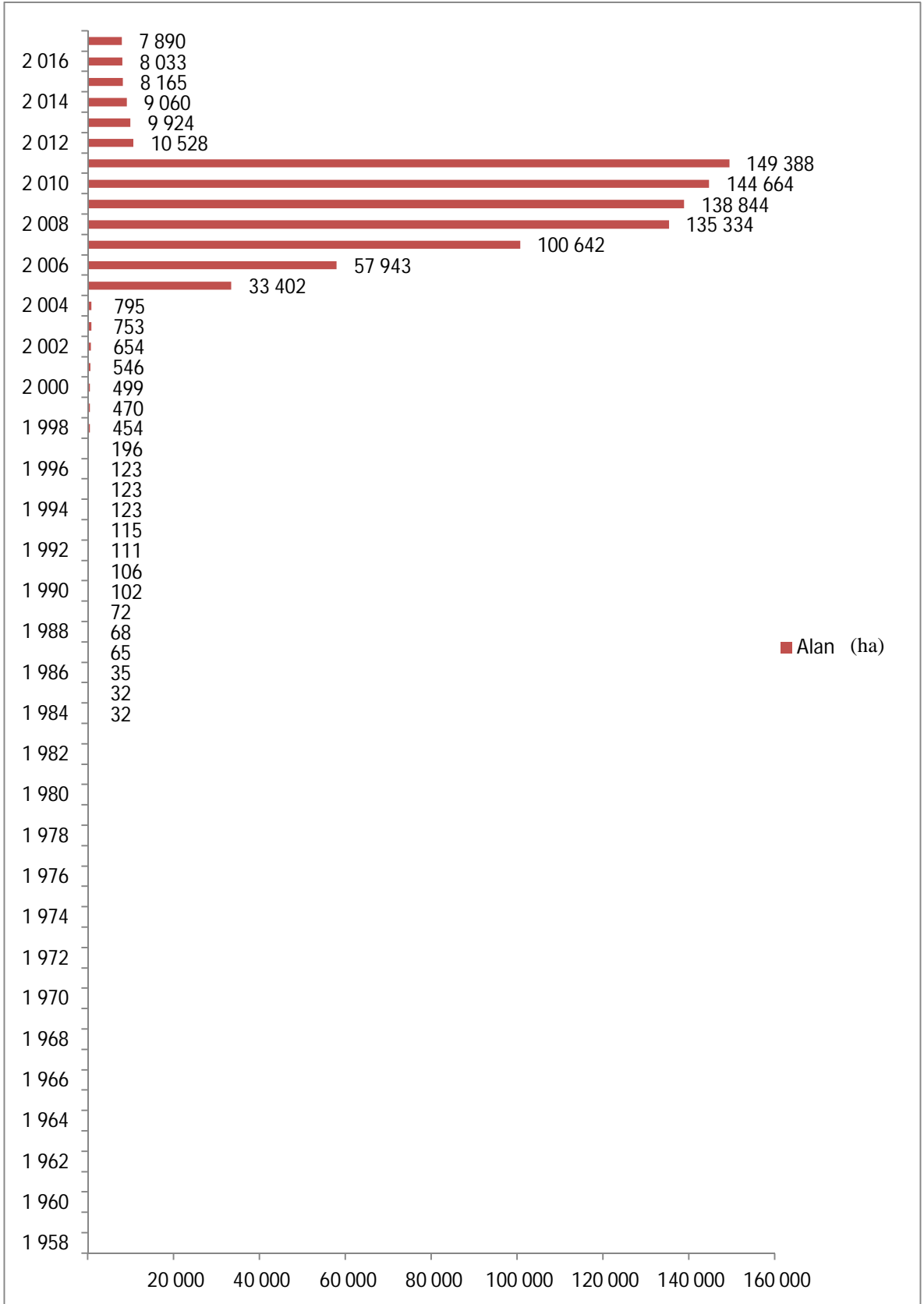
Şekil 47. Türkiye’de Bulunan B Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanlarının yıllara göre değişen toplam kapladığı alanlar (OGM, 2017)

C Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanları; bu alanlara yönelik çalışmalar Şekil 47.'de gösterilen sayısal veriler doğrultusunda bakıldığında 1958 yılından 1983 yılına kadar geçen 5 yıllık süre içinde herhangi sayısal veri kayıt altına alınmamıştır. Bu durum 1984 yılında değişerek Türkiye'de 1 adet alan C tipi orman içi rekreasyon alanı olarak ayrılmıştır. C tipi orman içi rekreasyon alanlarının Şekil 48.'de gösterilen sayıları incelendiğinde 1984 yılından 2004 yılına kadar orantılı bir göstermiştir. 2005 yılında 213 adet olan bu alanlar yıllar içinde aşırı derecede artış göstererek 2010 yılında 1039 adete ulaşmıştır. 2010 ile 2015 yıllık süreçte bu oran kendi içinde azalma ve artış gösterilmiştir. 2015 yılında 1016 adet olan bu alanlar 2017 yılında 953 adete düşmüş olduğu belirlenmiştir.

C tipi orman içi rekreasyon alanları Şekil 49.'da gösterilen veriler doğrultusunda Türkiye'de ilk olarak 1984 yılında toplam 32 hektarlık bir alanı kaplayan bu alanlar 2004 yılında 795 adete ulaşarak orantılı olarak artış göstermiştir. 2005 yılında 33.402 hektarlık bir alanı kaplayan bu alanlar, 2011 yılında 149.388 hektarlık alana ulaşarak bu alanların sayılarındaki aşırı derecede artışın, ülke yüzölçümünde kapladığı alanı da etkilediği tespit edilmiştir. 2011 yılı ile birlikte 4 yıl içinde sayı olarak fazla olan bu alanlar, kapladığı alan bakımından bakıldığında azalmaların olduğu belirlenmiştir. Bu durum son olarak 2017 yılında alınan veriler doğrultusunda ülke genelinin 7890,43 hektarlık bir kısmını kapladığı saptanmıştır.

Şekil 48. Türkiye’de Bulunan C Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanlarının yıllara göre değişen toplam adeti (OGM, 2017)

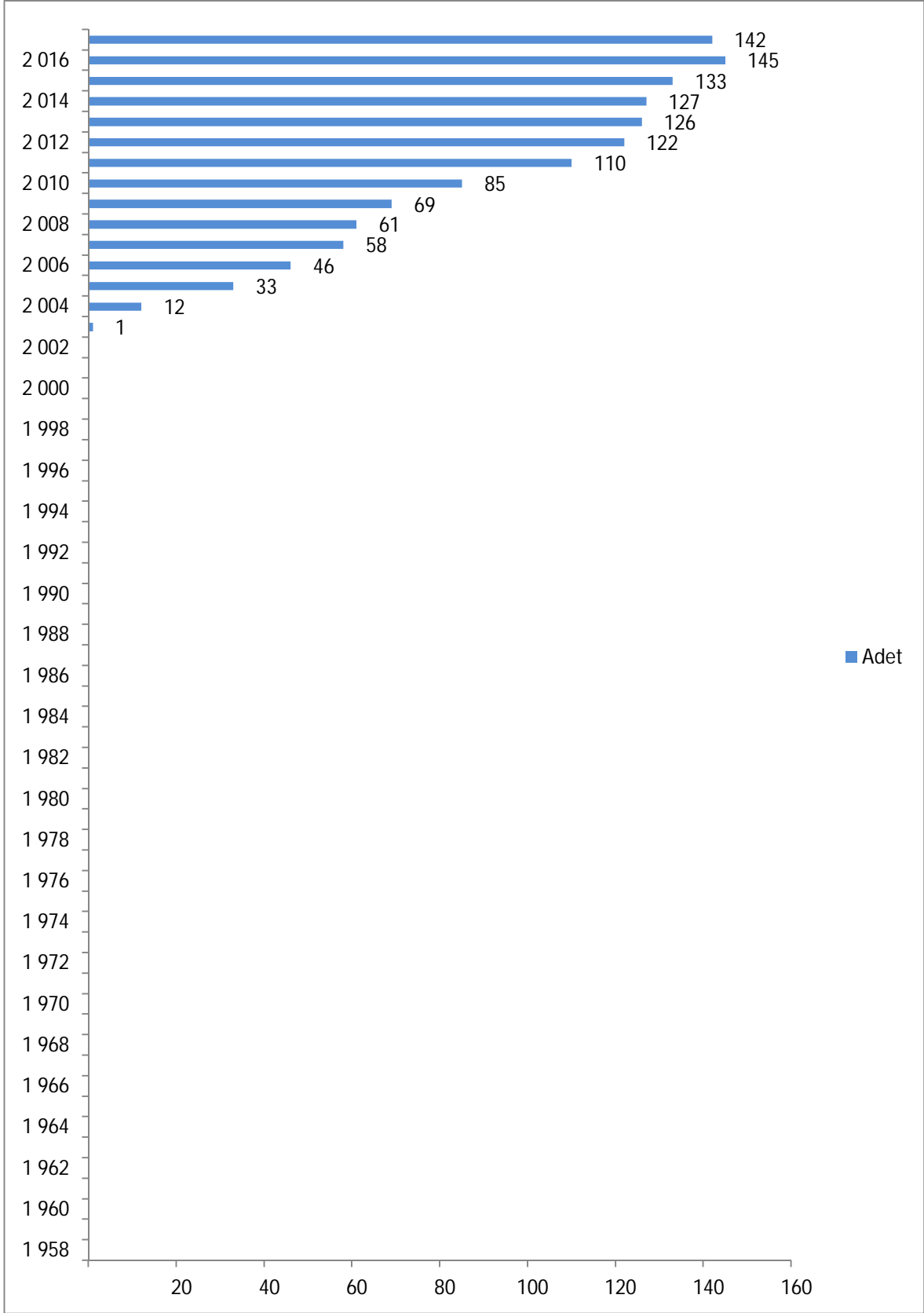

Şekil 49. Türkiye’de Bulunan C Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanlarının yıllara göre değişen toplam kapladığı alanlar (OGM, 2017)

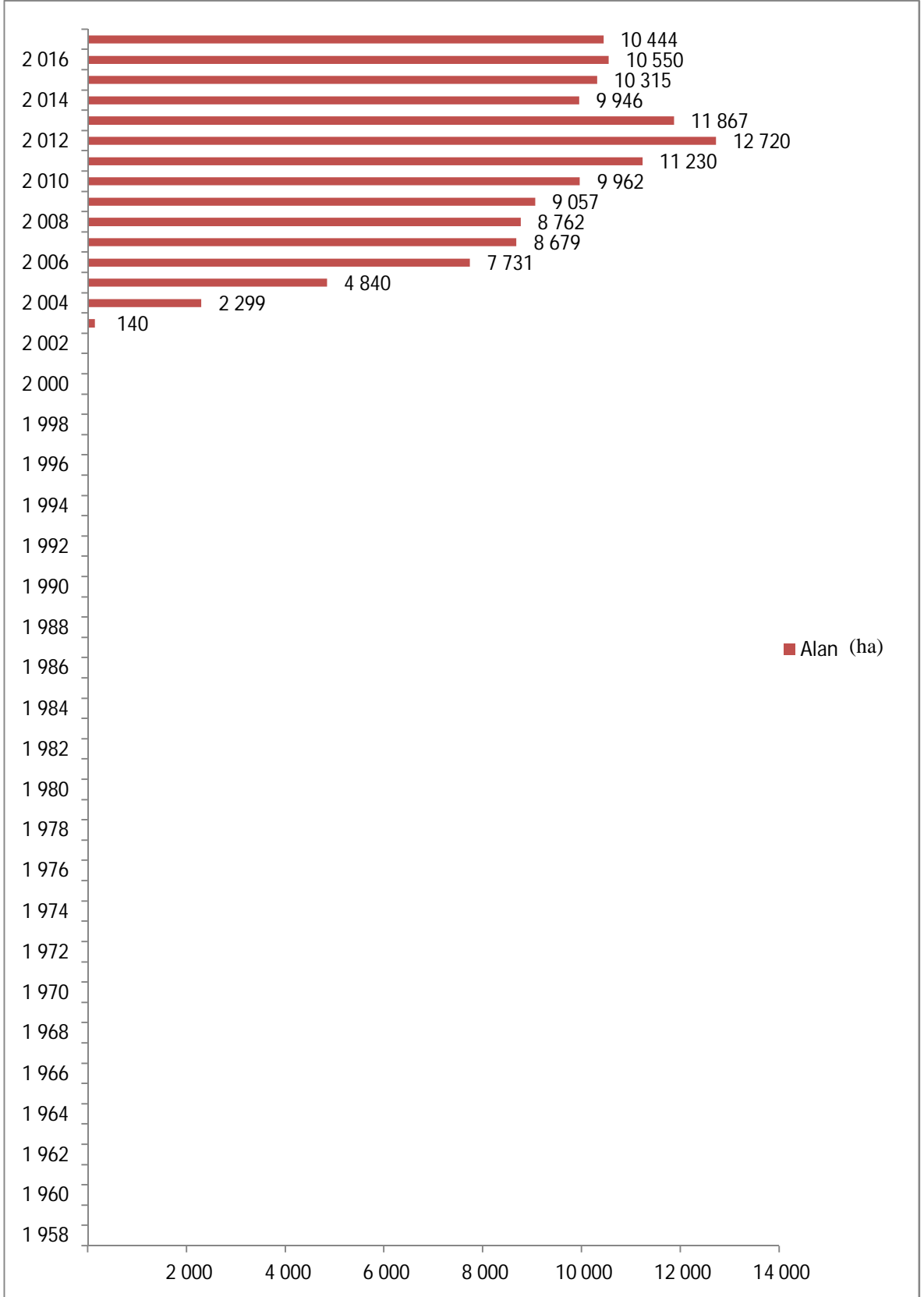
D Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanları;

Bu alanlara yönelik çalışmalar Şekil 50.'de gösterilen sayısal veriler doğrultusunda bakıldığında 1958 yılından 2003 yılına kadar geçen 45 yıllık süre içinde herhangi sayısal veri kayıt altına alınmamıştır. 2003 yılında 1 adet alanın D tipi orman içi rekreasyon alanı olarak ayrılmasıyla sayısal veriler kayıt altına alınmaya başlanmıştır. 2004 yılı itibaren her sene D tipi orman içi rekreasyon alanlarının sayısında sürekli bir artış göstermiştir. Şekil 49. incelediğine bu artışın yıllara göre farklı miktarlarda olduğu tespit edilmiştir. Son olarak 2016 yılında 145 adet olan bu alanlar 2017 yılında azalarak 142 adet ulaşmıştır.

Türkiye'de D tipi orman içi rekreasyon alanları yüzölçüm olarak kapladığı alan miktarı ise Şekil 51.'de gösterilmiştir. Buradaki veriler doğrultusunda 2003 yılında toplam 140 hektarlık bir alanı kaplayan bu alanlar, 2012 yılına kadar sayıların artmasıyla orantılı olarak 12.720 hektarlık bir alanı kaplayan yüzeye ulaşmıştır. Sonraki yıllarda belirli oranda azalmaların olması bu alanların son olarak 2017 yılında alınan veriler doğrultusunda ülke genelinde toplam 10444,10 hektarlık bir alanı kaplamakta olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 50. Türkiye’de Bulunan D Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanlarının yıllara göre değişen toplam adeti (OGM, 2017)

Şekil 51. Türkiye’de Bulunan D Tipi Orman İçi Rekreasyon Alanlarının yıllara göre değişen toplam kapladığı alanlar (OGM, 2017)

3.2. Türkiye’de Korunan Alan Statülerinin Bölgesel Dağılımı

Türkiye’de korunan alan statülerinin bölgesel ve kapsamında şehirselsel olarak gösterildiği harita, Şekil 52.’de tekrar gösterilmiştir. Bu harita, bölgelerin ve kapsamındaki bulunan şehirlerin korunan alan statülerine ait sayısal verileri oluşturulmasında altlık olarak kullanılmıştır.

Şekil 52. Türkiye’de korunan alan statülerinin bölgesel ve kapsamında şehirselsel olarak dağılımı gösterildiği harita (DKMPGM, 2017)

Türkiye’de rekreasyonel ve turistik kullanımlara izin veren korunan alan statülerinin sayısal değerleri, bölgelere göre farklılık göstermektedir. Burada her bölgeyi oluşturan şehirler ve bu şehirlerin içinde bulundurduğu korunan alanlar sayısı etkili olmaktadır.. Bu durum toplanan bilgiler doğrultusunda sayısallaştırılarak Tablo 8.’de detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 8. Rekreatyonel ve turistik kullanımlara izin veren korunan alan statülerinin bölgelere göre toplam sayısal değerleri (DKMPGM, 2017; OGM, 2017)

BÖLGELER	MİLLİ PARK	TABIAT PARKI	TABIAT ANITI	ORMAN İÇİ REKREASYON ALANI	TOPLAM
	TOPLAM ADET	TOPLAM ADET	TOPLAM ADET	TOPLAM ADET	
1.BÖLGE	2	42	3	321	368
2.BÖLGE	4	11	0	134	149
3.BÖLGE	1	8	1	18	28
4. BÖLGE	3	22	16	177	218
5.BÖLGE	1	9	13	109	132
6.BÖLGE	6	9	26	156	197
7.BÖLGE	3	15	9	79	106
8.BÖLGE	2	3	7	54	66
9.BÖLGE	4	32	9	77	122
10.BÖLGE	0	16	11	76	103
11.BÖLGE	1	12	0	99	112
12.BÖLGE	3	28	13	77	121
13.BÖLGE	1	4	2	31	38
14.BÖLGE	0	1	1	11	13
15.BÖLGE	1	9	0	40	50
BÖLGELER İÇİNDE İKİ VE DAHA FAZLA ŞEHİRİN OLUŞTURDUĞU ALANLAR	10	2	0	0	12
TOPLAM	42	223	111	1459	1835

Tablo 8., Değerlendirildiğinde rekreatyonel ve turistik kullanımlara izin veren korunan alan statülerinin en fazla olduğu bölgelerin; 1.Bölge, 4.Bölge, 6.Bölge, 2.Bölge ve 5. Bölge olduğu tespit edilmiştir. Sayısal olarak toplam değerlerine bakıldığında 1.Bölgede 368 adet, 4. Bölgede 218 adet, 6. Bölgede 197 adet, 2.Bölgede 149 adet ve 5. Bölgede 132 adet rekreatyonel ve turistik kullanıma izin veren korunan alan bulunmaktadır. En az olduğu bölgelerin ise 14. Bölge 13 adet, 3.Bölge 28 adet, 13. Bölge 38 adet, 15.bölge 50 adet ve 8.Bölge 66 adet rekreatyonel ve turistik kullanıma izin veren korunan alan bulunduğu tespit edilmiştir.

Tez çalışması kapsamında ele alınan orman içi rekreasyon alanları, bölgesel olarak değerlendirildiğinde de Türkiye’de diğer koruma statülerine göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Özellikle sayı olarak en fazla 1. Bölgede 321 adet , 4.Bölgede 177 adet, 6. Bölgede156 adet, 2. Bölgede 134 adet ve 5. Bölgede109 adet bulunmaktadır. En az ise 14. Bölgede 11 adet, 3. Bölgede 18 adet, 13. Bölgede 31 ve 8. Bölgede 54 adet bulunduğu tespit edilmiştir.

Türkiye’de Orman İçi Rekreasyon Alanları, 15 bölge kapsamında ele alınan dağılımı Tablo 9.’da gösterilmiştir. Tabloya göre 1., 4., 6., ve 5. Bölgelerinin orman içi rekreasyon alanı adetiyle birlikte orantılı olarak kapladığı alanın da yüksek çıkması, bu bölgelerin diğer bölgelere göre bu konuda ön planda olduğunu göstermektedir. 2. Bölge ise adet olarak diğer bölgelere göre fazla olmasına rağmen kapladığı oran düşüktür. Bakıldığında 7., 8., 9., 15., bölgelerin orman içi rekreasyon alanı adeti az olmasına rağmen kapladıkları alan yüksektir. 14., 3., 13., 10., 12., ve 11. Bölgeler sahip oldukları orman içi rekreasyon alanları adeti en düşük alanlardır. Bununla orantılı olarak ülke genelinde kapladıkları alanda düşük olduğu saptanmıştır.

Tablo 9. Orman İçi Rekreasyon Alanlarının bölgelere göre toplam adet ve toplam kapladığı alan miktarı (OGM, 2017)

BÖLGELER	ORMAN İÇİ REKREASYON ALANI	
	TOPLAM ADET	TOPLAM ALAN BÜYÜKLÜĞÜ(ha)
1.BÖLGE	321	5544,17
2.BÖLGE	134	1180,57
3.BÖLGE	18	1123,89
4. BÖLGE	177	2949,73
5.BÖLGE	109	2655,82
6.BÖLGE	156	1581,2
7.BÖLGE	79	2612,13
8.BÖLGE	54	2410,63
9.BÖLGE	77	2027,99
10.BÖLGE	76	1125,32

Tablo 9'un devamı

11.BÖLGE	99	1086,53
12.BÖLGE	77	570,46
13.BÖLGE	31	531,18
14.BÖLGE	11	191,31
15.BÖLGE	40	1112,16
TOPLAM	1459	26702,59

Türkiye'de son zamanlarda korunan alan statülerinde statü değişiklikleri meydana gelmeye başlamıştır. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün tabiat parklarına yönelik hazırlamış olduğu web sayfasında verilen bilgiler doğrultusunda geçmişte orman içi rekreasyon alanları statüsünde bulunan günümüzde ise tabiat parkı statüsüne dönüştürülen 35 adet alan tespit edilmiştir.

4. TARTIŞMA

Türkiye’de birçok korunan alan statüsü bulunmaktadır. Çalışma kapsamında bu koruma statüleri ele alındığında, toplumun rekreasyonel ve turistik kullanımlarına izin veren dört tane statü bulunmaktadır. Bunlar milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları ve orman içi rekreasyon alanlarıdır. Bu koruma statülerin içinden özellikle orman içi rekreasyon alanları toplumun rekreasyonel ve turistik kullanımları için diğer alanlara göre daha çok tercih etmektedir.

Çalışmada ele alınan orman içi rekreasyon alanları, korunan alanlar genelinde değerlendirilerek hem Dünya’daki hemde Türkiye’deki yasal, yönetsel ve planlamaya yönelik veriler yasal metinlerle, raporlarla, akademik çalışmalarla, yayınlanmış tez ve kitaplarla incelenerek ele alınmıştır. Bu doğrultuda bu alanların planlanmasına yönelik herhangi bir yöntemin olmadığı ve yapılan çalışmaların ise yasal alt yapısının olmamasının yanısıra sadece akademik çalışmalarla kaldığı tespit edilmiştir.

Dünya’da doğa koruma anlayışının ve bununla birlikte koruma hareketliliklerinin başladığı gelişmiş ülkelerinden Amerika örneği, korunan alanlar için geliştirdiği Milli Park Sistemi kapsamında hazırladığı planlama yaklaşımı sistemin içinde bulunan bütün koruma statülerini içermektedir. Özellikle orman içi rekreasyon alanları kapsayan planlama yaklaşımı geliştirmemiştir. Planlama yaklaşımı, bütün koruma statülerinin geleceği açıdan yönetimi, zamanı, misyonu, uygulama aşamasında ve sonrasında çıkan sorunları çözmeye yönelik yöntemleri ve gerekli olan araçları, alanların geleceğe aktarılması ve korunmasını sağlayan stratejiler bütünü kullanmaktadır. Almanya örneği, planlama yaklaşımı yasal niteliklere sınıflandırılmış koruma ve peyzaj yönetimini sağlayan mekânsal bir planlama yaklaşımı bulunmaktadır. Orman içi rekreasyon alanı için özel bir planlama yaklaşımı bulunmamaktadır. Genel korunan alan statülerinde kullanılmaktadır. Yaklaşım anlayışında bağlayıcı bir düzenleme içermezken alanların gelecekteki durumlarını kendi belirleyebilmesi açısından iç planlama kullanmışlardır. İçeriğinin ve kararlarının uygulanacağı doğayı ve peyzajı etkileyecek bütün planlamalar ve idari prosedürleri göz önünde tutulmaktadır. Bu konuda genel olarak mekânsal ve uzman planlamaya gidilmesi gerektiğini savunmaktadır. İngiltere örneğinde ise bugün ve gelecekte bir alanın nasıl yönetilmesi gerektiği ile ilgili yöneticilere ve diğer taraflara rehberlik eden bir süreç ilerlemektedir. Bu süreç bütün korunan alan statüleri için geçerlidir. Planlama

yaklaşımında ayrıca bütün bireylerin anlayabilmesi, işlevini yerine getirebilmesi, muhtemel hatalardan uzak, yönetim politikalarına uygun, herkes tarafından kabul edilen, net ve etkili hedeflerin olduğu bir strateji bulunmaktadır. Amerika, Almanya ve İngiltere gibi üç gelişmiş ülke geliştirdikleri planlama yaklaşımları doğrultusunda kendi planlama adımlarını geliştirmiştir.

Türkiye’de korunan alan sistemi içinde bulunan alanlar için herhangi bir yöntemi planı yoktur. Bu durum bu tür alanların yanlış yönetilmesi ve doğal kaynakların yanlış kullanılmasına neden olmaktadır. Türkiye’de bu konuya ilişkin planlama yaklaşımları; günümüzün ve geleceğin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde kaynakların korunması, kullanıma izin verilmesi, kurumsal yapının oluşturulması, birçok disiplinin bir arada olması, olumsuz etkilerin en aza indirgenmesi, planlama aşamasında ve sonrasında toplumun bilinçlendirilmesi ve katılımın sağlanması, şeklindedir. Bu yaklaşımlarla birlikte IUCN tarafından hazırlanan planlama adımlarıyla uyumlu bir planlama adımları oluşturulmuştur.

Amerika, Almanya ve İngiltere gibi gelişmiş ülkeler rekreasyonel ve turistik kullanımlara izin veren korunan alan statüleri için geliştirdikleri planlama adımlarını yasal metinlerde yer vererek uygulama, projelendirme ve planlama aşamasında bu adımları kullanmaktadır. Planlamanın bir aracı olarak yasal metinleri görmektedirler. Türkiye’de ise korunan alanlar yasal metinlerle ilan edilmesine ve bu yasal metinler içinde planlamaya yönelik hükümlerin, adımların olmasına rağmen planlamanın uygulanması ve projelendirilmesi bu adım uygulanmasında eksiklikler meydana gelmektedir. Özellikle çalışma kapsamında ele alınan “Orman İçi Rekreasyon Alanları” ilk kez yasal metinlerde 12 Aralık 1986 tarihli “Milli Parklar Yönetmeliği”nde yer almıştır. Hem bu yönetmelik hemde konu ile ilgili yayınlanan diğer yasal metinler incelendiğinde planlama hükümlerinin olmasına rağmen uygulanması ve projelendirmesinde uygulanacak yöntem önerisinin olmadığı ve bunun yasal altlığının olmadığı görülmüştür.

Konuya ilişkin Sümer Gülez ve Yılmaz Sakarya tarafından yöntem önerileri geliştirilmiştir. Gülez ve Sakarya geliştirdikleri orman içi rekreasyon alanı planlama yöntemi adımları birbiriyle uyumlu olmasına rağmen Sakarya geliştirdiği planlama yöntemi adımlarında yürürlükte bulunan mevzuatın incelenmesi ve bu hükümler doğrultusunda planlama yönteminin oluşturulması gerektiğini savunmaktadır. Bu özelliği ile Gülez yönteminden farklılaşmaktadır. Bakıldığında bu her iki yöntem önerilerinde sadece akademik çalışmalarda kaldığı görülmüştür.

Milli Parklar Daire Başkanlığı tarafından bu konuya ilişkin proje düzenleme esasları hazırlanmıştır. Oluşturduğu adımları peyzaj ve mimari projeler olarak iki başlık altında ele alarak değerlendirmiştir.

Yapılan çalışmalar, bu durumun Türkiye’de teorikte kaldığını ve uygulamaya geçilmesinde sıkıntılar oluşturduğu ortaya koymuştur. Bu doğrultuda sıkıntıların giderilmesi, rekreatik ve turistik açıdan kullanılacak Orman İçi Rekreasyon Alanlarının kaynak değerlerinin korunması, bozulmaların önlenmesi, ekolojik ve sosyal açıdan sürdürülebilirliğini sağlaması açısından yasal metinlerle de desteklenerek bir planlama yöntem önerisinin ortaya koyulması çalışmanın temeli olmuştur.

5. SONUÇLAR

Bu çalışma, Türkiye’de korunan alan statüsü kapsamında değerlendirilen “Orman İçi Rekreasyon Alanlarında” rekreatif ve turistik kullanımlardan kaynaklanan bozulmaları en aza indirmek, ekolojik ve sosyal sürdürülebilirliği sağlamak, geniş ölçekte bu alanlardan faydalanmak ve bu alanlarda eksikliği tespit edilen planlama yönteminin oluşturulması altlık oluşturarak bir yöntem önerisi geliştirmek amacıyla yapılmıştır.

Yukarıda belirtilenlerin ışığında tez çalışmasının kavramsal temelini oluşturan literatür çalışmalarında, konu ile ilgili hem Dünya’da hem de Türkiye’de çok zengin ve farklılıkları sunan bir literatür altlığına sahip olduğunu araştırma sonucunda elde edilmiştir.

Çalışmada genel olarak koruma statüleri ele alınmıştır ve özellikle rekreasyonel ve turistik kullanımlara izin veren hem Türkiye’de hemde Dünya’daki gelişmiş ülkelerde (Amerika, Almanya, İngiltere) yer alan koruma statüleri detaylı olarak incelenmiştir. Bu incelemelerin sonucunda koruma statülerinin çeşitli yasal metinlerle desteklendiği belirlenmiştir. Aynı zamanda bu yasal metinlerde, bu tür alanların planlamalarına ve projelendirmelerine yönelik yaklaşımların ve hükümlerin bulunduğu görülmüştür.

Bakıldığından rekreasyonel ve turistik kullanımlara izin veren koruma statülerinin planlamasıyla ilişkili olarak Dünya’daki gelişmiş ülkeler çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaları uygularken ise gerek kurum ve kuruluşlardan destek aldığı gerekde yasal metinleriyle onu yasal açıdan desteklediği görülmüştür. Türkiye’de bu duruma yönelik çeşitli çalışmalar yapılmış, yasal metinlerde yer almış fakat uygulanması ve projelendirilmesi aşamasında eksikliklerin olduğu belirlenmiştir. Özellikle bu konu çalışma kapsamında koruma statüsünde değerlendirilen “Orman İçi Rekreasyon Alanlarında” oldukça ön planda olduğu tespit edilmiştir. Bu durum giderilmesine yönelik yapılan çalışmaların ise sadece akademik çalışmalarda kaldığı yasal bir altlığının olmadığı incelenen çalışmalar sonucunda ulaşılmıştır.

Türkiye’ de rekreasyonel ve turistik kullanımların ön planda olduğu koruma statülerinin sayısal değerlerine bakıldığında ise orman içi rekreasyon alanlarının diğer koruma statülerine göre hem sayı olarak hemde kapladığı alan bakımından yüksektir. Bu durum bu alanlara yönelik yapılacak çalışmalarda gerektiği dikkati alması gerektiğini ortaya koymuştur.

Sonuç olarak Tükiye’de koruma politikalarının oluşturulmasında katılımcı bir yaklaşımla çok farklı kaynak değerlerine sahip korunan alanlarda farklı disiplinlerin ilgi alanlarına giren bölümlerin ortak akılla ele alınarak değerlendirilmesi mevzuata taşıyacak düzenlemeler bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda tez çalışmasına dayanak oluşturan orman içi rekreasyon alanlarına yönelik planlama yöntem önerisi tarafımızdan geliştirilmiş olup verilen bu metodolojik kurgu ile ülkemiz mevzuatında eksikliği hissedilen sorunlar giderilmiş olacak ve her geçen gün yoğun insan kullanımlarına sahne olan bu alanlardaki bozulmaların önüne geçilerek korunmalarına katkı sağlayacaktır.

6. ÖNERİLER

6.1. Geliştirilen Orman İçi Rekreasyon Alanı Planlama Yöntem Önerisi

Türkiye’de rekreasyonel kullanımına izin veren koruma statüleri olara 223 adet Tabiat Parkı, 42 adet Milli Park ve 1459 adet O.İ.R.A’lar bulunmakta olup çoğunlukla bu alanlar orman ekosistemi içerisinde yer almaktadırlar. Zengin doğal kaynaklara ve biyolojik çeşitliliğe sahip bu alanlar antropojen kullanımlar karşısında niteliklerini kaybetmeye ve bozulmaya son derece hassas alanlardır. Rekreasyonel kullanımlar açısından zengin potansiyele sahip ormanlık alanların bilimsel ölçütler temelinde saptanarak planlanması ile sadece doğal kaynak değerlerin korunması sağlamayacak beraberinde çok sayıda günübirlik kullanıcısının rekreasyonel etkinliklere bulunmasına da olanak sağlayacaktır.

Türkiye’nin mevzuatında korunan alanlara yönelik yasal düzenlemeler ve koruma kriterleri belirlemiş olup özellikle rekreasyonel amaçlı kullanılan korunan alanlarda sözü edilen bu tür kriterlerin daha da detaylandırılarak zenginleştirilmesi gerekmekte ve böylelikle geliştirilmesi düşünülen rekreasyon planlama yöntemine de ışık tutacaktır.

Yukarıda sözü edilen kriterler kapsamında tarafımızdan “Geliştirilen Orman İçi Rekreasyon Alanı Planlama Yöntem Önerisi” nin adımları aşağıda verilmektedir.

1. Bilgi Alt Yapısının Oluşturulması-Veri Tabanı

Orman ekosistemi içerisinde yapılması düşünülen rekreasyon planlamalarında elde edilen metaverilerin ve veri akışının doğru ve güncellenebilir olmasına yönelik çalışmalar yapılarak gerekirse sonrada elde edilecek veriler bir veri bilgi sisteminde saklanmalı ve kullanıma elverişli hale getirilmelidir. Rekreasyonel planlamada bilgi alt yapısının oluşturulması bu durum son derece önem taşımaktadır.

2. Altlıkların ve Özel Amaçlı Üretilen Haritaların Oluşturulması ve Kullanılabilir Sayısal Haritalara Dönüştürülmesi

O.İ.R.A’ların planlama çalışmalarında kullanılacak temel altlıklar ile özel amaçlı kurumsal haritaların planlama çalışmalarındaki amaca hizmet edecek ve kullanılacak ölçekte üretilip geliştirilmesinde ve ayrıca farklı analizlerin yapılmasını sağlayacak bir formatta düzenlemeleri gerekecektir. Çoğunlukla bilgisayar ortamında toplanacak verilerin girilerek mevcut alanların konturlarıyla güncel hale getirilmesi ve elde edilen verilerin

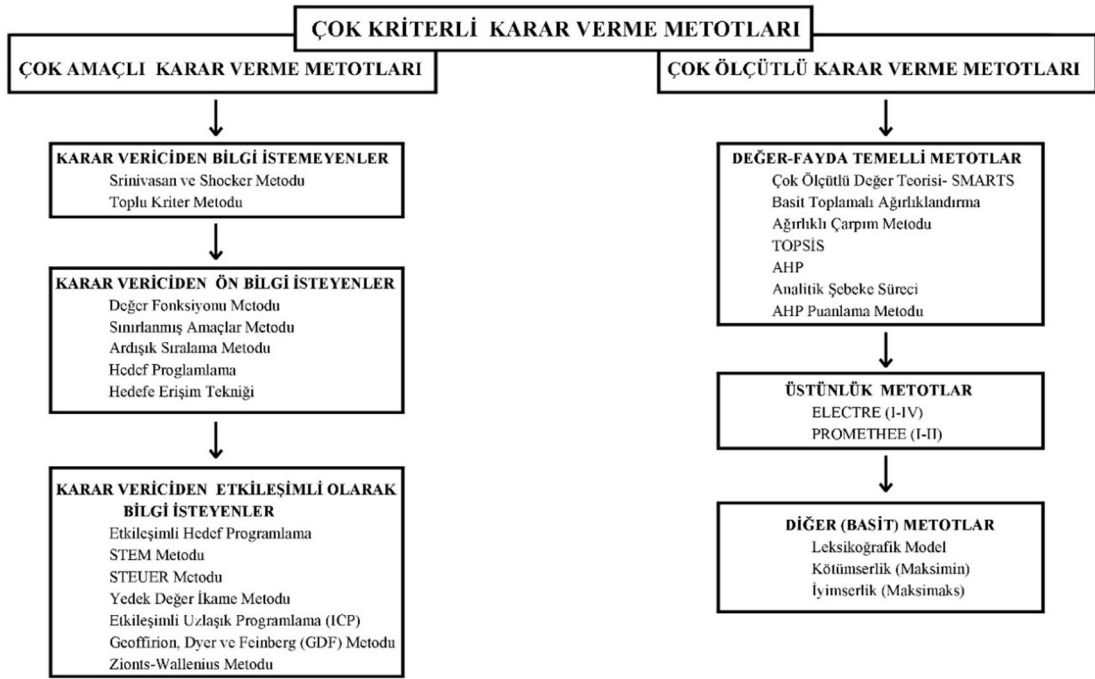
birbiriyle çakıştırılması ve analizlerinin yapılması sonrasında istenen haritların üretilmesi mümkün olabilecektir.

Farklı meslek disiplinlerince elde edilen verilerin planıcı tarafından amaca uygun kullanılabilmesi için planlama ana kararlarının şekillendirmede yorunlanması gerekecektir. Bu nedenle planıcı elde edilen bu verileri ve haritaları yorumlayabilecek kadar asgari bir bilgi düzeyine sahip olmalıdır.

3. Orman İçi Rekreasyon Alanlarının Belirlenmesinde Yer Seçim Modelleri Ve Çoklu Karar Verme Yöntemlerin Uygulanması

Doğal alanlarda bir rekreasyonel planlamasının ekolojik, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliği için yer seçim modellerini uygulayarak beraberinde çoklu karar verme metodlarını uygulamak gerekir.

Üst ölçekli planları olarak bilinen uzun devreli gelişme planlarında alanın sahip olduğu zengin kaynak değerlerinin ön görüde ve öneride bulunduğumuz alternatif etkinlikler açısından uygun olup olmadığını test edecek kriterlerce değerlendirilmesini “Çok Ölçütlü Karar Verme Metodu” ortaya koymaktadır (Gregory, 1998; Genç ve Masca, 2013). Buradaki temel amaç ölçütler ışığında çözüm seçenekleri olarak verilen alternatifleri seçmektir. Yer seçim modellerinde TOPSİS, ELECTRE (I-IV), AHP, SMARTS, PROMETHEE(I-II) gibi modellerin kullanılmasındaki temel amaç doğal veri tabını koruyarak bozulmaları en aza indirmekdir. Aynı zamanda yer seçim modellerinde kullanılan diğer çok kriterli karar verme yöntemleri aşağıdaki Şekil 35.’de açıklanmıştır.

Şekil 53. Çok kriterli karar verme yöntemlerinin sınıflandırması (Gregory, 1998; Genç ve Masca, 2013)

4. Peyzaj Fonksiyonuna Yönelik Analizler, Etki Düzenlemeleri, Baskı ve Değişim Analizleri, Ekolojik Hassasiyet Analizi

Peyzaj, kendisini oluşturan doğal ve kültürel değerlerin bir araya gelerek, bir bütünlük ve karşılıklı etkileşim içinde olmasını sağlayan süreçlerden meydana gelmektedir. Bu süreç içerisinde peyzajı değerlendirebilmek için peyzajın sahip olduğu değerlerin fonksiyonlarını belirlemek gerekmektedir. Bu doğrultuda orman ekosistemi içinde rekreasyonel amaçlı yapılacak planlamalarda fonksiyonlarını belirleyebilmek için dört farklı analizler yapılmaktadır (Çetinkaya ve Uzun, 2014). Bunlar;

1. Su Fonksiyonu Analizi
2. Erozyon Fonksiyonu Analizi
3. Habitat Fonksiyonu Analizi
4. Görsel Fonksiyon Analizi

Ekolojik Hassasiyet Analizi; ekolojik unsurların, dış etkenlerden kaynaklı baskılara ve ekolojik çevrenin niteliğinin olumsuz yönde etkilenmesine yönelik durumlara karşı uyum sağlama yeteneği olup hassasiyet analizi, ekolojik çevrenin insan etkilerine karşı hassasiyetini analiz eder. Ekolojik hassasiyette tanımlanan temel unsurları;

- Koruma Statüsü,

- Yol Koruma Zonu
- Yükseklik,
- Eğim,
- Bakı,
- Erozyon,
- Toprak Sınıfı,
- Su ve
- Biyolojik Çeşitlilik olarak tanımlanmıştır.

Bütün bu temel unsurların ağırlık puanları AHP (Analitik Hiyerarşi Süreci Yöntemi) metodu kullanılarak hesaplanmaktadır.

5. Yer Seçim Modelleri ve Çoklu Karar Verme Yöntemi Sonrasında Belirlenen Rekreasyon Alanlarında Geliştirilecek Olan Rekreasyonel Aktivitelere Yönelik Kavramsal Temellerin Oluşturulması ve Elde Edilen Bu Bilgilerin Değerlendirilmesinden Sonra Her Aktivite İçin Gerekli Olan Alanların Özelliklerinin Belirlenmesi

Orman içinde geliştirilmesi düşünülen rekreasyon alanlarının taşınması arzu edilen özelliklerden en önemlisi bu alanlarda farklı etkinliklerin gerçekleştirilebilmesini sağlamaktır. Etkinlik çeşitliliğinin farklılaştırılması alanı rekreasyonel yönden ilginç kılacaktır. Ayrıca her alan için ölçek tanımlaması yapılarak gerekli alan büyüklüğü belirlenebilecektir.

Orman içi rekreasyon alanlarında gerçekleştirilmesi düşünülen etkinliklerin web temelli bilgi alt yapısı oluşturularak rekreasyon aktivite veri portalı oluşturulacaktır. Bunu destekleyen ayrıca basılı kitaplar, broşürler ve bookletlere yer verilecektir.

Ayrıca bu alanların rekreasyonel açıdan hangi aktivitelere uygun olup olmadığını belirlemek için ise uygunluk analizleri AHP metodu uygulanarak elde edilecektir.

6. SWOT Analizi

Saptanan rekreasyon alanlarına yönelik dış (external) ve iç (internal) unsurların öncelikle analiz edilerek bu analizler ışığında alanın güçlü ve zayıf yönleriyle tehdit ve fırsatları saptanmış olacaktır. SWOT analizi iç ve dış unsurların değerlendirildiği üçüncü aşama olup bu yöntemin sağlaması olan dördüncü aşama ise TWOS metodudur. Bu metodun uygulanmasındaki amaç, iç ve dış faktörleri dikkate alarak güçlü yönleri üst düzeye çıkarmak, fırsatlardan yararlanmak, tehditleri bertaraf ederek, zayıf yönleri en az seviyeye indirgeyecek stratejileri geliştirmektir.

7. Mekânsal Planlama Hiyerarşisi Temelinde Üst Ölçekli Planların İncelenmesi - Çevre Düzeni Planı Özel Amaçlı (Kurumsal) Planlar; UDGP/GP, Özel Çevre Bölgesi Planı, Turizm Merkezi Planı, Koruma Amaçlı İmar Planı

O.İ.R.A.ların belirlenmesinde üst ölçekli korunan alan planlaması olarak yapılan UDGP/GP (1/25.000), ülke mekânsal planlama hiyerarşisi içerisinde yapılan çevre düzeni planları(1/100.000-1/200.000) ile uyum içerisinde olmalı ve “kademeli birliktelik” sağlanmalıdır. Benzer biçimde özel amaçlı kurumsal planlar olarak bilinen diğer planlarla da uyumlu olmalıdır.

8. Ülke Mekânsal Planlama Kademelenmesinde Ölçek Hiyerarşisi Kademeli Korunan Alan Planlaması; UDGP/GP, Yerel Koruma Planları, Koruma Amaçlı İmar Planları Ve İmar Planları, Mimari Ve Peyzaj Projeleri

Ülke korunan alanlar planlama sistemi içerisinde üst ölçekli planlardan başlayarak alt ölçeğe kadar bir ölçek hiyerarşisinin oluşturulması ve bunun belirli bir yönetime dayandırılması son derece önemlidir. Belirli bir hiyerarşik (aşama düzeni) temelde; UDGP/GP, yerel koruma planları, koruma amaçlı imar planları, imar planları, mimari ve peyzaj projeleri, kademelik birliktelik ilkesiyle hazırlanan bu planlar, üst ölçekte verilen kararların aynı duyarlılıkta alt ölçekli planlara yansıtılmasını garanti altına almaktadır.

Korunan alanlarda yapılmakta olan mevcut planlama hiyerarşisi yeni bir yönetime dayandırılmalıdır. Bu yöntemin gerekçeleri ise şu şekilde açıklanmaktadır.

- Orman alanlarının barındırdığı ekolojik değerler göz önüne alındığında bu alanların “kente eş değer bir varlık” olarak değerlendirilmesini mümkün kılmamakta bu nedenle imar planı uygulamasının bu alana yönelik aykırılık oluşturacağı gerçeğinden hareketle yapılacak alan tasarımların o bölgenin yerel özelliklerini ortaya koyan tasarım rehberleri doğrultusunda yapılması önem arz etmektedir.
- UDGP/GP planlarının tanımlandığı alanlarda imar planları yapılmakta ve bu doğrultuda koruma ve kullanım dengesi göz önünde bulundurularak mimari ve peyzaj projeleri tasarlanarak uygulaması yapılmaktadır. Uygulama çalışmaları sırasında doğaya ve çevreye vereceği zararlar konusunda denetimden sorumlu kurum personelinin bilgilendirilmesi son derece önem taşımaktadır.
- Özellikle korunan alanlarda mimari ve peyzaj projelerinin hazırlanması, incelenmesi konularında çalıştaylar ve eğitim faaliyetleri düzenlemeli ve bu

projeyi hazırlayan plancının alan ve değerlerle ilgili kurumsal kapasiteyi artırmaya yönelik bilgilendirilmeleri sağlanmalıdır.

9. Yönetim Hedefleri ve Felsefesi

Geleceğe yönelik bir rekreasyonel amaçlı korunan alanlarda yapılacak planlama için yönetim planlaması bir vizyon ortaya koymalı, izlenecek politikaları ve ön görülen sonuçları tanımlamalarıdır. Korunan alan statüsündeki alanlarda planlanması düşünülen rekreasyon alanlarının sahip olacağı vizyon, aşağıdaki kriterleri sağlamalıdır (Thomas and Middleton, 2003);

- Plan, geleceğe yönelik nasıl bir rekreasyonel kullanım amaçlı bir korunan alan oluşturacağını amaçladığını tanımlamalı,
- Zaman içerisinde önem oluşturacak şekilde yapılan değişikliklere neden olmayacak geleceğe yönelik bir ifadesi olmalı ve
- Korunan alanların sosyal, kültürel, ekonomik, çevresel ve rekreatif yönlerinin özelliklerin de içinde bulundurmalıdır.

10. Orman İçi Rekreasyon Alanların Planlanmasında Talep Çalışmaları-Sosyal Araştırma Teknikleri

Rekreasyon planlaması düşünülen orman ekosistemleri içerisinde kullanıcıların rekreasyon taleplerine yönelik yapılacak çalışmaların bir bakış açısıyla ve belirli bir yöntem ile ele alınması önemli bir konudur. Rekreasyon kaynaklarının nasıl bir şekilde kullanılması istenildiği planlama yapılmadan önce bilinmesi gerekmektedir. Kullanıcı talebinin kalitesinin bilinmesinin ardından planlamanın niceliğinin nasıl olacağı çalışmaların konusunu oluşturmaktadır. Yöntem ise rekreasyon talebinin ölçülmesi doğrultusunda geliştirilmelidir. Planlamacının elde edilen bilgileri direk kullanmasını sağlayan ve uzun dönemde uygulanabilecek karar getirebilecek nitelikte olmalıdır.

Rekreasyon planlama çalışmalarında alınan gelişme kararlarının tutarlı olması açısından çalışmalarda sosyal araştırma tekniklerinden yararlanılmalıdır. Bu doğrultuda bu konu üzerinde çalışmaları yürütecek bir sosyal bilimler grubunun oluşturulması bir zorunluluktur. Hem orman ekosistemleri içerisinde hemde diğer rekreasyon alanlarında yapılacak planlanma da “Çevre-Davranış” araştırmalarına yönelik bazı yöntem ve teknikler kullanılmaktadır (Gür,1996). Bunlar;

- Anketler
- Görüşmeler

- Görsel anketler(fotoğraflar, biliş haritaları, oyunlar, resim çizimleri, gözlem formları)
- Belgeler ve Davranış gözlemleri (Davranış formları ya da haritaları)
- Simülasyon Teknikleri
- Fiziksel izler

11. Ziyaretçi Yönetimi ve Modelleri

Wagar tarafından 1964 yılından ortaya konulan taşıma kapasitesi "ziyaretçi yönteminin" temelini oluşturmaktadır. Taşıma kapasitesi ilk zamanlarda yalnızca alan içerisinde bulunan ziyaretçilerin sayısını ve etki düzeylerini, belirli yöntemler kapsamında ele alarak matematiksel verilerle tanımlanmaktadır (Wagar, 1964). Günümüzde ise sadece bir alanın taşıyabileceği kapasitesinin en üst sınırı değil aynı zamanda sahip olduğu sosyal, kültürel, ekolojik ve ekonomik özelliklere göre değişimin kabul edilebildiği değişim sınırları (LAC) olarak tanımlanmaktadır (Stankey vd., 1985). Hem geçmişte hemde günümüzde bir alanın değişim sınırının matematiksel olarak tanımlanabilmesi oldukça zordur ve bu durum zaman içerisinde değişebilmektedir. İngiltere Çevre Bakanlığı İstihdam Dairesi ve İngilizce Turist Kurulu (ETB) tarafından 1991 yılında hazırlanan rapor kapsamında çevre ile ziyaretçi arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Hazırlanan bu raporda korunan alanlarda kapsamında rekreasyon planlaması yapılacak alanların "ziyaretçi yönetiminde" 3 önemli adımın olduğunu ortaya koymuştur (Mason, 2016). Bu önemli adımlar ise şu şekildedir;

1. Alanın ziyaretçi kapasitesine ve alan içerisindeki dağılımına belirli sınırlar koyma,
2. Ziyaretçilerin alanının kaynak değerleriyle uyum içinde olmasını sağlama ve olumsuz etkileri en alt seviyeye indirilmesi,
3. Ziyaretçilerin tavırlarının değiştirilmesi.

Bütün bunlar dahilinde “rekreasyon planlama uygulaması” yapılacak alanlarda etkili bir ziyaretçi yönetimi sağlanması için taşıma kapasitesiyle ilgili yedi farklı model geliştirilmiştir (Akten, 2009).

1.1978 yılında “Rekreasyonel Fırsatlar Dağılımı (Recreational Opportunities Spectrum-ROS)” Modeli

2. 1985 yılında “Kabul Edilebilir Değişim Sınırları (Limits of Acceptable Change-LAC)” Modeli

3.1985 yılında “Ziyaretçi Etkinlikleri için Yönetim Süreci (Management Process for Visitor Activities-VAMP) ” Modeli

4. 1986 yılında “Taşıma Kapasitesi Değerlendirme Süreci (Carrying Capacity Assessment Process- C-CAP) ” Modeli

5.1990 yılında “Ziyaretçi Etki Yönetimi (Visitor Impact Management-VIM)” Modeli

6. 1993 yılında “Ziyaretçi Deneyimi ve Kaynağı Koruma (Visitor Experience and Resource Protection-VERP)” Modeli

7.2002 yılında “Korunan Alanlarda Ziyaretçi Etki Yönetimi (Protected Area Visitor Impact Management- PAVIM)”.

12. Orman İçi Rekreasyon Alanlarının Planlanmasında Taslak Planın Oluşturulması
Ekolojik irdelemeler ve analizler sonrası koruma yaklaşımının belirlenmesi, mevcut arazi kullanım ile ekonomik amaçlı uğraşlar arasındaki çelişkinin giderilmesi, rekreasyon planlamasına yönelik planlama ana kararlarının verilmesi ve olumsuz etkilenen ve bozulmalar olan alanların yeniden kazandırılabilmesine yönelik planlama çalışmaları yapılmaktadır. Yapılan bu çalışmalar sonucunda orman ekosistemi içerisinde rekreasyon planlaması yapılacak alanlar için taslak planı hazırlanmaktadır.

13. Orman İçi Rekreasyon Alanı Yönetim Planında Katılımcı Yaklaşımın Sergilenmesi

Katılımcı yaklaşım, orman ekosistemleri içerisinde rekreasyon planlaması yapılacak alanların taslak yönetim planının oluşturulmasında en önemli adımlardan bir tanesidir. Burada konuyla ilgili gruplar, rekreasyon alanının kaynak değerlerinden doğrudan ya da dolaylı olarak yararlanarak öneriler üretmesiyle yönetim ve planlama sürecine dahil olmaktadır. Katılımcı yaklaşımda farklı disiplinlerin yanı sıra yöre halkını fikir ve görüşleri de alınmaktadır. Bu doğrultuda hem ilgili gruplar hemde yöre halkının yaşantıları, tecrübeleri ve bilgilerinin kullanılabilmesi ve sonrasında bunların analiz edilebilmesi, katılımcı yaklaşım ve yöntemlerinin hızlı bir şekilde gelişmesinin temel etkenleridir.

Orman içi rekreasyon alanlarını yönetim planlamasında katılımcı yaklaşım ve yöntemlerinin kullanılması aynı zamanda birbir görüşme yapabilme, süreç içerisinde aktif rol alabilme, kuruluşların yanı sıra insanların istekleri doğrultusunda oluşan fikir ve görüşlere yoğunlaşabilme ve katılımcılar arasında orantılı bir denge oluşmasını sağlama gibi imkanları da elde edilmektedir.

Taslak yönetim planının oluşturulmasında ilgili grupları katılımcı yaklaşım sergilemesinde farklı dereceler bulunmaktadır (Arpa, 2011). Bunlar;

- Halkın pasif, bilgi vererek, fikir ve görüşlerini ifade ederek katılması,
- İşlevsel katılım,

- Fonksiyonel katılım,
- Etkileşimli katılım
- İnisiyatif olarak katılım.

14. O.İ.R.A'larının Planlanmasında Rekreasyon Etkinliklerinin ve Etkinlik Alanlarının Özelliklerinin Belirlenmesi, Alanda Bütün Konulara İlişkin, Doğal ve Kültürel Kaynak Değerlerine Uygun Donatı ve Donanım Elemanlarının Tasarlanması, Taşıma Kapasitesinin Hesaplanması

Planlamada, rekreasyon etkinliklerinin belirlenmesi için kentsel, kırsal ve kıyasal ölçekteki orman içi rekreasyon alanları detaylı olarak ele alınarak bir sınıflandırma yapılmaktadır. Yapılan bu sınıflandırma da rekreasyon etkinlikleri tanımlanarak alan için en uygun etkinlik türleri ve etkinlik alanlarına ait özellikler belirlenmektedir. Bunun sonucunda planlama için gerekli olan mekan çözümlenmeleri, alan büyüklükleri-ölçüleri, peyzaj ve alt- yapı özellikleri koruma ve kullanım dengesi içerisinde net bir şekilde ortaya koyulmaktadır.

Orman içi rekreasyon alanlarının etkinlik türleri ve etkinlik alanları belirlendikten sonra bu alanlar için gerekli olan donatı ve donanım elemanların; doğal çevreye, doğal ve kültürel kaynak değerlere, geleneksel yapıya, yöresel mimariye ve malzemeye uygun özelliklerle tasarlanmasına dikkat etmek gerekmektedir.

Orman içi rekreasyon alanlarının doğal özelliklerinin ve kullanıcıların bedensel, ruhsal ve sosyal ihtiyaçlarının değerlendirilmesinin sonucunda belirlenen kriter ise taşıma kapasitesidir. Taşıma kapasitesi, uygulama ve araştırma yöntemlerinin bir arada geliştirilmesiyle hesaplanmaktadır.

Taşıma kapasitesine yönelik yapılan çalışmalar, beş farklı başlık altında verilen konularda farklı yöntemler kullanılarak yapılmaktadır (Sözen, 1991).

1. Toplumsal Taşıma Kapasitesi,
2. Ekolojik(Çevresel) Taşıma Kapasitesi,
3. Ekonomik Taşıma Kapasitesi,
4. Görsel Taşıma Kapasitesi,
5. Psikolojik Taşıma Kapasitesi.

15. Orman İçi Rekreasyon Alanlarının Planlamasında Gelişme Ölçütlerinin Belirlenmesi

Orman ekosistemi içerisinde rekreasyon planlaması yapılacak bir alanın gelişme ölçütlerinin aşağıdaki kriterler doğrultusunda belirlenmesi oldukça önemlidir. Bunlar;

- Dengeli olacak şekilde ülke genelinde geliştirilmek,
- Sistem kapsamında yapılacak yatırımların yönlendirilmek,
- Belirli bir zaman içerisinde yapılacak çalışmaların programlanmasını sağlayabilmektir.

16. O.İ.R.A'ların Bir Yöntem Kapsamında Ekonomik İncelemelerinin Detaylı Olarak Ele Alınması

Rekreasyon alanlarının planlamalarında ele alınan ekonomik incelemeler, planlamanın sadece son adımında yapılmamaktadır. Alanının tespiti, sonrasında bütün haritaların hazırlanmasından sonra gelişme ölçütlerinin belirlenmesi ve zamanlamaların oluşturulmasında ekonomistler sürekli olarak katkı sağlamaktadır.

Rekreasyon durumunun bütün boyutlarıyla ele alınarak rekreasyonun ekonomik boyutlarının incelenmesi bir yönteme dayandırılmalıdır. Bu konuya ilişkin detaylı olarak yapılan çalışmalar ise şunlardır (Sözen,1991);

- Rekreasyonun yararların hesaplanması (Bedensel ve Psikolojik Açıdan Yenilenme),
- İş gücünün oluşturulması (Yöresel ekonominin canlandırılması ve İstihdam imkanlarının geliştirilmesi),
- Gelirdeki dengelemeye olan katkısı (Peyzaj ekonomisi),
- Doğal ve kültürel kaynak değerlerin korunmasına yönelik konuların ekonomik açıdan ele alınarak araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Mevcutta bütün bu konulara ilişkin “Hedonik Fiyatlandırma Yöntemi ve Seyahat Maliyeti Yöntemi” gibi çeşitli metodolojik yaklaşımları bulunmaktadır.

17. UDGP/GP'larında Alınan Kararlar Kapsamında Oluşturulan Taslak Planların Uygulanmasına Yönelik Mimari ve Peyzaj Projeleri, İmar Planlarının Oluşturulması

O.İ.R.A'ların planlaması için önceden oluşturulan taslak planlarının uygulanması sırasında, oluşturulacak mimari ve peyzaj projelerine, imar planlarına yönelik bazı kararlar üzerinde durulması gerekmektedir. Bu kararlar;

- Yapılacak tasarım için kurallara uyulması,
- Yönetimde izlenecek yol için önerilerin oluşturulması,
- Yanlış kullanımları engellemek için sınırlayıcıların koyulması,
- Doğal, toplumsal, kültürel ve ekonomik bilgiler göz önünde bulundurularak teşvik edici tedbirleri içermelidir.

Aynı zamanda bu kararların yönetim, siyasi ve yasal yapı içerisinde ortaya koyulacağı için yapının alınan kararları uygulayabileceği bir güce sahip olması gerekmektedir. Planlamacılar yasal yönde değişiklikler için öneri verebilmelidir. Yeni kanunların oluşturacağı yönetim yapılarını da açıklamalıdır.

Sonuçta bütün kararlar, yasal altlıklar ve yönetim yapıları dahilinde mimari, peyzaj projeleri ve imar planları oluşturulmaktadır.

18. O.İ.R.A'ların Yönetimi ve Hazırlanan Ziyaretçi Yönetim Planının O.İ.R.A'lar Üzerinde Uygulanmasının Yapılması

Orman içi rekreasyon alanlarının yönetimi, yasal mevzuatta ortaya konan ve uygulamada ilgili kurum, kuruluşlar tarafından yapılmaktadır. Bu yönetim, alanı kullanacak ziyaretçilerin alan içerisinde uyması gereken kuralları, kullanacağı alanları, donatıları ve donanım elemanlarının nasıl olması gerektiğini, alanın taşıma kapasitesini hazırlanan ziyaretçi yönetim planı ile ortaya koymaktadır. Ziyaretçi yönetim planı, alan içerisinde uygulanacak eylemleri sınırlanmaktadır. Bu eylemler, O.İ.R.A'ların yöntemi için ihtiyaçlar karşılayacak nitelikte gerçekçi olacak şekilde olmalıdır.

Bu adım, eylemlere geçişin güçlü bir alt yapısını oluştururken plana belirgin ve net bir şekilde resmi bir otorite vermektedir.

19. O.İ.R.A'ların Planlama Uygulamaları Sırasında ve Sonrasında Denetleme-Gözleme-Yenileme Kararı

Planlama uygulamaları sırasında ve sonrasında yapılacak gözlem ve denetlemeler, öncesinde ve sonrasında oluşan değişimin ne kadar etkili olduğu göstermektedir. Planlamada bu adım, planlama sırasında hazırlanan planın etkin olacak şekilde uygulanmasının yapıldığından ve belirlenen amaçlara ulaşıldığından emin olmak, yönetim etkinliğinin sonuçları hakkında gözlemler yapılarak bilgi edinebilmek ve yapılacak yönetim eylemlerini ona göre uygulamayı amaçlamaktadır.

Planlama sürecinde son adım, yönetim planının tekrardan ele almak ya da yenileştirmektir. Oluşturulmuş plan eğer yasal bir altlıkla destekleniyorsa bu yasal gerekçelerle 5, 7 ya da 10 yıl zaman aralığıyla sınırlandırılabilir. Üzerinde bir değişiklik yapma kararı alındı ise var olan eski planın geçerlilik süresi bitmeden yeni bir planın uygulanması için yeteri kadar zaman olacak şekilde yapılmalıdır.

20. O.İ.R.A'lara Ait Bilgi Sisteminin Hazırlanması ve Bunun Mevcut Korunan Alan Bilgi Sistemi İçerisine Entegre Edilmesi

Ülkesel ölçekte gerçekleştirilecek orman içi rekreasyon alanlarının; planlama çalışmalarının sınırlarını belirlemek, rekreasyon etkinlik alanlarını ve etkinlik türlerini sınıflandırmak, bilime dayalı bir planlama yöntemi kapsamında ülkenin rekreasyon ile ilgili literatürleri bir araya getirmek ve rekreasyonun sosyal, kültürel ve ekonomik kapsamını incelemek gibi amaçlar doğrultusunda rekreasyonel etkinliklerin yapılmasına izin veren bütün orman içi rekreasyon alanı planlamasına yönelik bütün envanter çalışmalarının bilgi sistemi tabanında hazırlanmalıdır. Sonrasında her bir O.İ.R.A için hazırlanan bu “Rekreasyon Yönetim Planının” ülkede mevcut bulunan korunan alan sistemini içerisine entegre edilmesi gerekmektedir.

7. KAYNAKÇA

- Akesen, A., 1978. Türkiye’de Ulusal Parkların Açık hava Rekreasyonu Yönünden Nitelikleri ve Sorunları, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayını No: 262, İstanbul.
- Akesen, A., ve Ekizoğlu, A., 2010. Orman, Kitap Bölümü, Ormanlık Politikası, Aytuğ Akesen ve Abdî Ekizoğlu, Ed., Türkiye Ormanlılar Derneği Yayını, Ankara,5-6.
- Akten, S., 2009. Korunan Doğal Alanlarda Ziyaretçi Etki Yönetim Yaklaşımı (Gölcük Tabiat Parkı Örneği) , Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Isparta.
- Akyürek, S., 2016. Rekreasyon Alan ve Faaliyetlerinin Yurt İçi Turizm Talebi ve Yeniden Ziyaret Etme Niyetine Etkisi: Bodrum Örneği.Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,Turizm İşletmeciliği Ve Otelcilik Anabilim Dalı. Balıkesir.
- Akyüz, H., Kul M., ve Yaşartürk F.,2014. Rekreasyon Açısından Ormanlar ve Çevre. International Journal of Science Culture and Sport, 1, 2148-1148..881-890.
- Alexandris, K., Patterns Of Recreational Sport Participation Among The Adult Population in Greece. Cyber Journal of Sport Marketing,2/2,1327-6816, <http://pandora.nla.gov.au/nphwb/19980901130000/http://www.cad.gu.edu.au/cjasm/alexandris22.htm>, 20 April 1998.
- Anonim, 1924 Anayasası. <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa24.htm>,15 Ocak 1945.
- Anonim, Türkiye’de Mevcut Bilumum Ormanların Fenni Usulü İdare ve İşletmeleri Hakkında Kanunu.https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc002/kanuntbmmc002/kanuntbmmc00200504.pdf,21 Aralık 2018.
- Anonim, 1949. National Park and Access to the Countryside Act (Milli Parklar ve Kırsal Alanlara Erişim Yasası).
- Anonim, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Teftiş Kurulu Başkanlığı. <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=1.5.2863&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch>, 23 Temmuz 1983.
- Anonim, 2006.Türkiye Korunan Alanlar Yönetim Planlaması Rehberi, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma Ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi, Ankara
- Anonim, 2007. Korunan Alan Planlaması ve Yönetimi, Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi Deneyimi, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi, TŞOF Trafik Matbaacılık A.Ş. Ankara

- Anonim, 2013. “Devlet Başkasına Ait Ormanların “Orman Mesire Yeri” Olarak Ayrılma Usul ve Esasları” Genelgesi. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Kadastro ve Mülkiyet Dairesi Başkanlığı, Tamim No:2013/1.
- Anonim, 2014. T.C.Orman Genel Müdürlüğü, Proje Sonuç Raporu Tabiat Parkı – Mesire Yeri (Orman İçi Dinlenme Yeri) Kavramları Ve Tabiat Parkı Belirleme Kriterleri Üzerine Yeniden Yapılandırma Önerisi: Belgrat Ormanı Örneği, Proje Numarası: 10.8401/2013-2014, Marmara Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, İstanbul.
- Anonim, Annual Performance Report FY2015 National Wildlife Refuge System, U.S. Fish & Wildlife Service. https://www.fws.gov/refuges/about/RefugeReports/pdfs/RAPP_Rpt_2015_final.pdf, 15 Aralık 2015.
- Anonim, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü. 300 sayılı Mesire Yerleri Uygulama Tebliği. <https://www.ogm.gov.tr/Lists/Duyurular/Attachments/510/Mesire%20Yerleri%20Uygulama%20Tebli%C4%9Fi.pdf>, 14 Mayıs 2015.
- Anonim, 2016. Protected Planet Report, How Protected Areas Contribute To Achieving Global Targets For Biodiversity, United Nations Environment Programme, 1.
- Anonim, Land Areas of the National Forest System, United States Department of Agriculture Forest Service WO, Lands FS-383. https://www.fs.fed.us/land/staff/lar/LAR2017/LAR_Book_FY2017.pdf. 30 Eylül 2017.
- Anonim, 2017. The Uk Forestry Standard, The Governments Approach To Sustainable Forestry, Fourth Edition, Edinburgh. [https://www.forestry.gov.uk/pdf/FCFC001.pdf/\\$FILE/FCFC001.pdf](https://www.forestry.gov.uk/pdf/FCFC001.pdf/$FILE/FCFC001.pdf), 17 Temmuz 2017.
- Anonim, 2017. Waldbericht der Bundesregierung (Federal Orman Raporu), Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft (Federal Eğitim ve Tarım Bakanlığı). https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/Broschueren/Waldbericht2017Langfassung.pdf?__blob=publicationFile, 27 Eylül 2017.
- Anonim, 2015. USDA Forest Service Strategic Plan: FY 2015–2020 https://www.fs.fed.us/sites/default/files/strategic-plan%5B2%5D-6_17_15_revised.pdf. 07 Şubat 2019.
- Arda, S.S., 2003. Türkiye’de Doğa Koruma Alanı Uygulamaları ve Avrupa Birliği Mevzuatı ile Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Atay, İ., 1990. Kent Ormanları ve Çevre ile Etkileşimleri, İÜ Orman Fakültesi Dergisi, B-40/1, 1-5.
- Aydoğan, Y., ve Aral, N., 2007. Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Durumlarının İncelenmesi, Milli Eğitim Dergisi 173, 25-136, Rekreasyon Açısından Ormanlar ve Çevre.
- Baud-Bovy, M., and Lawson, F., 2002. Tourism & Recreation: Handbook of Planning and Design. Oxford: Architectural Pres.

- Bayer, Z., 1966. Milli Parklar-Önemi, İlişkileri ve Planlaması, T.C. Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayını, Ogun Kardeşler Matbaası, Sıra No:457, Seri No: 110. Ankara.
- Bayraktar, A., 1972. Rekreasyon-Turizm İlişkileri ve Bu Konularla İlgili Tesislerde Peyzaj Planlamasının Önemi, Peyzaj Mimarlığı, 1-2, 3, 46.
- Bayraktar, A., 1975. Ege Kıyılarında Bazı Tatil Köylerinde Peyzaj ve Rekreasyon Planlamasının Etüdü ile Turizm Gelişmesinde Bu Bakımdan Önemli Esasların Tespiti, Doçentlik Tezi, Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, İzmir.
- Birinci, M.C., 2016. Türkiye’de Yükseköğretim Düzeyinde Yürütülen Rekreasyon Programları ve Program Amacına Yönelik Öğrenci Beklentileri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- BNatSchG, 1976. Bundesnaturschutzgesetzes (Federal Doğa Koruma Yasası).
- BNatSchG, 2009. Bundesnaturschutzgesetzes (Federal Doğa Koruma Yasası).
- BNatSchG, 2017. Bundesnaturschutzgesetzes (Federal Doğa Koruma Yasası)
- Butler, R., Hall C.T and Jenkins J., 1997. Tourism and Recreation in Rural Areas, Wiley, Toronto, 249-258.
- BWaldG, 2017. Drittes Gesetz zur Änderung des Bundeswaldgesetzes (Federal Orman Yasasını değiştiren üçüncü yasa)
- BWaldG, 1975. Bundeswaldgesetz (Federal Orman Yasası).
- Carter, E.J., 1995. The Potential of Urban Forestry in Developing Countries : A Concept Paper. Forestry Department Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), T1680/E, 101, Rome.
- Chape, S., Spalding, M., and Jenkins M.D., 2008. The World’s Protected Areas, Status, Values And Prospects in The 21st Century. The UNEP World Conservation Monitoring Centre. University of California Press. Berkeley, USA.
- Cırık, U., 2007. Milli Parklar ve Uzun Devreli Gelişme Planları. Planlama. TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 1, 39, 45-50.
- Clarke, R., and Mount, D., 1998. Management Plans and Planning: A Guide. Countryside Commission, Cheltenham, UK.
- Clawson, M., and Knetsch, J. L., 2011. Economics Of Outdoor Recreation. Resources For The Future Library Collection Forests, Lands, and Recreation. 3. RFF Press. New York, London.
- Corder, K.A., 2013. Applications in Recreation & Leisure: For Today and Future. 4.th edition. Sagamore Publishing LLC.

- CRRAG, 1970. Countryside Recreation Glossary, Cheltenham, UK, Countryside Commission, 7.
- Çelik, C., 2015. Doğal Alanları Koruma: Amerika Birleşik Devletlerinde Milli Parkların Oluşum Süreci ve İdaresi. Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, Türk İdare Dergisi, 481.
- Çetinkaya, G., ve Uzun O., 2014. Peyzaj Planlama, Birsen Yayınevi, İstanbul.
- Çoruh, Y., 2013. Üniversite Öğrencilerinin Rekreatyonele Eğilimleri ve Rekreatyonele Etkinliklere Katılımına Engel Olan Faktörler: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Örneği. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demiral, S., 2018. Açık Alan Rekreatyona Katılan Bireylerin Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin İncelenmesi: Şavşat-Karagöl Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman.
- Demirayak, F., 2006. Türkiye’de Korunan Alanlar için Yeni Bir Yaklaşım Ortaklaşa Yönetim, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, Ö., 1997. Çoruh Havzası(Yusufeli Kesimi) Doğal Ve Kültürel Kaynak Değerlerinin Turizm ve Rekreatyon Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Demirel, Ö., 2005. Doğa Koruma ve Milli Parklar. Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektörlüğü, Orman Fakültesi, Genel Yayın:219, Fakülte Yayın No:37.
- Dirik, H., ve Ata, C., 2005. Kent Ormancılığının Kapsamı, Yararları, Planlanması Ve Teknik Esasları, İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri:B, 55, 1, 1-14, İstanbul.
- DKMPGM, 2016., T.C.Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2.Ormancılık Şurası, Korunan Alanların Etkin Yönetimi Çalışma Grubu-Çalışma Belgesi, 06 Aralık 2016.
- DKMPGM, 2017. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. Doğa Koruma Statüleri Resmi İstatistikleri. http://www.milliparklar.gov.tr/resmiistatistikler_yeni.
- Donald, M.N., and Havighurst, R.J., 1959. The Meanings Of Leisure. Social Forces, 355-360.
- Douglass, W.R., 1982. Forest Recreation. Pergamon Press. Third Edition. New York, Oxford, Toronto, Sydney, Paris, Frankfurt.
- Düzgüneş, E., 2015. Milli Park Planlamalarında Ziyaretçi Yönetimine İlişkin Yeni Bir Model Önerisi: Altındere Vadisi Milli Parkı (Maçka/Trabzon) Örneği, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Eagles, P., F., J., McCool, S., F. and Haynes, C., D., 2002. Sustainable Tourism in Protected Areas, Guidelines for Planning and Management, World Commission on Protected Areas (WCPA), Best Practice Protected Area Guidelines Series No: 8, UNEP, IUCN, WTO Yayınları.

- Erdönmez, C., 1997. Bursa-Keles Kırsal Alanlarındaki Toplumsal Yapının Çevre Sorunları Üzerine Etkisi. Doktora Tezi, İÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erdönmez, C., Atmış, E., ve Özden, S., 2010. Türkiye'de Ormancılık Politikası, Kitap Bölümü,Ormancılık Politikası, Ayтуğ Akesen ve Abdi Ekizoğlu, Ed., Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Ankara,102-105.
- Ergül, K.O., 2008. Üniversite Gençliğinin Sportif Rekreasyon Etkinliklerine Yönelik İlgileri ve Katılma Düzeylerinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- Eroğlu, S., 2014. Milli Parklar Kanununda Belirlenen Korunan Alan Metodolojisi. Denetişim, 13, 85-90
- Ertüzün, E., 2013. Kadınların Sportif Rekreasyonel Aktivitelere İlişkin Sağlık İnançları. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eryılmaz, A.Y., 1990. Çevre Korumasının Cumhuriyet Dönemi Ormancılığımızdaki Yeri. İ.Ü Orman Fakültesi Dergisi A40,2,123-131.
- Eryılmaz, A.Y., ve Tolunay, A., 2015. Ormancılık Politikası. Fakülte Kitapevi Yayınları:165,Ormancılık Dizisi:1.Isparta.
- Evans, D., 2003. A history of nature conservation in Britain Book, Second edition, Taylor & Francis e-Library, London and New York.
- FAO, Terms and Definitions. Global Forest Resource Assessment. Working Paper 144/E. Food and Agriculture Organization of the United Nations, 27, Rome, <http://www.fao.org/docrep/014/am665e/am665e00.pdf>, 20 Eylül 2010.
- Foresta, R.A., 2011. America's National Park And Their Keepers. Resources For The Future Library Collection Forests, Lands, And Recreation,Volume 5. Rff Press Resources For The Future, New York, London. Forestry and Urban Greening, 4-3-4,93-103.
- Genç, T. ve Masca, M., 2013. Topsis ve Promethee Yöntemleri ile Elde Edilen Üstünlük Sıralamalarının Bir Uygulama Üzerinden Karşılaştırılması, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, XV, II.
- Gezer, A., ve Gül A., 2009. Kent Ormancılığı-Kavramsal-Teknik ve Kültürel Boyutu. SDÜ Orman Fakültesi, 86, 244. Isparta.
- Gorte, R.W., and Cody, B.A., 1995. The Forest Service And Bureau Of Land Management:History And Analysis Of Merger Proposals. Congressional Research Service Report For Report For Congress 95-117 ENR. Washington, DC: Committee for the National Institute for the Environment
- Gregory, G., 1998.Decision Analysis, Plenum Pres, New York.
- Gül, A., 2000. Peyzaj-İnsan İlişkisi, Peyzaj Mimarlığı. Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi. Seri: A 1.97-114.

- Güleç, S., 1983. Orman İçi Rekreasyon Planlaması. Karadeniz Üniversitesi Basımevi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Dergisi, 6,2,Trabzon.
- Güleç, S., 1989. Park– Bahçe ve Peyzaj Mimarisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Ders Teksirleri,29, 2, 213-214, Trabzon.
- Günaydın, M., 2011. KTÜ Kanuni Yerleşkesi(Trabzon)'ndeki Öğrencilerin Spor ve Rekreasyon İhtiyaçlarının Saptanması ve Gelişimine Yönelik Yaklaşımların İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Güneş, Y., ve Coşkun, A.A., 2008. Trends In Forest Ownership, Forest Resources Tenure And Institutional Arrangements: Are They Contributing To Better Forest Management And Poverty Reduction? A Case Study From Turkey.
- Güngöroğlu, C., 2008. Almanya Örneğinde Peyzaj Yaklaşımı. Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Dergisi, 1-9,43-56.
- Gür, Ş.Ö.,1996. Mekan Örgütlenmesi,Gür Yayıncılık
- Gürbüz, B., 2006. Kentsel Yaşam Sürecinde Rekreasyona Katılım Sorunları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hsieh, S., Spaulding, A., and Riney, M., 2004. A Qualitative Look at Leisure Benefits for Taiwanese Nursing Students. The Qualitative Report. <http://nsuworks.nova.edu/tqr/vol9/iss4/3>, 9-4.604-629.
- IUCN, 2008.Guidelines for Applying Protected Area Management Categories. Gland, Switzerland: IUCN. x + 86pp. With Stolton, S., P. Shadie and N. Dudley (2013). IUCN WCPA Best Practice Guidance on Recognising Protected Areas and Assigning Management Categories and Governance Types, Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 21, Gland, Switzerland: IUCN. xxpp. Ed.Nigel Dudley.
- İnal, S., 1949. Tabiatı Koruma Karşısında Biz ve Ormancılığımız. Orman Genel Müdürlüğü Yayını, Özel Sayı 84. Osmanbey Matbaası, İstanbul.
- Juniu, S., 2000. Downshifting: Regaining The Essence Of Leisure. Journal of Leisure Research,32-1.
- Kara, F., Demirci, A., and Kocaman, S., 2008. Şehir Coğrafyası Açısından Bir Araştırma:İstanbul'un Açık Rekreasyon Alanlarının Değerlendirilmesi, Marmara Coğrafya Dergisi, 18,76- 95.
- Karaküçük, S., 1997. Rekreasyon, Boş Zaman Değerlendirme. Bağırğan Yayın Evi, Ankara.
- Karataş, Y.N., 2006. Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları (Bingöl İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

- Kaya, İ., 2013. Çekim Unsurları ile Rekreatif Alışveriş, Tatmin ve Yeniden Satın Alma Niyeti Arasındaki İlişki, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kılbaş, Ş., 2010. Rekreasyon Boş Zamanı Değerlendirme, Ankara: Gazi Yayınevi, 1.
- Kır, İ., 2007. Yükseköğretim Gençliğinin Boş Zaman Etkinlikleri-KSÜ Örneği, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17, 2, 307-328.
- Konijnendijk, C.C., 2003. A Decade of Urban Forestry in Europe, *Forest Policy and Economics*, 5, 173–186.
- Konijnendijk, C. C., Richard, R.M., Kenney, A., and Randrup, T.B., 2006, Defining Urban Forestry– A Comparative Perspective of North America And Europe, Urban
- Konijnendijk, C.C., and Randrup, T.B., 2004. Urban forestry. In: Burley, J., Evans, J., Younquist, J.A. (Eds.), *Encyclopedia of Forest Sciences*. Elsevier Science, London, 471–478.
- Kurar, İ. ve Baltacı, F., 2014. Halkın Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıkları: Alanya Örneği. International Journal of Science Culture and Sport. 2, 39-52.
- Kurdoğlu, O., Düzgüneş, E., ve Kurdoğlu, B.Ç., 2011. Kent Ormanlarının Kavramsal Hukuksal ve Çevresel Boyutuyla Değerlendirilmesi. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 12,72-85.
- Kurum, E.,1992. Beynam Muhafaza Ormanı ve Yakın Çevresinin Ankara Kenti Rekreasyon Sistemi Açısından Koruma-Kullanım ve Planlama İlkelerinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Lee, J.H., Scott, D., and Floyd, M.F., 2001. Structural İnequalities İn Outdoor Recreation Participation: A Multiple Hierarchy Stractification Perspective. Journal of Leisure Research, 33, 4, 427-449.
- Mac Kinnon, J., Mac Kinnon, K., Child, G., and Thorrell, J., 1986. Managing Protected Areas in the Tropics. International Union for Conservation of Nature and Natural Resources and The United Nations Environment Programme, Gland, Switzerland.
- Mason, P., 2016. *Tourism Impacts, Planning and Management*, Third Edition, Routledge Taylor&Francis Group, London&New York.
- Mclean, D.D., and Hurd, A.R., 2015. *Kraus Recreation and Leisure in Modern Society*, Tenth Edition.
- Miller, R.W., Hauer R.J., and Werner L.P., 2015. *Urban Forestry: Planning And Managing Urban Greenspaces*. Waveland Press. Third Edition
- Milli Parklar Dairesi Başkanlığı, 2016. T.C.Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, *Proje Düzenleme Esasları*, Ankara.

- Molloy, J., 2008. Mount Rogers National Recreation Area Guidebook, A Complete Resource for Outdoor Enthusiasts, Second Edition. The University of Tennessee Press. Knoxville.
- Müftüler, M., 2008. Muğla Üniversitesi'nde Okuyan Öğrencilerin Çoklu Zekâ Alanlarına Göre Rekreasyon Tercihlerinin Belirlenmesi.Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rekreasyon Anabilim Dalı. Muğla.
- Nadirova, A.,2000. Understanding Leisure Decision Making: An İntegrated Analysis Of Recreation Participation, Anticipated Leisure Benefits, Environmental Attitudes, Leisure Constraints And Constraints Negotiation. Unpublished Doctoral Thesis, University Of Alberta, Faculty Of Graduate Studies And Research, Department Of Earth And Atmospheric Sciences,(Thesis Advı sor: Dr. Edgar Jackson), Edmonton, Alberta.
- OGM, T.C.Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, <https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Yayinlar/T%C3%BCrkiye%20Orman20Varl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-2016-2017.pdf>, 15 Eylül 2015.
- OGM, T.C.Tarım ve Orman Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Dairesi Başkanlığı Ormancılık İstatistikleri.<https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Sayfalar/Istatistikler.aspx>; 27 Kasım 2017.
- Öner, N., Ayan S., Sivacıoğlu A., ve İmal B., 2007. Kent Ormancılığı ve Kent Ormanlarının Çevresel Etkileri, Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 7/2, 1303-2399.
- Örücü, Ö.K., 2014. Kent Ormanı Yönetim Planı, Isparta Örneği. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Özdeğirmenci, C., 2009. Türkiye'de Özel Ormanların ve Özel Ağaçlandırmanın Oluşumunda Teşvikler ve Vergisel Teşviklerin Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Özdönmez, M., İstanbullu, T., Akesen, A., ve Ekizoğlu, A.,1996. Ormancılık Politikası, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3968, Orman Fakültesi Yayın No: 435, İstanbul.
- Özel, T., 2016. Korunan Alanlarda İmar Planı Süreci, Korunan Alanlarda Proje Uygulamaları-Hizmetiçi Eğitimi, T.C.Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Milli Parklar Dairesi Başkanlığı Proje Uygulama Şube Müdürlüğü, Ekim, Ankara.
- Özşaker, M., 2012. Gençlerin Serbest Zaman Aktivitelerine Katılmama Nedenleri Üzerine Bir İnceleme. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 14,126-131.
- Pamay, B., 1979. Park-Bahçe ve Peyzaj Mimarisi Kitabı, İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi, İ.Ü. Yayın No: 2486, O.F. Yayın No: 264. İstanbul
- Pehlivanoğlu, M., 1987. Belgrad Ormanının Rekreasyon Potansiyeli ve Planlama İlkelerinin Tespiti, Doktora Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Pehlivanoglu, M.T., 1976. Rekreasyon ve Ormaniçi Rekrasyon Planlaması, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri B: 26, 2, 142-170.
- Ragheb, M.G., and Tate, R.L.,1993. A Behavioral Model Of Leisure Participation Based On Leisure Attitude, Motivation and Satisfaction. *Leisure Studies*, 12, 61.
- Ratcliffe, D.A., 2011. A Nature Conservation Review. Volume 1: The Selection Of Biological Sites Of National Importance To Nature Conservation In Britain, Cambridge University Press. Cambridge, London, New York, Melbourne.
- Sağlık, A., 2014. Çanakkale Kenti Rekreasyon Potansiyelinin Kentlerin Yaşana- bilirligi Açısından Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Sakarya, Y., 2000. Orman İçi Dinlenme Yeri Planlaması, Milli Parklar ve Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü Personeli Güçlendirme Vakfı, Yayın No: 002. Ankara.
- Schoeneman, R.S., and Ries P.D., 1994. Urban Forestry. Managing The Forests Where We Live, Journal of Forestry, 0022-1201, 92, 10, 6-11.
- Schwarz, C.F., Thor, E.C and Elsner., 1976. Wildland Planning Glossary. Pacific Southwest Forest and Range Forest Service U.S. Department Of Agriculture Experiment Station P.O. Box 245, Berkeley, California 94701 USDA Forest Service General Technical Report Psw-13.
- Sevil, T., Şimşek, K.Y., Katırcı, H., Çelik, O.V., ve Çeliksoy, M.A., 2012. Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi. 1. Baskı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını
- Sezgin, S., 1987. Türk Toplumunun Rekreasyon Alışkanlıkları: İstanbul Örneği, Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sözen, N., 1991. Doğa Koruma ve Türkiye, Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ders Notları. Ankara.
- Stankey, G.H., Cole, D.N., Lucas, R.C., Petersen, M.E., and Frissell, S.S., 1985. The Limits of Acceptable Change (LAC) System for Wilderness Planning, United States Department of Agriculture Forest Service Intermountain Forest and Range Experiment Station Ogden, General Technical Report INT-176 UT 84401, USA.
- Süzer, M., 1997. Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- TBMM, 2019. Antalya Milletvekili Atay Uslu ve Konya Milletvekili Ziya Altunyaldız ile 57 Milletvekilinin Turizmi Teşvik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi (2/1907) ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu, 20 Mayıs 2019.
- T.C. Resmi Gazete, Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik. (28242), 23.03.2012.
- T.C. Resmi Gazete, Su Ürünleri Kanunu. (1380), 04.04.1971.

- T.C.Resmi Gazete, Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (645), 29.06.2011.
- T.C.Resmi Gazete, Mesire Yerleri Yönetmeliği. (28578), 05.03.2013
- T.C.Resmi Gazete, Mesire Yerleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (29222), 31.12.2014.
- T.C.Resmi Gazete, Kara Avcılığı Kanunu. (3167), 05.05.1937.
- T.C.Resmi Gazete, Orman Kanunu. (3116), 18.02.1937.
- T.C.Resmi Gazete, Orman Kanunu. (6831), 31.08.1956.
- T.C.Resmi Gazete, 1961 Anayasası. (10859), 31.05.1961.
- T.C.Resmi Gazete, 1982 Anayasası. (17863 Mükerrer), 09.11.1982.
- T.C.Resmi Gazete, Çevre Kanunu.(2872), 09.08.1983.
- T.C.Resmi Gazete, Milli Parklar Kanunu. (2873), 09.08.1983.
- T.C.Resmi Gazete, Milli Parklar Yönetmeliği. (19309), 12.12.1986.
- T.C.Resmi Gazete, Kara Avcılığı Kanunu. (4915), 11.07.2003.
- T.C.Resmi Gazete, Mesire Yerleri Yönetmeliği.(26305), 30.09.2006.
- Tanrıverdi, F., 1976. Munzur Vadisi Milli Parkında Rekreasyon ve Turizm Planlamasına Ait Bir Araştırma, Atatürk Üniversitesi Yayınları No:474, Ziraat Fakültesi Yayınları No:221, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum.
- Tekin, A., Tekin, G., ve Amman, M.T., 2006.Serbest Zamanda Yapılan Fiziksel Egzersizlerin Üniversite Öğrencilerinin Depresyon ve Atılganlık Düzeyine Etkisi. 9. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi, 19-20.
- Tekin, M., Yıldız, M., Akyüz, M., ve Uğur, A.O., 2007. Karaman Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunda Kalan Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılım ve Beklentilerinin İncelenmesi, Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 9, 1, 121-135.
- Tezcan, M., 1977. Boş Zamanlar Sosyolojisi, Doğan Matbaası, Ankara,s. 223.
- Thomas, L., and Middleton, J., 2003. Guidelines for Management Planning of Protected Areas. World Commission on Protected Areas (WCPA) Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 10, IUCN Gland, Switzerland and Cambridge, UK. ix + 79pp.Series Editor: Adrian Phillips).
- Thomas, L., 2006. Türkiye Korunan Alan Yönetiminde IUCN Kategori Sistemi. Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi, Ankara

- Torkildsen, G., Leisure and recreation management. Fifth edition, Routledge. Taylor&Francis Group. London and New York, https://books.google.com.tr/books?id=fzC1PC9YCTgC&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summy_r&cad=0#v=onepage&q&f=false, 17 Haziran 2005.
- Tümer, S., 1975. Rekreasyon: İlgili Kavramlar, Sınıflamalar, Peyzaj Mimarlığı Dergisi: 6, 2,16-21, İstanbul.
- Tweed, W.C., 1989. A History Of Outdoor Recreation Development In National Forests 1891-1942. Formerly Historian, History Section United States Department of Agriculture Forest Service Washington, D. C.
- Uleck, R.B., 1971. The challenge of recreation planning: methodology and factors to consider. In In: Larson, E. vH., ed. The Forest Recreation Symposium. State University of New York College of Forestry; 1971 October 12-14: US Department of Agriculture, Forest Service, Northeastern Forest Experiment Station. 200-211.
- Ulubey, E., 2010.Uluslararası Seyahate Katılan Gençlerin Konaklamaları Boyunca Katıldıkları Boş Zaman Aktivitelerine İlişkin Görüşleri.Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- UNEP-WCMC, 2018. Protected Area Profile for Germany from the World Database of Protected Areas, October. Available at: www.protectedplanet.net.
- UNEP-WCMC, 2018. Protected Area Profile for United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the World Database of Protected Areas, December. Available at: www.protectedplanet.net.
- UNEP-WCMC, 2018. Protected Area Profile for United States of America from the World Database of Protected Areas, November. Available at: www.protectedplanet.net.
- URL-1, <https://gezievreni.com/belgrad-ormani-istanbul/>. 16 Ağustos 2018.
- URL-2, <http://www.bolukulturturizm.gov.tr/TR-70008/yapmadan-donme.html>. 7 Kasım 2018.
- URL-3, <http://aygunhoca.com/cografi-haritalar/112-meb-astetat-seti-haritalari/567orman-larimizin-boelgelere-gore-dagilimi-haritasi.html>,7 Kasım 2018.
- URL-4, <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/dunyanin-koruma-altindakiekosistemleri-milli-parklar/1077854>, 10 Aralık 2018.
- URL-5, Yellowstone Milli Parkı'nın Günümüzdeki Durumu. <https://www.nps.gov/yell/index.htm>, 10 Aralık 2018.
- URL-6, Royal Milli Parkı'nın Günümüzdeki Durumu. <https://www.national-parks.nsw.gov.au/visit-a-park/parks/royal-national-park>. 16 Ağustos 2018
- URL-7, Banff Milli Parkı'nın Günümüzdeki Durumu. https://en.wikipedia.org/wiki/Banff_National_Park. 16 Ağustos 2018

- URL-8, Tongariro Milli Parkı'nın Günümüzdeki Durumu. <http://www.nationalpark.co.nz/things-to-do>. 16 Ağustos 2018
- URL-9, Abisko Milli Parkı'nın Günümüzdeki Durumu. <http://www.Nationalparksofsweden.se/choose-park---list/abisko-national-park/>. 16 Ağustos 2018
- URL-10, <https://docplayer.biz.tr/2690319-Orman-genel-mudurlugu-odun-disi-urun-ve-hizmetler-daire-baskanligi-mesire-yerleri-sube-mudurlugu-mesireyerleri-kurulus-tescil-ve-isletme-esaslari.html>. 16 Mart 2019.
- URL-11, <http://www.loc.gov/teachers/classroommaterials/connections/conservation/history.htm>. 05 Kasım 2018.
- URL-12, <https://www.loc.gov/collections/national-parks-maps/articles-andessays/brief-history-of-the-national-parks/>. 05 Kasım 2018.
- URL-13, <https://www.nps.gov/seki/learn/historyculture/index.htm>. 05 Kasım 2018.
- URL-14, https://www.nps.gov/parkhistory/hisnps/npshistory/timeline_annotated.htm. 7 Kasım 2018
- URL-15, <https://scipol.org/track/science-module-protected-areas-united-states>, 7 Kasım 2018
- URL-16, <https://web.archive.org/web/20060205114010/http://www.blm.gov:80/nlcs/recreation/index.html>. 05 Kasım 2018.
- URL-17, <https://www.nps.gov/media/photo/gallery.htm?id=CEF13E09-1DD8-B71B-0B5CCB2620A82047>, 05 Kasım 2018.
- URL-18, https://www.fs.usda.gov/Internet/FSE_DOCUMENTS/stelprdb5346156.pdf, 14 Kasım 2018.
- URL-19, <https://www.webcitation.org/6EaRGckIT?url=http://www.foresthistory.org/A-SPNET/places/National%20Forests%20of%20the%20U.S.pdf>, 22 Kasım 2018.
- URL-20, <https://www.fs.fed.us/managing-land/national-forests-grasslands>, 14 Kasım 2018.
- URL-21, <https://www.fs.fed.us/recreation/>. 14 Kasım 2018.
- URL-22, https://www.fs.usda.gov/Internet/FSE_DOCUMENTS/stelprdb5346156.pdf. 14 Kasım 2018.
- URL-23, <https://www.flickr.com/photos/forestservicenw/sets/72157662485451432/>, 15 Kasım 2018.
- URL-24, <https://www.flickr.com/photos/usfwsmtmprairie/sets/72157629666768844/with/7171363174/>, 15 Kasım 2018

- URL-25, <https://www.nps.gov/obed/planyourvisit/2017-photo-contestwinners.htm>,06 Kasım 2018.
- URL-26, <https://www.flickr.com/photos/blmcalifornia/sets/72157653908108571/>.06 Kasım 2018.
- URL-27, <https://www.nps.gov/aboutus/national-park-system.htm#collapseCollapsible1540823584188>, 07 Kasım 2018.
- URL-28, <https://www.rivers.gov/national-system.php>, 06 Kasım 2018.
- URL-29, <https://www.blm.gov/programs/national-conservation-lands/about/maps-data-and-resources>, 06 Kasım 2018.
- URL-30, https://www.blm.gov/sites/blm.gov/files/NLCS%20Summary%20Table_Q1_2019.pdf, 06 Kasım 2018.
- URL-31, https://de.wikipedia.org/wiki/Zeittafel_zur_Geschichte_des_Naturschutzes. 06 Kasım 2018.
- URL-32, https://de.wikipedia.org/wiki/Naturschutz#cite_note-17, 06 Kasım 2018.
- URL-33, [https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Naturschutz_\(Von_den_Anf%C3%A4ngen_bis_Mitte_des_20._Jahrhunderts\)](https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Naturschutz_(Von_den_Anf%C3%A4ngen_bis_Mitte_des_20._Jahrhunderts)), 06 Kasım 2018.
- URL-34, https://de.wikipedia.org/wiki/Schutzgebiete_in_Natur_und_Landschaftsschutz, 06 Kasım 2018.
- URL-35, <https://www.bfn.de/en/activities/protected-areas.html>, 06 Kasım 2018.
- URL-36, <https://www.naturparke.de/>,06 Kasım 2018.
- URL-37, Barnim Doğa Parkı, <https://www.barnim-naturpark.de/>, 06 Kasım 2018.
- URL-38, Stadtwald Augsburg'ın Rekreeyon Ormanı. <https://www.koenigsbrunn.de/leben-erleben/freizeit-erholung/augsburger-stadtwald/>. 06 Kasım 2018.
- URL-43, Heidelberg Şehir Ormanı, <https://www.heidelberg.de/652387.html>. 06 Kasım 2018.
- URL-44, Dresdner Heide Peyzaj Koruma Alanı, https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Dresdner_Heide. 06 Kasım 2018.
- URL-39, <https://www.eh-resources.org/origins-nature-conservation-in-britain/>.12 Aralık 2018.
- URL-40, <http://www.nationalparks.gov.uk/students/whatisanationalpark/national-parksareprotectedareas>, 13Aralık 2018.
- URL-41, Peak Bölgesi Milli Parkı <https://www.peakdistrict.gov.uk/>, 13Aralık 2018

- URL-42, Göl Bölgesi Milli Parkı [http://www.lakedistrict.gov.uk/visiting/ thingstodo](http://www.lakedistrict.gov.uk/visiting/thingstodo), 13Aralık 2018.
- URL-49, <http://www.environmentlaw.org.uk/rte.asp?id=257>, 12 Aralık 2018
- URL-43, <http://jncc.defra.gov.uk/page-1527>, 13Aralık 2018.
- URL-44, <http://publications.naturalengland.org.uk/category/10001>, 13 Aralık 2018.
- URL-45, https://web.archive.org/web/20080228002224/http://www.exmoor-nationalpark.gov.uk/filex_01.pdf, 18 Aralık 2018.
- URL-46, Bedgebury Ulusal Çam Alanı ve Ormanı, <https://www.forestryengland.uk/bedgebury>, 18 Aralık 2018.
- URL-47, Bellever Ormanı, <https://www.forestryengland.uk/bellever-forest>, 18 Aralık 2018.
- URL-48, <https://historicengland.org.uk/listing/what-is-designation/local/conservation-areas/>. 13Aralık 2018.
- URL-49, Yozgat Çamlığı Milli Parkı'nın Günümüzdeki Durumu, <http://yozgatcamligi.tabiat.gov.tr/tr/galeriler>, 17 Ocak 2019.
- URL-50, Akdağ Tabiat Parkı'nın Günümüzdeki Durumu. <http://akdag.tabiat.gov.tr/>, 17 Ocak 2019.
- URL-51, Örümcek Ormanı Tabiat Anıtı, <http://turizm.gumushane.edu.tr/tr/say-fa/g%C3%BCm%C3%BC%C5%9Fhanede-turizm/k%C3%BCrt%C3%BCn-%C3%B6r%C3%BCmcek-ormanlar%C4%B1/>, 17 Ocak 2019.
- URL-52, <https://parkplanning.nps.gov/NPSSystemPlan.cfm>. 07 Şubat 2019.
- URL-53, https://www.bfn.de/fileadmin/BfN/recht/Dokumente/NSGFmbV_Begruendung_27-09-17.pdf. 8 Şubat 2019.
- URL-54, <https://www.bfn.de/themen/planung/landschaftsplanung.html>. 8 Şubat 2019.
- Uslu, Ş., ve Ayaşlıgil, T., 2007. Kent Ormanlarının Rekreatyonel Amaçlı Kullanımı ve İstanbul İli Örneğinde İrdelenmesi. MEGARON/Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, 2, 4, 213-236.
- Ünal, M., 2003. Orman Hukuku, Nobel Yayın Dağıtım, Geliştirilmiş 2. Baskı, Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi. Ankara.
- Veal, A.J., 2004. Definitions of Leisure and Recreation Working Paper No: 4, University of Technology Sydney, Australia, 1-8.
- Velioğlu, N., 2008. Orman Sınırları Dışına Çıkarma İşleminin Tanımı ve Tarihsel Gelişimi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi. Seri: B 58,2 , 0535-8418.

- Yenilmez Arpa, N., 2011. Türkiye’de Korunan Alanların Belirlenmesi. Planlanması ve Yönetimi Sürecinde Katılımcılığın Değerlendirilmesi: Sultan Sazlığı Milli Parkı, Tamamlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yeşil, M., 2016. Doğa Koruma Yaklaşımlarındaki Değişimlerin Dünyada ve Türkiye’deki Tarihsel Süreci. Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 4/10, 867-876.
- Yılmaz, Z., 2002. Kütahya İli Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Serbest Zaman Faaliyetlerinin Dağılımı ve Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Yücel, M., 1995. Doğa Koruma Alanları ve Planlaması. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Yayını, 255, Adana
- Yücel, M., ve Babuş D., 2005. Doğa Korumanın Tarihi ve Türkiye’deki Gelişmeler. Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Doa Dergisi (Journal Of Doa), 11,151 - 175.
- Yüksek, T. ve Ölmez Z., 2002. Artvin Yöresinin İklim, Toprak Yapısı, Orman Alanları, Ağaç Serveti Ve Ormancılık Çalışmalarıyla İlgili Genel Bir Değerlendirme. Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi Dergisi, 1.
- Yüksel, M., ve Yeşil M., 2017. Kent ve Rekreasyon (Ordu Kenti Örneği). Mavi Atlas, 5/2,355-382.
- Zerengök, D., 2016. Uluslararası Öğrencilerin; Serbest Zaman Etkinliklerine Aktif Katılımları Yoluyla Sosyal Uyumlarının Analizi: Celal Bayar Üniversitesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

8. EKLER

EK 1. Türkiye’de konu ile ilgili mevzuat

13 Ocak 1870 tarihinde çıkarılan ‘‘Orman Nizamnamesi’’ de, devlet ormanlarından izin almadan kişisel ya da ticari amaçlar için ağaç kesimi, ağaçların kabuk kısımlarının soyulması, orman alanlarından taze ve kuru yaprak toplanması, toprak, taş ve maden gibi kaynakların çıkarılması, hayvanların otlatılması, bile bile orman alanlarının yakılması, sınırları belirlenmiş alanların dışında kömür yapılması ve bunun gibi suçları işleyenler hakkında verilecek cezalar düzenlenmiştir (zdeğirmenci, 2009). Bu yönetmelikte, ormanların korunması ve işletilmesine yönelik düzenlemeler olmasına rağmen ağaçlandırma yapılarak varlığının arttırılması, iyileştirilmesi ve bakımının yapılmasına yönelik herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır (Erdönmez ve vd., 2010).

22 Nisan 1924 tarihinde yürürlüğü giren 504 Sayılı ‘‘Türkiye’de Mevcut Bilumum Ormanların Fenni Usulü İdare ve İşletilmeleri Hakkında Kanunu’’ doğa koruma konusuna ilişkin yapılan ilk düzenlemedir. Bu kanunun 8. Maddesi’nde ‘‘Devletçe muhafaza ormanı olarak ayrılan ya da ayrılacak olan alanlarda kesim yapılması kesinlikle yasaktır ve devlete ait olmayan ormanların kamulaştırılması ise zorunlu hale getirilmelidir’’ hükmü yer almaktadır (Anonim, 1924).

5 Mayıs 1937 tarihli 3167 Sayılı ‘‘Kara Avcılığı Kanunu’’nun 1.Maddesine göre ‘‘Türkiye’de yabani olarak yaşayan faydalı ve zararlı hayvanların (memeliler, kuşlar, yerde srnenler) her türlü vasıta ile avlanmaları’’ bu kanunun hükümlerine bağlanmıştır (T.C. Resmi Gazete, 1937). 3167 sayılı Kanun üzerinde değişiklik yapılarak 11 Temmuz 2003 tarihli 4915 sayılı ‘‘Kara Avcılığı Kanunu’’ yrrlğe girmiş ve ‘‘Yaban Hayatı Koruma Sahaları ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları’’ olmak üzere iki tane koruma statüsü ortaya konulmuştur (T.C.Resmi Gazete, 2003).

18 şubat 1937 tarihli 3116 Sayılı ‘‘Orman Kanunu’’ Cumhuriyet döneminde yrrlğe giren ilk orman kanunu olmanın yanı sıra yasal anlamda ilk orman tanımının yapıldığı kanundur. Kanunun 1.maddesinde yer alan tanım şu şekildedir.‘‘ Kendi kendine yetişmiş veya emekle yetiştirilmiş olup da herhangi bir çeşit orman hasılatı veren ağaç ve ağaççıkların toplu halleri yerler ile beraber orman sayılır’’. Bu kanunun 43. Maddesi’nde ‘‘Ormansızlık yüzünden arazi kayma ve yağmurlarla yıkanma tehlikesine maruz olan

yerlerdeki ormanlarla meskûn mahallerin havasını, demiryollarını, şoseleri, ziraat edilen mahalleri, çığ, sel gibi zararlardan koruyan ve buraları toz fırtınalarına karşı muhafaza eden, nehir dolmalarının önüne geçen, memleket müdafaası için muhafazası zarurî olan ormanlar, İcra Vekilleri Heyeti kararı ile muhafaza ormanı olarak ayrılabilirler” hükmüne yer verilmesi ile doğa koruma fikrini somutlaştırmıştır (T.C. Resmi Gazete, 1937). Bu kanunda ormancılıkta devlet işletmeciliği benimsemiştir.

31 Ağustos 1956 tarihli 6831 sayılı “Orman Kanunu”nun 1. Maddesi’nde orman tanımı ve 23. Maddesi’ndeki muhafaza ormanları tanımının yanı sıra diğer hükümlerin içeriği bakımından kanun, 3116 sayılı Orman Kanunu’na paralellik göstermektedir. Aynı zamanda bu kanun, bazı önemli değişikliklerin yer aldığı hükümleri de içermektedir. Bunlardan en önemlisi, kanunun 25. Maddesi’nde “Milli Park” kavramına yer verilmesiyle bu kavramın ülkemize ilk kez bu kanun ile girmiş olmasıdır (Erdönmez ve vd., 2010). Bu maddeye göre “(Değişik : 23/9/1983 - 2896/15 md.) Orman Genel Müdürlüğü; mevkii ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları; bilim ve fennin istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkan vermek maksadıyla, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma sahaları ve orman mesire yerleri olarak ayırır, düzenler, yönetir ve gerektiğinde işletir veya işlettirir” (T.C. Resmi Gazete, 1956). Bu kanunun uygulamaya geçilmesinin hemen ardından 1958 yılında “Yozgat Çamlığı” ilk milli park olarak ilan edilmiştir. Günümüzde bu kanun yürürlükte olmakla birlikte üzerinde pek çok değişiklik yapılmıştır.

4 Nisan 1971 tarihli 1380 sayılı “Su Ürünleri Kanunu”nun 1.maddesinde “su ürünlerinin korunması, istihsalı ve kontrolüne dair hususları ihtiva eder” hükmü ile amacını ortaya koymuştur. 2. Maddesi’nde ise “su ürünleri, istihsal yerleri ve vasıtaları, üretme ve yetiştirme yerleri, lagünler, dalyan yeri ve voli yeri” gibi kavramlarını açıklamıştır. Bu kanunla “Su Ürünleri İstihsal (Üretim) Sahaları” başlıklı alanlar doğa koruma statüsü alanları olarak ilan edilmiştir (T.C. Resmi Gazete, 1971).

9 Ağustos 1983 tarihinde ilan edilen 2873 Sayılı “Milli Parklar Kanunu”nun 1.Maddesi’nde “Yurdumuzdaki milli ve milletlerarası düzeyde değerlere sahip milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarının seçilip belirlenmesine, özellik ve karakterleri bozulmadan korunmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesine ilişkin esasları düzenlemek” hükmü ile kanunun çıkarılma amacı ortaya konulmuştur. Türkiye’de bu kanun ile doğa koruma ve ulusal park anlayışı yasal bir boyut kazanmıştır. Bu kanun

kapsamında Türkiye’de dört farklı korunan alan statüsü belirlenmiştir. Bu koruma statüleri içerisinde “Milli Park, Tabiat Parkları ve Tabiat Anıtı” rekreasyon kullanımına izin veren koruma statüleridir (T.C. Resmi Gazete, 1983). Milli Park; “bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını”, Tabiat Parkları; “bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarını”, Tabiat Anıtı:“tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dâhilinde korunan tabiat parçalarını”,Tabiatı Koruma Alanı; “bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarını, ifade etmektedir”.

9 Ağustos 1983 tarihli 2872 sayılı “Çevre Kanunu”(Değişik: 26/4/2006 – 5491/6 md.)’nun 9.Maddesinin (c) fıkrasında “Ulusal mevzuat ve taraf olduğumuz uluslararası sözleşmeler ile koruma altına alınarak koruma statüsü kazandırılmış alanlar ve ekolojik değeri olan hassas alanların her tür ölçekteki plânlarda gösterilmesi zorunludur. Koruma statüsü kazandırılmış alanlar ve ekolojik değeri olan alanlar, plân kararı dışında kullanılamaz” hükmü ile koruma statülerine ilişkin kararını belirtmiştir. Yine bu kanunun 9.maddesinin (d) fıkrasında “Ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi olan, çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı toprak ve su alanlarını, biyolojik çeşitliliğin, doğal kaynakların ve bunlarla ilgili kültürel kaynakların gelecek kuşaklara ulaşmasını emniyet altına almak üzere gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi amacıyla, Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak tespit ve ilan etmeye, bu alanlarda uygulanacak koruma ve kullanma esasları ile plân ve projelerin hangi bakanlıkça hazırlanıp yürütüleceğini belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir” hükmü yer almaktadır. Bu fıkra göre "Özel Çevre Koruma Bölgesi" yeni koruma bir statüsü olarak eklenmiştir (T.C. Resmi Gazete, 1983).

21 Temmuz 1983 tarihli 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”nun 2.Maddesi’nde yer alan “korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hususları ve bunlarla ilgili gerçek ve tüzel kişilerin görev ve sorumluluklarını kapsar” hükmü ile kanun kapsamı ortaya konulmuştur. Bu kapsam doğrultusunda yer alan tanımlara ilişkin başlıklar kanunun 3.maddesinde açıklanmıştır. Bu başlıklar; (Değişik: 14/7/2004 – 5226/1 md.) Kültür varlıkları, Tabiat varlıkları, Sit,

Koruma ve Korunma, Korunma alanı, (Değişik: 17/6/1987 - 3386/1 md.) Değerlendirme, (Ek:14/7/2004 – 5226/1 md.) Ören yeri, (Ek:14/7/2004 – 5226/1 md.) Koruma amaçlı imar plânı,(Ek:14/7/2004 – 5226/1 md.) Çevre düzenleme projesi, Ek:14/7/2004 – 5226/1 md.) Yönetim alanı, (Ek: 14/7/2004 – 5226/1 md.) Yönetim plânı, (Ek:14/7/2004 – 5226/1 md.) Bağlantı noktası, (Ek: 8/8/2011-KHK-648/41 md.) Doğal (tabii) sit, (Ek: 8/8/2011-KHK-648/41 md.)Taşınır tabiat varlıkları, (Ek: 8/8/2011-KHK-648/41 md.) Sokak sağlıklaştırma proje ve uygulamaları, (Ek: 8/8/2011-KHK-648/41 md.) Etkileşim-geçiş sahasıdır (Anonim,1983).

12 Aralık 1986 tarihli 19309 sayılı “Milli Parklar Yönetmeliği”, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 25.maddesinin uygulanmasını düzenlemek amacıyla yürürlüğe konulmuştur. Kapsamında ise “2873 sayılı Milli Parklar Kanunu’nun 22. maddesi ile 2896 sayılı Kanunla 6831 sayılı Orman Kanunu’na eklenen EK 5. Maddesi’ne göre hazırlanmış olup; Milli Parkların, Tabiat Parklarının, Tabiat Anıtlarının, Tabiatı Koruma Sahalarının ve Orman İçi Dinlenme Yerlerinin ayrılması, planlanması, geliştirilmesi, korunması, yönetilmesi ve tanıtılmasına ilişkin iş ve işlemleri” bulunmaktadır. Aynı zamanda 2873 sayılı Milli Parklar Yönetmeliği’ndeki doğa koruma statülerine ilişkin bilgileri 13.Maddesi’nde “Tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanı olarak tesbit edilmiş yerler için hazırlanacak planlar; milli park planlama usul ve teknikleriyle, uygulanan statünün amaçları, kriterleri, genel politika ve ilkeler ile uyumlu olarak ve planlanan sahanın kaynak değerleri ve özellikleri gözönünde bulundurularak, Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın görüşü alınarak hazırlanır ve Bakanlıkça onaylanarak yürürlüğe konur” hükmü ile açıklanmıştır. Bu yönetmelikte, 2873 sayılı Milli Parklar Yönetmeliği’nde belirlenmiş koruma statülerine ek olarak “Orman İçi Rekreasyon Alanları" eklenmiştir. Yönetmeliğin 4. Maddesi’nde, Orman İçi Rekreasyon Alanlarını, “rekreasyonel ve estetik kaynak değerlerine sahip ormanlık alanlar” olarak tanımlamıştır. 13. Maddesi’nde de Orman içi dinlenme yeri planlarına ilişkin “orman içi dinlenme yeri kriterleri ile sahanın rekreasyonel ve estetik değerlerinin yıpratılmadan kullanılması, statü uygulamasının o yer için amaçları göz önünde bulundurularak Milli Parklar Dairesince hazırlanır ve Orman Genel Müdürlüğünce onaylanarak yürürlüğe konur” hükmü yer almaktadır. 9.Maddesi’ne göre de “Orman İçi Dinlenme Yeri Kriterlerine sahip olduğu tesbit edilen sahalara; 2896 sayılı Kanunla değişik 6831 sayılı Orman Kanununun 25 inci maddesi hükümlerine göre, Genel Müdürlüğün onayı ile orman içi dinlenme yeri olarak belirlenir” ifadesi yer almaktadır (T.C. Resmi Gazete, 1986). Bu alanların İdaresi,

Yönetimi ve Planlanmasına ilişkin iş ve işlemler günümüzde T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Dairesi Başkanlığı Mesire Yerleri Şube Müdürlüğü'nce yürütülmektedir.

30 Eylül 2006 tarihli 26305 sayılı Resmi Gazetede ki “Mesire Yerleri Yönetmeliği” 1.Maddesi'ne göre “Orman Genel Müdürlüğünce tesis edilecek mesire yerlerinin etüt- envanteri, ayrılması, tescili, plânlanması, plânlarının uygulanması, geliştirilmesi, korunması, bakımı, onarımı, tanıtılması, işletilmesi, işlettirilmesi, yönetilmesi ve iptaline ilişkin usul ve esasları düzenlemek” amacına hizmet etmek için yayımlanmıştır. Yönetmelik, mesire yeri amacıyla düzenlenecek orman içi rekreasyon alanları ve kent ormanları için gerekli olan bütün iş ve işlemleri kapsayan bir yönetmeliktir (T.C.Resmi Gazete, 2006). 5 Mart 2013 tarihli 28578 sayılı Resmi Gazete'de “Mesire Yerleri Yönetmeliği”nin yayımlanmasıyla bir önceki yönetmelik (30 Eylül 2006 tarihli 26305 sayılı Resmi Gazete) yürürlükten kaldırılmıştır.

31 Ekim 1985 tarihli “Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun” yeniden düzenlenerek 29 Haziran 2011 tarihinde 645 Sayılı “Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesi”nin 2.Maddesi'nin (a) fıkrasında “Ormanların korunması, geliştirilmesi, işletilmesi, ıslahı ve bakımı, çölleşme ve erozyonla mücadele, ağaçlandırma ve ormanla ilgili mera ıslahı konularında politikalar oluşturmak”, (b) fıkrasında “Tabiatın korunmasına yönelik politikalar geliştirmek, korunan alanların tespiti, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve biyolojik çeşitlilik ile av ve yaban hayatının korunması, yönetimi, geliştirilmesi, işletilmesi ve işlettirilmesini sağlamak” ve (c) fıkrasında ise “Su kaynaklarının korunmasına ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasına dair politikalar oluşturmak, ulusal su yönetimini koordine etmek” Orman ve Su İşleri Bakanlığının görevi olarak tanımlanmıştır. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün görevleri ise 8. Maddesi'nin (a) ve (ğ) fıkralarında açıklanmıştır. (a) fıkrasına göre “Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları ve sulak alanların tespiti, bunlardan Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca tescil edilenlerin korunması, geliştirilmesi, tanıtılması, yönetilmesi, işletilmesi ve işlettirilmesi ile ilgili işleri yürütmek ve denetlemek”, (Ek: 8/8/2011-KHK-648/ 30 md.) (ğ) fıkrasına göre “Orman ve orman rejimine tabi yerlerde tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanları ile sulak alanları ve benzeri koruma alanlarının tescil ve ilanını yapmak” olarak yayımlanmıştır (T.C. Resmi Gazete, 2011).

5 Mart 2013 tarihli 28578 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış “Mesire Yerleri Yönetmeliği”ne göre Orman İçi Rekreasyon Alanları, Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nın Orman Genel Müdürlüğü’ne bağlıdır. Yönetmeliğin 1. Maddesi’nde yer alan “Toplumun çeşitli dinlenme, eğlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılamak, yurdun güzelliğine katkı sağlamak ve turistik hareketlere imkân vermek amacıyla Orman Genel Müdürlüğü’nce tesis edilecek ve mevcut mesire yerlerinin ayrılması, onanması, planlanması, planlarının uygulanması, geliştirilmesi, işletilmesi, işlettirilmesi, yönetilmesi ve iptaline ilişkin usul ve esasları düzenlemektir” amacına hizmet etmek amacıyla yayımlanmıştır (T.C.Resmi Gazete, 2013).

10 Mayıs 2013 tarihli “Devletten Başkasına Ait Ormanların “Orman Mesire Yeri” Olarak Ayrılma Usul ve Esasları” genelgesi, 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 6. ve 25. Maddesi’ne dayandırılarak hazırlanmıştır. Bu genelgenin 1.maddesi “hususî ormanların ve hükmi şahsiyete haiz amme müesseselerine ait ormanların, toplumun çeşitli dinlenme, eğlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılamak, yurdun güzelliğine katkı sağlamak gayesinde orman mesire yerlerinin ayrılması, planlanması, planlarının uygulanması ve gayesine uygun olarak yönetilmesine ve iptaline ilişkin usul ve esasları düzenlemek” hükmü ile kapsamını açıklamıştır (Anonim, 2013).

31 Aralık 2014 tarihli 29222 sayılı “Mesire Yerleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”te, 28578 sayılı “Mesire Yerleri Yönetmeliği”nin 2.maddesi’nin 1.fıkrası şu şekilde değiştirilmiştir. “31.08.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 6, 25, ek 5, ek 8, ek 13 ve ek 14 üncü maddeleri ile 31.10.1985 tarihli ve 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkındaki Kanun’un 2. Maddesi’ne dayanılarak hazırlanmıştır”. Ayrıca yönetmeliğin 3.Maddesi’nin 1.fıkrasının (h) bendinde, 5. Maddesi’nin 2.fıkrasında, 7. Maddesi’nde 2.ve 3. fıkrasında değişiklik yapılmıştır. 5. Maddesi’ne 3.ve 4. fıkrayı, 7. Maddesi’ne 4. fıkrayı ve son olarak da geçici madde eklenerek tamamlanmıştır (T.C. Resmi Gazete, 2014).

296 sayılı “Mesire Yerleri Uygulama Tebliği”nin hazırlanmasındaki amacı “toplumun çeşitli dinlenme, eğlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılamak, yurdun güzelliğine katkı sağlamak ve turistik hareketlere imkan vermek maksadıyla Orman Genel Müdürlüğü’nce tesis edilecek ve mevcut mesire yerlerinin ayrılması, onanması, planlanması, planlarının uygulanması, geliştirilmesi, işletilmesi, işlettirilmesi, yönetilmesi ve iptaline ilişkin usul ve esasları düzenlemek gayesiyle 05.03.2013 tarih ve 28578 sayılı

Resmi Gazetede yayınlanan Mesire Yerleri Yönetmeliğinin uygulanmasına açıklık getirmektedir” biçiminde açıklanmıştır. Kanunlarda olduğu gibi konuya ilişkin çeşitli tanımlar, temel ilkeler ve kriterler, ayrılması ve onama, planlaması, projelendirilmesi ve uygulanması, sınır değişikliği ve iptal edilmesi, yönetimi, işletilmesi, denetimi, korunması, bakım ve onarım esasları, çeşitli ve son olan hükümlere ait bilgiler detaylı olarak hazırlanmıştır (URL-62, 2019).

14 Mayıs 2015 tarihli ve 992685 sayılı “300 sayılı Mesire Yerleri Uygulama Tebliği” 296 sayılı tebliğin kaldırılarak yerine hazırlanan bir tebliğdir. 5 Mart 2013 tarihli 28578 sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliği ve 31 Aralık 2014 tarihli 29222 sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin uygulanmasına açıklık getirmek ve uygulamada yaşanan aksaklıkların giderilmesi amaçlanmıştır. “Orman Kanunu’nun 6, 25, ek 5, ek 8, ek 13 ve ek 14’ üncü maddeleri, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ile 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkındaki Kanun’un 2. maddesi, Mesire Yerleri Yönetmeliği, Döner Sermaye Kuruluşları İhale Yönetmeliği ile Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermaye Yönetmeliği’nin Ek 5. Maddesi’nin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik hükümlerine dayanılarak” hazırlanmıştır. İçerik bakımından 296 sayılı tebliğe paralellik göstermektedir (Anonim, 2015).

1924 Anayasası’nın 74. Maddesi’nin 2.fikrasında ilk defa ormancılık ile ilgili hükme yer verilmiştir. Bu fıkraya göre “Çiftçiyi toprak sahibi kılmak ve ormanları devletleştirmek için alınacak toprak ve ormanların kamulaştırma karşılığı ve bu karşılıkların ödeneşi özel kanunlarla gösterilir” (Anonim, 1924). Böylece devlet ormancılığı anlayışı 1937 yılında çıkarılan kanunla yapılan değişiklik sonucunda anayasa ilkesi olarak anayasaya girmiştir.

1961 Anayasası’nda ise orman tanımına yer verilmemesine rağmen 131.Maddesi’nde ormanların korunması ve geliştirilmesine yönelik hükümler yer almaktadır. Aynı zamanda devlet ormancılığı esas alınarak ilkeleri detaylı bir şekilde açıklanmıştır (Ünal, 2003). “Devlet, ormanların korunması ve ormanlık sahaların genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Bütün ormanların gözetimi devlete aittir. Devlet ormanları, kanuna göre Devletçe yönetilir ve işletilir. Devlet ormanlarının mülkiyeti, yönetimi ve işletilmesi özel kişilere devrolunamaz. Bu ormanlar, zamanaşımıyla mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz. Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanlar içinde veya hemen yakınında oturan halkın kalkındırılması ve ormanı koruma bakımından gerekirse başka yere yerleştirilmesi kanunla düzenlenir.

Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Orman suçları için genel af çıkarılamaz; ormanların tahribine yol açacak hiçbir siyasi propaganda yapılamaz” (T.C. Resmi Gazete, 1961).

1982 Anayasası da 1961 anayasası gibi orman tanımına yer vermemiştir. Fakat 1961 Anayasası'nın 131. Maddesi aynı kalarak 1982 Anayasası'nın 169. Maddesi'nde uygulanmış ve dördüncü yeni bir fıkra eklenmiştir. Bu fıkraya göre “Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz” (T.C. Resmi Gazete, 1982).

EK 2. Orman İçi Rekreasyon Alanlarının planlamasına yönelik temel kriterleri, esasları, uygulanması ve projelendirmesi için hükümlerinin

A. 12 Aralık 1986 Tarihli 19309 Sayılı Milli Parklar Yönetmeliği

Kanunun doğa koruma alanlarının planlama esaslarına ilişkin hüküm 10. maddesinde “Bu yönetmeliğin uygulanacağı yerlerin; etüd, envanter ve araştırması ile milli park planlaması ve kaynak amenajmanı planlarıyla ilgili usul ve esaslar teknik izahnamede açıklanır” şeklinde açıklanmıştır. Uzun Devreli Gelişme Planlarına yönelik hüküm 11. Maddede “Milli Park uzun devreli gelişme planları, ilgili Bakanlıkların olumlu görüşleri ve gerektiğinde fiili katkılarıyla hazırlanır. Bakanlıkça onaylanarak yürürlüğe konur” şeklindedir. İmar Uygulama Planlarına ait hükmü ise 12. Maddede “Milli Park uzun devreli gelişme planı uyarınca iskan ve yapılaşmaya konu olan yerler için, mahalli gelişme planı karakterindeki, imar mevzuatına uygun imar uygulama planları, milli park uzun devreli gelişme planı hüküm ve kararlarına uygun olarak, hazırlanır veya hazırlattırılır, Bayındırlık ve İskan Bakanlığının onayı ile yürürlüğe girer” şeklinde yer verilmiştir.

Aynı zamanda bu kanunun 13. maddesinde Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı, Tabiatı Koruma Alanı ve Orman İçi Dinlenme Yeri Planları hükümde yer almıştır. Bu maddeye göre “Tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanı olarak tespit edilmiş yerler için hazırlanacak planlar; milli park planlama usul ve teknikleriyle, uygulanan statünün amaçları, kriterleri, genel politika ve ilkeler ile uyumlu olarak ve planlanan sahanın kaynak değerleri ve özellikleri gözönünde bulundurularak, Kültür ve Turizm Bakanlığının görüşü alınarak hazırlanır ve Bakanlıkça onaylanarak yürürlüğe konur. Orman içi dinlenme yeri planları, orman içi dinlenme yeri kriterleri ile sahanın rekreasyonel ve estetik değerlerinin yıpratılmadan kullanılması, statü uygulamasının o yer için amaçları göz önünde bulundurularak Dairesince hazırlanır ve Genel Müdürlükçe onaylanarak yürürlüğe konur”.

Yönetmelikte Uygulama Projelerine yönelik hüküm ise 14.maddede yer almaktadır. Bu hükme göre, “Uzun devreli gelişme planı, mahalli gelişme planı ve yatırım projeleri uyarınca Dairesince hazırlanan veya hazırlattırılan uygulama projeleri, Genel Müdürlükçe onaylanarak yürürlüğe konur” (T.C. Resmi Gazete, 1986).

Bu yönetmeliğin yayınlanmasıyla birlikte 8 Şubat 1973 tarihli ve 6304-586/9 Sayılı “Milli Parkların Ayrılma, Planlama Uygulama ve Yönetimine Ait Yönetmelik” yürürlükten kaldırılmıştır.

B. 30 Eylül 2006 tarihli 26305 sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliği

Bu yönetmeliğin uygulanacağı mesire yerlerine yönelik temel ilkeler ve kriterler ikinci bölümde yer alan 5. ve 6. Maddede açıklanmıştır. Temel ilkeler 5. Maddede;

“ a) Doğal ekosistem bozulamaz,

b) Gerekli hallerde orman amenajman plânları ve diğer mevzuatlarda belirtilen her türlü teknik ormancılık müdahalesi yapılır,

c) Genel Müdürlüğün onayı olmadan statü değiştirilemez,

ç) Belirlenen kullanma ve yararlanma amaçları dışında herhangi bir faydalanmaya müsaade edilmez”. şeklinde açıklanmıştır.

6.maddesinde ise mesire yerleri olarak ayrılacak alanların sahip olması gereken kriterler aşağıda belirtilmiştir. Bu kriterler;

“ a)Orman rejimi içerisindeki sahalar olmalı,

b) Rekreatif kullanım talebi olmalı,

c) Yöresel talebi karşılayacak nitelikte ve yeterli büyüklükte olmalı,

ç) Heyelan veya sele maruz bulunmamalı, jeolojik açıdan sakıncalı yerler dışında olmalı,

d) Yol, su, elektrik gibi alt yapı imkânlarına veya bu tesislerin; ekonomik, idari, yasal, topografik yapı gibi özellikler açısından kolaylıkla getirilebileceği bir konuma sahip olmalı,

e) Üzerinde yapılacak tesis ve donatılar, çıkarılacak teknik izahname kapsamında öngörülen doğal dokuyu bozmayan nitelikte, kalıcı ve çok katlı olmayan, genellikle ahşap ağırlıklı malzemeden olmalı”.

Yönetmeliğin 5. maddesinde belirtilen temel ilkeler ile yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde;

“ a) Orman içi dinlenme yerinde; giriş kulübesi, otopark, piknik üniteleri masa, ocak, tuvalet, çeşme, büfe, kamelya, yağmur barınağı, kır gazinosu veya lokantası, çocuk oyun alanları ve mini spor alanları,

b) Kent ormanında; giriş kulübesi, otopark, ziyaretçi tanıtım merkezi, yürüyüş yol ve patikaları, çocuk oyun alanları, mini spor alanları, doğal gezinti köprüleri, büfe, kır kafeteryası, gözlem kulesi, seyir terasları, oturma grupları, dinlenme alanları, yağmur korunakları, arberetum, ormancılık uygulamaları tanıtım alanları, flora ve fauna tanıtım alanları, çeşme, tuvalet, doğal ve yapay su göletleri, yerel halkın ürünlerini sergilediği

geçici sergi alanları, alışveriş ünitesi gibi tesisler ve donatılar bulunur” gibi kriterler aranmalıdır.

Bu yönetmeliğinin 8.maddesinde ise planlama, projelendirme ve uygulama konularına ilişkin hüküm bulunmaktadır. Bu hüküm ise şu şekildedir. “Mesire yerinin; doğal, kültürel, rekreasyonel ve estetik kaynak yönünde plânlanması, projelendirilmesi ve uygulanmasına ait iş ve işlemler ilgili bölge müdürlüğünce yapılır veya yaptırılır. Orman içi dinlenme yerleri ve kent ormanları kullanım potansiyeline göre plânlanır” (T.C. Resmi Gazete, 2006).

Yönetmeliğin 13.maddesinin (b) bendine göre “Mesire yerlerinde bulunan kır gazinosu, lokanta, çay ocağı, büfe, kafeterya, giriş ücretleri tahsili, otopark ve benzeri tesis ve hizmetler, idarece 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermayesi Yönetmeliği kapsamında işletilir veya işlettirilir”. Bu hüküm ile yönetim ve işletilmesine yönelik açıklama yapılmıştır.

23 Mart 2012 Tarihli 28242 Sayılı Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik

Bu yönetmeliğin 3.Maddesinin (I) bendi korunan alanlarda yapılacak planları “Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanlarda, yapılan bilimsel çalışmalar uyarınca tespit edilen ve hassasiyetle korunması gerektiği belirlenen koruma alanları ile doğal ve çevresel değerlerin etkileşim-geçiş sahası da göz önünde bulundurularak sürdürülebilirliğini, mutlak korunmasını ve gelecek nesillere intikalini sağlamak amacıyla alanın büyüklüğünün gerektirdiği ölçeklerde halihazır haritalar ve mülkiyet verilerine dayalı olarak, hazırlanacak, hazırlatılacak hedefler, araçlar, stratejiler ile planlama kararları, tutumları, plan notları ve açıklama raporu ile bir bütün olan her tür ve ölçekte planları” olarak açıklamıştır.

Aynı maddenin (s) bendinde Uzun Devreli Gelişme Planı, “Milli park olarak belirlenen yerlerin özellik ve nitelikleri göz önünde tutularak, koruma ve kullanma amaçlarını gerçekleştirmek üzere, kuruluş, geliştirme ve işletilmelerini kapsayan ve 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu kapsamı dışındaki gelişme planlarını”, (ş) bendinde ise Yönetim planı, “Korunan veya korunması düşünülen bir alanın coğrafi sınırlarını, fiziki yapısını, sosyo-ekonomik durumunu ve sahip olduğu biyolojik çeşitliliği tanımlayan, alanı etkileyen tehditleri, baskıları ve diğer sorunları açıklayan, korunan alan

yönetiminin vizyon, amaç ve hedefleri ile bu hedeflere ulaşmak için gerekli faaliyetleri belirleyen, bu planın hazırlanması ve uygulanmasında paydaşların katılımıcılığının boyutları ve koşullarını tanımlayan, alanın kullanımına yönelik koruma bölgelerini belirleyen, korunan alanın daha etkili yönetimini sağlayan belgeyi” olarak ifade etmiştir.

Yönetmeliğin 4.maddesinin (a) bendinde (Değişik: RG-6/12/2016-29910) “Planlar, varsa bölge için hazırlanmış bilimsel çalışmalar da dikkate alınarak 3194 sayılı Kanun ve 14/6/2014 tarihli ve 29030 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği’nde belirtilen esaslara uygun olarak hazırlanır” ve (b) bendi ise “İmar planları, kadastral durum işlenmiş güncel onaylı halihazır haritalar üzerine çizilir. Kıyı alanlarına rastlayan paftalarda; kıyı kenar çizgisinin onayına ilişkin bilginin olması zorunludur” gibi hükümler ile korunan alanların plan hazırlamasına yönelik bazı esaslara yer verilmiştir.

Bu yönetmelikte milli park, tabiat parkları, sulak alanlar ve diğer doğa koruma alanlarında yapılacak her tür ve ölçekte planlar için bazı ilkeler ortaya konulmuştur. Bunlar yönetmeliğin 6. maddesinde şu şekilde açıklanmıştır;

“a) Milli parklar, tabiat parkları, sulak alanlar, benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanlarda, kaynak değerlerinin etkin korunması, devamlılığının sağlanması, koruma-kullanma dengesi gözetilerek arazi kullanım kararlarının geliştirilmesi, korunan alan ile etkileşim halinde bulunan yerleşim alanlarının olumsuz etkileri gözetilerek sosyo-ekonomik faaliyetlerin belirlenmesi için öncelikle uzun devreli gelişme planı veya yönetim planları hazırlanır

b) Uzun devreli gelişme planları Orman ve Su İşleri Bakanlığınca yapılır veya yaptırılır. Orman ve Su İşleri Bakanlığınca hazırlanan veya hazırlattırılan gelişme planlarında Bakanlığın olumlu görüşü alınır, bu görüş dikkate alınarak Orman ve Su İşleri Bakanlığınca yürürlüğe konur,

c) Milli park, tabiat parkı ve sulak alanların uzun devreli gelişme planları veya yönetim planlarının ilke ve hedefleri doğrultusunda, korunan alanın önemine ve büyüklüğüne göre gerektiğinde çevre düzeni planı, gelişme planında iskan ve yapılaşmaya konu olacak yerler için 1/5000 ölçekli nazım ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planları yapılır,

ç) Yönetim planı tamamlanan sulak alanın bulunduğu bölgede çevre düzeni planı olmaması halinde, çevre düzeni planları yönetim planları dikkate alınarak yapılır. Yönetim planları yapılmayan sulak alanlarda ise, 17/5/2005 tarihli ve 25818 sayılı Resmî Gazete’ de

yayımlanan “Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği”nde belirtilen koruma bölgeleri sınırları hazırlanacak çevre düzeni planlarına işlenir”.

Yönetmeliğin 11. Maddesinin (1) bendinde “Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanlarda hazırlanacak her tür ve ölçekte planların müellifi, şehir plancısı veya şehir ve bölge plancısıdır” ve (2) bendinde “İlk kez yapılacak koruma amaçlı imar planları ile revizyon ve ilave koruma amaçlı imar planlarının müellifi şehir plancısı veya şehir ve bölge plancısı olup, planlama ekibinde alanın konumu, sit statüsü ve özellikleri göz önünde bulundurularak şehir plancısı ve peyzaj mimarı ile birlikte orman mühendisi, ziraat mühendisi, çevre mühendisi, mimar, harita-kadastro mühendisi, hidrolog, biyolog, zoolog, ekolog veya gerekli görülen diğer meslek gruplarından yeterli sayıda uzman görev alır” hükümlerine yer vererek korunan alanlarda görev alabilecek yetkili kişilere yönelik açıklama yapılmıştır.

23 Mart 2012 tarihinde çıkarılan 28242 Sayılı “Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik” kapsamında “Korunan Alanlarda Yapılacak İmar Planı Teklif Usul ve Esaslarına Dair Genelge ile eki olan "Kontrol Formu"na göre 28242 sayılı yönetmeliğin 3.maddesinin f bendinde” “İdare: Büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde büyükşehir belediyesini, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde belediyeleri, dışında il özel idareleri, il müdürlükleri ile ilgili kamu idarelerini” tarafından hazırlanmaktadır hükmü yer almaktadır (T.C.Resmi Gazete, 2012).

C. 5 Mart 2013 Tarihli 28578 Sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliği

Bu yönetmelikte de alan kullanımı, gelişme planı ve vaziyet planına ilişkin tanımlamalar yapılmıştır. 3. Maddesinin 1.fıkrasının (b) bendinde Alan Kullanım Planını “Mesire yerlerinin koruma-kullanma dengesi içerisinde, hangi alanların ne şekilde ve hangi maksatla kullanılacağını ve korunacağını belirleyen, dış sınır alanı koordinatlı ve alanın büyüklüğüne göre uygun ölçeklendirilen haritalar üzerinde sadece özel işaretler şeklinde belirleyen ve gelişme planına altlık oluşturan veya yönlendiren planlar,” olarak gelişim planlarını ise “Mesire yerlerinin koruma-kullanma dengesi içerisinde, rekreasyonel kaynak değerlerinin sürdürülebilir kullanımını yönlendiren, diğer kaynak değerlerinin korunmasını şekillendiren, yönetim ve ziyaretçi kullanım tesislerini belirleyen, alt ve üst yapı tesislerinin uygulamalarına yön veren hali hazır durum üzerinde, ağaç röleve planını da ihtiva eden, uygun ölçekli plan” olarak tanımlamıştır. Vaziyet planını ise “Mesire

yerlerinin koruma-kullanma dengesi içerisinde hali hazır durum üzerinde, hangi alanların ne şekilde ve hangi maksatla kullanılacağını veya korunacağını özel işaretler ile gösterildiği, dış sınır alanı koordinatlandırılmış planlar” şeklinde tanımlamıştır.

2006 yılında yayınlanan “Mesire Yerleri Yönetmeliği” nde verilen mesire yerlerine yönelik temel ilke ve kriterler bu yönetmelikle paralellik göstermektedir.

Mesire yerlerinde yapılacak planlama, projelendirme ve uygulamaya yönelik hükümler ise yönetmeliğin 7. Maddesinde

“(1) Mesire yerlerinin; doğal, kültürel, rekreasyonel ve estetik kaynak yönünden planlanması, projelendirilmesi ve uygulanmasına ait iş ve işlemler idare tarafından yapılır veya yaptırılır. Plan ve projelerin revizyonunda aynı süreç izlenir.

(2) A ve B tipi mesire yerleri için alan kullanım planı, gelişme planı ve plan raporları bölge müdürlüğü tarafından yapılır veya yaptırılır ve Genel Müdürlükçe onaylanır.

(3) C tipi mesire yerleri ve kent (şehir) ormanları için vaziyet planı bölge müdürlüğü tarafından yapılır veya yaptırılır ve Genel Müdürlükçe onaylanır. Gerektiği hallerde C tipi mesire yerleri ve kent (şehir) ormanları için de bölge müdürlüğü alan kullanım planı ve/veya gelişme planı ve plan raporlarını yapabilir veya yaptırabilir. Bu planlar, Genel Müdürlükçe onaylanır” şeklinde açıklanmıştır.

Yönetmeliğin 10 . maddesinde “Mesire yerlerinde plan ve projelerin gerektirdiği her türlü yapı ve tesisler ile hizmet ve faaliyetler, 4. ve 5 inci maddelerde belirtilen ilke ve kriterlere uygun olarak Genel Müdürlükçe belirlenen usul ve esaslara göre yapılır veya yaptırılır” hükmüne yer vererek yönetmelik kapsamında mesire yerlerinin yönetim ve işletilmesi hakkında bilgi verilmiştir (T.C. Resmi Gazete, 2013).

Bu yönetmelik 2006 yılında yayınlanan “Mesire Yerleri Yönetmeliği” ni yürürlükten kaldırmıştır.

D. 31 Aralık 2014 Tarihli 29222 Sayılı Mesire Yerleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

Bu yönetmeliğin 2. Maddesinde, 2013 tarihli 28578 sayılı “Mesire Yerleri Yönetmeliği”nin 3.maddesinin birinci fıkrasının (h) bendindeki gelişim ve yönetim planı: “Mesire yerlerinin koruma-kullanma dengesi içerisinde, rekreasyonel kaynak değerlerinin sürdürülebilir kullanımını yönlendiren, diğer kaynak değerlerinin korunmasını şekillendiren, yönetim ve ziyaretçi kullanım tesislerini belirleyen, alt ve üst yapı tesislerinin uygulamalarına yön veren, mesire yerinin yönetim tarzı, kullanım maksat ve şeklini düzenleyen, hali hazır durum üzerinde, ağaç röleve planını da ihtiva eden, uygun ölçekli plan” olarak değiştirilmiştir. Yine aynı yönetmeliğin 7. maddesinin ikinci fıkrası

“A ve B tipi mesire yerleri için alan kullanım planı, Gelişim ve Yönetim Planı Bölge Müdürlüğü tarafından yapılır veya yaptırılır ve Genel Müdürlükçe onaylanır” şeklinde, üçüncü fıkrası ise “C tipi mesire yerleri ve kent (şehir) ormanları için vaziyet planı, Gelişim ve Yönetim Planı Bölge Müdürlüğü tarafından yapılır veya yaptırılır ve Genel Müdürlükçe onaylanır” şeklinde değiştirilmiştir (T.C. Resmi Gazete, 2014).

E. 300 Sayılı Mesire Yerleri Uygulama Tebliği

2013 yılında yayımlanan yönetmelik kapsamında alan kullanımı, gelişim planı, yönetim planı ve vaziyet planına ilişkin yapılan tanımlamalar bu tebliğde de paralellik göstermektedir.

Bu Tebliğin 4. Maddesinde mesire yerlerinin temel ilkeleri

“a) Her türlü düzenleme doğal ekosisteme uygun olarak yapılır,

b) Gerekli hallerde orman amenajman planları ve ilgili mevzuatta belirtilen her türlü ormancılık çalışmaları yapılır,

c) İdarece belirlenen maksat dışında herhangi bir faydalanmaya müsaade edilmez” şeklinde açıklanmıştır. Yine bu tebliğin 5. Maddesinde ise mesire yerleri olarak ayrılacak yerlerin kriterleri ortaya konulmuştur. Bunlar;

“ a) Orman rejimi içerisinde olması veya bu amaçla tahsis edilmesi,

b) Rekreasyon ve ekosistem yönünden farklı ve zengin özelliklere sahip olması,

c) Rekreasyonel kullanım talebi ve/veya ihtiyacı olması,

ç) Rekreasyonel kaynak bütünlüğünü sağlayacak nitelik ve büyüklükte olmasıdır”.

6.maddesinde ise mesire yeri olarak ayrılması teklif edilen alanlar; “mesire yeri kuruluş amaçlarının gerçekleştirilmesine imkan verecek yeterli büyüklükte olacaktır. Zorunluluk halleri haricinde

- A ve B tipi mesire yerleri asgari 2,0 Ha., azami 50,0 ha.,
- C tipi mesire yerleri asgari 1,0 Ha. azami 20,0 ha.,
- şehir ormanı asgari 5,0 Ha., azami 300,0 hektar büyüklüğünde olacaktır.

Belirtilen alanlardan farklı olarak teklif edilecek mesire yerleri için ilgili Bölge Müdür Yardımcısı başkanlığında, Şube Müdürü, orman işletme müdürü ve orman işletme şefinden oluşan komisyon tarafından gerekçe raporu düzenlenecektir. Mesire yeri için önerilen alanın tek parça olması esas olmakla beraber, korumadaki güçlükler ve benzeri gibi nedenlerle 2 veya 3 parçalı mesire yeri kuruluş teklifi yapılması halinde gerekçeli rapor düzenlenecektir” şeklinde ifade edilerek açıklanmıştır. Bu maddenin 4 fıkrasına göre

Mesire yerlerinin tipi “Mesire yerlerinin alanı, konumu, potansiyeli, kullanım talebi, kentleşme, iklimsel özellikleri ve benzer kriterler birlikte değerlendirilerek” belirlenecektir.

Uygulama tebliğinde projelendirme ve uygulamaya yönelik hükümler ise mesire yeri plan yapım esasları alt başlığı altında 7. Maddede açıklanmıştır. 1. Fıkrasına göre

- “A ve B tipi mesire yerlerinde, 1/500, 1/1000 veya 1/2000 ölçekli alan kullanım planı, gelişim ve yönetim planı ve plan raporu, ilgili teknik şartnamesine (Ek-3) uygun olarak hazırlanacaktır.
- Şehir ormanlarında 1/500,1/1000 veya 1/2000 ölçekli vaziyet planı, gelişim ve yönetim planı ve plan raporları,
- C tipi mesire yerlerinde ise 1/500, 1/000 ölçekli veya 1/2000 ölçekli vaziyet planı, gelişim ve yönetim planı ilgili teknik şartnamesine (Ek 4) uygun olarak bölge müdürlüğünce yapılacak veya yaptırılacaktır. İşletme müdürlüğünce hazırlanarak bölge müdürlüğünce uygun görülen vaziyet planı, alan kullanım planı ve gelişim ve yönetim planı ile plan raporu onaylanmak üzere Genel Müdürlüğe gönderilecektir”.

2. fıkrasında büro çalışmalarına yönelik hükümler yer almaktadır. Büro çalışması “Alan kullanım, vaziyet planı ile gelişim ve yönetim planı yapımı amacıyla arazi çalışmalarına başlamadan önce büroda, saha hakkında aşağıdaki bilgiler tespit edilir”. Uygulama tebliğine göre bu çalışmalar ise aşağıda başlıklar halinde sırasıyla açıklanmıştır.

- Önceden alınmış kararlar;

“Planlama sahası sınırları içinde ve yakın çevresinde kamu kurum ve kuruluşları ile özel ve tüzel kişilerin, çeşitli planlar veya yasal yollarla planlama sahasının tamamını veya bir kısmını etkileyebilecek ve önceden alınarak kesinleşmiş kararlarının olup olmadığı incelenecektir. Bu kapsamda incelenecek konular;

- a) Her tür ve ölçekte çevre düzeni planları, 1/5000 veya 1/1000 ölçekli nazım ve uygulama imar planları ile bu planların plan hükümleri,
- b) Kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezleri sınırlarında hazırlanmış plan ve plan kararları,
- c) Özel Çevre Koruma Bölgesi sınırları ve plan kararları,
- ç) 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki statüler,
- d) Kıyı Kanunu ve ilgili yönetmelik kapsamında kalan alanlara dair kanun,
- e) Milli Savunma Bakanlığı’nca tespit edilmiş askeri bölge ve yasak saha sınırları,

- f) Enerji, sulama veya içme suyu amaçlı baraj veya gölet kararları veya mevcutların koruma bantlarına dair kararlar,
- g) Yapılmakta olan veya tasarı halindeki; karayolları, demiryolları, enerji nakil hatları, telsiz veya telefon röle istasyonları, TV yansıtıcı istasyonları, içme suyu şebekeleri, doğal gaz boru hatları, NATO akaryakıt hatları,
- ğ) Maden ve petrol kanunları gereğince arama ve işletme ruhsatları verilmiş alanlarda Bakanlığımızca irtifak hakkı tesis edilmiş orman alanları,
- h) Orman kadastro çalışmalarına göre saha mülkiyetinin ve mülkiyet sınırlarının belirlenmesi, irtifak hakları,
- ı) 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ve 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu ile korunan sahalar,
- i) Muhafaza ormanları, gen koruma ormanları, tohum bahçeleri ve tohum meşcereleri,
- j) Önceden alınmış ve kesinleşmiş diğer hüküm, karar ve yasaklamalar”.

- İklim

“Meteoroloji Genel Müdürlüğü veya ilgili biriminden temin edilen meteoroloji bültenlerinden planlama sahasına en yakın meteoroloji istasyonlarından elde edilen son 10 yıllık meteoroloji verileri kullanılarak özellikle planlamayı etkileyecek olan rüzgâr, sıcaklık ve yağış gibi konular incelenecektir”.

- Diğer dokümanlar

“Planlama sahası ve çevresinin genel olarak tanınması, mülkiyet durumunun belirlenmesi ve planın yapılabilmesi için aşağıdaki harita ve dokümanlar temin edilecektir;

- a) Halihazır harita teknik şartnamesine göre yapılmış 1/1.000 ölçekli ağaç rölöveli halihazır harita (halihazır haritanın ilgili kurumlardan temin edilmesi halinde),
- b) Orman kadastro haritası,
- c) Orman amenajman haritası,
- d) Uydu fotoğrafı”.

- Eğim analizi

“Mesire yerlerinin planlanmasında halihazır haritanın ilgili kurumlardan temin edilmesi halinde 1/1.000 ölçekli halihazır haritalar veya bu haritaların ölçü değerlerine göre çizilmiş 1/500 ölçekli haritalar kullanılır. Halihazır haritanın elde edilememesi durumunda memleket haritası üzerinde bulunan eş yükselti eğrilerinin bir metreye enterpolasyon edilerek aplikasyonu ile oluşturulan haritalar kullanılır. Eğim analizi

yapılarak, eğim analizine uygun alanlarda yapı ve tesislerin planlaması yapılır. Bu eğim analizi paftalarına mümkün olduğu kadar; %0-%20 eğimler arasındaki sahalara rekreasyonel etkinliklere elverişli sahalara olarak, %20 den daha büyük eğimlere sahip sahalara spor ve gezinti yolları dışındaki kullanımlara uygun olmayan alanlar olarak işaretlenir”.

- Arazi çalışması

“Büro çalışmaları bitirildikten sonra, elde edilen bilgilerle birlikte planlamayı yönlendirecek, kullanım kararlarını belirleyecek, yer seçimlerini tespit edebilecek planlamaya yönelik etüt-envanter çalışmaları yürütülecektir. Etüt-envanter çalışmalarını, alan içi veriler ve alan dışı veriler olarak iki ana başlık altında toplayabiliriz”.

- Alan içi veriler

“Planlama sahası sınırları içerisindeki kaynakların etüt ve envanteridir. Burada tespit edilecek hususlar şunlardır:

- a) Sahanın tabii bitki örtüsü;

- a. 1. Bitki türleri, karışımları, yayıldıkları alanlar, kapalılıkları, boylanma ve gölgeleme imkanları, anıt ağaçlar, korunacak türler, endemik türler,
- a. 2. Orman içi açıklıklar, çimle kaplı alanlar ve bu alanların toprağı örtme şekli, sınırları,

- a. 3. Tehlikeli bitki türleri ve yerleri,

- b) Yaban hayatı çeşitliliğı ve yayıldığı alanlar,

- c) Jeolojik yapı; genel jeoloji, deprensellik, heyelan bölgeleri,

- ç) Jeomorfolojik özellikler; kanyon, düden, falez, mağara, obruk, plaj, don, alçak ve yüksek yerler, meyiller,

- d) Hidrojeolojik özellikler; deniz, göl, akarsu, sel deresi, yeraltı su kaynağı, taban suyu seviyesi, bataklık, su kaynağının yeri ve debisi, su analizleri termal kaynaklar,

- e) Toprak; türü, derinliğı, geçirgenliğı, erozyon nispeti, kimyasal özellikleri,

- f) Estetik kaynaklar; tabii peyzajlar, kültürel peyzajlar, renk, harmoni, doku, alan içi ve dışı manzaralar, manzara noktaları,

- g) Tarihi, arkeolojik, etnografik ve mitolojik özellikler,

- ğ) İnsan yapısı elemanlar; yollar, patikalar, su ishale hatları, su depoları, enerji nakil hatları, kanalizasyon sistemleri, telefon hatları, bina ve tesisler, göletler, bentler, kanaletler, vb.

h) Koku ve gürültü kaynakları, yönleri, şiddetleri, çeşitleri”,

- Alan dışı veriler

“a) Planlama alanının en yakın il, ilçe ve köy merkezlerine olan uzaklığı ile saha arasındaki ulaşım imkanları

b) Bölgedeki ana ulaşım merkezleri

ç) Yakın çevredeki arazi kullanımı

c) Bölgenin turizm potansiyeli ve ana çekim merkezleri ile turizm etkinliğini arttıran ve artırabilecek kaynaklar

d) Yakın çevredeki geleneksel mimari yapı tarzı ve kullanılan mahalli malzeme

e) Yakın çevredeki yerleşim merkezlerinde yaşayan halkın sosyo-ekonomik yapısı

f) Yakın çevrenin kirlilik durumu”

• Bilgilerin analizi ve sentezi

“Alan içi verilerin analizleri ile önceden alınmış kararlara ait bilgiler ve eğitim analizi, aynı ölçekteki haritalara aktarılarak ve daha sonra bu haritaları karşılaştırarak analiz paftaları elde edilir. Bu paftalar üst üste karşılaştırıldığında, planlama sahasında korunması gereken yerler, kullanılmayacak alanlar ve kullanıma müsait alanlar belirlenecektir.

Örneğin; bitki örtüsü paftasında, pikniğe ve çadırlı kamp alanına uygun yerler, oyun sahası veya spor tesislerinin kurulabileceği açıklıklar, korunması gereken türlerin bulunduğu alanlar, zehirli veya batıcı türlerin yayıldığı alanlar, rüzgar, ses veya toz perdesi olarak muhafaza edilmesi veya desteklenmesi gereken bölgeler, bitkisel restorasyon çalışması yapılması gerekli olan sahalara, vb. ayrı renkler ve çizgilerle belirtilerek işaretlenir. Arazi ve büro çalışmaları sonucunda elde edilen analiz paftaları, arazi özelliklerine göre; sahanın korunacak, kullanılacak, bitkilendirilecek, rezerv saha olarak ayrılacak, restore edilecek ve kullanılmayacak alanlarını belirler. Bu safhada genel politikalar, stratejiler ve planlama esasları doğrultusunda bölgeleme çalışmasına girilir”.

“a) Koruma bölgesi: Her türlü kullanıma kapalı olan bu bölge rekreasyon alanı içerisindeki kaynakların veya tek tek objelerin salt koruma gayesiyle ayrıldığı arazi parçalarını ihtiva eder. Bu kaynaklar, bitkiler, yabani hayvanlar, jeomorfolojik şekiller, hidrojeolojik özellikler ve sulak alan ekosistemi gibi doğal özellikli olabildiği gibi, tarihi, arkeolojik, etnografik, mitolojik vb. kültürel özellikli de olabilir.

- Doğal kaynakları koruma alt bölgesi,

- Kültürel kaynakları koruma alt bölgesi,

b) Tampon bölge: Sahanın dış olumsuz etkilerden korunmasını sağlayan ayrıca koruma bölgesi ile kullanma bölgesi veya rekreasyonel kullanımlar arasındaki bölge geçiş bölgesidir.

Mesire yerlerinin tamamında, yukarıda bahsedilen bölge veya alt bölgelerin hepsinin bir arada bulunması şartı yoktur. Arazi özellikleri ve planlama gayesine göre bölgeler seçilir. Koruma bölgesi olmayan bir rekreasyon sahasında sadece kullanma bölgeleri ve bunların alt bölgelerinin hepsi veya bir bölümü olabildiği gibi, koruma bölgesi olan rekreasyon sahalarında da her zaman bir tampon bölgesi olmayabilir. Bölgeleme çalışmalarında elde edilen her bir ana bölge veya alt bölge için, bu safhaya kadar elde edilen bütün bilgilerin ışığında, fonksiyon şemalarının hazırlanmasına, planın tasarımı işlemine geçilir. Ancak; bu safhada kullanma bölgeleri kapasitelerinin hesaplanması ve bilinmesi zorunlu olmaktadır. Hesaplamalarda ana ilke, rekreasyon sahasını meydana getiren kaynak değerlerinin korunmasını ve devamlılığını sağlayacak ve bu değerlere en az etki edecek ölçüde kullanıma açılmasıdır. Bir başka deyişle, sahanın taşıma kapasitesi paralelinde kullanımların yoğunluğunun hesaplanması şarttır. Ancak; bu sayede, habitatlar ve biyosönozlar korunabilecek, rekreasyonel aktivitelerin uzun bir zaman periyodu içerisinde devam etmesi temin edilebilecektir”.

“c) Kullanım bölgesi: Rekreasyonel aktivitelere ve kullanımlara açık arazileri kapsayan bu bölge, ziyaretçilerin günübirlik ve konaklama ihtiyaçlarını karşılayacak yapı ve tesislerle, bu sahaların idaresinde, bakım ve onarımında kullanılacak tesislerin yer aldığı veya alacağı arazileri ihtiva eder. Yukarıda gösterilen alt zonlar ise, planlama amacına ve arazi özelliklerine göre aynı sahada ve bir arada bulunmayabilir veya ihtiyaçlar paralelinde daha fazla alt bölge tesis edilebilir.

- Günübirlik kullanım alt bölgesi,
- Organize kamp alt bölgesi”
- Kapasite hesapları
- Günübirlik kullanım alanlarındaki kapasite değerleri:

“Kapasite değerleri, bir hektarlık günübirlik kullanım alanının, genelde 250 kişiye veya bir piknik ünitesinin 5 kişiye hizmet verdiği kabul edilerek, bir hektarlık alana 50 piknik ünitesi hesap edilecektir. Ancak; doğal kaynakların özelliklerine göre hektara düşen yoğunluk, en az 150 kişiden en fazla 250 kişiye kadar değişen rakamlar arasından seçilebilir.

Günübirlik Kullanım Birimleri:

- Aile birimi (5 kişi) : 200-350 m² kullanma alanı,
- Grup birimi (20 kişi) : 800-1.400 m² kullanma alanı,
- Aile birimi (1 piknik ünitesi): 1 masa,
- Grup birimi (grup piknik ünitesi): 4 masa,”
- Konaklamalı kamp alanlarındaki kapasite değerleri:

“Günübirlik kullanım alanlarından farklı olarak, organize kamp alanlarında kişilerin gecelemleri söz konusu olduğu için, çevreden fazla etkilenmeyecek bir alan büyüklüğünün seçilmesi yanında, toplu kullanım birimlerinin de belirli bir artışla ele alınması esastır.

- Kamp Kullanım Birimleri: Bir organize kamp birimi (1 aile, 4 veya 5 kişi) için 80 m² kullanım sahası,
- Çadırli kamp birimi
- Karavan kamp veya motorhom kamp birimi
- Kır Evi”

Uygulama tebliğinin 8. maddesinde ise mesire yerlerinde bulunabilecek yapı ve tesisler hakkında “Mesire yerlerinde alanların kullanım özelliğine ve sahanın ziyaretçi potansiyeline göre aşağıda açıklanan tesislerden uygun olanlar planlanmalıdır” hükmü yer almaktadır”. Bu maddeye göre yapı ve tesisler;

“A tipi mesire yeri; Alışveriş ünitesi, amfi tiyatro, araç yolu, bekçi evi, bisiklet parkuru, bulaşık yıkama yeri, büfe, çadırli kamp ünitesi, çeşme, çevre ihata, çocuk oyun alanı, depo, doğal gezinti köprüsü, doğal ve suni kayak pisti, doğal ve yapay su göletleri, duş, fosseptik, giriş kontrol binası, gözlem kulesi, harici aydınlatma, ibadethane, idare binası, kameriye, kır evi (bungalov), kır lokantası, kır kahvesi, macera parkı, manej ve hayvan barınağı, manzara seyir terası, mini spor alanları, motorhom ve karavan ünitesi, ocak, ormancılık uygulamaları tanıtım alanı, otopark, paintball alanı, paraşüt atlama ve iniş yeri, patika, pergola, personel binası, piknik üniteleri, serbest oyun alanı, sıhhi tesis kompleksi, soyunma kabini, spor tesisleri destek binası, su deposu, süs havuzları, teleski ve teleferik hattı, tuvalet, yağmur barınağı, yaya gezinti yolu, yöresel ürünler sergi ve satış yeri, yüzme havuzu, flora ve fauna tanıtım alanı vb.”

“B tipi mesire yeri; Amfi tiyatro, araç yolu, bekçi kulübesi, bisiklet parkuru, bulaşık yıkama yeri, büfe, çeşme, çevre ihata, çocuk oyun alanı, depo, doğal gezinti köprüsü, doğal ve suni kayak yeri, doğal ve yapay su göletleri, duş, fosseptik, giriş kontrol binası, gözlem kulesi, ibadethane, idare binası, kameriye, kır lokantası, kır kahvesi, macera parkı,

manzara seyir terası, mini spor alanları, ocak, ormancılık uygulamaları tanıtım alanı, otopark, paintball alanı, paraşüt atlama ve iniş yeri, patika, pergola, piknik üniteleri, serbest oyun alanı, soyunma kabini, spor tesisleri destek binası, su deposu, süs havuzları, teleski ve teleferik hattı, tuvalet, yağmur barınağı, yaya gezinti yolu, yöresel ürünler sergi ve satış yeri, yüzme havuzu, flora ve fauna tanıtım alanı vb.”

“C tipi mesire yeri; Araç yolu, bisiklet parkuru, bulaşık yıkama yeri, büfe, çeşme, çevre ihata, çocuk oyun alanı, doğal gezinti köprüsü, duş, fosseptik, giriş kontrol binası, ibadethane, kameriye, kır lokantası, kır kahvesi, mini spor alanları (2 adet), ocak, ormancılık uygulamaları tanıtım alanı, otopark, patika, pergola, piknik üniteleri, soyunma kabini, su deposu, tuvalet, yağmur barınağı, yaya gezinti yolu, yöresel ürünler sergi ve satış yeri, flora ve fauna tanıtım alanı vb.”

“Şehir ormanı; Amfi tiyatro, araç yolu, bekçi kulübesi, bisiklet parkuru, büfe, çeşme, çevre ihata, çocuk oyun alanı, depo, doğal gezinti köprüsü, doğal ve yapay su göletleri, doğa yürüyüş alanı, flora ve fauna tanıtım alanı, fosseptik, giriş kontrol binası, gözlem kulesi, ibadethane, idare ve ziyaretçi binası, izcilik faaliyet yerleri, kameriye, kır kahvesi, kır lokantası, kültür evi, macera parkı, manej ve hayvan barınağı, manzara seyir terası, mini spor alanları, ocak, ormancılık uygulamaları tanıtım alanı, otopark, patika, paintball alanı, pergola, spor tesisleri destek binası, su deposu, süs havuzları, yağmur barınağı, yöresel ürünler satış yeri, teleski ve teleferik hattı, tuvalet, yüzme havuzu, flora ve fauna tanıtım alanı vb.” Her bir mesire yerinde bulunacak yapı ve tesislerin tanımlarına ilişkin bilgiler uygulama tebliğinin 10. maddesinde yer verilmiştir.

Tebliğin 9. maddesinde mesire yerlerinde gelişim ve yönetim planı yapımına ilişkin aşağıdaki hükümler bulunmaktadır.

1. “Mesire yerlerinde gelişim ve yönetim planlarının yapılmasında amaç, rekreasyonel kaynakların ve rekreasyonel faaliyetlerin devamlılığının sağlanmasıdır.
2. Gelişim ve yönetim planı yaptırılması işinde; peyzaj mimarı ve orman mühendisi meslek gruplarından olması ve benzer iş konusunda tecrübeli olmaları şartı aranacaktır.
3. Hazırlanacak gelişim ve yönetim planları ve plan raporları 1/500, 1/1.000 veya 1/2000 ölçekli gelişim ve yönetim planı yapım teknik şartnamesine uygun olarak onaylanmak üzere Genel Müdürlüğe gönderilecektir.

4. Planlama sahası üzerinde sit ilke kararları, Kıyı Kanunu, Çevre Kanunu, Kara Avcılığı Kanunu, Turizm Merkezi, Karayolları İstimlak Sınırı vb. yasal kısıtlar var ise bu konuda ilgili kurumlarla resmi yazışmalar yapıp sonuçlandırılacak ve planlama çalışmalarına bu doğrultuda yön verilecektir.
5. Gelişim ve Yönetim Planı yapımı safhasında, planlama işini üstlenen firma tarafından taslak gelişim ve yönetim planı çalışması yapılacaktır. Bu süreçte arazi çalışmaları bölge müdürlüğü koordinatörlüğünde ilgili işletme müdürlüğü teknik elemanları ile planı yapan firma elemanlarının katılımı ile yapılacaktır.
6. Gelişim ve yönetim planları ve plan raporları taslak aşamasında iken, işletme müdürlüklerince gerekli kontrol ve düzeltmeler yapıldıktan sonra, incelenmek üzere bölge müdürlüğüne gönderilecektir. Bölge müdürlüğünce mevzuat doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra incelenmek üzere bir takım Genel Müdürlüğe gönderilecektir. Genel Müdürlükçe incelenerek uygun görülen plan ve plan raporları Genel Müdürlüğün yazılı emri ile onaylanmak üzere çoğaltılması için bölge müdürlüğüne gönderilir.
7. Halihazır harita yaptırılması durumunda; 3194 sayılı İmar Kanunu madde 7/a' ya göre; "halihazır haritası bulunmayan yerleşim yerlerinin halihazır haritası belediyeler veya valiliklerce yapılır veya yaptırılır" hükmünden anlaşılacağı üzere, hâlihazır haritaların tasdik mercii belediyeler veya valiliklerdir. Halihazır harita yapımı teknik şartnamesine (Ek-5) uygun olarak düzenlenen ağaç röleveli haritanın hesap özetleri ve CD'si ile birlikte belirtilen makamlarca onaylanmış birer nüshası Genel Müdürlüğe gönderilecektir.
8. Onaylanan hâlihazır haritanın temini durumunda saha sınırı ve alan büyüklüğünün kuruluş raporunda belirtilen saha sınırı ve alan büyüklüğüyle örtüşmemesi gibi konularda sorun yaşanmaması için, işletme müdürlüklerince gerekli kontroller yapılarak olumsuzluklar giderilecek, planlama çalışmalarına bu safhadan sonra başlanılacaktır.
9. Planlar, bu tebliğe uygun olarak onaylı halihazır harita üzerinde ve halihazır haritası bulunmayan alanlarda memleket haritası üzerinde bulunan eş yükselti eğrilerinin bir metreye enterpolasyon edilerek aplikasyonu ile oluşturulan haritalar üzerinde düzenlenecektir".

Bu tebliğin 12. maddesinde mesire yerlerinin fiziki planına ilişkin hüküm yer almaktadır. Bu maddeye göre ; “Planlama çalışmasına geçilmeden önce aşağıda sayılan analizler yapılır.

- Eğim analizleri,
- Bitki örtüsü analizleri,
- İklim analizleri,
- Yasal sınırlayıcıların fiziki plana aktarılması,
- Kullanıma uygun alanların belirlenmesi,
- Kullanım kapasitelerinin belirlenmesi,
- Belirlenen kapasiteye göre alanda yer alacak altyapı ve üstyapı tesislerinin belirlenmesi işlemleri yapılır.

Belirlenen kapasitelere göre, tüm saha için temin edilebiliyorsa onaylı halihazır harita üzerinde ya da memleket haritası üzerinde bulunan eş yükselti eğrilerinin bir metreye enterpolasyon edilerek aplikasyonu ile oluşturulan alternatif plan eskizleri hazırlanacaktır. Alternatif plan eskizleri yüklenici tarafından idareye sunulacak ve düzeltmeler yapıldıktan sonra şube müdürlüğünce tetkik edilen plan, bölge müdürlüğünce uygun görüldükten plan yapımını üstlenen firma ya da kişi tarafından gelişim ve yönetim planı yapımına başlanır”.

Fiziki planın işaretler bölümü, yukarıda Tablo 10.’da gösterilen saha adının altında yer alacak olup gösterim ve açıklama bölümünden oluşmalıdır.

Tablo 10. Fiziki plan işaretleme bölümü

KONU	AÇIKLAMA	BOYAMA RENGİ
Planlama Sahasının Adı		Siyah
İşaretler Başlığı		Siyah
İşaretler (Lejant)	1- Şekiller 1.5 cm x 3.0 cm boyutlarındaki kutular içerisine çizilecektir. 2- Şekil kutuları aralarındaki düşey mesafe 0.5 cm yatay mesafe ise 7 mm. mesafeden başlayarak yazılacaktır.	Konular Bölümünde Açıklanan Renklerde
Araç Yolu, Otopark		Sarı
Yaya Gezinti Yolu- Patika		Açık kahverengi

Tablo 10' un devamı

Bisiklet Yolu		Kırmızı
Yürüyüş Ve Koşu Yolu		Turuncu
Çeşme, Bulaşık Yıkama Yeri, Su Deposu	Ölçekli olarak çizilecek	Mavi
Kameriye, Pergola, Yağmur Barınağı, Amfi Tiyatro, Kır Evi, Köprü Gibi Ahşap Yapılar	Ölçekli olarak çizilecek	Kahverengi
Giriş Kontrol Binası, İdare Binası, Personel Binası, Bekçi Evi, Depo	Ölçekli olarak çizilecek	Gri
Kır Lokantası, Kır Kahvesi, Alışveriş Ünitesi, Büfe, Yöresel Ürünler Satış Yeri Gibi Ticari Yapılar	Ölçekli olarak çizilecek	Turuncu
Spor Tesisi Destek Binası, Wc, Sıhhi Tesis Kompleksi Gibi Yapılar	Ölçekli olarak çizilecek	Mavi + Pembe
Bitkilendirilecek Alan		Yeşil
Çocuk Oyun Alanı, Spor Alanı, Serbest Oyun Alanı	Ölçekli olarak çizilecek	Açık Yeşil
Plan Onay Sınırı	5 mm. daireler ile üçlü gruplar halinde	Kırmızı
Çevre İhataşı		Siyah
Korunacak Yapı Ve Tesisler	Halihazır harita üzerinde görüldüğü şekilde korunacak. Ancak içi 45°lik açı ile taranacaktır.	Kullanım Amacına Uygun Renkler
Sınırlayıcı İhatalar	Serbest gösterim	
Kaldırılacak Veya İptal Edilen Tesisler	Kesik çizgilerle gösterilecektir.	Siyah
Konu	Açıklama	Boyama Rengi

Uygulama tebliğinde mesire yerlerinin planlanmasında plan raporunun hazırlanması aşaması 13. maddede, plan teslimi aşaması ise 14.maddede yer alan hükümlerle açıklanmıştır. 13. madde; “Plan raporları, gelişim ve yönetim planı yapımındaki iki plandan biridir. Diğer plan olan gelişim ve yönetim planlarının açıklama kısımlarıdır. Plan yapımında alan hakkında genel bilgiler, ilk etapta elde edilen veriler, alanla ilgili kararlar, alanın kullanım kapasitesi, var olan ve öngörülen yapı ve tesislerin kullanım amaçları, plan ve kullanım araçları plan raporunda açıklanır. Plan raporu da gelişim ve yönetim planının bir parçası olduğundan mutlaka fiziki planla birlikte bölge müdürlüğünün uygun görüşünü takiben Genel Müdürlükçe onaylanacak ve uygulamaya aktarılacaktır”.

14.madde; Gelişim ve yönetim planı;

“a) Gelişim ve yönetim planı ve plan raporu 5 takım ciltli olarak hazırlanacak, cilt üzeri belirtildiği şekilde hazırlanacaktır.

b) Gelişim ve yönetim planı, plan raporu ve saha içerisinde mevcut ve yeni yapılacak yapı ve tesislerin yerlerini gösteren fotoğrafları içeren CD’ ler hazırlanıp, 5 adet çoğaltılarak plan raporlarına eklenerek, idareye teslim edilecektir”.

F. 14 Haziran 2014 Tarihli 29030 Sayılı Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği

Bu yönetmelik, “fiziki, doğal, tarihi ve kültürel değerleri korumak ve geliştirmek, koruma ve kullanma dengesini sağlamak, ülke, bölge ve şehir düzeyinde sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek, yaşam kalitesi yüksek, sağlıklı ve güvenli çevreler oluşturmak üzere hazırlanan, arazi kullanım ve yapılaşma kararları getiren mekânsal planların yapımına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek” amacıyla yapılmıştır. Yönetmeliğin dördüncü maddesinin (1) bendi Uzun Devreli Gelişme Planı “Milli parklar, tabiat parkları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar gibi korunan alanın sahip olduğu özellik ve niteliklerini göz önünde tutarak kaynak değerlerinin korunması, geliştirilmesi ve uzun dönemde sürdürülebilirliğinin sağlanması için teknik, sosyal, ekonomik, eylem ve yönetim modellerinin belirlendiği, ilişkilerin kurulduğu, bölgelemeye dayalı ekosistem yaklaşımı planı” olarak tanımlamıştır.

Yönetmelik mekânsal planlama kademeleri ve ilişkilerine yönelik hükümler içermektedir.6. Maddesine göre “Mekânsal planlar kapsadıkları alan ve amaçları açısından Mekânsal Strateji Planları, Çevre Düzeni Planları ve İmar Planları olarak hazırlanır. Buna göre planlama kademeleri, üst kademededen alt kademeye doğru sırasıyla; Mekânsal Strateji Planı, Çevre Düzeni Planı, Nazım İmar Planı ve Uygulama İmar Planından oluşur” (T.C Resmi Gazete, 2014).

ÖZGEÇMİŞ

1993 yılında Gümüşhane'nin Şiran ilçesinde doğdu. İlk ve ortaokulu Mithatpaşa İlköğretim Okulu, lise öğrenimini Erzincan Milli Egemenlik Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 2011 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde lisans programına başladı ve 2015 yılında bu bölümden mezun oldu. 2015 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimine başladı. 2016 Yılında Mimarlık Bölümünde Yandal eğitimini tamamladı. 2018 yılı Ocak ayından itibaren Karadeniz Teknik Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. Orta seviyede İngilizce bilmektedir.